

GÉNESIS

Nukën 'Ibu Diosan kamabi ñu unio bana

¹ Uniotabakin ka Nukën 'Ibu Diosan uniokëxa, naíkamë 'ëo 'imainun me.

² Me uniokëxbi mëníokëmapan 'ain ka kamabi parúmpapa manámi bëánbëankibukë 'iakëxa. Usa "ain ka Nukën 'Ibu Diosan bëru ñunshin baka manámiax shaíkibëkiankëxa.

³ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Ka pëkiti 'ikën. Kiaxa kikëbë ka pëkiakëxa.

⁴ Usai kikëbëa pëkia ka Nukën 'Ibu Diosan pëkikë a upí isakëxa, upí iskin ka bëánkibukë axa amo 'imainun axa pëkikë aribi amo 'imiakëxa,

⁵ usai 'ia ka pëkikë a nëtë kakin anëakëxa, anëanan ka bëánkibukë a imë kakin anëakëxa, usakin 'akëbë bëánkionxa pëkarakë ax ka achúshi nëtë 'iakëxa.

⁶ Usakin 'atankëx ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Ka achúshi xabá chaiiracha an 'umpaxkama ënananmiti 'iti 'ikën.

Kikëbëshi ka usai 'iakëxa.

⁷ Usa 'ain ka Diosan achúshi xabá chaiira an bakakama bëarati 'akëxa: 'akëx ka xabá chaiira meu panaitsi tikimainun panaitsi axribi manámi bërúakëxa.

⁸ Xabá chaiira a ka naí kakin anëakëxa. Usakin 'akë 'ain ka bëánkionxa pëkarakë ax rabë nëtë 'iakëxa.

⁹ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Naí meu 'ikë baka ax ka anubia rakátinu timéti 'ikën, me ëski mëratanun.

Kikëbë ka usai 'iakëxa.

10 Axa ɛskikɛ a ka Nukɛn 'Ibu Diosan me kakin anɛakɛxa, anɛanan ka axa timɛax 'ianɛmɛ 'ɛosa 'aish rakákɛ a parúmpapa kakin anɛakɛxa.

Usai 'iá ka kamabi Nukɛn 'Ibu Diosan upí 'ikɛ isakɛxa,

11 isi ka kiakɛxa: Me mɛuküax ka bɛtsi bɛtsi chuku kóti 'ikɛn: axa ɛnxɛñu 'iti 'imainun ikama axa bimiñu 'i tuati akamax.

Kikɛbɛ ka usai 'iakɛxa.

12 Usa 'ain ka menuax bɛtsi bɛtsi xubi 'iruakɛxa: 'irui ka xubikama axa ɛnxɛñu 'iti 'imainun ikama axa bimiñu 'i tuati akama. Usai 'iá ka kamabi Nukɛn 'Ibu Diosan upí isakɛxa.

13 Usakin 'akɛ 'ain bɛankionx pɛkaratɛkɛnkɛ ax ka rabɛ 'imainun achúshi nɛtɛ 'iakɛxa.

14-15 Usa 'ain ka Nukɛn 'Ibu Dios kiakɛxa: Naí xabá chaiira kuman batsisa anu ka an me pɛkatikama 'iti 'ikɛn, an imɛ 'ikɛbi xabá 'inun nɛtɛ 'imikɛ, ax ka anun nɛtɛkama 'unánti 'ianan, baritiakama 'unánan uisa nɛtɛkama kara 'ia kixun 'unánti 'ikɛn.

Kikɛbɛ ka usai 'iakɛxa.

16 Nukɛn 'Ibu Diosan ka an pɛkati rabɛ 'akɛxa: 'akin ka chaiira an nɛtɛn pɛkati 'anan an imɛ pɛkati chukúma 'akɛxa. 'Anan ka an imɛ pɛkati okin 'ispakamaribi 'akɛxa.

17 Nukɛn 'Ibu Diosan ka naí xabáchaiira kuman batsisa anu an me pɛkatikama 'akɛxa,

18 an nɛtɛn 'imainun imɛ pɛkati a ka nɛtɛ xabábɛa imɛ biranantima okin 'akɛxa, usa 'ain ka akamabi Nukɛn 'Ibu Diosan upí isakɛxa.

19 Usakin 'akɛ 'ain bɛankionx pɛkaratɛkɛnkɛ ax ka, rabɛ 'imainun rabɛ nɛtɛ 'iakɛxa.

20 Usakin 'atankɛx ka Nukɛn 'Ibu Dios kiakɛxa: Baka 'ukɛmɛu ka bɛtsi bɛtsi ñuina 'aisamaira

'uakamē 'ëoti 'ikën, 'imainun ka me manánmi nu-
anti pëchiñu ñuinakama uniti 'ikën.

Kikëbë ka usai 'iakëxa.

21 Nukën 'Ibu Diosan ka parúmpapanu 'iti ñuina
chaiirabukama uniokëxa, 'imainun ka baka
'ukëmëuküax kaiti 'anubi 'iti 'anan ka ñuina
pëchiñukamaribi 'akëxa. Usakin 'atankëxun ka
Nukën 'Ibu Diosan upí isakëxa,

22 usakin 'akëxa upí 'ikë iskin ka Diosan an 'akë
ñukama upíokin sinánxunkin kakëxa: Parúmpapanu
'ikë ñuinakama tuapati ka 'uakamē 'ëoi ka kait,
ñuina pëchiñukamaribi ka tuapati 'itsaira menu 'iti
'ikën.

23 Usakin 'akë 'ain bëankionx pëkaratëkënkë ax
ka mapai achúshi nëtë 'iakëxa.

24 Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Menu ka
bëtsi bëtsi ñuina kaiti 'ikën: a rabukuti 'imainun
ka a piti ñuinakama 'imainun a pitima raëkëma
ñuinakama, 'imainun men niríkë ñuinakamaribi.

Kikëbë ka usai 'iakëxa.

25 Nukën 'Ibu Diosan ka ënë ñuinakama
uniotankëx kamabi upí 'ikë isakëxa.

26 Usa 'ain ka kamabi ñu 'atankëx Nukën 'Ibu
Dios ësai kiakëxa: Bëríkananuna nu iskësabi 'itánun
uni unioti 'ain. Ax ka bakanu 'ikë ñuinakama
'imainun pëchiñu ñuina 'imainun a piti pitima
ñuinakama 'ianan, ñuina raëkëma 'imainun men
niríkë ñuinakamax ka an bërúankë 'iti 'ikën.

27 Usa 'ain ka uni uniokin Nukën 'Ibu Diosan asábi
'itánun nukëbënë 'imainun xanu uniokëxa,

28 Uniotankëxun ka upíokin sinánxunkin kakëxa:
Bakë bëchipati kamina mekama tsitsirui
'uákamē 'ëoti 'ain; baka mëu 'ikë ñuinakama
'imainun manan nuánkë pëchiñu ñuinakama,

'imainun axa men niríkë ñuinakama aín 'ibu kamina 'iti 'ain.

29 Usokin pain a ñukama 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa: Ka is mitsu kana menu kookë ikama ax tuáñu ikama 'imainun, 'ain bimi pitima akamabi 'inanin. Akamax ka mitsun piti 'iti 'ikën.

30 'Aínbi kana ñuinakama axa men nikë 'imainun manan 'ikë pëchiñu ñuinakama 'imainun men niríkë ñuina akamabi kana menuax 'irukë in bimikama pinun 'inanin.

Kikëbë ka usai 'iakëxa,

31 usokin 'axun ka Nukën 'Ibu Diosan an uniokë ñukama upíira upí 'ikë isakëxa. Usaxa béankionx pëkaratëkënkë ax ka mapai 'imainun achúshi nëtë 'iakëxa.

2

1 Usokin 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan naí 'imainun me, anua 'ikë ñukama këñunbi 'akin kamabi sënëonkëxa.

2 Mapai achúshi 'imainun achúshi nëtën ka Nukën 'Ibu Diosan an 'akë ñukama sënëonkëxa, usokin 'atankëx ka tantiakëxa.

3 Usa 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabé nëtë a upíokin sinánxuni a nëtëx ka upíira 'iti 'ikë kiox kiakëxa, a nëtën ka kamabi ñukama uniotankëx tantiakëxa.

4 Ènë banax ka usakin ka Nukën 'Ibu Diosan naí 'imainun me uniokëxa kixun ñuikë bana 'ikën.

Uni Edén kakë naësa menu 'ía

Usakin Nukën 'Ibu Diosan naíkamë 'ëo këñun me uniokin sënëonkë 'aínbi ka,

5 anu añu ñubi 'aima pain 'iakëxa, añu ñubi ka me mëuküax 'irukëma pain 'iakëxa, uñeribi ka Nukën

'Ibu Diosan 'ibumiama pain 'ikën an me chabóti, 'imainun ka an naë mēníoti uni 'aima pain 'iakëxa.

⁶ Usa 'aínbi ka menuax mekama chabói 'umpax shióbukëxa.

⁷ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan mebi unisa 'inun 'atankëxun aín rëkinu rëxúnkakëxa, rëxúnkakëxëshi ka uíni uni 'iakëxa. Usai 'ika uni uniakëxa.

⁸ Usokin 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan Edén kakë naësa me, auküaxa bari urukë, anu achúshi naësa okin 'axun anuxun kamabi ñu bëruánti anubi ëankëxa.

⁹ A naësa me anu ka Nukën 'Ibu Diosan bëtsi bëtsi i upíbu 'ixuan aín bimi upíbu pisabi 'inun tuati a koónun 'imiakëxa. Imianan ka naësa me a nëbëtsi a pia uni upiti tsóti 'imainun, a pikin uisa ñux kara upí 'ikë a 'unánan uisa ñux kara 'atima 'ikë a 'unánti aribi kónun 'imiakëxa.

¹⁰ Usa 'ain ka Edén kakë naësa me anuax achúshi baka an naësa a chabóti shióbukë, anuax ka amo rabë 'imainun amorabë 'inun baka saëakëxa.

¹¹ A baka achúshinëx ka Pisón kakin anëké 'iakëxa, an ka Havilá kakë mekama bëararakë 'iakëxa. A menu ka 'itsaira kuri 'iakëxa.

¹² A menu ka kuri upíira 'imainun i bépín sanuira 'ianan ka ónice kakë maxáxribi anu 'iakëxa.

¹³ Bëtsi baka ka Guihón kakin anëké 'iakëxa, an ka Cus kakë me bëararakë 'iakëxa.

¹⁴ Bëtsi baka ka Tigris kakin anëkéribi 'iakëxa, ax ka Asiria amiaxa bari urukë ami kikian kuankëxa. 'Imainun ka Bëtsi bakaribi ax Éufrate kakë 'iakëxa.

¹⁵ Edén kakë me anu naësa achúshi 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan an uniokë uni kakëxa: ënë bërúanan mēnioi kamina ënu tsóti 'ain,

¹⁶ katankëxun ka ësokinribi kakëxa: Min kamina piti 'ain kamabi i bimi naësa ënua 'ikë ënë,

17 'ën kana mi kain, anun upí 'imainun 'aisama ñu 'unánti a i ain bimi kamina pitima 'ain. Uisaran karamina a bimi pin a nētēnbi kamina bamakē 'iti 'ain.

18 Katankēxun ka Nukēn 'Ibu Diosan kakēxa: uníxa ashira 'iti ka 'aisama 'ikēn. Usa 'ain kana an 'akinti bētsi 'axúnti 'ain.

19 Usakin 'atankēxun ka Diosan menua uniokē ñuinakama 'imainun ñuina pēchiñukama unin anēnun uninu uankēxa. A unían anēkē 'aish ka kamabi ñuinakama a piti a pitima 'imainun kamabi ñuina pēchiukama 'imainun raěkēmakama anēñu 'iakēxa,

20 anēkēx ka aín anē ax anubi bērúakēxa. Usa 'aínbi ka a ñuinakama achúshinēxi a uni 'akinsama 'iakēxa.

21 Usa aín ka Nukēn 'Ibu Diosan a uni 'aímai upiti 'uxtanun 'uxmiakēxa, 'uxmikēxa 'aímai upiti uxan ka aín putu achúshi bitankēxun aín naminbi amiribishi bētasakēxa.

22 A putúbi ka Nukēn 'Ibu Diosan achúshi xanu 'inun uniokēxa, uniotankēxun ka a uninu bēakēxa,

23 bēia isi, ka uni kiakēxa: ¡Ēnēx ka 'ën namibi 'anan 'ën xobi 'akē 'ikēn! Aín anēx ka xanu 'iti 'ikēn, ax ka Diosan unin putúbi bixun 'akē 'ikēn.

24 Usa 'ain ka unin aín xanu bikin aín papa aín tita ěnti 'ikēn, usa 'aish ka a rabētaxbi achúshi unisashi 'iti 'ikēn.

25 Usakin 'akēx ka uni 'imainun xanu chu-pañuma 'iakēxa, 'aínbi ka usa 'ixunbi a rabēxun rabinti sinánma 'ikēn, sinanima ka usabi 'iakēxa.

3

Bēbu 'imainun xanu Diosan kakēsabi oi 'isama tani 'itabati 'ucha bana

¹ Nukën 'Ibu Diosan uniokë bëtsi ñuina raëkëma kamasamaira ka runu 'iakëxa, usa 'ixun ka xanu ñukákëxa:

—¿Asérami kara Diosan i bimi naësa ënu 'ikëkama ënë pixunma anun mi kax? ² Kakëxun ka xanun kakëxa:

—Bëtsi i bimibi naësanu 'ikë kananuna piti 'ain,

³ 'ainbi kananuna naësa nëbëtsi 'ikë i bimi ashi pitima 'ain. Diosan ka a i bimi pixunma 'anan mëxunma 'anun a pibi isanuna bamati 'ai kixun nu kaxa.

⁴ Kakëxunbi ka runun xanu kakëxa:

—Ama, usama ka kamina bamatima 'ain.

⁵ Diosan ka upíokin 'unánxa uisa nëtën kaina a i bimi pi a nëtënbi kamina mitsux sinánñuira 'ixun uisa ñu kara upí 'ikë 'unánan uisa ñu kara upíma 'ikë, aribi 'unáni asaribi 'iti 'ain.

⁶ Usakin kakëxun ka xanun a bimi kuisa, upíira upí 'ikë isakëxa, a piax sinánñuira 'isa iskin ka anun kuëënkun xanun i bimi biakëxa. I bimi bixun kukin, ka aín bënëribi 'inánkëxa. 'Inánkëxun ka anribi piakëxa.

⁷ Píkinshi ka a rabëxunbi chupañuma kananuna 'ai kixun sinánkëxa. Usai 'ikin ka chupañuma 'ixun higo kakë i pëi xëokëxa, xëotankëx ka a rabëtaxbi anun tsitatakiakëxa.

⁸ Usakë a xupibukëbëtan ka bëbu 'imainun xanun Nukën 'Ibu Dios bari kuainakëkëbëa suñu bëkikëbë nitsia kuakëxa, kuati ka uni aín xanubë abákiani kuanx naësanu 'ikë ikama tanain unëakëxa.

⁹ 'Ainbi ka Nukën 'Ibu Diosan kuënkun uni kakëxa:

—¿Uinu kaina 'ain?

¹⁰ Kakëxun ka unin kakëxa:

—Mi kana naësa nëbëtsi nitsia kuan, usa 'aish kana chupañuma 'aish rakuéti unëa.

11 Kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan ñukákëxa:

—¿Uin kara chupañuma kamina aín kixun mi kax? ¿Karamina a pixunma 'anun 'ën mi kakë i bimi a pikëma 'ain?

12 Kakëxun ka unin kakëxa:

—Minmi abë 'inun 'inánkë xanu ënën ka i bimi 'ë 'inánxa, 'inánkëxun kana 'ën pian.

13 Usakian kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan xanu ñukákëxa:

—¿Uisa kupí kaina usokin 'an? Kakëxun ka xanun kakëxa:

—Runun 'ë paránkëxun, kana a i bimi pian.

14 Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan runu kakëxa:

—Min kamina ësokin ñu 'an, usa 'aish kamina raíri ñuina kamasama 'iti 'ain. Min shikanëinshi niriti kamina ninuxun 'ain. Usa 'ain kamina me putuishi pinuxun 'ain.

15 'Ën kana mixmi xanubë nishananun 'imiti 'ain, 'ën 'imikëx ka min rëbúnki 'imainun xanun rëbúnki nishananti 'ikën. Aín rëbúnkinën ka min maxkánu mi amánuxun 'aia, 'akëxun kamina aín taë tsipútunu 'anuxun 'ain.

16 Usakin runu katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan xanuribi kakëxa:

—'Ën kana min tuia chaiira paë tanimi bakënnun 'imiti 'ain, paën kamina bakënnuxun 'ain. 'Aínbi kamina usai 'ibi min bënëbë 'inuxun 'ain, 'ianan kamina, an kakësabiokin 'ati 'ain.

17 Ësakin xanu katankëxun ka bëburibi kakëxa:

—Min kamina min xanun kakëxun kuan. Usa 'ixun kamina a pixunma 'anun 'ën mi kakë i bimi a pian, ënë pixunma ka 'at 'ën kakëxunbi, usa 'ain ka bërí me 'aisama min 'ucha kupí 'iti 'ikën; usa 'ain

kamina 'itsaira ñu mēēkin menu ñu 'apáxun anun mix bamati nētē 'itámainun pinuxun 'ain.

18 'Ianan ka menu ñu muxañu tubēñrui 'irunuxun 'aia, 'imainun kamina barixun ninu 'ikē ñukamabi piti 'ain.

19 Min nichakin 'itsaira ñu mēētankēxun kamina pinuxun 'ain, me 'akē kamina 'ain, usa 'ain kamina anúnmi me 'itēkēnti 'itámainun ñu menuxun 'ain, me 'akē kamina 'ain, usa 'aish kamina me 'itēkēnuxun 'ain.

20 Usa 'ain ka unin aín xanu Eva kakin anēakēxa, ax ka kamabi uni axa tsókē aín tita 'itiokin.

21 Nukēn 'Ibu Diosan ñuina xaká xanu aín ri 'axuanan bēbu aín tari pañunun 'axunkin,

22 kakēxa: Ka is, bērí ka unix nukama achúshisa 'ikēn, usa 'ixun ka uisa ñu kara upí 'ikē 'unánan uisa ñu kara 'aisama 'ikē aribi 'unánti 'ikēn. Usa 'ain kamina a pi tsóti i bimi aribimina xēnibua 'aínbi tsónuxun pi bērúanti 'ain.

23 Usakin katankēxun ka Nukēn 'Ibu Diosan uni Edénnua chikínkin, an uniokē 'ixuan me naēoxun anu ñu mēēnun kixun ēankēxa.

24 Usakin uni chikíntankēxun ka Nukēn 'Ibu Diosan naēsa amiaxa bari urukē au ain ángel raíri Edénu 'ikē bainu nitsíankēxa. Ax ka ángel suntárusa 'iakēxa. An ka manē xētokē tsi rēkirukēsa 'ixuan kuainakē bēkinin anun bamatima i bimi anua uíxbi kuantirabanan bai bēarati anu nankēxa.

4

Caín 'imainun Abel 'iá bana

1 Usa 'ain ka uni aín xanubē 'iakēxa. 'Itankēx ka xanux tutankēx aín rēkuēn tuá Caín bakēankēxa, bakēanx ka kiakēxa: Bērí kana bēbu tuá achúshiñu 'ain. Nukēn 'Ibunbi ka 'ē 'inánxa.

2 Usakin a pain 'atankëxun ka Abel Caínan xukën aribi tuakëxa. Abel axa an ñuina 'arakakë uni 'imainun ka Caín ax an ñu 'apákë uni 'iakëxa.

3 Uiti bari kara inúkëbëtan ka achúshi nëtë 'ikëbëtan, Caínan aín ñu 'apákë a 'inánti bikë a Nukën 'Ibu 'inánkëxa.

4 Usakian 'aia iskin ka Abelnënríbi aín 'arakakë ñuina aín rékuën tuá upíira kaístankëxun 'ën 'Ibu kana 'inánti 'ain kixun sinánxun buánxuankëxa. Usakin 'aia ka Nukën 'Ibun Abelnën 'inánkë ñuina upíira 'ikë isakëxa,

5 'aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan Caínan 'inánkë aín ñu 'apákë a upíirama 'ikë isakëxa, iskëbë ka Caín 'aisamairai xuatemati aín xukënmi nishakëxa.

6 Usai 'ia ka Nukën 'Ibun kakëxa: ¿Uisa kupín karamina 'aisamairai min xukënmi xuatemati nishin?

7 Min upíokin ñu 'akin kamina upíokin sinántian, 'aínbi kamina 'aiman, usa 'ain ka min 'uchati 'uramara 'ikën. Usa 'aínbi kamina min abi tënëkin 'atima 'ain.

8 Achúshi nëtën ka Caínan aín xukën Abel kakëxa, jnu rabëtax karanuna nitsi kuantima 'ain! Kabiani abë uri kuankin ka Caínan aín xukën Abel ami xuatemati nishkë 'ixun iskëuxunma mëëkin réakëxa.

9 Usokin 'akë ka Nukën 'Ibun Caín ñukákin kakëxa:

—¿Uinu kara min xukën Abel 'it? Kakëxunbi ka Caínën kakëxa:

—Kana 'unániman. ¿'Ën karana 'ën xukën nitsia bërúanti 'ain?

10 Usai kia ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—¿Uisa kupín karamina usakin 'an? Min xukën 'anákanën imi menu, 'apamikinmi 'akë an ka uisa karana oti 'ai usakin 'ën mi 'anun kia.

11 Usa 'ain kamina, mix 'atimokë 'aish ënë men-uax chikínkë 'iti 'ain, anuxun min xukën aín imi 'apamikin 'akë me ënuax.

12 Minmi ñu, mëëkin 'apákëxbi ka biminuxuma 'aia. Usa 'aish kamina ñuñuma, kuainbëkinishi tantima mekama oi ninuxun 'ain.

13 Usakian Nukën 'Ibu kakëxunbi ka Caínën kakëxa:

—'Ën kana min 'aisamaira okin tëmëramikëxunbi tënëtima 'ain.

14 Bërí kamina ënë menua 'ë chikinin usa 'aish kana kuainbëkinishi mekama oi ninuxun 'ain, mi 'ura kana uisaran nëtënbi tantima 'inuxun 'ain. 'Iaka uínbi kara mëraia an 'ë 'ati 'ikën.

15 'Aínbi ka Nukën 'Ibun ësokín kakëxa:

—Uin kara mi rëtia ax ka mapai achúshi 'imainun rabëokin 'atimokë 'iti 'ikën. Usakin katankëxun ka Nukën 'Ibun Caín 'unántiokëxa, uin kara mëraia an rëtima okin.

16 Usakian Nukën 'Ibu kakëx ka Caín anuaxa abë banakë me ëbiani kuankëxa, kuantankëx ka Nod, kakë me amiaxa bari urukë Edén 'ikë anu 'iakëxa.

Usai Caínan rëbúnki 'iá bana

17 Usa 'ain ka Caínan xanu bitankëxun ami bëbu tuá 'inun bëchiakëxa, aín anë ka 'iakëxa Henoc kakë. Usakin bëchitankëxun ka Caínan achúshi ëma 'akëxa. 'Atankëxun ka aín bëchikënën anën Henoc kakín anëakëxa.

18 Henoc ax ka Iradnën papa 'iakëxa, Irad ax ka Mehujaelnën papa 'iakëxa, Mehujael ax ka Metusaelnën papa 'iakëxa, 'imainun ka Metusael ax Lámeecnën papa 'iakëxa.

19 Lámeec ax ka xanu rabëñu 'iakëxa: Achúshinëxa Adá kakín anëké 'imainun ka bëtsixribi Silá kakín anëké 'iakëxa.

20 Adáněn tuakëx ka Jabal kakin anëké 'iakëxa, an pain ka ñuina chukúma 'imainun ñuina chakama 'arakakëxa. Usa 'aishi ka achúshi 'itinushi bukuima aín xanu 'imainun aín bëchikë 'imainun aín ñuinakamabë mekamanu kuainbëkini pastonuax bëtsi pastonu kuankëxa. Usa 'aish ka upíokin xubu oima chupa këxtú xubusa okin 'akë anuishi 'ikë uni 'iakëxa, usa 'ixun ka a unin vaca 'arakakëxa.

21 Jabal ax ka achúshi xukëñu 'iakëxa. Aín anë ka Jubal kakin anëké 'iakëxa, usa 'ain ka a unin rëbúnkinëx kamabi ñu 'unánkë 'ixun arpa 'anan paka 'akë a bana oti 'unánkë uni 'iakëxa.

22 Siláněn tuá Tubal-caín kakin anëké a ka manë panshian unionan bëtsi ñukamaribi uniokë uni 'iakëxa. Tubal-caín ain chirabakë achúshinëx ka Naamá kakin anëké 'iakëxa.

23 Achúshi nètën ka Lámecnën aín xanu Adá 'imainun Silá kakëxa:

'Ën mi bana ñuixunmainun kamina upíokin kuati 'ain:

Achúshi uni ka bënë 'iaxa, a kana anbia 'ë 'aisama oisa tankëxun rëan.

24 Asérabia Caínax mapai achúshi 'imainun rabëokin 'uchakë 'ain kana, 'ëxribi 'aisamaira okin setenta 'imainun siete okin 'uchokë 'ëx 'iti 'ain, kiox ka Lámec kiakëxa.

Adánnën anuishi sënëkin Evami achúshi okin bëchitëa bana

25 Amiribishi aín xanubë 'itankëxun ka Adánnën achúshi bëbu tuá 'atëkéankëxa, ax ka Set kakin anëké 'iakëxa, usa 'ain ka kiakëxa: Diosan ka bëtsi tuáribi 'ë 'inánxa Caínëan aín xukën Abel rëa 'ain.

26 Usa 'ain ka Setnëribi achúshi bëchikë 'akëxa, aín anëx ka Enós kakë 'iakëxa. Usa 'ain ka

a nētəkaman unin Nukën 'Ibu 'akinun kixun ñukákëxa.

5

Adánnën rëbúnkikama 'iá bana (1 Cr 1.1-4)

¹ Ënëx ka Adánnën rëbúnkinën anëkama kuënëokë 'ikën. Uni uniokin ka Nukën 'Ibu Diosan, asaribi 'itánun 'akëxa;

² 'akin ka bëbu 'imainun xanu 'akëxa, 'atankëxun ka upíokin sinánxukin kakëxa. A nētëan uni uniokë, a nētën ka Dios kiakëxa: Ënëx ka uni kakin anëkë 'ikën.

³ Adán axa ciento treinta baritiañu 'ain ka aín bëchikë Set a iskësabi ax bakëankëxa.

⁴ Usakin 'atankëxun ka Adán ochocientos baritia tsókin ka bëbu 'imainun xanu okin bakë bëchipakëxa;

⁵ usokin bakë bëchipatankëx ka novecientos treinta baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari 'iruax ñuakëxa.

⁶ Set ax ciento cinco baritiañu 'ain ka aín rëkuën bakë bëchikë Enós kakë ax bakëankëxa.

⁷ Usakin 'atankëx ka Set ochocientos siete baritia, 'imi tsóakëxa, tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkëankëxa;

⁸ usakin bakë bëchipatankëx ka novecientos doce baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

⁹ Enós ax noventa baritiañu 'ain ka aín bëchikë Cainán bakëankëxa.

¹⁰ Usakin 'atankëx ka Enós ochocientos quince baritia 'imikin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkëankëxa;

11 usokin bakë bëchipatankëx ka novecientos cinco baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

12 Cainán ax setenta baritiañu 'ain ka aín bëchikë Mahalalel bakëankëxa.

13 Usakin 'atankëx ka Cainán ochocientos cuarenta baritia sënëmi tsóakëxa; tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkëankëxa;

14 usokin bakë bëchipatankëx ka novecientos diez baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

15 Mahalalel ax sesenta 'imainun cinco baritiañu 'ain ka aín bëchikë Jéred bakëankëxa.

16 Usakin 'atankëx ka Mahalalel ochocientos treinta baritia 'imi tsóakëxa; tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkëankëxa;

17 usokin bakë bëchipatankëx ka ochocientos noventa 'imainun cinco bari sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

18 Jéred ax ciento sesenta 'imainun rabë baritiañu 'ain ka aín bëchikë Henoc bakëankëxa.

19 Usakin 'atankëx ka Jéred ochocientos baritia 'imi tsóakëxa; tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkëankëxa;

20 usokin bakë bëchipatankëx ka novecientos sesenta 'imainun rabë baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

21 Henoc ax sesenta 'imainun cinco baritiañu 'ain ka aín bëchikë Matusalén bakëankëxa.

22 Henoc ax ka Nukën 'Ibu Dios kuëenkësabi oi tsóakëxa. Usa 'ain ka aín rëkuën bëchikë Matusalén bëchitankëx, Henoc ax tsóakëxa trescientos baritia, 'imikin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkëankëxa;

²³ usa 'aish ka Henoc kamabi aín baritia tsókè 'iakèxa trescientos sesenta 'imainun cinco baritia tsóakèxa.

²⁴ Henoc ax ka Nukèn 'Ibu Dios kuëenkësabi oi tsókè uni 'iakèxa, usa 'ikè ka achúshi nètè 'ikébètan Nukèn 'Ibu Diosan bikèx nètèakèxa.

²⁵ Matusalén axa ciento ochenta 'imainun siete baritia 'ain ka aín bëchikè bakèankèxa.

²⁶ Usa 'ain ka Matusalén setecientos ochenta 'imainun rabè baritia tsoakèxa; tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bëchipatèkèankèxa;

²⁷ usa 'ain ka novecientos sesenta 'imainun nueve baritia sènèmi tsóakèxa. Tsótankèx ka a bari sènènkèbè ñuakèxa.

²⁸ Lámeç ax ciento ochenta 'imainun rabè baritia 'ain ka aín bëchikè achúshi bakèankèxa,

²⁹ a ka Noé kakin anèakèxa, èsai kikin: Nukèn 'Ibun ka me 'aisama oxa, usa 'ain kananuna 'it-saira ñu mèi tèmèranuxun 'ain; usa 'ainbi ka ènè tuákèn nu tantiminuxun 'aia.

³⁰ Noé bëchitankèx, ka Lámeç quinientos noventa 'imainun cinco baritia, tsóakèxa, tsókin ka bëbu 'imainun xanuribi bëchipatèkèankèxa;

³¹ usa 'ain ka setecientos setenta 'imainun siete baritia sènèmi tsóakèxa. Tsótankèx a bari sènènkèbè ñuakèxa.

³² Noé ax quinientos baritiañu 'ain ka aín bëchikè bëbukama bakèankèxa, aín anè ka 'iakèxa Sem, Cam 'imainun Jafet, akamax ka Noénèn bëchikè 'iakèxa.

6

Unin 'ucha 'aisamaira 'ikè Nukèn 'Ibu Diosan isa bana

¹ Uni 'aisamaira 'uakamè 'ëoi ka me tsitsirui buküakèxa, usai 'ikin ka unin xanu upíirabu 'inun bëchiakèxa,

² usa 'ain ka Diosan bëchikëkaman unin bëchikë xanukama upíirabu isakëxa. Usa 'ain ka uinu 'ikë xanu kara kuëënia abë kuëënani unikamax biranankëxa.

³ 'Aínbi ka Nukën 'Ibu kiakëxa: 'Ën kana uni xëniabutia tsónun 'imitima 'ain, usa 'aish ka bamati 'ikën, unix ka namishi 'ikën, usa 'ain ka unix tsóti 'ikën, ciento veinte baritia ishi.

⁴ Usa 'ain ka chaxkéirabu 'imainun chaiirabu uni ënë menu mërakëxa, Diosan bëchikëkaman unin bëchikë xanukama ami bëchipati biakëxa, bixun ka ami bëchipakëxa. Bëchipakëx ka a unikamax asérabi rakuëma kushiirabu bërámabi nëtë ióñu 'iakëxa.

⁵ Nukën 'Ibu iskëxbi ka unin 'ucha 'aisamaira ënë menu 'iakëxa, 'imainun a 'atima sinánñu 'ixun 'atima ñuishi 'ati sinánñuirabu 'iakëxa,

⁶ usa 'ain ka uni uniotankëxbi usai 'ia isi sinanakëxa. 'Itsaira anun masá sinani,

⁷ kiakëxa: 'Ën uniokë ënë menu 'ikë unikama kana këñuti 'ain, 'imainun kana kamabi ñuina a 'arakakë, 'imainun men niríkë ñukama, ñuina pëchiñu akama. ¡'Ën uniokë ñukama 'aisamakëbë kana sinanan!

⁸ Usaia abë 'ikë unikama 'ikëbëtanbi ka Nukën 'Ibun Noé ashi upí sinánñu uní 'ikë isakëxa.

Noénën nunti chaiira 'á bana

⁹ Ënëx ka uisai kara Noé 'iakëxa, kixun ñuikë bana 'ikën.

Noé ax ka achúshi uni upí 'iakëxa, usa 'ixun ka Diosan kakëşabiokin 'akëxa. A uníxëshi ka raíri unikama 'ikësama anúan tsóa nëtëkaman Diosan kuëënkësabi oi tsóakëxa.

¹⁰ Noé ax ka rabë 'imainun achúshi bëchikëñu 'iakëxa, aín anë ka Sem, Cam 'imainun Jafet, kakin anëké 'iakëxa.

11 Nukën 'Ibu Diosan iskëx ka ënë menu ñu unin bëtsi bëtsi ñu 'aisamaira 'anan bënëkinshi ñu 'aisama 'akë 'iakëxa,

12 kamabi unin ka 'atima ñuira 'ati sinánñu 'iakëxa. Usa iskin ka Nukën 'Ibu Diosan ënë menuxun 'aisamaira ñu 'atima 'aia isakëxa,

13 usa iskin ka Noé kakëxa: Kamabi unikama këñuti kana sinan. Atun 'ucha kupín ka ënë menuxun 'aisamaira ñu 'atima 'aia, usa 'ain kana 'ën a unikama 'imainun menu 'ikë ñukama këñuti 'ain.

14 Usa 'ain kamina 'ati 'ain, achúshi nunti chaiira i bëpinñuira xubu namësokin, 'atankëxun kamina anua ñukama 'iti 'ati 'ain, aín namë 'ukëmëu kamina bëarati 'ain, 'anan kamina aín xabankëkama anun 'umpax atsintisama okin mëu 'imainun ëman xaran bëtasti 'ain, anun 'umpax atsintisama okin.

15 'Akin kamina nunti chaiira a ësokin 'ati 'ain: ciento treinta y cinco ka aín chaxké 'iti 'ikën, 'imainun ka veintidós metro 'imainun medio aín namë 'iti 'ikën, 'imainun ka aín manámiu trece metro 'imainun medio manan 'iti 'ikën.

16 'Ianan kamina rabé 'imainun achúshi okin 'ain manámi uarukin 'anan, achúshi xëkuë chukúma aín maskuan meu anun isti 'ati 'ain, 'anan kamina aín xëkuë chaiira uimi kaina 'aisatani anu 'ati 'ain.

17 'Ën kana bakan tita chaiira an me mapurukin anu 'ikë ñukama këñuti 'ëmiti 'ain, an kamabi menu 'ikë unikama këñunu. Usokin 'akëbë ka menu 'ikë kamabi ñukama bamati 'ikën.

18 Usa 'aínbi kana mibëtan achúshi ñu 'ain, usa 'ain kamina mi 'imainun min xanu min bëchikëkama 'imainun min bëchikënën xanukama aturibi nunti chaiirami 'akë anu 'aruti 'ain.

19 'Imainun kamina nunti chaiirami 'akë anu ñuina aín bënë achúshi 'imainun aín xanu

achúshiribi kamabi ñuina menu 'ikë 'aruti 'ain, a ñuina kamax ka mix 'ikësaribiti tsóti 'ikën.

²⁰ Mibë ka nunti chaiira anu rabë rabë, bëtsi bëtsi ñuina këñuruti 'ikën: usai 'ika pëchiñu ñuina 'imainun a 'arakati ñuinakama, 'imainun ka men nikë ñuinakama axribi, këñutima kupí këñuruti 'ikën.

²¹ 'Anan kamina kamabi ñu min piti 'imainun ñuinakaman pitiribi bitankëxun puruti 'ain, usa 'ain ka min piti 'imainun ñuina kaman pitiribi anu 'iti 'ikën.

²² Usa 'ain ka Noénën Diosan kakësabiokin kamabi ñu 'akëxa.

7

Bakan tita 'ikuatsinkin uni këñua bana

¹ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun Noé kakëxa: Mixëshi kamina uni 'atimati tsómainun ënë nëtënuax upiti tsoatin, usa 'ixun kamina 'ën kakëxun kamabi ñu upíokin 'an. Usa 'ain kamina nunti chaiirami 'akë anu mikamaxëshi min bakë bëchikë kamabë 'iruti 'ain.

² Kamina biti 'ain mapai achúshi 'imainun rabë aín bënëkama 'ianan mapai achúshi 'imainun rabë aín xanu kamabi ñuina upíbu, 'aínbi kamina a pitima ñuina achúshi aín bënë 'imainun achúshi aín xanushi biti 'ain.

³ Kamina timéti 'ain mapai achúshi 'imainun rabë kamabi ñuina pëchiñu, usokin 'akëx ka ñuina pëchiñukama ax menuax këñutima 'ikën,

⁴ ënuax mapai achúshi 'imainun rabë nëtë 'ikëbëtan kana cuarenta nëtë 'imainun cuarenta imë 'uí 'ibúmiti 'ain. ¡Ëx kana kamabi ñuina menu 'ikë 'ën uniokë akamabi këñuti 'ain, 'ën uniokë 'ikëbi!

⁵ Noénen ka Nukën 'Tbu kakësabiokin kamabi ñu 'akëxa.

⁶ A nētën bakan tita 'ikuatsinkin me mapurukë anun ka Noé seiscientos baritiañu 'iakëxa.

⁷ Usa 'ain ka Noé aín nunti chaiira anu aín xanu 'imainun aín bëchikëkama 'imainun aín bëchikënën xanukamabë, aturibia bakan këñutima kupí 'iruakëxa.

⁸ A piti ñuinakama, 'imainun nun a pitima ñuinakama, 'ianan axa nuánkë ñuina 'imainun axa men nirinkëkama akamabë,

⁹ ka Noébë nunti chaiira anu 'iruakëxa, 'irui ka rabë aín bënë 'imainun rabë aín xanu, usai 'inua Diosan kakësabi oi.

¹⁰ Usa 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabë nētë 'ikëbë bakan tita 'ikuatsini ukin me abira abi mapuruakëxa.

¹¹ Anua rabë 'uxë 'irukë ax diecisierte nētë 'ikëbë ka Noé seiscientos baritiañu 'iakëxa. A nētënbi ka me bákikëbë parúmpapa 'ukëmëu 'ikë 'umpax chaiira chikíakëxa, usai 'imainun ka naí panarabëkëbë manámi 'ikë 'umpaxribi chaiira anpënkiakëxa.

¹² Usaia 'ikëbë ka cuarenta nētë 'imainun cuarenta imé menu nētétimisamaira 'itanun 'uñe 'ibúakëxa.

¹³ A nētënbi ka Noé nunti chaiira anu aín bëchikëkama, Sem, Cam 'imainun Jafet, 'imainun aín xanu aín piaka rabë 'imainun achúshi aín bëchikënën xanu akamabë 'iruakëxa.

¹⁴ Usai 'irukin ka kamabi ñuina a 'arakati 'imainun, 'arakatima akama 'imainun axa men niríkë ñuina 'imainun pëchiñu ñuina akamabëbi atsíankëxa.

¹⁵ Kamabi ñuinanëx ka Noébë nunti chaiira 'akë anu rabëtax rabëtax atsíankëxa.

16 Ka 'iruakëxa achúshi aín bënë 'imainun achúshi aín xanu achúshi achúshi ñuina, Nukën 'Ibu Diosan Noé kakësabi oi, usaía atsínkëbëtan ka nunti chaiira aín xëputi Nukën 'Ibun xëpúakëxa.

17 Usa 'ain ka baka chaiira 'ëkë ax cuarenta nëtë 'uñe 'aisamaira 'ibúakëxa. 'Ibúkëbë bakan tita 'ikuatsinkëbë mebi mapurukëbë ka nunti chaiira ax menuax nunkati bëspúruakëxa.

18 Bakan tita 'ëkin abira abi mapurukëbë nunti chaiira axribi, bëspúru nunkákëxa.

19 Chaiira bakan tita 'ëkin ka aín bashi chairukë abi mapurukin me 'aíma 'itánun mapuakëxa;

20 usakin aín bashikama maputankëx ka anuishi sënë'nima mapai achúshi 'imainun rabë manámiki bakan tita 'ëi sënëankësa. 21 Usai 'ikin ka kamabi uni ënë menu tsókë këñuakëxa, ñuina pëchiñu 'imainun 'arakakë ñuina 'arakatima ñuina axa men nirikë ñuina akamax 'ikësaribiti bamai këñuakëxa.

22 Kamabi ñu menu 'ikë axa tsókë 'imainun axa uinkë ñuina, akamaxbi këñuakëxa.

23 Usaia këñúkëbëbi ka Noé 'imainun axa nunti chaiira anu 'ikëkama ax kuni këñuama 'ikën; Nukën 'Ibu Diosmi sinánkë 'aish usaía 'imainun ka uni, ñuina ninu 'ikë 'imainun ñuina pëchiñu manan nuánkë, 'imainun men nirikë ñuina akamaxbi këñuakëxa;

24 usa 'ain ka kamabi me bakan tita chaiira 'ëkin mapukë 'aish ciento cicuenta nëtë 'imi basiakëxa.

8

Bakan tita 'ikuatsianx sënë'an ñuikë bana

1 Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios Noemi sinánkëxa sinanan ka kamabi ñuina abëa nunti chaiira anu 'ikë amiribi sinánkëxa. Sinánkin ka Diosan menu

suñu bëkinun 'imikëbë ka baka aín 'ëké sënëni kuëtsëkëni munu kuabuakëxa;

² usaía 'ikëbë ka me baakikë axribi xëpúakëxa, anun 'umpax me mëüküax ukë ax anuishi sënëni nëtëmainun naí manámi baakikë axribi xëpúkëbë 'uñe kushiira 'ibúkë ax anuishi sënëankëxa;

³ usai 'ikëbë ka bakan tita 'ëké ax abira abi kuabuakëxa. Kuabuti ka ciento cincuenta nëtë 'imi ëski baka kuabuakëxa,

⁴ usai 'ikëbëa mapai achúshi 'imainun rabë 'uxë 'ikë ax diecisiete nëtë 'ain ka nunti chaiira Ararat kakë me anua 'ikë ain bashi anu bakan ëskibukin ëankëxa.

⁵ Ëskitamainun ka baka munu kuabuakëxa, kuabúkëbë ka mapai rabë 'uxë 'irukë anun nëtë 'irutabakë anun ka bashi rëbukama manainra akamax pain iské 'itánun mërakëxa.

⁶ Mërakë 'aían cuarenta nëtë 'ikëbëtan ka Noénën nunti chaiira aín maskuan meu 'ikë xëküë chukúma 'akë a xëókakëxa

⁷ xëókatankëxun ka achúshi ñuina pëchiñu nónshiansa a Noénën xuakëxa; xukëx kuanxbi ka bakan tita kuabukin ënpatisamapan 'ain anu 'iruti añu ñubi 'aíma 'ain kuaínbëkini nuanbëkiankëxa.

⁸ Usakin ñuina pëchiñu nónshiansa a xutankëx 'ibaixanxun ka amiribishi, Noénën numakuru achúshi me kara ëskibutia isnuxun xuakëxa;

⁹ 'aínbi ka amiribishi numakuru anu 'iruti ñubi 'aíma 'ain nunti chaiira anubi utëkéankëxa, me bakan ënpatisamapan 'ain. Utëkënia ka Noénën aín mëkënan bikin numakuru nunti chaiira anu atsiamakëxa.

¹⁰ Usokin 'atankëxun ka mapai achúshi 'imainun rabë nëtë pain, kaintankëxun Noénën amiribishi numakuru xutëkéankëxa.

11 Xukëx kuanpuni ñantabukëbë ukin, ka aín xëtan olivos kakë i pëchi xëñubëtsinkin bëakëxa. Usakin bëia iskin ka Noénën sinánkëxa baka ka ëskibuti kuabutia kixun.

12 Sinánkin ka kaíankëxa mapai 'imainun rabë nëtë, kaintankëxun ka amiribishi numakuru xutëkëankëxa; xukëx kuanxbi ka numakuru utëkëama 'ikën.

13 Usa 'ain ka Noé a baritiakaman seiscientos 'imainun achúshi baritiañu 'iakëxa, mekama ëskibukë 'ain. Achúshi 'uxë 'ikëbë nëtë achúshi 'ain ka, Noénën nunti chaiira aín maskuan meu 'ikë aín xëkuë chukúma échíkin nankin iskëxbi ka me ënpati baka ëskikë 'iakëxa.

14 Usai 'itankëxa veintisiete nëtë rabë 'uxë 'ain ka, 'aimashi kiani meshi rakátanun baka ëskibukë 'iakëxa.

15 Usaia 'ian ka Nukën 'Ibu Diosan Noé kakëxa:

16 Nunti chaiira anuax ka chikít, min xanu min bëchikë min bëchikënën xanu a kamabëbi kamina chikiti 'ain kixun ka kakëxa.

17 'Imainun kamina mibëa 'ikë ñuina aribi chikínti 'ain: ñuina pëchiñu a 'arakati ñuinakama, axa men nirikë ñuinakama, anu kuankian tuapati 'uákamë 'ëokin me tsitsirutanun.

18 Usakian kakëx ka Noé aín xanu, aín bëchikë aín bëchikënën xanu aín piaka akamabë nunti chaiira anuax chikíakëxa.

19 Usai chikíkëbë ka ñuinakamaxribi a 'arakati 'imainun a 'arakatima, men nirikë 'imainun axa manan nuánkë ñuina pëchiñu akamaxribi chikíakëxa.

20 Usai chikítankëxun ka Noénën anuxun Nukën 'Ibu, rabikin asábi ka kakin kati maxáx maburukin 'atankëxun anuxun ñuina upíbushi 'imainun ñuina pëchiñu upíira, akama achúshi achúshi bitankëxun

Nukën 'Ibu asábi ka kakin 'aímai kēñutanun xarox-uankëxa.

²¹ Usokian 'aia ka Nukën 'Ibu aín sanu upíira 'ikë anu nukutia xëakëxa, xëti ka kiakëxa: Ün-saranbi kana amiribishi menu 'ikë ñukama unin 'ucha kupín kēñunuxuma 'ain, unin ka xura 'ixuinishi 'atima ñu 'atishi sinania. 'Imainun kana amiribishi ñuinakama 'aisamokin 'ën bërí 'akësokin kēñutékéntima 'ain.

²² “Ënë nètë kēñutisama pain 'ain ka unin ñu 'apátankëxun biti 'ikën; 'imainun ka 'itsís ira 'ianan matsi 'ianan, suñu békianan mitabutankëx baritia 'ianan nètë 'imainun imé 'iti 'ikë kias ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa.”

9

Diosan Noébëtan achúshi ñu 'akin mënio ñuikë bana

¹ Nukën 'Ibu Diosan ka upíokin sinánxunkin Noé 'imainun ain bëchikëkama, ësokin kakëxa: Kamina bëchipati mebi tsitsirui 'uákamë 'ëoti 'ain.

² Kamabi ñuina ënë menu 'ikë ax ka mitsumi rakuëti abáti 'ikën. Kamabi ñuina suñunu nuánkë, men nikë 'imainun parúmpapa bakanu 'ikë, akamax mitsubëira 'imabi mi 'ura bukuti 'ikën.

³ 'Ën kana mi kain kamina kamabi ñuina 'imainun ñu 'apátankëxun bimia pianan kamina añu kaina pisatanin aribi piti 'ain. 'Ën kana akama mi 'inanin.

⁴ 'Aínbi kamina achúshi ñu ashi pitima 'ain ax ka ñuina nami aín imikëñun pitima 'ikën: ax ka nami imiñu a 'ikën, aín 'imi kupín ka kamabi uni 'imainun ñuinakama tsotia.

⁵ 'Ën kana uni achúshi achúshi 'imainun ñuinaribi mitsu achúshi achúshinën imi kupí uisakin kara

mitsu 'axa a ñukáti 'ain. 'Anan kana achúshi achúshi uni uisa kara bētsi oxa aribi usokinbi 'ati 'ain.

⁶Uin kara bētsi uni 'aia, aka bētsi unínribi 'ati 'ikēn. Unix ka Nukēn 'Ibu Diosan a iskēsabi okin unio 'ikēn usa 'ain.

⁷Aínbi kamina mitsun, ¡'itsaira bēchipakin atubētan me tsitsirui 'uakamē 'ëoti 'ain!

⁸Diosan ka ësokinribi Noé 'imainun aín bēchikēkamaribi kakēxa:

⁹“Ka kuat, 'ën kana achúshi ñu mibētan 'anan min rēbúnkikama,

¹⁰'imainun kamabi ñuina axa mibē nunti chaiira anuax chikíkē akamabētan 'ain: 'akin: kana ñuina pēchiñu, a 'arakati ñuina 'imainun 'arokatima ñuina 'ianan ñuina menu 'ikē akamabētan 'ain.

¹¹'Ën mibētan 'akē ñu akana bētsiokin nantēkēntima 'ain: amiribishi kana unikama 'imainun ñuinakama kēñunun bakan tita chaiira 'emitēkēnuxuma 'ain, bakan tita chaiira ka 'itēkēnuxuma 'aia menu 'ikē ñuinakama kēñutēkēni.”

¹²Ënēx ka a 'unántiokin achúshi ñu mitsubētan 'akin manutima okin, kamabi ñuina kamabētanribi 'akē 'ikēn:

¹³'ën kana nón bai naí kuin kamanu anuaxa mēратиokin nan, ax ka achúshi ñu 'ën mibētan 'akēsa 'iti 'ikēn. ¹⁴Usa 'ain ka uínsaran karana 'ën kuin manámi mēranun 'imin, 'imikēbē ka anu nón bai mēрати 'ikēn.

¹⁵Usa 'ain kana mitsubētan achúshi ñu 'akē a 'ën sinánti 'ain, 'imainun kamabi ñuinabētan 'akē a, usa 'ain ka amiribishi bakan tita chaiira kamabi ñu menua kēñui 'ētēkēntima 'ikēn.

¹⁶Uínsaran kara nón bai kuínnu mēratia anu kana 'ën a iskin, achúshi ñu nētétima okin 'akē ax ka unikama 'imainun ñuina kamabi menu 'ikēbētan 'á 'ikē kixun sinánti 'ain.

17 Ēnëx ka 'ën 'unánti okin achúshi ñu anubia 'itiokin kamabi uni 'imainun ñuina menu 'ikë akamabëtan 'akë 'ikën Ēsakin ka Nukën 'Ibu Diosan Noé kakëxa.

Noé 'imainun aín bëchikëkama 'ia

18 Ēnëx ka Noénën bëchikëkama nunti chaiira anuaxa chikíkë akamax ka Sem, Cam, Jafet 'iakëxa, Cam ax ka Canaán kakë aín papa 'iakëxa.

19 Ēnëkamax ka Noénën bëchikë rabë 'imainun achúshi 'iakëxa, usa 'ain ka aín rëbúnkikama kamabi menu kuani amiribishi 'uákamë 'ëoi mekama oi kuankëxa.

20 Usa 'ain ka Noénën menu ñu 'apákin pëukin naë 'atankëxun uvas 'atabakin 'apákëxa.

21 Achúshi nëtë 'ikëbë ka Noé uvas baka kachokin 'akë a xëatankëx paëankëxa, usai 'iax ka sinanima aín chupa pëtankëx xubusa okían 'akë chupa këxtú a nëbëtsi 'ukëmëu 'uxax rakakëxa.

22 Usai 'ikë ka Cam Canaánën papa an isti 'ikëmabi chupañuma rakákë isakëxa, usai 'ikë isbiani kuanxun ka ëmanua aín xukën rabë ñuixuni chikíakëxa.

23 Usakin ñuixunkëxun ka Sem 'imainun Jafetnën chupa chaxké, bixun ain tëxanu 'arubiani anun aín papa isima amo bësukiani kaxushi kuanxun rakuakëxa. Rakubëtsini kaxutan ain papa chupañuma rakákë isti rabanan uakëxa, usokin rakubëtsini ka isima amoshi bësuax utankëx chikíakëxa.

24 Usakian aín bëchikënën 'akëx ka Noé ain paënkë inúkëbë bësuakëxa, bësukin ka aín bëchikë 'anákanëan 'akë a 'unánkëxa,

25 'unáni ka kiakëxa:

¡Mix kamina 'atimokë 'iti 'ain Canaán!

- ¡Min xukén rabétan rëbúnkinën ka tëmëramikin min
rëbúnki ñu mëëmiti 'ikën!
- 26 Usokin 'axa basikëbétan ka ësokinribi kakëxa:
Chúamarua ka Nukën 'Ibu Semnën Dios 'iti 'ikën,
Canaánën bëchikëkama ax ka tëmërakin an uni ñu
mëëxunkëishi 'iti 'ikën.
- 27 'Ën kana Nukën 'Ibu Diosan Jafet chaiira
meñu 'ianan aín bëchikëkama 'uákamë 'ëoti
kuëënin;
'imainun kana Semnën, rëbúnkikamabë Jafet aín
rëbúnkinëx 'iti kuëënin 'aínbi ka,
Canaánën bëchikëkamax tëmërakin uni ñu mëëxuni
bukuti 'ikën.
- 28 Usaia bakan titachaiira 'ikuatsian 'ain ka
Noé trescientos cincuenta baritia imi
tsópaiankëxa;
- 29 usokin kamabi ñu 'atankëx ka Noé novecientos
cincuenta baritia tsótëkëntankëx ñuakëxa.

10

Noénën rëbúnkikama 'iá (1 Cr 1.5-23)

- 1 Ënë kamax ka Noénën bëchikë Sem, Cam
'imainun Jafet, akaman rëbúnki 'ikën, atux ka
bakan tita chaiira 'ikuatsian 'ain, atunbi bëchipati
tsóa a kama 'iakëxa.
- 2 Jafetnën bakë bëchikëkama ka 'iakëxa Gómer,
Magog, Madai, Javán, Tubal, Mésec 'imainun Tirás.
- 3 Gómernën bakë bëchikëkama ka 'iakëxa Asque-
naz, Rifat 'imainun Togarmá.
- 4 Javánnën bëchikëkama ka 'iakëxa Elisá, Tarsis,
Quitim 'imainun Rodanim.
- 5 Ënë unikamax ka Jafetnën rëbúnki 'iakëxa, ax
ka achúshi Javán kakë 'iakëxa, aín rëbúnkinëx ka
parúmpapa kuëbí tsóti 'uakamë 'ëokëxa, usai 'ika

aín bananbi bananbi banai aín aintsibē timēax aín menu menubi tsóakēxa.

⁶ Camnēn bēchikēkama aín anē ka 'iakēxa Cus, Misraim, Fut 'imainun Canaán.

⁷ Cusnēn bēchikēkaman anē ka 'iakēxa Sebá, Havilá, Sabtá, Raamá 'imainun Sabteca 'imainun ka Raamá aín bēchikēnēn anē Sebá 'imainun Dedán kakē 'iakēxa.

⁸ Cus ax ka bētsi bēchikēñu Nimrod kakin anēkēñu 'iakēxa, ax painra ka uni kushiira a menu 'iakēxa.

⁹ Nimrod ax ka usai 'itia Nukēn 'Ibu kuēēnkēbē an ñuokē unira 'iakēxa. Anuax ka achúshi bana ēsai kia: Nimrod axa Nukēn 'Ibu kuēēnkēbē ñuira okē 'ia usaribi ka 'iti 'ikēn.

¹⁰ Usa 'ain ka Nimrod ax 'apu 'ain ēma chabu Babel, Érec, Acad 'imainun Calné, ēnē ēmakamax ka Sinar menu 'iakēxa.

¹¹ Sinar menuax ka Asur kakē uni ax mērakēxa, mēraxun ka Nínive, Reohobot-ir, Quélah,

¹² 'imainun ēma chaiira Resen kakē, axa Nínive amo 'imainun Quélah axribi amo 'ikē a 'akēxa.

¹³ Usa 'ain ka Misraimnēn rēbúnkikama ax ludeokama, anameokama, lehabitakama, naftuhítakama,

¹⁴ patruseokama casluhítakama 'imainun, caftoritaskama ax ka anuaxa flisteo unikama chikía 'ikēn.

¹⁵ Canaán ax ka rabē bēchikēñu 'iakēxa aín rēkuēn ax ka 'iakēxa Sidón, kakē aín 'anáka ax ka 'iakēxa Het.

¹⁶ Usa 'ain ka Canaánēn rēbúnkikama ax ka jebuseos, amorreos, gergeseos,

¹⁷ heveos, araceos, sineos,

¹⁸ arvadeo, semareo 'imainun hamateo 'iakēxa. Usai 'ikē 'itsa baritia 'inúkēbē ka cananeonēn

rëbúnkikama ax mekama mekama nu kuankëxa.

19 Usa 'ain ka cananeo unikama me ax Guerar kakë me ami kikiani Sidón kakë ëma, anuax kuanx Gaza kakë ëma chukúma anu sënën 'iakëxa, 'imainun ka Sodoma, Gomorra, Admá 'imainun Seboím, kakë anuxunbi Lesa kakë ëma anu bërunkin bikë 'iakëxa.

20 Ënë unikamax ka Camnën rëbúnki 'iakëxa, achúshi achúshi ëmax ka aín aintsibë aín menubi tsóti 'ain bananbi banakëxa.

21 Sem, ax ka Jafetnën xukën aín apan 'iakëxa, anribi ka bëchipakëxa. Kamabi Ébernën bëchikëkamax ka Semnën rëbúnki 'iakëxa.

22 Semnën bëchikëkamax ka 'iakëxa Elam, Asur, Arfaxad, Lud 'imainun Aram.

23 Aramnën bëchikëkamax ka 'iakëxa, Us, Hul, Guéter 'imainun Mas.

24 Arfaxad ax ka Sélahnën papa 'iakëxa, 'imainun ka Sélah ax Ébernën papa 'iakëxa.

25 Usa 'ain ka Ébernën rabë okin bakë bëchiakëxa: achúshinëx ka Péleg kakë 'iakëxa, axa anu 'ain ka unikama kamabi menu kuani abísakëxa; 'imainun ka Pélegnën xukën ax Joctán kakë 'iakëxa. (Péleg ax ka bëtsi bëtsi menu kuani amanu amanu kuankëxa.)

26 Joctán ax ka ënë unikaman papa 'iakëxa Almodad, Sélef, Hasar-mávet, Jérah,

27 Hadoram, Uzal, Diclá,

28 Obal, Abimael, Sebá,

29 Ofir Havilá 'imainun Jobab. Kamabi ënëkamax ka Joctánnën bëchikëkama 'iakëxa.

30 Usa 'ain ka anua atux tsókë anuaxbi kuankë me ax Mesá aukikiani kuankë 'imainun Sefar ax auküaxa bari urukë au 'ikë 'iakëxa,

31 Ēnē kamax ka Semnēn rēbúnki 'iakēxa, achúshi achúshi ěma 'imainun ka aín aintsibēbi aín menubi tsóti ain bananbi banakēxa.

32 Ēnēkamax ka Noénēn bēchikēnēn aintsikama 'iakēxa, usa 'ain ka aín rēbúnkinēx anubia aín rara tsóa menubi 'iakēxa. Baka chaira 'ikuatsian 'ain ka abisi amanu amanu kuani atun ěmabi 'ai anu tsókankēxa.

11

Babel kakē torre 'akan

1 Usa 'ain ka a nētēkaman bētsi bētsi banan uni banatisamapan 'ain a menu 'ikē unikamax achúshi banáinshi banakēxa.

2 Usai 'i ka aukūaxa bari urukē a menu uni chikíkiani 'ura kuankin me barikin Sinar kakē amia mērakēxa, mēraikin ka me sapan upí anubi tsótisa mēratankēx anubi tsóti bērukankēxa.

3 Achúshi nētēn ka atúxbi timēax kanankēxa: Usa 'ain ka a unikaman maxáx 'imainun tsēpasa ñu akama 'akinma Ladrillo 'imainun asfalto akama kēñun aín xubukama 'akēxa.

4 Usai kitankēx ka amiribishi kanantēkēnkankēxa: Achúshi ěma chaira 'anan kananuna torre ěnēn menma uarukin chaiorukin naíbētan sēnēn 'ati 'ain. Usakin 'aia iskin ka bētsi unikaman sinánti 'ikēn a unikamax ka sinánñuira 'ianan kushiirabu 'ikēn kias ka kiti 'ikēn, usa 'ain kananuna nukamax bētsi mekamanu kuani abístima 'ain.

5 'Aínbi ka Nukēn 'Tbun usakian ěma 'imainun torre unikaman ěnēn menma chaiorukin 'akē a ubuxun isakēxa.

6 Ěsokin unikaman 'akēbētan ka Diosan sinánkēxa: Atux ka achúshi ěma chaira 'anan achúshi banáinshi banaia; usa 'ixun ka ěnē ñu

mëeti 'ati sinánxun 'aia, bërí ka uínbi ëmitisama 'inun 'aia.

⁷ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan atun ñu 'aia istisatankëx kiakëxa, bëtsi bëtsi banan bananun kananuna uni 'imiti 'ain, usai 'i ka bëtsin kakëxunbi bëtsin bana kuakámati bënëti 'ikën.

⁸ Usakian Nukën 'Ibun 'imikëx kamabi menu kuani abískin ka atúan 'akë ëma a ënkankëxa.

⁹ A menuxun ka Nukën 'Ibun achúshi banáinshi banaiabi unikama bëtsi bëtsi banan bananun 'imi-akëxa, kamabi mekamanu kuania amanu amanu kuantanun, usokëx ka mekama oi amanu amanu kuani abísakëxa. Usokian anuxun Nukën 'Ibu Diosan uni bëtsi bëtsi banan banamikë kupín ka Babel kakin anëakëxa.

*Semnën rëbúnkikama 'ía
(1 Cr 1.24-27)*

¹⁰ Ënëkamax ka Semnën rëbúnki 'iakëxa. Bakan tita chaira 'ikë inúkë rabë baritia 'ain ka Sem cien baritiañu 'ain, aín bëchikë Arfaxad bakëankëxa.

¹¹ Usakin 'atankëx quinientos baritia 'imi tsókin ka Semnën amiribishi xanu 'imainun bëbuokin bakë bëchipatëkëankëxa.

¹² Arfaxad an ka treinta 'imainun cinco baritiañu 'ixun Sélah bëchiakëxa.

¹³ Usakin 'atankëx, Arfaxad cuatrocientos tres baritia 'imi tsókin, ka xanu 'imainun bëburibi okin bakë bëchipatëkëankëxa.

¹⁴ Sélahnën ka treinta baritiañu 'ixun Éber bëchiakëxa.

¹⁵ Usakin 'atankëx ka Sélah cuatrocientos tres baritia 'imi tsókin xanu 'imainun bëbuokin bakë bëchipatëkëankëxa.

¹⁶ Ébernën ka treinta 'imainun cuatro baritiañu 'ixun ka aín bëchikë Péleg bëchiakëxa.

17 Usakin 'atankëx ka Éber cuatrocientos treinta baritia 'imi tsókin, xanu 'imainun bëbuokin bakë bëchipakëxa.

18 Pélegnën ka treinta baritiañu 'ixun ka Reú bëchiakëxa.

19 Usakin 'atankëx ka Péleg doscientos nueve baritia 'imi tsókin ka xanu 'imainun bëbu 'inun bakë bëchipatëkéankëxa.

20 Reú ax treinta 'imainun rabé baritiañu 'ixun ka Serug bëchiakëxa.

21 Usakin 'atankëx ka Reú doscientos siete baritia 'imi tsókin ka xanu 'imainun bëbu 'inun bakë bëchipatëkéankëxa.

22 Serug ax treinta baritiañu 'ixun ka Nahor bëchiakëxa.

23 Usakin 'atankëx ka Serug doscientos baritia tsóakëxa, tsókin ka xanu 'imainun bëbu 'inun bakë bëchipatëkéankëxa.

24 Nahor ax veintinueve baritiañu 'ixun ka Téräh bëchiakëxa.

25 Usakin 'atankëx ka Nahor ciento diecinueve baritia 'imi tsókin ka xanu 'imainun bëbu 'inun amiribishi bakë bëchipatëkéankëxa.

26 Téräh ax setenta baritiañu 'ixun ka Abram, Nahor 'imainun Harán akama bakë bëchiakëxa.

Téradnën rëbúnkikama 'iá

27 Ënë kamax ka Téradnën rëbúnkikama 'iakëxa, ax ka Abram, Nahor 'imainun Harán aín papa 'iakëxa. Harán ax ka Lotnën papa 'iakëxa,

28 ax ka Ur kakë anu 'ikë Caldea me anuax aín papa Téräh 'isama pain 'ain ñuakëxa. Anuaxa bakëan me anuaxbi.

29 Usa 'ain ka Abramnën aín xanu Sarai bi-mainun, Nahor anribi aín xanu Milcá biakëxa, ax

ka Haránnën bëchikë 'imainun Iscá aín chirabakë 'iakëxa.

³⁰ Usa 'ain ka Sarai ax tuakëma xanu 'aish tuáñuma 'iakëxa.

³¹ Usa 'ain ka Térah ax Ur kakë ëma anuax Canaán kakë menu kuani kuankëxa, kuankin ka Abramkëñun aín xanu Sarai aín piaka akëñun aín xuta Lot a Buánkëxa. 'Aínbi ka Haram kakë ëma anu, bëbatankëx anu tsóti bërúakëxa.

³² Usai 'itankëx ka Térah Harán kakë ëma anuax doscientos cinco baritia tsótankëx ñuakëxa.

12

Nukën 'Tbu Diosan Abram kakë uni kaisa

¹ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun achúshi nètë 'ikëbëtan Abram kakëxa: min menuax ka kuantan, min aintsikama ëbiani kamina ënë menuax kuanti 'ain, bëtsi menu kamina kuanti 'ain, 'ën mi ismi-mainun.

² Min rëbúnki kamabëtan kana achúshi ëma chaira 'anuxun 'ain; 'anan kana upíokin sinánxunti 'ain, usakin 'aia iskin ka bëtsi unikaman a unikamax ka sinánñuira 'ianan kushiirabu 'ikë kias kiti 'ikën, mi kupín kana kamabi menu 'ikë unikama upitax bukunun upíokin sinánxunti 'ain.

³ Uin kara mi upíokin 'akinia aribi kana 'ën upíokin sinánxunti 'ain, 'imainun kana uin kara mi 'atima oia aribi 'ënribi 'atima oti 'ain; mi kupí kana kamabi menu 'ikë unikama upíokin sinánxunti 'ain.

⁴ Èsokian kakëx ka Abram Nukën 'Ibun kakësabi oi Harán kakë me anuax kuankëxa. Setenta 'imainun cinco baritiañu 'aish ka anuax chikiakëxa Canaán kakë me anu kuani.

⁵ Kuankin ka aín xanu Sarai këñun aín piaka Lot buánkëxa, 'imainun ka aín ñuina aín ñukama

'imainun aín ñumëmikë unikama Harán kakë me anuxuan bikë akama buánkëxa. Buani kuanx ka Canaán menu bëbakëxa,

⁶ bëbakiani kuani ka Abram a mekama inubiani kuanx Siquem, anua i chaiira nikë Moré kakë anu bëbakëxa. A menu ka cananeo unikamax tsóakëxa.

⁷ A menuax ami mërakin ka Nukën 'Ibun Abram kakëxa: Ënë me kana min rëbúnkikama 'inánti 'ain. Usakian kakëxun ka Abramnën achúshi anuxun Nukën 'Ibu asábi ka kixun kati maxax bukunrukin 'akëxa, anuaxa ami mërakë kupí.

⁸ Usai 'itankëx ka anuax chikíkiani kuanxun ami-axa bari urukë Betel kakë ëma au 'ikë niñu me anu xubusa okin aín chupa këxtú pëniankëxa. Betel kakë ëma ax ka amia bari kuabúkë au 'ikë 'iakëxa, 'imainun ka achúshi ëma. Ai kakë axribi amiaxa bari urukë au 'ikë 'iakëxa. A menuxunribi ka Abramnën anuxun Nukën 'Ibu rabiti 'atankëxun rabiakëxa.

⁹ Usakin 'atankëx anu pain 'itankëx ka munu 'ikiani kuani, Négueb kakë me ami kikiani kuankëxa.

Abram Egipto kakë menu tsóti kuan

¹⁰ Usa 'ain ka anua Abram tsótanbi a menu a piti ñu 'aimaira 'iakëxa, usa 'ain ka Abram a menuax 'itsama baritia ishi, Egipto menu anua a piti ñu 'ain anu tsóti kuankëxa, anua 'ikë me anua a piti ñu a nëtënu 'aimaira 'ain.

¹¹ Usai kuani ka Egipto menu bëbai kuankin, ain xanu Sarai Abramnën kakëxa, ësokin: mi kaimainun Ka kuat, mix kamina achúshi xanu upíira 'ën iskëx 'ain,

¹² usa 'ain ka egipcio unikamax mi isi kiti 'ikën: Ënë xanux ka ënë unin xanu 'ikën. Ësai kikin ka 'ë minun kuëenkin mi binxun 'akánti 'ikën.

13 Usa 'ain kamina, 'ëx upí 'inun mix ismina 'ën chirabakë 'ai kixun kati 'ain.

14 Usokin kabiani kuanx ka Abram Egipto menu bëbakëxa, bëbaia ka anu 'ikë unikaman aín xanu Sarai axa upíira xanu 'ikë isakëxa.

15 Ismainun ka Egiptonu 'ikë 'apu faraón an ñu mëëxunkë unikamanribi isakëxa, isiani ka anu ka achúshi xanu upíira uaxa kixun kai rikiankëxa. Kakëxun ka aín unikama aín 'ikënu bëtánun kixun kakëxa kakëxun ka aín 'ikënu.

16 Usa iskin ka faraónën Sarai kupí, Abram upíokin 'akinkin 'inaishiakëxa oveja, vaca 'imainun uni an ñu mëëxunti 'imainun xanu an ñu 'axúnti akama 'inánkin asno, 'imainun camello akamaribi 'inánkëxa. 17 'Aínbi ka Sarai kupí, Nukën 'Ibun faraón 'atimokin tēmëramiakëxa aín aintsikama këñunbi 'anan kamabi unikamaribi 'insínmiakëxa.

18 Usai 'ikin ka faraónën Abram kamiakëxa, kamikëxa aia ka kakëxa: ¿Uisa kupín karamina ësokin 'ën 'an? ¿Uisa kupín karamina min xanu 'aínbi ax ka 'ën xanuma 'ikë kixun 'ë kakëma 'ain?

19 Mix kamina min chirabakë isa ax 'ikë kixun 'ë kakëma 'ain. Biaxi kana abë 'ikëma 'ain usa 'ain kamina buánti 'ain. ¡Mi 'inantëkënmainun kamina bëríbi buánti 'ain!

20 Usakin Abram katankëxun ka faraónën aín unikama kakëxa, kamina Egipto me ënua Abram aín xanu 'imainun aín ñukama këñunbi kuantanun xuti 'ain.

13

Abram 'imainun Lot ënanan

1 Usa 'ain ka Abramnën Egiptonuax chikíkin aín xanu, 'imainun kamabi aín ñu buani kuankëxa,

kuanika amiribishi rikiani Négueb me 'ikë anubi kuantëkëankëxa. Kuankëbë ka aín piaka Lot axribi atubë kuankëxa.

² Abram ax ka 'iakëxa uni ñuñuira, usa 'aish ka kuri 'imainun manë uxua kurikiñu 'ianan, 'itsaira aín ñuina 'arakakëñu 'iakëxa.

³ Néguebnuax amiribishi munu 'ikiani kuantankëx ka Betel kakë ëma 'urama anu paian 'ikian Betelbëtan Ainën nëbëtsionkë anu 'iakëxa.

⁴ A mex ka anu paian anuxun Nukën 'Ibu Dios rabiti maxá bukunrukin 'akë a 'iakëxa, anuxun ka Nukën 'Ibu rabiakëxa.

⁵ Usa 'ain ka Lot axribi ñuñuira uni 'i aín kuku Abramsaribi 'aish, an ñu 'axúnti xanu xuntakukama, ovejakama 'imainun vacakama 'ianan, an ñu mëëxunkë unikamabëbi anu 'iakëxa;

⁶ 'aínbi ka anua atux 'ikë anu aín ñuina 'itsaira 'ain ñuinakaman pasto piti sënënma 'iakëxa. Usa 'ain ka a rabëtax anu 'isama 'ain,

⁷ an Abramnën vacakama bërúankë unikamabë Lotnën vaca an bërúankë unikama nishanani ubionankëxa. Usa 'ain ka a nëtëkaman, cananeo 'imainun ferezeo unikamax pain anu tsókë 'iakëxa.

⁸ Usa 'ain ka Abramnën achúshi nëtën aín xukënan bëchikë Lot ësokin kakëxa: Mix kamina 'ën 'aintsi 'ibu 'ain, usa 'ain kananuna nu rabë upiti nuibananti 'ain, usaribiti ka an nun ñuina bërúankë unikama nishananima nuibananti 'ikën.

⁹ Usa 'ain kamina min kuëënxun uimiu karamina 'iti 'ain kixun me bariti 'ain. Usa 'ain kamina 'ëbë 'ima amo kuanti 'ain. Mixmi aín tsipumi kuankëbë kana 'ëx aín rëbumi kuanti 'ain, mixmi aín rëbumi kuankëbë kana 'ëx aín tsipumi kuanti 'ain.

10 Usakian Abramñen kakëxun ka Lotnën me upí anu 'iisa Jordán kakë baka 'urama anua 'umpax 'itsaira 'ikë a isakëxa, iskin ka Sóar 'urama 'ikë ëma chukúma aribi isakëxa, usa 'ain ka a menu 'itsaira 'umpax 'imainun naësa me chaira 'ikë isakëxa. Ax ka Egipto me iskësa 'iakëxa. (Ënëx ka Nukën 'Ibun Sodoma 'imainun Gomorra ëma këñutisama pain 'ain 'iakëxa.)

11 Usa 'ain ka Lotnën kamabi Jordán kakë baka anu 'ikë me sapan kaisakëxa, anuax ka anua 'ikë anuax amiaxa bari urukë ami kikiani kuankëxa. Usai 'ika Abram 'imainun Lot ënanankëxa.

12 Usa 'ain ka Abram axa Canaán kakë me anubi bërúmainun, Lot ax me sapan amia 'ikë ëmakama Sodoma 'imainun Gomorra a 'urama tsóti kuankëxa,

13 anuxun ka kamabi unin 'atima 'ixun 'aisamairai Nukën 'Ibumi 'uchakin bëtsi bëtsi ñu akëxa.

14 Usaia anuax Lot kuankë 'ain ka a basikëbëtan Nukën 'Ibun Abram kakëxa: Anumi 'ikë ënuxunbi kamina upíokin aín tsipumia isanan aín rëbumiokin isti 'ain, isanan kamina amiaxa bari urukë amia isanan amia bari kuabúkë amiaribi isti 'ain;

15 'ën kana kamabi me min iskë ënëkama mi 'inánti 'ain, ax ka minan 'ianan xëñibua 'ainbi min rëbúnki kamanan 'iti 'ikën.

16 'Ën kana min rëbúnkikama 'aisamaira menu 'ikë masin bërusa 'inun 'imiti 'ain. Usa 'aish ka masi bëru tupuntisama usaribi 'iti 'ikën, 'ianan ka tupuntisamaira min rëbúnkikama 'iti 'ikën.

17 ;Usa 'ain kamina bërí nirukiani kuanxun 'ën mi 'inánuxun kakë me a pain isi kuantu 'ain, iskin kamina aín chaxké 'imainun aín pampa, akama pain isikuanti 'ain akama kana mi 'inánti 'ain!

¹⁸ Usa 'ain ka Abram anua 'ikë anuax aín ñukama mëniobiani niñu me Mamré kakë uni ainan 'ain Hebrón kakë ëma 'urama 'ikë anu 'i kuankëxa. Anuxun maxax bukunrukin 'atankëxun Nukën 'Ibu rabiakëxa.

14

Abramnën Lot buánkankëbi bitëkëan bana

¹ Usa 'ain ka a nëtëkaman Amrafel ax Sinar kakë me anu 'apu 'iakëxa, Arioc axribi ka Elasar kakë me anu 'apu 'iakëxa, Quedorlaómer axribi ka Elam kakë me anu 'apu 'iakëxa, 'imainun ka Tidal axribi Goím kakë me anu 'apu 'iakëxa.

² Ënë 'apukamax ka 'apu Bera, Sodoma kakë ëmanu 'ikë abë 'akanankëxa, abë 'ianan ka 'apu Birsá Gomorra kakë ëmanu 'ikë abë 'ianan, ka 'apu itsi Sinab Admá kakë ëmanu 'ikë 'apu abë 'ianan, Seméber kakë 'apu Seboím kakë ëmanu 'ikë 'imainun, 'apu itsi axa Bela kakë ëmanu 'ikë abëribi 'akanankëxa, a ëmabi ka Sóar kakinribi anëakëxa.

³ Ënë mapai achúshi 'apukaman ka aín suntárukama Sidim kakë me sapan anu timëakëxa, anu ka parúmpapa bamakë kakë ax 'iakëxa.

⁴ 'Itsa baritia 'inúkë 'ain ka 'apu Quedorlaómer an mapai rabé 'imainun rabé baritia, anun an kuëenkësa okin ñu 'anun 'amiakëxa, 'aínbi ka bari achúshi 'irutëkënkë anun mapai achúshi 'apu kaman a 'apubë 'akánanti sinánkëxa.

⁵ Usakin sinántakëx ka baritia itsi 'irukëbë, Quedorlaómer 'apu 'imainun 'apu raíri abëa 'akianankë kamabë kanankiani anua Astarot Carnaim me 'ikë anu kuankëxa, kuanxun ka anu 'ixun refaítakama a pain 'atankëxun; zuzita

kamaribi, Ham kakë menuxun 'anan emitas kamaribi, Savé-quiriataim menuxun 'akëxa,

6 'anan ka 'akánanti 'unairakëkamaribi abë 'akanankin abámikin Seír me anu 'ikë bashikama anubi nuibiankin 'akëxa, usakian 'akëxa kuania ka me anua El-Parán 'ikë anubi, nuibiankin 'akëxa, ax ka anu uni 'ikëma me a rapasu 'iakëxa.

7 Usokin 'atankëx baitsin amirbishi utëkënkín ka Quedorlaómer 'imainun aín suntárukama, 'imainun abëa kuankë 'apu raíri akamabë En-Mispat, 'ikëbia Cadés kakë anu bëbakëxa, bëbakiani kuankin ka añu kara bainua mëraia abi 'atimonan këñuakëxa, usokin 'anan ka kuankinshi anu 'ikë amalecita aribi 'akëxa, 'anan ka amorreokamaribi raíri êmakama 'akësaribi okin 'abiani kuankëxa, ax ka Hasesón-tamar me 'ikë anu 'iakëxa.

8 Usa 'ain ka Sodoma, Gomorra, Admá, Seboím, 'imainun Belanu 'ikë 'apukama ax me sapan Sidim kakë anuax 'akanani kuankëxa.

9 Anuax ka ënë mapai achúshi 'apukama Quedorlaómer Amrafel 'imainun Arioc abë 'akanankëxa, ënë rabë 'imainun rabë 'apukamax ka Elam, Goím, Sinar 'imainun Elasar a ëma kamanu 'ikë 'iakëxa.

10 Kamabi Sidim kakë me sapan anu ka chua me pëan pëánkikë anubia unia 'iakëxa, usa 'ain ka Sodoma 'imainun Gomorranu 'ikë 'apu 'akanankënuax 'iakëti kuaníbi anu nanëakëxa. Usai 'imainun ka raíri 'apukamax ninu abákëxa.

11 Usa 'ain ka rabë 'imainun rabë 'apun suntárukaman Sodoma 'imainun Gomorra kakë ëma rabë, anu atsíntankëxun anu 'ikë unikaman ñu aín piti, aín ñu kupíkë aín 'arakakë ñukama këñunbi kamabi bitankëxun aín nëtënu anu 'ikë unikama këñunbi buánkëxa.

12 Usa 'ain ka Sodoma kakë ëmanu 'ikë Abramnën, xukënan bëchikë Lot axribi anu 'iakëxa, 'ikëbi ka aribi aín ñukama 'imainun an 'arakakë ñuinakama këñunbi ñatanbiankin buánkankëxa.

13 Usakian 'akëbë ka uni achúshi abákëxa, abaxun ka usaía 'ikë Abram hebreo uni a ñuixuankëxa, ax ka uni achúshi Mamré aín menu tsókë 'iakëxa, a unix ka amorreo unibu 'iakëxa, Mamré ax ka Escol 'imainun Aner aín xukën 'iakëxa, usa 'aish ka a unikamax Abrambë nuibanankë 'iakëxa.

14 Usakian aín piaka ñatanbiankin buánkë ka Abramnën kuakëxa, kuabiani kuaxun ka aín xubunuax bakëntankëx kanikë unikama a 'imainun an ñu mëëxunkë aín unikama amira sinánkë akama timëakëxa, timëkëx ka trescientos dieciocho a unikama 'iakëxa, usakin timëtankëx ka Abram ain unikama timëbiantankëx 'apukama nui Dan kakë ëma sënënkë anu bëbakëxa.

15 Anu bëbax ñantabukëbëtan ka Abramnën aín unikamabëtan atun sinánkënumashi ratukinshi anu bukukë ami bëbarukin 'akëxa, abë 'akanankin ka a 'apukama abámikin Hobá anu sënën 'akëxa, ax ka Damasco ëma aín tsipumi 'ikë au 'iakëxa,

16 usokin 'akëxa 'apukama abákëbëtan atun buánkë kamabi ñukama biakëxa. Usakin bianan ka Abramnën 'ain xukënan bëchikë Lot ain ñukama 'ain ñukamabi biakëxa, bianan ka xanukama bianan raíri unikamaribi biakëxa.

Melquisedecnën 'upiokin Abram sinánxuan

17 Usokin 'atankëx ka Abram amiribishi utëkëankëxa, Quedorlaómer kakë 'apu akëñun raíri 'apukama abëa 'ikë akamakëñunbi 'abëtsinia ka Sodomanu 'ikë 'apu an upíokin biakëxa, Savé kakë me sapan anuxun biakëxa, a mex ka 'apukaman me kakë 'iakëxa.

18 'Imainun ka bëtsi 'apu Melquisedec, kakë 'apu Salem ëmanu 'ikë anribi biakëxa, ax ka sacerdote Nukën 'Ibu Dios an kamabi ñu unio kushiira naí manámi 'ikë aín uni 'iakëxa, an ka pán këñun vino 'inánkin.

19 Upiókin sinánxunkin Abram ësokín kakëxa: Mi ka Nukën 'Ibu Dios naí manámi 'ikë an naí 'imainun mekama unio an 'upiokín sinánxunti 'ikën;

20 'ianan ka Nukën 'Ibu Dios kamabi kushiñu an mi, abëmi 'akanankë unikama 'anun 'amikë ax 'upiokín rabikë 'iti 'ikën.

Usakian Melquisedecnën kakëxun ka Abramnën an bibiankin buánkë ñukama raíri 'inánkëxa.

21 'Inánkëxunbi ka Sodomanu 'ikë 'apun Abram kakëxa:

—Unikama ashi 'ë 'inánan kamina min bikë raíri ñukamabi buánti 'ain.

22 Usokín kakëxunbi ka Abramnën ësokín kakëxa: —'Ën kana ësokín kana 'anuxun 'ai kixun Nukën 'Ibu kushiira an naikëñun me unio a kan,

23 'ën kana uisa min ñubi bikin ñuman chamarabi bianañ, anúnmi tsitëkërekikë abi anun 'ën taxaka tékërekati bitsiman, mixmi uínsaranbi min ismina 'ë ñuñuira 'imian kix kitima kupín.

24 'Ën kana añu ñubi 'ënan 'iti bitsiman, usa 'ain ka 'ëx abë kuankë unikama atun pikë ax kuni 'ásabi 'iti 'ikën. Usa 'ain ka ax 'ëbë kuankë unikama Aner, Escol 'imainun Manré, akaman ainan 'inun ñu biti 'ikën, ësakin ka Abramnën Sodomanu 'ikë 'apu kakëxa.

15

Nukën 'Ibu Diosan Abram achúshi ain bëchikë 'inánuxun ka bana

1 Ēnē ñukama 'atankëxa 'inúkë 'ain ka Nukën 'Ibun Abram namákin iskësokian isia kakëxa:

—Kamina rakuëtima 'ain Abram, 'ëx kana an mi bërúankë a 'ain. Min biti ñu ax ka chaiira 'inuxun 'aia.

2-3 'Aínbi ka Abramnën kakëxa:

—'Ēn 'Ibu 'imainun 'ën Dios, ¿uisa karana minmi ñu 'inánkëxun, ñankáishibi bixun 'ati 'ain, minbi kamina 'ëx kana achúshi bëchikëñumabi 'ai kixun 'unanin minbi kamina achúshi bëchikëbi 'ë 'inankëma 'ain? Usa 'ain ka kamabi 'ën ñukama an biti Eliézer Damasconu 'ikë uni 'ën kaniokë, an 'ëx ñukëbëtan 'ën kasuania ñukama biti 'ikën.

4 Ēsokin kakëxun ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—Ēsakin min bëchikëñëmbi ka mix ñukëbëtan min ñukamabi biti 'ikën, bëtsi unin ka min ñu bitima 'ikën.

5 Usokin katankëxun ka Nukën 'Ibun Abram ëman, buánxun ësokin kakëxa:

—Upiokin ka naí manámia 'ispakama is, iskin kamina min tupuntisa 'ikë tupunti 'ain. Usaribi ka min rëbúnkinëx tupuntisamaira 'itsaira 'iti 'ikë kixun kakëxa.

6 Usakian kakëxun ka Abramnën usa ka asérobi Nukën 'Ibu 'ikë kixun sinánkëxa, sinánkëbë ka ax 'ëx kikësabiokin ka 'aia kiox ami sinánkëxa.

7 Ēsakinribi ka kakëxa:

—'Ēx kana min 'Ibu 'ain; usa 'ixun kana 'ën mi Ur kakë me anua caldeo unibu tsókë anua chikiankën, ënë me xëñibua 'aínbi minanbi 'inun 'inánuxun.

8 —Kakëxunbi, ka Abramnën ësokin kakëxa, 'ën 'Ibu 'imainun 'ën Dios ¿uisakin karana asérobi ka 'ënan ënë me 'ikë kixun 'ën 'unánti 'ain? —kixun ka Abramnën kakëxa.

9 'Imainun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa:

—'Ē kamina vaca xanu bēri kanikē achúshi bēxúnti 'ain, bēanan kamina achúshi cabra 'imainun achúshi carnero, rabē 'imainun achúshi baritiañu kaísun bēti 'ain, achúshi achúshi 'imainun kamina ñumakuru bēri kanikē achúshiribi bēanan rabētax nikē numakuru bēti 'ain.

¹⁰ Usakian kakēxun ka Abramñen a ñuinakama Dios bēxúankēxa, bēxun ka panárabē okin tukaxun amo rabēbi bētsi bēmánon buküankēxa; 'anan ka ñuina pēchiñu rabē a tukakinma usabi nankēxa.

¹¹ Usakin 'atankēxuan buküanbi ka an bamakē ñuina pikē xētēkama ñuinanen nami pikatsi kiox manánux ubakēxa, ubax anu kēñubutia ka Abramñen 'ibiankēxa.

¹² Usakian a ñukama 'akēbēa ñantabuan ka a imē Abram 'aimai rēti 'uxakēxa. Usai 'uxkēnkēbi ka achúshi chaiira bēánkibukē an bēararákēxa usakin 'akēx ka 'aisamairai rakuéakēxa.

¹³ Usai rakuétia ka Nukēn 'Ibun kakēxa:

—Min kamina 'unánti 'ain, min rēbúnkikamax ka aín menu tsótima bētsi menu tsónuxun 'aia, 'imainun ka anuxun 'aisamaira okin ñumēmikē 'in-uxun 'aia, 'imainun ka 'aisamaira okin 'atima okē 'iti 'ikēn, cuatrocientos baritia sēnēntamainun.

¹⁴ 'Aínbi kana 'ēnribi a ēmanu 'ikē unikama an atu bētsi bētsi okin tēmēramikē aribi 'atima okin tēraminuxun 'ain, usakin 'akē 'ain ka min rēbúnki kamax 'aisamaira ñuñu 'aish chikinuxun 'aia.

¹⁵ Mix kamina 'itsa baritia tsóti kuēēnnuxun 'ain, usai 'itankēx kamina xēnira 'aish ñuti 'ain, ñutankēx kamina min rara kamabē timēti kuantu 'ain.

¹⁶ Usai cuatrocientos baritia tsótankēx ka min bēchikēnēn bēchikē min xuta aín bēchikēnēn bēchikē akamax ka min rēbúnki 'aish amiribishi ēnē menu utēkēnuxun 'aia, usa 'aínbi ka anun 'ēn amorreo unikama aín 'ucha kupín 'atima oti nētē 'isama pain 'ikēn.

17 Usai ñantabukë a imë ka Abramnën isakëxa, achúshi ñute chaiira xanuxuan me 'akë usa an-uaxa 'aisamaira kuin chikitia isanan ka achúshi tsi rëkirukësa axa ñuina nami tukapaxun nankë nëbëtsinën inutia isakëxa.

18 Usa 'ain ka a nëtënbi Nukën 'Ibun Abrambëtan achúshi ñu 'akin kakëxa:

—Ënë mekama kana min rëbúnkikama 'inánti 'ain, Egipto bakamiaxa ukë me anuax 'imainun baka chaiira Éufrates kakë anu sënënbi kana 'inánti 'ain.

19 Ax ka quenitakaman me 'ikën, 'imainun ka quenizitakama, cadmoneokama,

20 hititakama, ferezeokama, refaítakaman me,

21 amorreokama, cananeokama, gergeseokama 'imainun jebuseokama ënë unikaman me kana mi 'inánti 'ain.

16

Abramnën aín ñu mëëmikë xanu Agarmi bëchia

1 Sarai an ka aín bënë Abram tuaxunkëma pain 'iakëxa, usa 'aínbi ka achúshi xanu Agar kakë egipcia an ñu 'axúnti bëkë 'iakëxa.

2 Usa 'ain ka aín xanu Sarainën Abram kakëxa:

—Ka kuat, Nukën 'Ibun ka 'ëx tuáñu 'iti kuëënima, usa 'ain kamina an nu ñu 'axunkë xanu Agar abë 'iti 'ain, usa 'ain sapi ka an tuakëx aín tuákama ax 'ën tuása 'iti 'ikën. Ësokian kakëxun ka Abramnën aín xanu Sarai asábi ka kixun kakëxa.

3 Usakin katankëxun ka Sarainën an ñu 'axunkë egipcia xanu Agar a bëtankëxun Abram aín xanu 'inun 'inánkëxa, usakin ka mapai rabë bari Canaán menu tsókë 'ixun 'akëxa.

4 Usa 'ain ka Abram an ñu 'axunkë xanu Agar abë 'iakëxa, usai 'iax ka tuakëxa; 'aínbi ka tukin

tankin Sarai an ñu mëmikë a istisamatani ami nishakëxa.

⁵ Usai ami nishia 'unánkin ka Sarainën aín bënë Abram kakëxa:

—¡Min 'ucha kupí ka Agarnën 'ë 'atima okin isia! 'Ënbi kana min xanua 'inun mi 'inan, usa 'aínbi ka bërí achúshi tuáñu 'ikuani 'ësamaira 'isatania. Usa 'ain ka Nukën 'Ibux kiti 'ikën uix kara 'uchaxa kixun nu kati 'ikën.

⁶ Kia ka Abramnën kakëxa:

—Ka kuat, an mi ñu 'axunkë xanu ax ka min mëkënu 'ikën; usa 'ain kamina uisakin karamina 'aisatani usokin min 'ati 'ain.

Usakian kakëxun ka Sarainën amixuatemati nishkin an ñu 'axunkë xanu Agar 'itsaira 'atimokëxa, 'atimokëx ka Agar abákëxa.

⁷ Abákë ka Nukën 'Ibun ángel achúshinën anu uni 'ikëma menuxun mërakëxa, ax ka aín rëbumi kakin anëké me anu kuantí bai rapasu 'umpax upíira 'ikë anu 'iakëxa,

⁸ anua mërakin ka ñukákëxa:

—Agar, mix kamina Sarainën ñu mëëmikë aín, ¿uinuax kaina aín, 'imainun kaina uinu kuanin?

—'Ëx kana an 'ë ñumëmikë xanu Sarai anuax abatin —kixun ka an kakëxa.

⁹ Usokian kakëxun ka Nukën 'Ibun ángelnën ësokin kakëxa:

—Kamina amiribishi kuantëkëti 'ain ami ñu mëëxunkë xanu anubi kuanxun, kamina an mi kakësabiokin kamabi ñu mëëxunti 'ain.

¹⁰ Katankëxun ka Nukën 'Ibun ángelnën ësokinribi kakëxa:

Min rëbúnkinëx ka 'aisamaira 'inun 'uakamë 'ëoti 'ikën,

usa 'ikë ka uínbi tupuntima 'ikën.

¹¹ A mi tuukë ënëx ka achúshi bëbu tuá 'ikën,

usa 'ain kamina bakëntankëxun Ismael kakin anëti 'ain,

Nukën 'Ibun ka mix tëmërai uin kara 'ë 'akinti 'ikë
kiax nuibakati nitsia isaxa.

¹² Min tuakëx ka bana kuakëma 'aish achúshi burro
raekëmasa 'inuxun 'aia;

usa 'aish ka kamabi unimi nishti 'ikën, 'imainun ka
kamabi uníxribi ami nishti 'ikën;

usa 'aínbi ka aín aintsikaman 'ura xuisa tankëxi
atubëbi 'iti 'ikën.

¹³ Usa 'ain ka Agar Nukën 'Ibubë banatankëx abi
kiakëxa, kikin anëkin ka Diosan ka 'ë isia
kikin anëakëxa, usa 'ain kana bëríbi Diosan
'ë iskëxbi ñukëma pain tsoti 'ain.

¹⁴ Usa 'ain ka anua 'umpax upíira 'ikë kini ax ësokín
anëké 'ikën: 'Umpax upíira ñutima oi tsókë
an 'ë iskë ainan ka a 'umpax 'ikën. Ax ka
Cadés 'imainun Béred kakë ëma an nëbëtsi
okin bëarakë 'iakëxa.

¹⁵ Usakian ángelnën kakëx ka Agar amiribishi an
ñu mëemikë xanu Sarai anu kuantëankëxa, kuan-
tankëx ka anuax Agar aín rëkuën tuá bakëankëxa,
bakënkë ka Abramnën aín bëchikë Ismael kakín
anëakëxa.

¹⁶ Abram ochenta 'imainun seis baritiañu 'ain ka
aín bëchikë Ismael bakëankëxa.

17

*Nukën 'Ibu Diosan abë mënionanti sinánxun
Abram 'unántiorakanun kixun ká*

¹ Usa 'ain ka Abram axa noventa 'imainun
nueve baritiañu 'ikë, Nukën 'Ibun amiribishi ami
mëratëkënkín ësokín kakëxa:

—'Ëx kana min 'Ibu Dios kamabi kushiñuira a
'ain, usa 'ain kamina 'ëx kuëenkësabi 'oíshi tsóanan
'ëx kikësabiokín kamabi ñu 'ati 'ain,

2 'imainun kana 'ën achúshi ñu mibëtan 'ati 'ain: 'anan kana 'ën min rëbúnkinëxa 'aisamaira 'i 'uákamë 'ëonun 'imiti 'ain, kixun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa.

3 Usakian Nukën 'Ibu Diosan kakëx ka Abram rantin puruni ain bëmánanën me tikai tsóbuakëxa usai 'iaka kakëxa:

4 –Ënë ñu kana mibëtan 'ain kamina kuati 'ain: Mix kamina 'aisamaira bëtsi bëtsi ëmanu 'ikë unikaman rara 'inuxun 'ain,

5 'imainun kamina bërí Abram kakin anëké 'itima 'ain. Usa 'ain ka min anë bërí 'ia Abraham, 'ën kana mi bëtsi bëtsi ëmanu 'ikë unikaman rara 'iminuxun 'ain.

6 'Ën kana min rëbúnkinëxa 'aisamaira 'inun 'iminuxun 'ain; min rëbúnki raírinëx ka 'apu bëtsi bëtsi ëmanu 'inuxun 'aia.

7 'Ën kana achúshi ñu mibëtan 'ain 'imainun kana min rëbúnki kamabëtanribi 'anuxun 'ain, usa 'ain kana 'ëx min Dios xënbua 'aínbi 'iti 'ain, 'ianan kana atun Diosribi 'inuxun 'ain.

8 Mi 'imainun min rëbúnkikama kana kamabi Canaán me anumi bërí tsókë ënë 'inánti 'ain, ax ka min rëbúnki kamaxa xënbua 'aínbi anu tsóti 'ikë 'imainun kana 'ëx atun Dios 'iti 'ain.

9 Katankëxun ka ësokinribi, Nukën 'Ibu Diosan Abraham kakëxa:

–'Aínbi kamina min, achúshi ñu 'ën mibëtan 'akë ax kikësabiokin 'ati 'ain, 'imainun ka kamabi min rëbúnki kamanribi ax kikësaibi 'iti 'ikën.

10 Ënëx ka mitsubëtan 'ën 'akë achúshi ñu 'ikën, usa 'ain ka min rëbúnki kamanribi 'ëx kikësokinbi 'ati 'ikën: usa 'ain ka kamabi unikama mitsubë 'ikë atux ain nëtokë ñu rëbu tëai 'unantiorakakë 'iti 'ikën.

11 'Unántiorakakin kamina ain nëtokë ñu rëbu ain maxaka 'ikë a tëati 'ain, ënëx ka 'ën mibëtan 'akë

achúshi ñu a 'unánti 'ikën, ësokin 'akin kamina 'unánti 'ain nun kananuna achúshi ñu 'a kixun.

12 Bërimi ësokin 'akë ënuxun, kamina kamabi uni mix abë 'ikë unikaman bëchikënëxa bëbu tuá bakënia mapai achúshi 'imainun rabë 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan aín nëtokë ñu rëbu ain max-aka tëati 'ain, min ñu mëëxunkë uni 'imainun min kuríkinënbimi bëtsi menua marukë bëtsi unibi ka aín nëtokë ñu rëbu tëakë 'iti 'ikën.

13 'Ëx kikësabiokin kamina 'unánti okin bëtsi 'akësa 'akësaribi okin aín nëtokë ñu maxaka 'ën mi kakësabiokin 'ati 'ain. Usakinmi 'ën mibëtan 'akë achúshi ñu ax ka mitsun naminu 'unántiokë 'iti 'ikën, usa 'ain ka mitsun 'ëbëtan achúshi ñu 'akë ax këñútimoí 'iti 'ikën.

14 'Aínbi ka uix kara 'unántiorakaisama tania ax mitsunua chikínkë 'iti 'ikën, 'ën achúshi ñu 'akë a bana kikësokin 'aisama tankë kupí.

15 Usakin katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan ësokinribi Abraham kakëxa:

—Bërí ka min xanu ax Sarai kakin anëké 'itima 'ikën. Aín anë ka bërí Sara kakin anëké 'iti 'ikën.

16 'Ën kana upíokin sinánxunin, usa 'ain kana achúshi tuá mi 'axúnun 'imiti 'ain. 'Ën upíokin sinánxunkëx ka kamabi menu 'ikë unikama aín rëbúnki 'iti 'ikën. 'Imainun ka aín rëbúnkinëx kamabi menu 'ikë unikaman 'apu 'inuxun 'aia, kixun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa.

17 Usakian Nukën 'Ibu Diosan kakëx ka Abraham rantipuruni memi bëtiki tsóbuti, ësokin sinani kuaiakëxa: ¿Achúshi unin kara cien baritiañu 'ixun bëchiti 'ik? ¿'Imainun kara Saran noventa baritiañu 'ixun achúshi tuá 'ati 'ik? 'Ësakin ka Abrahamnën sinánkëxa.

18 Usakin sinánkin ka Nukën 'Ibu Dios kakëxa:

—¡Usa 'ain sapi ka, Ismaelnën rëbúnkikama atux upitax tsóti 'ikën!

19 Kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa:

—'Ën mi kakë ax ka ësakin mi kakë 'iaxa min xanu Sara ax ka achúshi bëbu tuá bakënti 'ikën, bakënia kamina min a tuá Isaac kakin anëti 'ain. Abëtan kana 'ën achúshi ñu asérabi 'ati 'ain, ax ka xënbua 'aínbia sinánun aín rëbúnki kamabëtan 'akë 'iti 'ikën.

20 Èsokin katankëxun ka aín bëchikë Ismael ñuikinribi ësakin kakëxa, 'ën kana min bana kuan, usa 'ain kana upíokin sinánxunuxun 'ain; 'imainun kana 'aisamaira aín bëchikë 'inun 'imiti 'ain usa 'ain ka aín rëbúnkinëx 'uakamë 'ëoti 'ikën. 'Imainun ka Ismael ax mapai rabé 'imainun rabé 'apukaman kushiira aín papa 'iti 'ikën, 'imainun kana an achúshi ëma chaira cha 'anun 'amiti 'ain.

21 'Aínbi ka 'ën achúshi ñu mibëtan 'akë ax min bëchikë Isaac min xanu Sara ënuax achúshi baritia 'ikëbé anun 'iti nëtë 'ikëbé bakënkëbé 'ën 'akë ñu ax anubi 'iti 'ikën.

22 Usai abë banatankëxun Abraham ëbiani ka Nukën 'Ibu Dios anuax kuankëxa.

23 Usai Nukën 'Ibu Dios abë banatankëx sënënkiani kuankë 'ain ka a nëtënbí Abrahamnën aín bëchikë Ismael, aín nëtokë ñu maxaka tëakin 'unántiokëxa, 'anan ka kamabi unikama an ñu mëëxunkë aín xubunuaxa bakënkë akama 'imainun aín kuríkinënbí marukë. Unikama aribi unántiokin aín nëtokë ñu rëbu tëaxuankëxa. Usakin 'akin ka kamabi uni abëa 'ikë atun xubunu 'ixuan an ñu mëëxunkë akamaribi aín nëtokë ñu maxaka tëaxunkin 'unántiokëxa, Nukën 'Ibu Diosan usakin 'anun kakësabiokin ka 'akëxa.

24-25 A nëtëkaman usokin 'ai ka Abraham ax noventa 'imainun nueve baritiañu 'iakëxa, 'imainun ka aín bëchikë Ismael ax bërí kani trece

baritiañu 'iakëxa, a nētēn ka aín nētokē ñu maxaka 'unántiokin tēakē 'iakëxa.

²⁶ A nētēnbika Abraham 'imainun aín bēchikē Ismaelnëx usai 'itia kakē, usaibi 'iakëxa usa 'aish ka a nētēnbi aín nētokē ñu maxaka tēai 'unántiorakakëxa,

²⁷ usai 'ikin ka Abrahamnēn kamabi unikama abē 'ikē 'imainun aín xubunuxua an ñu mēëxunkē unikama a kēñun aín xubunuaxa bakēnkē 'imainun bētsi menua aín kuríkinēnbia marukē akamabi 'akëxa.

18

Nukēn 'Ibu Diosan achúshi bēchikē 'inánuxun Abraham ká

¹ Usa 'ain ka Nukēn 'Ibu Abrahammi anua Mamré kakē uni aín me ni 'ikē anuax mērakëxa, mēramainun ka Abraham bari xamaruti 'urama 'ain aín chupa kēxtú xubusa okin 'akē aín xēkué rapasu, tsókē 'iakëxa.

² Tsóxunbi ka Abrahamnēn rabē 'imainun achúshi uni a bētánain nikē isakëxa. Isi bēnētishi nirukin bitsi ka aín bēmánanēn me tikatankëx,

³ nirukin ka kakëxa:

—'Ēn kana mi kain kamina bēnēkiani kuantima 'ain 'ēn 'ibu.

⁴ Mitsux mi kuēenkēbētan kana 'ēn 'umpax bēxunun kati 'ain, anun tachukatankëxmi in tupēonkē tēmú chukúmashi tantikanun.

⁵ Bērí kamina 'unanin uinu kara an mi 'akinti 'ia kixun, usa 'ain kana mitsun piti bēxúnti 'ain, bēia pitankëx kamina pibiani kuantu 'ain.

Ēsokin kakëxun, ka a unikaman —asabika kanaanu ka ínti 'ain —kixun atun kakëxa.

⁶ Usakian kakëx ka Abraham aín chupa kēxtú xubusa okían 'akē anu atsíankëxa atsínkin ka Sara kakëxa:

—¡Bënëkinshi! Kamina trigo putuakë upíira veinte kilo bitankëxun pán 'ati 'ain.

⁷ Usakin aín xanu kabiani ka Abraham abákiani anua aín vaca 'ikë anu, anua ka vaca bërí kanikë kaískin bitankëxun aín uni achúshi 'inánkëxa, 'inánkëxun ka an bënëkinshi piti 'akëxa.

⁸ Usakian vaca bëna piti 'amainun ka Abrahamnën vaca xuma mëtuakin 'akë a 'imainun aín xuma aribi kara 'ati 'ikë kixun ñukákëxa, usakian atun pimainun ka a 'uramaxun añu ñuribi kara kuënia aribi 'inánuxun kaíankëxa, kankëxun ka i achúshi nikë tēmúxun piakëxa.

⁹ Usakin pitankëx sënëkin ka a isia kuankë unikama achúshinën Abraham ñukákëxa:

—¿Uinu kara min xanu Sara 'ik? Kakëxun ka kakëxa ka —anu 'ëx 'ikë chupa këxtú xubusa okin 'akë anu 'ikën —kixun ka kakëxa.

¹⁰ Usakian kakëxun ka a isia ukë uni achúshinën kakëxa:

—Mi istëkëni kana bëtsi bari 'ikëbë utëkënti 'ain 'imainun ka min xanu Sara ax achúshi tuáñu 'iti 'ikën. Usakian kaia ka Saran kamabi banakama kuakëxa, ax anu 'ikë aín xubu xëkuë 'urama anu-axa banaia.

¹¹ Usa 'aínbi ka Abraham ax uni apañ kaniakëké 'imainun ka aín xanu Sara axribi xanu apañ kaniakëké 'iakëxa usa 'aish ka Sara bërámabi aín pëi machakë sënënkë 'iakëxa.

¹² Usa 'ain ka Saran a ñuia kia kuati aín kuaikë a tënëibi kuëpunchinibi kuëmumëkin tënëakëxa: ¿Uisax karana 'ëx usai 'iti 'ain? 'ën bënë 'imainun 'ëx kana bërí kaniakëké apañ 'ain.

¹³ Usai 'ia 'unánkin ka Nukën 'Ibun Abraham kakëxa:

—¿Usa kupín kara Sara kuain? ¿an kara xénira 'aish kana tuáñu 'iti 'ain kixun sinanimin?

¹⁴ ¿Nukën 'Ibun 'akasmati ñu kara 'aíma 'ik? bëtsi bari 'irukëbë kana 'ëx mi istëkëni uti 'ain, 'imainun ka Sara achúshi tuáñu 'iti 'ikën kixun ka kakëxa.

¹⁵ Èsai kia kuati ka Sara rakuéti 'ëx kana kuaikëma 'ain kiox kisatankëxa: Usa 'ain ka ësai kiakëxa:

—'Èx kana kuaikëma 'ain. 'Aínbi ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—'Èn kana mix kuaia isan.

Abrahamnën Sodoma kakë ëma kupín Nukën 'Ibu Dios ñuká

¹⁶ Usa 'ain ka a isia kuankë unikama ax nirukiani kuani Sodoma kakë ami kikiani kuankëxa. Kuankëbë ka Abrahamnën buánxun xuti axribi kuankëxa.

¹⁷ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun sinánkëxa: “Kana Abraham kati 'ain añu karana 'ai kuani kixun,

¹⁸ ax ka kamabi unin chaitiokë 'aish achúshi ëma chaiira 'imainun kushiira 'iti 'ikën. 'Èn kana a kupín kamabi menu 'ikë ëmakamanu 'ikë unikama upíokin sinánxunti 'ai kixun kana kan.

¹⁹ 'Èn kana mi kaísan usa 'ain kamina min bëchikëkama 'inánan, min rëbúnkikama mi 'unánmikë bana upíokin kuakin 'unánkin uinu 'ikëx kara 'aisa 'imainun upí 'ikë a 'ati 'ikën, usakin 'akëbëtan kana 'ën usakin 'axunuxun kakë usakinbi 'axúnti 'ain.”

²⁰ Èsakin ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—Èsai ka Sodoma 'imainun Gomorra ëmanu 'ikë unikama ñui uni kia, atux 'atima ñuira 'ai 'uchakë, ax ka 'ucha chaiira 'ikën,

²¹ usa 'ain kana bërí anu kuantí 'ain, asétabi kana atun 'ucha chaiira 'imainun 'atimañuira 'aia

kixuan ñuia kuan. Usa 'ain kana aséjabi kara unin ñuia kuakë ax usa 'ikë 'unánti 'ain.

²² Usakin kabiani ka a isia ukë uni rabë ax Sodoma ëma isi anuax kuankëxa, kuantamainun ka Abraham anu pain Nukën 'Ibubë bërúakëxa.

²³ Usa 'ain ka a 'urama okin Abrahamnën Nukën 'Ibu Dios ñukákëxa:

—¿Karamina uni 'uchañu këñun uni 'uchañumakama 'atima okin këñuti 'ain?

²⁴ A ëmanu ka cincuenta uni ñu 'atima 'ai 'uchakëma 'iti 'ikën. Usa 'ain kaina, ¿a ëmanu 'ikë unikama këñutima kupin a cincuenta unikama ënti 'ain?

²⁵ ¡Min usokin uni 'uchañuma këñun uni 'uchañukama, 'akin kamina a rabëtaxbi 'uchakësa 'ikë 'ati 'ain! ¡Usakin 'axuma ka at! Mix kamina 'apu 'aish kamabi kushiñu 'ain kamabi menu, ¿usa 'ixunmi usakin ñu 'akë ax kara minan asabi 'iti 'it?

²⁶ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—Anua cincuenta uni 'uchañuma mërakin kana Sodoma ëmanu tsókë unikama këñutima 'ain.

²⁷ Usakian kakëxun ka Abrahamnën amiribishi katëkéankëxa:

—'Ën ësokin mi kakëxun kamina 'ë uisabi otima 'ain, mix kamina Nukën 'Ibu Dios 'imainun kana 'ëx achúshi unishi 'ain;

²⁸ 'aínbi kara mapai achúshi uni ñu 'atima 'akëma anua cincuenta uni 'iti pishinti 'ikën. ¿Mapai achúshi unikama ñu 'atima 'akëñuma 'ain kaina ëma a këñuti 'ain?

Kakëxun ka Nukën 'Ibu kakëxa:

—'Ën cuarenta 'imainun cinco 'uchañuma uni mërakin, kana a ëma 'atimokin këñutima 'ain.

²⁹ Katankëxun ka —Amiribishi katëkéankëxa, anu sapi ka cuarenta uni ñu 'atima 'akëma 'iti 'ikën —kia ka Abrahamnën kakëxa.

Kakëx ka —cuarenta a kupín kana a ëmanu 'ikë unikama këñutima 'ain —kixun Nukën 'Ibu kakëxa.
³⁰ 'Aínbi ka Abrahamnën amiribishi katëkëankëxa:

—'Ën kana amiribishi mi kain usa 'ain kamina 'ën mi katëkënkëx 'ëmi nishtima 'ain, 'aínbi sapi kamina treinta unishi mërati 'ain. Ësokian kakëxun ka Nukën 'Ibun katëkëankëxa:

—Anua treinta, uni 'uchañuma mërakin kana a ëmanu 'ikë unikama këñutima 'ain.

³¹ Usaia kia ka Abrahamnën amiribishi katëkëankëxa:

—'Ën 'Ibu, 'ën kana ësokin kati 'ikëmabi mi kain, ¿uisa kara veinte uni 'uchañumami anua mërakëbë 'iti 'ik? Kixuan ñukákëxun ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—'Ën anua veinte uni mërakin kana a ëma këñutima 'ain.

³² Kia ka ënkinma Abrahamnën amiribishi katëkëankëxa:

—'Ën kana ësokin mi kain 'ën 'Ibu, 'aínbi kamina mix 'ëmi nishtima 'ain, 'aínbi kana mi katëkënxuma ënë banaishi mi kain: ¿añu karamina anua diez uni 'uchañuma atu mërakin 'ati 'ain?

Kakëxun ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—Anua diez uni 'uchañuma mërakin kana a ëma këñutima 'ain.

³³ Ësai pain Abrahambë banatankëx ka Nukën 'Ibu, anuax kuankëxa; ax kuankëbë ka Abraham axribi aín 'iti chupa këxtú 'akë anu utëkëankëxa.

19

Nukën 'Ibun Sodoma 'imainun Gomorra ëma këñua bana

¹ Bari kuabúkëbë ka Sodoma kakë ëmanu ángel rabé bëbakëxa. Anu bëbakiania kuania ka Lotnën anun ëmanu atsínti xëkuënu tanti tsóxun isakëxa,

ax ka anua uni timékë 'iakëxa. Anu tsótanbia aia ka iskin nirukiani kuanxun ka biakëxa, bitsi aín bëmánanën memi bëtikikin,

² ka kakëxa:

—'Ën kana mitsu kain, pëkarakëbë kuanux karamina 'ën xubunu tanti kuantima 'ain. Anu kamina tachukatankëx tantiti 'ain, anuax kamina pëkarakëma 'aínshi kuantu 'ain.

'Aínbi ka atun kakëxa:

—Asabi ka 'aíshbi kananuna 'ima. Xubu ëman ënushi kananuna nu rabë 'uxti 'ain.

³ Kixun kakëxunbi ka, Lotnën amiribishi katëkéankëxa usama ka kamina kuantima 'ain usakian 'uran kakëxun ka a rabëtan aín xubunu abë kuantu sinánkëxa. Usakin kabiani kuantankëx aín xubunu nukuxun ka Lotnën piti 'itsa 'anan pánribi anun chamiti ñu këñuma 'axun a isia kuankë unikama a pikiankëxa.

⁴ Ax 'uxkëmapan 'aínbi ka a ëmanu 'ikë unikaman kamabi Sodomanu 'ikë unikaman aín xubu bëararakë 'iakëxa, anu ka uni apan 'imainun bënëá unikamaribi 'iakëxa,

⁵ usai 'ikin ka munuma sharati kushin banakin Lot kakëxa:

—¿Uinu kara mibëa ënë ñantan min xubunu ukë uni rabë ax 'ik? ¡Kamina chikínti 'ain! ¡Atubë kananuna 'isatanin ënë imë kamina nu bëxúnti 'ain!

⁶ Usai sharati kikëbë ka Lot atu kai chikíkin, ka aín xubu xëputi xëpúakëxa, anun uni atsintisama okin,

⁷ usokin xëpukin ka atu kakëxa:

—'Ë 'urama 'ikë unikaman ñu 'atimairamina 'akani kamina bërúankakanti 'ain.

⁸ Ka kuakan 'ëx kana bëchikë xanu rabëñu 'ain ax ka unibë 'ikintankëma 'ikën; usa 'ain kana a

rabě mitsun kuëenkësokinmi 'anun mitsu 'inánti 'ain, 'aínbi kamina uni rabě ënë uisabi okantima 'ain, atux ka 'ën kuënkëx uaxa usa 'ain.

⁹ Ësokian kakëxunbi ka unikaman kakëxa:

—¡Mix amo nira këanan kamina min xubunu nu atsímíti 'ain! Mix ënu 'ikë uni 'ixun kaina min kuëenkësokin nu 'ati 'ain. ¡Bërí kananuna a unikama 'akima mi 'atima oti 'ain! Usakin kakinshi ka Lot xutunkin aín xëpútínubi rakankin ñatankankëxa,

¹⁰ usakian 'akananiabi ka ángel rabě a isia kuankë an aín mëkën mëshpakianxun bikin aín xubunu atsímiakëxa; usakin 'akinshi ka aín xubu xëpúti upíokin xëpúakëxa,

¹¹ xëpukinshi ka ángelnën. Ëman bukukë unikama bëxuñu 'imiakëxa. Kamabi uni bënëábukama 'imainun uni apankama axbi ka bëxuñu tikiakëxa. Usai 'ikin anun atsínti xëputi barikasmátankëx ka atux rikiankëxa.

¹² Usokin 'atankëxun ka a isia kuankë uni rabě an Lot kakëxa:

—¿Min aintsi 'ibukama kara ënë ëmanu 'aíma 'ik? Kamina biti 'ain min bëchikë bëbu, 'imainun xanu min piaka min bëchikë an binuxun katakë uni akama kamina ënë ëmanua chikínbiankin 'ura buánti 'ain,

¹³ kixun katankëxun ka ángel rabëtan Lot ësokinribi kakëxa. Nun kananuna ënë ëma añu kara anu axa akama këñunbi këñui uan, usakin 'anun ka nu Nukën 'Ibun xuaxa 'aisamaira unix ka uisa kupín kara ënë ëma Nukën 'Ibun ñu 'atima 'aia iskinbi këñuima kixax kia, usa 'ain kananuna nun bërí ënë ëma këñuin.

¹⁴ Usakian kakëx ka Lotnën aín bëchikë binuxun kakë aín piaka 'íti uni rabě barikuankëxa,

kuanxun mërakin ka aín piaka 'iti uni a kakëxa:

—¡Bënëti nirukiani ka kuantan Nukën 'Ibun ka ënë ëma këñuti 'ikën!

'Aínbi ka aín piaka 'iti unikaman këmëkin isa Lotnën kaia kixun sinani kuanma 'ikën.

¹⁵ Usai 'iön pëkarakuatsínkëbëtan, ka ángel rabëtan Lot katëkéankëxa:

—¡Bënëti kamina! Nirukiani min xanu 'imainun min bëchikë xanu rabë akama bibiani ënë ëma këñúkëma 'ainshi bamatisama tani kuantu 'ain.

¹⁶ Èsokin kakëxbia bënëti kuaniamama ka nuibakin ángel rabëtan Lot, mëinkin biakëxa. Nukën 'Ibun ka 'ain xanu 'imainun aín bëchikë xanu rabë aribi a ëmanua bamatima kupin iëmikin chikíankëxa.

¹⁷ A ëmanua chikinbiaxun ka ángel achúshinën Lot kakëxa:

—¡Bënëti kamina abákiani kuantu 'ain iëtisatani! Kuankin kamina kaxú bësukin añu ñubi isima kuantu 'ain, usai 'ikamina nira kétima kuanshiti 'ain. Kuanshiti kamina matá mekama anu iëtisa tani kuantu 'ain.

¹⁸ 'Aínbi ka ësokin Lotnën kakëxa:

—¡Usama ka 'ën 'Ibu ka kuat, ax ka 'ura 'ikën!

¹⁹ Mitsun kamina 'itsaira 'ë 'akian, usa 'ixun kamina 'ë iënnun 'akian, 'aínbi kana 'ëx matán me kamanu kuantima 'ain, anu kuaniabia tsin bikëx kana 'ëx bamati 'ain.

²⁰ Ka kuat, ënë 'urama ka achúshi ëma chukúma 'ikën, anu kana abáti 'ain. ¡Anu iëti kuantanun kamina 'ë ënti 'ain, ax ka ëma chukúmara asérabi 'ikën!

²¹ Usaia kia ka a uni achúshinën kakëxa:

—'Ën kana minmi 'ë kakëxun kuan usa 'ain kana ami 'ë ñuixunkë ëma chukúma a këñutima 'ain,

²² usa 'ain kamina ¡Bëríbi ënuax kuantu 'ain! bënëtishi ka kuantan, mix a ëmanu bëbakëma pain

'ain kana uisa ñubi 'atima 'ain. Usa 'ain ka a ëma Sóar kakín anëakëxa.

²³ Kuankëbë pëkarakëbëa bari urukëbë ka Lot 'imainun aín bëchikë xanu akamabë bëbakëxa Sóar kakë ëma chukúmara anu,

²⁴ usaía ëmanu bëbakëbëtanshi ka Nukën 'Ibu tsi 'imainun azufre naínua 'ibúmikin Sodoma 'imainun Gomorra kakë ëma a këñuakëxa; ²⁵ usakin 'akin ka Nukën 'Ibu Diosan ëmanu tsókë unikama, 'imainun kamabi a menu kókë xubi ñu 'apákë ëma 'urama 'ikë akamabi këñuakëxa.

²⁶ Usai 'ikëbë kuankinbi kaxú bësukin isíbi ka Lotnën xanu, ax Sodoma 'imainun Gomorra isi kuainakëtishi bamai tashi maxáxsa 'inun churishi 'iruakëxa.

²⁷ Usai 'iónxa pëkarakëma 'aínshi ka Abraham an-uaxa Nukën 'Ibubë banonkë anubi kuantëankëxa;

²⁸ kuantankëx nirakëkin ka Abrahamnën Sodoma 'imainun Gomorra, kakë ëma aubësukin isakëxa, iskin ka kamabi me kuainakëké amiaxa naë nënkësa 'inun kuin chaiira, chikitia isakëxa.

²⁹ Ësokin ka Nukën 'Ibu Diosan ëma rabë anua Lot 'ikë këñuakëxa, usakin a këñukinbi ka Abrahammi sinánkin aín piaka Lot ashi a ëmanua chikíankëxa.

Moabitaskama 'imainun Amonitakaman chaitiokë kama 'ia ñuikë bana

³⁰ Usakian Nukën 'Ibu Diosan a ëma këñuan ka Lot 'itsaira rakuéti Sóar kakë ëma anu 'isama tankëxa, anu 'iti bari ka aín bëchikë xanu rabë abëbi kuankëxa kuantakëx ka bashikama anu Lot aín bëchikë xanu rabë, abë achúshi kini chaiira xubu namësa mëratanke x anu tsóti bërúakëxa.

³¹ Anu 'ixun ka achúshi nëtën, aín bëchikë apanën sinánkëxa uisax karana tuáñu 'iti 'ai kixun sinánxun ka aín xukën 'anáka kakëxa:

—Nun papa ka xënira 'ikën usa 'ain ka ënë menu uni 'aíma 'ikën an nu rabë xanuati ka 'aíma 'ikën, kananuna 'unan kamabi menuxun ka unin xanu bixun bëchia;

³² usa 'ain kananuna nu rabëxun nun bata paë xëamixun paëónti 'ain, usokin 'atankëxun kananuna aín bëchikë 'itánun tuaxunti 'ain.

³³ Usai kitankëxun ka a ñantánbi uvas baka paëokë aín papa xëamixun paëónkëxa; usokin 'atankëx ka aín rëkuën bëchikë ax pain abë 'ikin aín nami 'amiakëxa, usaía abë 'ikëxunbi ka aín papan paënxun táma 'ikën aín rakábukë 'imainun aín nirukëbi.

³⁴ Usai 'iónx pëkarakin ka aín xukën apanën, aín 'anáka aribi kakëxa:

—Ka kuat, 'ëx kana nun pabë ënë imë 'ión usa 'ain kananuna nu rabëtan mixribimi abë 'inun ënë ñantan amiribishi paëónti 'ain; usakin 'atankëxun kananuna nu rabëxunbi aín bëchikë 'itánun tuaxunti 'ain.

³⁵ Usai kanantankëxun ka a ñantánbi amiribishi uvas baka paëokin 'akë aín 'anákanën aín papa xëamitankëx, abë 'iakëxa; 'aínbi ka Lotnën abë 'ia rakábukë 'imainun aín nirukë abi táma 'ikën.

³⁶ Usai 'itankëx ka Lotnën bëchikë xanu rabë tuuakëxa ax ka aín papanbi 'akë 'iakëxa.

³⁷ Aín bëchikë apan aín tuá ka Moab kakin anëké 'iakëxa ax ka Moab unibunën rara 'iakëxa usa 'aish ka bëribi Moabitas unibu aín rëbúnki 'ikën.

³⁸ 'Imainun ka aín 'anákanënribi tuakëxa achúshi okin aín anëx ka Bem-amí kakë 'iakëxa ax Bem-amí unibunën rara 'iakëxa usa 'aish ka bëribi amonita unibu ax aín rëbúnkibi 'ikën.

20

Abraham 'imainun 'apu Abimélec ñui kikë bana

¹ Usa 'ain ka anu pain 'ikē me anuax Abraham Négueb kakē me, ami kikiani kuankēxa, kuantankēx ka Guerar kakē ěma 'imainua Cadés kakē ěman nēbētsiokē me aín rēbumi 'ikē me anu kuainbēkinishi bētsi me kamanu tsókē uni 'aish usai 'iakēxa.

² A menuax ka Abraham kiakēxa aín, xanu Sara ñui, ěnē xanux ka 'ěn xanuma 'ikēn, ax ka 'ěn chirabakē 'ikēn. Kixun a rabēxunbi sinántankēxun ka, 'apu Abimélec paránkēxa, usakin kakian paránkēxun ka 'apu Guerarnu 'ikē, an Sara aín xanu 'iti bēnun kixun uni xuakēxa;

³ 'aínbi ka a imēbi 'apu Abimélec namámikin, Nukēn 'Ibu Diosan kakēxa: Mix kamina bamati 'ain, xanumi bikē ax ka bēnēñu 'ikēn.

⁴ Usakin bitankēxbi, abē 'ikēmapan 'ixun ka ěsokin kakēxa: 'ěn 'Ibu, ¿min karamina añu ñu 'atima 'akēmabi 'ě bamamiti sinanin?

⁵ Abrahamñēnbi ka 'ě kaxa ěnē xanux ka 'ěn chirabakē 'ikē kixun ka kixaxa, 'imainun ka xanux-unribi 'ě kaxa ax ka 'ěn rarēbakē 'ikēn kixun. Usakian kakēxun kana upí 'iisa sinánkin 'ěn bian, 'aínbi kana uisabi okēma 'ain.

⁶ Usakian kakēxun ka Nukēn 'Ibun Diosan namámikin kakēxa: 'ěn kana upíokin 'unan min kamina ñu 'atima 'akēma 'ixun uisabi okēma 'ain. Usa 'ain kana a 'aimi 'ěmi 'uchanun mi 'amikēma 'ain.

⁷ 'Aínbi kamina bērí, a xanu aín bēnē 'inántēkēnti 'ain, ax ka an Dios kikē bana ñuixunkē 'ikēn, usa 'ixun ka an mi 'ě ñukáxunti 'ikēn, ñukáxunkēx kamina mix upitax tsóti 'ain; usa 'ain kamina bēríbi a uni aín xanu 'inántēkēnti 'ain, ami 'inankēbēma ka min xanu 'imainun min xubunu 'ikē unikamaribi kēñuti 'ikēn.

⁸ Usakin koónkēxa pēkarakēma 'aínshi nirukin ka

'apu Abimélecnën an ñumëmikë unikama kuënxun ñuixuankëxa, kamabi an namákin iskëkama. Usokian ñuixunkëxun kuati ka an ñumëmikë unikama 'itsaira rakuëakëxa.

⁹ Usokin aín unikama aín namákë ñuixuntankëxun ka 'apu Abimélecnën Abraham kuënxun kakëxa:

—¡Ka kuat, usakin ka achúshi unin ñu 'atima 'ikën! ¿Uisakin karana 'ën mi 'atimon, uisa kupín karamina 'ë chaira 'uchamisa tan 'imainun 'ën xubunu 'ikë unikamaribi 'uchamisa tankin 'ë parán? Usakin ka achúshi unin ñu 'atima 'ikën.

¹⁰ ¿Uisokin kaina min 'ëmi sinan? Ësokin ka 'apu Abimélecnën Abrahambë banakin kakëxa,

¹¹ ësokian kakëxun ka Abrahamnën kakëxa:

—'Ën kana ënë menu 'ikë unikaman Nukën 'Ibu Dios kikësama oi 'ikësa sinan, usa 'ixun ka 'ën xanu Sara bikin 'ë 'akánti 'ikë kixun.

¹² Asérami kana 'ëx kin ax ka 'ën chirabakë 'ikën; ax ka 'ën papan bëtsi xanumi bëchia 'ikën 'ën titami 'akima; usa 'ikë kana 'ën xanu 'iti biakën.

¹³ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan 'ë kakëxa kamina min aintsikamanuax chikiti 'ain, kakëx chikíkin kana 'ën uinu 'ikë ëmanu karanuna bëbai, anuax kamina mix unin ñukákëx, ax ka 'ën rarëbakë apan 'ikën kixun kiti 'ain kixun kakën.

¹⁴ Usokian Abrahamnën kakëxun ka 'apu Abimélecnën aín xanu Sara Abraham 'inántëkëankëxa. 'Inánkin ka aín 'arakakë ñuina ovejakama, vaca 'imainun an ñu mëëxunti uni 'imainun xanu an ñu 'axúnti akamabi 'inánkëxa,

¹⁵ 'inánkin ka kakëxa:

—Kamina isti 'ain, ënëx ka 'ën me 'ikën; usa 'ain kamina uinu kaina 'isatanin me baritankëx anu tsóti 'ain.

16 Usokin katankëxun ka aín xanu Sararibi kakëxa:

—'Ën kana min rarëbakë apan 'inainshia mil kuríki, usa 'ain ka mibë 'ikë uníkaman 'unánti 'ikën min kamina añu ñu 'aisamabi 'akëma 'ain. Usa 'ain ka uíxbi 'atimati mimi banatima 'ikën.

17 Usokian kakëxun ka Abrahamnën Nukën 'Ibu Dios ñukáxuankëxa, ñukáxunkëxun ka Nukën 'Ibu Diosan Abimélec aín xanukëñunbi pëxkuakëxa. Usokin 'anan ka an ñu 'axunkë xanukamaribi tuánun 'imiakëxa,

18 Nukën 'Ibun ka Sara kupí, kamabi xanukama 'apu Abimélec aín xubunu 'ikë kamaxa tuáñuma 'inun 'imiakëxa Sara aín xubunu buánkë kupí ka usakin Nukën 'Ibu Diosan 'akëxa.

21

Abrahamnën bëchikë Isaac bakëan

1 Usa 'ain ka ax kikësabi oia 'inun Sara Nukën 'Ibun bërúankëxa, usokëx ka ax kikësabi oi 'iakëxa,

2 usa 'ain ka ax tutankëxun achúshi tuá, Abraham 'axuankëxa, usa 'ain ka kaniakëké 'ixunbi Abraham tuaxuankëxa, a tuakëx ka Nukën 'Ibu Diosan anun bakënti nëtë nankë sënënkëbë bakëankëxa.

3 Usai bakënkë ka Abrahamnën aín bëchikë Saramia 'akë tuá a Isaac kakin anëakëxa; (Isaac kikë bana ax hebreo banan kuaia ki kikë bana 'ikën)

4 'imainun ka Abrahamnën aín bëchikë bakënkë mapai achúshi 'imainun rabé 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan aín nëtökë ñu maxaka tëakëxa, Nukën 'Ibu Diosan usokin 'anun kakësabiokin.

5 A nëtë kaman Abraham cien baritiañu 'ain ka aín bëchikë Isaac bakëankëxa.

⁶ Usai 'itankëxun ka Saran sinánkëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë kuëënmikin kuaimiaxa, usa 'ain ka kamabi unin 'unánti 'ikën, 'ëx kana achúshi tuáñu 'ai kixun 'unáni ka kuëëni 'ëbë kuaiti 'ikën.

⁷ ¿Uin kara Abraham 'ën kana achúshi tuá 'axúnti 'ai kixun kakë 'itsíanx? Usa 'aínbi kana 'ën achúshi tuá 'axuan axa uni apan 'ikëbi.

Abrahamnën Agarkëñun aín bëchikë Ismael aín xubunua chikían ñuikë bana

⁸ Usa 'ain ka Isaac kanikëbëtan a nëtëan xuma ënti a nëtë sënënkëbëtan kamabi aín, unikamabë timëxun achúshi fiesta cha Abrahamnën 'axuankëxa.

⁹ 'Aínbi ka Saran Agar egipcia xanu an Abraham 'axunkë tuá an Isaac ami kuaikin usania isakëxa.

¹⁰ Usai 'ia isbiani kuanxun ka Abraham aín xanu Saran kakëxa: ¡An nu ñu 'axunkë xanu ax ka aín tuá buani ënuax chikiti 'ikën! 'Ën tuá Isaac an ka nun bamakin kasunania an nun ñu 'axunkë xanu aín tuábëtan ñu bitima 'ikën.

¹¹ Ësokian aín xanun kakësha ka Abrahamnën anun paëkin 'itsaira sinánkëxa, uisa kupín karana 'ën bëchikë 'ën xubunua chikínti 'ai kixun 'itsaira masá sinánkëxa.

¹² Usai ia iskin ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa: Kamina 'itsaira masá nuitutima 'ain min bëchikë 'imainun an mi ñu 'axunkë xanu kupín. Kamabi ñu min xanu Saran mi kakë kamina 'ati 'ain, min rëbúnkikamax ka 'ën mi kakësabi oi min bëchikë Isaac aín rëbúnki 'iti 'ikën.

¹³ 'Imainun ka an ñu 'axunkë xanu aín tuá, aribi ñuikin ësoxin kakëxa: 'Ën kana aín rëbúnkinëxa achúshi ëma chaiira 'inun 'imiti 'ain ax ka min bëchikëbi 'ikë usa 'ain.

¹⁴ Usokin konkë a pëkarakëma 'aínshi ka Abrahamnën an ñu 'axunkë xanu Agar aín xubunuax

kuantanun xukin pán 'imainun aín piti 'inánan achúshi ñu xaká burasa okin 'akë ami aín 'umpax 'inánkëxa; 'inánkin ka aín kaxunu kañumiakëxa, usakin 'inántankëxun ka aín bëchikë Ismael kuantanun kixun aín titakëñun xuakëxa. Xukëx ka uimi kara kuanti 'ikë kixun 'unánimabi anu uni 'ikëma me aukikiani kuantankëx Beerseba au kuankëxa.

¹⁵ Kuankin ka aín 'umpax ñu xakánu buánkë a këñutankëxun a xëati bëtsi 'umpax 'aíma 'ain, ni menuaxbia pëñanakëti kanikë a tëmú aín tuá tsóankëxa,

¹⁶ tsónbiani ka uri tsóti ax kuankëxa, 'ën tuá kana ñuia istima 'ai kixun sinánbiani. 'Uri kuantankëx anu tsóbukinshi ka aín tuá munuma kuënkëni inia kuakëxa.

¹⁷ Usai tuá ax inia ka Nukën 'Ibu Diosan kuakëxa; kuakin ka Nukën 'Ibu Diosan ángelnën naí manámixun Agar kuënkín ësokin kakëxa: ¿Uisai kaina 'ian Agar? Kamina rakuétima 'ain Nukën 'Ibu Diosan ka mi 'imainun min tuá bëunan mëskuti inia kuaxa uinu kara min tuá 'ikën.

¹⁸ Bënëtishi nirukiani, kuanxun kamina min tuá barikin bitankëxun aín mëkënan mëinti 'ain, 'ën kana aín rëbúnkinëxa achúshi ëma chaiira 'inun 'iminuxun 'ain.

¹⁹ Ësokin katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan Agar achúshi 'umpax upíira 'aish nëmin 'inánkëxa usakian 'inánkëxun ka ñuina xaká burasa 'akë, ami ubakakin bitankëxun aín tuá Ismael xëamiakëxa.

²⁰⁻²¹ Usakian Nukën 'Ibu Diosan 'akinkëx ka Ismael anu uni 'ikëma menuax kani Parán kakë anu 'iakëxa, usai kanikin ka uisokin kara kanti 'imainun pian ñuoti 'ikë kixun upíokin 'unánkëxa. Usai kania ka aín titan achúshi xanu Egipto menua bëxun aín xanu 'iti 'inánkëxa.

Abrahamnën sinántëkëntima oi Guearnu 'ikë 'apubë mënionan ñuikë bana

²² Usai 'ikë basirakëma 'aínshi ka 'apu Abimélec Abrahambë banai kuankëxa. Kuankëbë ka aín suntárunën kushi Ficol, axribi abë kuankëxa. Kuantankëxun ka Abimélecnën Abraham ësokín kakëxa:

—Nun kananuna isan Nukën 'Ibu Diosan ka kamabi aínu ñukama karamina 'ai akamabi mi 'akinia.

²³ Usa 'ain kamina, sinanatëkëntima okín Nukën 'Ibu Diosan ismainun, ënë menuax, nukamabë 'atimonantima 'ain, 'imainun kamina 'ën bëchikëkama 'imainun 'ën rëbúnkikamaribi 'ain. Akima kamina sinanatëkënkinma 'ën mi 'akësaribi okín 'ëribi 'ati 'ain, 'anan kamina usaribiokín kamabi ënu 'ikë unikama 'ati 'ain, anumi bërí tsókë me ënuxun.

²⁴ Usokín kakëxun ka Abrahamnën kakëxa:

—Nukën 'Ibu Diosan ismainun kana sinanatëkëntima okín mi kain.

²⁵ Usa 'aínbi ka Abrahamnën kuëntankëxun Abimélec anua 'umpax biti kini a ñuikín kakëxa: 'ën kana mi kaisatanín min unikaman ka 'ën anua 'umpax biti kini a 'ë bikuanxa.

²⁶ Usokían kakëxun kuatankëxun ka Abimélecnënríbi kakëxa:

—Min kamina 'ë bërámabi kakëma 'ain, usa 'ain kana 'ën bërí 'unanín bëríbi kamina 'ë kain.

²⁷ Usai abë banai sënëntankëxun ka Abrahamnën aín ovejakama 'imainun aín vaca bitankëxun, Abimélec 'inánkëxa; usakín 'inánkinshi ka a nëtënbí sinanatëkëntima okín a rabëxunbí mëníokëxa.

²⁸ Usa 'ain ka Abrahamnën an 'arakakë ñuina mapai achúshi 'imainun rabë oveja bitankëxun raírí këñun nimikínma amo sëtënakëxa,

29 usakin 'aia iskin ka Abimélecnën ñukákëxa:
 —¿Uisoti karamina min mapai achúshi 'imainun rabé oveja amo sèténatin?

30 Èsokin ñukákëxun ka Abrahamnën kakëxa:
 —Ènëx ka mi 'inánti 'ikën ènë bikin kamina 'unánti 'ain mapai achúshi 'imainun rabé ovejakama ènë mi 'inánmainun kamina sinánti 'ain 'ën mi 'inánkë ènëx ka anua 'umpax biti kini ax ka 'ën 'akë 'ikë kixunmi 'unánti 'ikën.

31 Usokin anuxun a rabëxunbi 'akë kupín ka Beerseba kakin anëakëxa, anuax ka sinanati 'itëkëntima oi mëniónankëxa.

32 Usai anuax mëniónantankëx ka Abimélec 'imainun Ficol ax Beerseba kakian anëkë anuax anu kuantëkëankëxa filisteo unikama menubi.

33 Usa 'ain, ka Abrahamnën Beerseba kakë me anu achúshi i tamarisco 'apákëxa, anuxun ka unin Nukën 'Ibun Diosan anë rabiakëxa, axa bamatima oí tsókë a.

34 Usai 'itankëx ka Abraham 'itsa baritia, a menu tsóakëxa ax ka filisteo unikama me 'iakëxa.

22

Nukën 'Ibu Diosan Abraham aséjabi kara ami sinania kixun istisa tan ñuikë bana

1 Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan 'itsa baritia ami panatankëxun, Abraham karaisa ènima ami manutima aséjabi sinania kixun tankin. Aín anën kuëankëxa, usakin kuënkëxun ka Abrahamnën kakëxa:

—Ènu kana 'ain 'ën 'Ibu.

2 Èsokian kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa:

—Min bëchikë Isaac, ami aséjabi nuibairakë, a buani kamina kuantí 'ain matán me Moria kakë anu. Buánxun kamina anu bëbakin, min bëchikë 'atankëxun 'ë rabikin ñuina 'akësaribi okin xaroti

'ain, 'en mi uinu 'iké matánuxun kaina 'ati 'ai kixun ismimainun.

³ Usakian koónkëxun, ka pëkarakëma 'ainshi, nirukin Abrahamnën aín asno kaxu mëníotankëxun; anu karu tëapaxun nëakë, puruakëxa anun ñuina xaroti usakin 'abiani ka Nukën 'Ibu Diosan anu kuanun kakë anu, aín bëchikë Isaac 'imainun an ñu mëemikë uni rabé buani kuankëxa.

⁴ Usai kuankëbëa rabé 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan ka Abrahamnën ënën menxuma anua kuankë me a isakëxa.

⁵ Usai kuankin 'uraxun iskin ka Abrahamnën an ñu mëemikë uni rabé kakëxa:

—Ënuxun kamina asno bërúanti 'ain 'ëx kana 'ën bëchikë buani anuxun a rabinun Nukën 'Ibu Diosan kakë maté me anu kuanin anuxun rabibëtsini, kana utékënti 'ain.

⁶ Usakin aín uni rabé katankëxun ka Abrahamnën aín bëchikënën karu tëapaxun nëakë a 'iabiankin buámainun; Abrahamnën tsi, këñun aín manë xëtokë upiokin kuë nukë bibiani abëbi kuankëxa.

⁷ Usai abë urikuankin ka Isaacnën aín papa Abraham ñukákëxa:

—¡Papan!

—¿Añu kara 'ën bakë bëchikën? —kixun ka Abrahamnën aín bëchikë kakëxa.

Kakëxun ka Isaacnën ësokin kakëxa:

—Ënu ka karu 'imainun tsi 'ikën ¿uinu kara anu 'aímai këñutanun xaroti carnero 'ik?

⁸ Èsokian aín bëchikënën ñukákëxun ka Abrahamnën kakëxa.

—Nukën 'Ibu Diosan ka nu achúshi ñuina 'inánti 'ikën, kixun ka aín bëchikë —Abrahamnën kakëxa.

Usokin kabiani ka abëbi anuxuan ñuina xaroti anu kuankëxa.

⁹ Anu kuanuan Nukën 'Ibu Diosan kakë matá me anu bëbaxun, ka Abrahamnën anuxun ñuina xaroti maxax bukunruakëxa; usakin bukunrutankëxun ka karuribishi tíkati mabukuntankëxun aín bëchikë Isaac aribi nëakëxa, nëaxun ka anu ñuina xarotinu nankë karu kamanan;

¹⁰ rakankëxa rakamainun ka aín manë xëtókë bikian aín bëchikëmi okin sananiabi ka ¹¹ nukën 'Ibu ángelnën kuënkin naínuxun kakëxa:

—¡Abraham! ¡Abraham! ësokian kakëxun ka.

—Ënu kana 'ain 'ën 'Ibu —kixun an kakëxa.

¹² Kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan ángelnën amiribishi kakëxa:

—Min bëchikë uisabi oxuma ka 'at, bërí ka Nukën 'Ibu Diosan mixmi asérabi ami sinánkëxun, min nuitu 'unánxa min kamina min bëchikë ñuñakima achúshira 'ikëbi nuibakinma a rabikin 'akatsi 'ian.

¹³ Kakëx kaxú bësukin isi kuainakëkinbi ka Abrahamnën carnero achúshi i pëñanakëmi aín mancha utëanx a tanain nikë mërakëxa; usai 'ikë mërakin ka Abrahamnën carnero bixun, aín bëchikë nëakë a tubuana rëtankëxun Nukën 'Ibu Dios rabikin xaroxuankëxa.

¹⁴ Usokin 'atankëxun ka Abrahamnën anuxuan usakin 'akë matá me anëkin: Nukën 'Ibun ka nun sinánkëma ñu nu 'inania kixun anëakëxa, usa 'ain ka bërí uni kia: Nukën 'Ibun ka a matánuxun 'asaribiokin 'akinia kixax kikania.

¹⁵ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu ángelnën Abraham naínuxun amiribishi kuëntëkéankëxa,

¹⁶ kuënkin ka kakëxa:

—Nukën 'Ibu ka kixax: Kana isa kamina min bëchikë achúshira 'ikëbi mi ñukakëxun 'ën mi kakësabiokin 'an, usa 'aish kana 'ëxbi asérabi sinanatëkëntima oi kin,

17 usa 'ain kana 'ën upíokin sinánxunkin min rëbúnkinëxa. 'Aisamaira 'ispa imë naínu iskësa usaribi 'ianan masi bëru parúmpapa kuëbínua iskësaribi 'inun 'imiti 'ain. Usa 'ain ka bëtsi ëmanu 'ikë unikama ax ami nishkë akama 'ën 'amikëxun abë 'akanankin atun abámikin 'ati 'ikën,

18 usa 'ain ka kamabi menu 'ikë unikama atu kupin upíokin sinánxunkë 'iti 'ikën, min kamina 'ën kakësabiokin 'an usa 'ain.

19 Usokin 'abëtsini ka Abraham anua an ñu mëemikë uni ëbiankë anubi utëkëankëxa. Utankëx ka akamaxbi biranankiani Beerseba kakë me anu kuantëkëankëxa, anu ka Abraham aín aintsi 'imainun an ñu mëëxunkë unikamabë tsóti bëruakëxa.

Nahornën bëchikëkama 'ia ñuikë bana

20 Usa 'ain ka a basikëbëtan, Abrahamnën uni itsia Milcánënríbi aín xukën Nahor tuaxunkë a ñuia kuakëxa.

21 A paian tuákë ax ka Us kakë 'iakëxa; a 'atankëxun ka aín xukën Buz aríbi 'akëxa, 'imainun ka bëtsiríbi Quemuel kakë aríbi 'akëxa, ax ka Aramnën papa 'iakëxa.

22 Usokin 'atankëxun ka amiribishi bëchipakëxa aín anë ka 'iakëxa Quésed, Hazó, Pildás, Idlaf 'imainun Betuel.

23 Betuel ax ka Rebecanën papa 'iakëxa. Usa 'ain ka, mapai achúshi 'imainun rabë 'imainun achúshi akamax ka Milcámia 'akë tuá Abrahamnën 'anáka Nahor aín bëchikëkama 'iakëxa.

24 Usa 'ain ka Nahor an ñu 'axunkë xanubia bikë Reumá aín xanusa 'ain amiríbi bëchipakëxa, ënekamax ka aín anë 'ikën Teba, Gáham, Tahas 'imainun Maacá.

23

Sara ñukë maínkan ñuikë bana

¹ Sara ka tsóakëxa ciento veintisiete baritia,

² ati baritia tsótankëx ka ñuakëxa Quiriat-ará, kakëbia Hebrón kakin anëké ëma anuax, ka Canaán me anu 'iakëxa. Usa 'ain ka Abraham aín xanu ñukë 'ain 'itsaira masá sinani iakëxa.

³ Usa 'ain ka anua aín xanu Sara ñukë anuax nirukiani kuankëxa, anu mëníoti 'aíma 'ain, kuantankëx ka hititas unikamabë banakëxa:

⁴—Banakin ka ësokín kakëxa, 'ëx kana bëtsi menu 'ikë uni 'aíshbi mitsunu tsókë uni 'ain, usa 'ikëbi kamina anu uni ñuia maínti 'akë achúshi anu 'ën xanu mëníonun 'ë maruti 'ain.

⁵ Usaia kia kuakin ka hititanu 'ikë unikaman kakëxa:

⁶—¡Usama ka 'ën 'Ibu kamina! 'Ën kakëxun kuati 'ain. Mix kamina nubë 'ikë uni 'ain, usa 'aish kamina mix achúshi uni Nukën 'Ibu Diosan kaískë 'ain. Usa 'ikë ka mi 'akinia ax kushiira 'ixun usa 'ain kamina min xanu ñukë a uinu 'ikë ax kara upíira 'ikë istankëxun anu mëníoti 'ain, uinu 'ikë unínbi ka 'anu 'axuma 'anun kixun mi katima 'ikën kamina 'ati 'ain.

⁷ Ësokian kakëx nirukin ka Abraham asábi ka kixun hititakama kai atumi ñanákin,

⁸ ësokín atu kakëxa:

—Mitsun aséرابي 'ën xanu ënu mëníoti kuëenkin kamina Sóharnën bëchikë Efrón a 'ë ñukáxunti 'ain.

⁹ Macpelánu 'ikë kini aín me sënënkënu a 'ikë a 'ë marunun kixun kati 'ain. 'Ën kana uiti kara aín kupí 'ikë atíbí kupíoti 'ain, usa 'ain kana anu uni ñuia maínti kiniñu ënë menu 'iti 'ain.

¹⁰ Usaia Abraham kia kuakin ka Efrón hitita uni ax atubë tsóxun kakëxa, Abraham 'imainun

anu timékë unikaman kuaisabi 'itánun kakëxa, usakian kaia ka a ëmanu 'ikë unikaman ribi kuakëxa:

11 —jUsama ka 'ën 'Ibu, kana mi maruiman! 'Ën kana mi me 'inainshitin, 'imainun kana anu uni ñuia maínti 'akë kini kēñunbi me a mi 'inaishitin. 'Ën aintsikamanribi ka kamaxunbi 'ën me ënë mi 'inainshinuxun kaia kuation. Usa 'ain kamina min xanu anu maínti 'ain.

12 Ësokin kakëx ka unikamami ñanati 'itëkënkín ka Abrahamnën,

13 ësokín atun kuamainunbi Efrón kakëxa:

—j'Ën kamainun, kamina kuati 'ain! Kana ësokín mi kain uiti karamina kuëënin min me kupí atíbi kana mi kuríki 'inánti 'ain, usakín mi pain kupíobianxun kana 'ën xanu anu mainikuanti 'ain.

14 Usai kia ka Efrónnën kakëxa:

15 —Mi kamainun kamina kuati 'ain, 'ën 'Ibu: Me aín kupí ka cuatrocientas manë kuríki 'ikën. Usa 'ain kananuna 'ati 'ain kupí aín 'itsa kuëbikanantima 'ain, usa 'ain kamina bërí anu min xanu mainikuanti 'ain.

16 Usakian kakëxun ka Abrahamnën asábi ka kana mi uiti kara aín kupí 'ikën atíbi mi kupíoti 'ai kixun ka Efrón aín aínsi hititakaman ismainunbi, aín kuríki abia tupunún kixun kupíokín banatanun rërëkaxuankëxa.

17 Usokín ka Efrónnën me Macpelánu 'ikë, au bari kuabúkë Mamré kakë anua 'ikë kini, 'imainun kamabi ni a menua 'ikë akama kēñunbi Abraham maruakëxa,

18 usakian Abrahamnën bikëx ka a me ainan 'iakëxa. Usa 'ain ka hitita unikama 'imainun raírí uni kamanribi anun inúkin iskë 'ixun ënë mex ka nunama 'ikë kixun 'unánkëxa.

19 Usokín marutankëxun ka Abrahamnën aín xanu Sara ñukë a Macpelá menu 'ikë kini anu

maíankëxa, au bari urukë Mamré kakë me anu, aín anë itsi ka Hebrón 'ikëbia, Canaán kakë me anubi 'iakëxa.

²⁰ Usokin 'atankëx ka Abraham me 'imainun anua 'ikë kini aín 'Ibu 'iakëxa, ax ka Hititas kaman anua aín xanu maínti marukë me 'iakëxa.

24

Abrahamnën achúshi xanu aín bëchikë Isaac barixua ñuikë bana

¹ Usa 'ain ka Abraham ax kaniakëkë 'ikë, Nukën 'Ibu an 'ati kamabi ñu sinánxunkë 'iakëxa.

² Achúshi nètën ka Abrahamnën ax irapain a ñu mëëxuni abë tükë an aín ñukama bërúankë a kuënxun kakëxa:

—Min mëkën 'ën kisinu nankin kamina,

³ sinanatëkëntima okin Nukën 'Ibu naí 'imainun ënë me bërúankë an ka 'ën bëchikë Isaacnën ënë menu 'ikë xanukama binun ëntima 'ikën, anu 'ëx tsókë Canaán kakë me ënua,

⁴ usa 'ain ka Abrahamnën an ñu mëmikë uni kakëxa, anuax 'ëx uá 'ën nètë anu kuantankëxun 'ën aintsikaman bëchikë xanu achúshi barixuni kuantí 'ain.

⁵ Èsokian kakëxun ka an ñu mëëxunkë unin kakëxa:

—'Èx kuantankëxun anu 'ikë xanu mërakin kakëxbia 'ëbë uisama tankëbëtan karana, ¿añu 'ati 'ain? ¿karana min bëchikë anuaxmi chikía me anubi buántëkënti 'ain?

⁶ Kixuan kakëxun ka Abrahamnën kakëxa:

—¡Usama ka uisa 'ixunbí kamina 'ën bëchikë anu buántima 'ain!

⁷ Nukën 'Ibu Dios, naínu 'ikë an ka 'ën aintsikaman menua chikinbëtsinkin bëxun 'ë 'imainun 'ën rëbúnkikama ënë me 'inan, an ka aín ángel abë

kuantankëxumi achúshi xanu 'ën bëchikë bixunun mi 'akinti 'ikën.

⁸ Xanu achúshinëx mibë, uisama tankëbëbi ka 'ën mi kakë ënëx asábi 'iti 'ikën, jusa 'ain kamina uisaxunbi anu 'ën bëchikë buántima 'ain!

⁹ Èsokian kakëxun ka an ñu mëëxunkë unin aín kisinu aín mëkën nankin Abraham, bëtsiokin min sinántima okin kana min kakësabiokin 'ati 'ain kixun kakëxa.

¹⁰ Usokian Abrahamnën kakëxun ka an ñu mëëxunkë unin, ñu upíbu kaiskin buánti an ñumëmikë unían nankë barikin biakëxa, xanu aín aintsikama 'ináni kuantu akama bianan ka mëkën rabé camelloribi a ñu mëëxunkë uninan biakëxa, usakin 'inánkëxun bitankëx ka raíri unikama abë kuantu bibiani Nahor kakë ëma, Mesopotamia kakë menu 'ikë anu kuankëxa.

¹¹ Usai 'itsa nètë 'ikian kuantankëx ka Nahor kakë ëma rapasu pain bëbakëxa, bëbakëbëbi ka bari xupinbuakëxa. Usai xupibukëbë ka anu 'ikë xanu chipashkamax aín chumu bëi 'umpax biti anu uakëxa. Aia ka unikaman anua 'umpax biti rapasu bukuxun aín camellokama tantimikin isakëxa,

¹² usai anu bukuxun iskëxbia xanukama ukëbëtan ka Nukën 'Ibu abë banakin kakëxa: 'Ën 'Ibu 'imainun 'ën ñu mëëxunkë uni Abraham aín Dios kana ësokin mi ñukatin, usa 'ain kamina bëri 'ën 'ati ñukama upí 'inun 'ë 'akinti 'ain, 'imainun kamina 'ën a ñu mëëxunkë uni aribi nuibakin upíokin 'akinti 'ain.

¹³ Anua 'umpax biti rapasu kana bëban, usa 'ain ka ënu 'ikë xanu chipashkama 'umpax bitsi 'aia.

¹⁴ Achúshi xanu chipash 'ën kakëxuan sinánun kamina 'imiti 'ain: Usama ka 'ën min 'umpax 'anun karamina min chumu nanpatima 'ain,

kakëxun ka 'ë kati 'ikën: 'Umpax kamina 'ati 'ain, min camellokamaribi kana 'umpax 'amiti 'ain, a xanux ka Isaac min kaískë uni aín xanu 'iti 'ikën. Usa 'ain kana 'ën 'unánti 'ain min kamina 'ën ñu mëëxunkë uni upíokin nuibakin 'akinin kixun.

¹⁵ Usai abë banai sënënkëma 'ixunbi ka xanu achúshi me ñutë 'akë tëxanu nanxun tuinbëtsinia isakëxa. Ax ka Rebeca Betuel kakë uni aín bëchikë xanu 'iakëxa. Betuel ax ka Milcámia Nahornën bëchia 'iakëxa, ax ka Abrahamnën xukënan bëchikë 'iakëxa.

¹⁶ Usa 'ain ka Rebeca ax upíira xanu 'imainun, unibë 'ikin tankëma pan 'iakëxa; uinu 'ikë unibëbi 'ikëmapan 'iakëxa. Usa 'ixun ka anua 'umpax biti anu utankëxun, aín me ñutë 'akë nanpátankëxun buchuobiani kuankëbëbi

¹⁷ ka uni ax abákiani kuantankëx a nukui nirakëkin kakëxa:

—'Ë karamina min me ñutënua 'ikë 'umpax chamara 'amitima 'ain.

¹⁸ —Kakëxun ka xanun kakëxa, kamina min xëati 'ain usakin kakinshi ka me ñutënua mëkën rabëtan bikin nanpákin xëanun 'inánkëxa.

¹⁹ 'Inánkëxun xëai sënënia ishi ka Rebecanën kakëxa:

—Min camellokamaribi kana 'umpax bixunti 'ain, an kuëënkësokian xëanun.

²⁰ Katankëxun ka bënëkinshi aín me ñutë 'akënu 'ikë 'umpax a pain anua 'umpax 'arutia nuntisokin 'akë anu maniakëxa, usakin manitankëxun ka 'itsai kuankin 'umpax camellokaman xëanun bixuankëxa.

²¹ Usakin 'aia ka a unin uisakinbi kakinma isakëxa, an ka unántisa tankëxa asérabi kara Nukën 'Ibun ax kuëënkësabi oi kuania upíokin 'akianxa kixun.

22 Usokin 'umpax camellokaman xëai sënënkëbëtanshi ka a unin kuri seis gramo 'eñësa bixun xanu a rëñumiakëxa. 'Anan ka mëkënu mëñuti kuri cien gramosa aribi mëñumikin,

23 kakëxa:

—'Ë kamina kati 'ain mix karamina uin bëchikë 'ain, min papan xubu kara anu 'iisa 'ikën 'ën unikamabë kana anu ënë imé 'uxti 'ain.

24 Kixuan ñukákëxun ka Rebecanën kakëxa:

—'Ëx kana Abrahamnën xukën Nahor an Milcámi bëchia Betuel kakë uni aín bëchikë 'ain.

25 Nun xubunu ka anu 'iti 'ikën usa 'ain kamina ënë imé anu mikama 'uxi kuantí 'ain, 'imainun ka basi 'itsa axa min camellokama pimiti.

26 Usa 'ain ka a unin rantinpuruni tsóbukin Nukën 'Ibu,

27 asabi ka kakín: ¡'Ën 'ibu Abraham aín Dios, ax ka abë upí 'ianan a nuibakë 'ixun 'ëx aín aintsikaman xubunu bëbanun 'ë bërúanxun bëaxa kiox kiakëxa!

28 Usai 'itankëx ka Rebeca abákiani aín titan xubunu kuani bëbakín uisai kara 'iixa akamabi ñuixunkin kakëxa.

29 Usakian aín chirabakën bana ñuia kuabiani ka Labán kakë, ax a uni bari abákiani anua 'umpax biti kini anu abákiani kuankëxa,

30 usai ka mëñusuti aín chirabakën aín pëñanu buánkë a isanan, aín chirabakëa usakin uni an kakë akama ñuia kuabiani kuankëxa. Kuanx ka Labán ax Abrahamnën ñu mëmikë uni axa aín camello kamabë anua 'umpax biti kini 'urama nirakëkin,

31 kakëxa:

—Ka ut, min 'Ibu Diosan ka mi ënu bërúanxun bëaxa. ¡Mix kamina ëman ënu bërútima 'ain, 'ën kana anumi nukúti mitsu mëníoxuan 'imainun

kana anumi min camellokamaribi tantimiti aribi mēnion usa 'ain kamina 'ēn xubunu 'i kuantu 'ain!

³² Usokian kakēx ka a unikama abēa kuankē buani aín xubunu kuankēxa. Anuxun ka anu 'ikē ñukamapain nanpátankēxun camellokama pimitankēxun anuan a 'imainun abēa kuankē unikama tachukati 'umpax bēxúankēxa.

³³ Usai 'iax sēnēan aín piti 'inánkēxunbi ka Abrahamñēn ñu mēmikē unin kakēxa:

—'Ēn kana mitsu a kati bana kaxuma pitima 'ain:

—Ēsokian kakēxun ka. Labánēn kakēxa:

—Kamina uisa bana kara nu kati 'ain.

³⁴ Kakēxun ka Abrahamñēn xukē unin kakēxa:

—'Ēx kana, Abraham an ñu mēēxunkē uni 'ain,

³⁵ Nukēn 'Ibun an ka an 'ē ñu mēēmikē uni 'itsaira ñuñu 'inun 'imiāxa: usa 'ixun ka 'inánxa ovejakama, vaca, kuri 'imainun manē pansion, uni an ñu mēēxunti, xanu an ñu 'axúnti akama 'inánan ka camello 'imainun asno akama 'inánxa.

³⁶ Usakin 'inánkin ka aín xanu Sara aribi achúshi tuá kaniakēkē 'ikēbi 'inánxa, usa 'ain ka 'ēn ñu mēēxunkē uni an aín bēchikē kamabi aín ñukama 'inánti sinánxa.

³⁷ 'Ēn ñu mēēxunkē unin ka sinanatēkēnkima, an kakēsabiokin 'anun 'ē kaxa: 'Ēn bēchikē kamina 'ēx anu tsókē Canaán me ēnua xanu bimitima 'ain.

³⁸ Usa 'ain kamina 'ēn papan menu kuantankēxun, anua aín aintsikama 'ikē anua achúshi xanu 'ēn bēchikē barixuni kuantu 'ain.

³⁹ Kixuan kakēxun kana 'ēn kan: 'Ēn 'Ibu, çanu 'ikē xanu achúshinēx 'ēbē uisama tankēbētan karana añu 'ati 'ain?

⁴⁰ Kakēxun ka ēsokin 'ē kaxa: 'Ēx kana Nukēn 'Ibu kikēsoi abē nitsin, usa 'ain ka aín ángel xuti 'ikēn, mia kuania bērúanun bērúankēx kuanxun kamina achúshi xanu 'ēn aintsin bēchikē xanu 'ēn bēchikē

bixunti 'ain, ax ka 'iti 'ikën, 'ën papan aintsin 'ibun bēchikēbi.

⁴¹ Usa 'aínbi kamina 'ën aintsikaman aín bēchikē xanu chipash mibē uisamatankēbēbi mix sinanatēkēntima kikē bana usaibi asábi bērúti 'ain.

⁴² Usa 'ain kana bērí 'ën anua 'umpax biti kini anu bēbaxun abē banakin ēsokin Nukën 'Ibu kan, 'ën ñu mēēxunkē uni Abraham aín Dios: Asérabi kamina 'ēx ēnu uti 'ē 'akian,

⁴³ usa 'ain kana bērí anuxun 'umpax biti kini a rapasu 'ixun mi ñukatin: uinu 'ikē xanu chipash kara 'umpax bitsi aia akana 'ën ēsokin kati 'ain: 'Ē kaina min 'umpax ñutēñu 'ikē a 'amitima 'ain,

⁴⁴ ēsokin 'ën kakēxun ka 'ē kati 'ikën: Asabi ka kamina min xēati 'ai kixun 'ē kanan min, camel-lokamaribi kana 'umpax bixunti 'ai an 'ē kakē xanu ax ka min kaískē uni a 'ën ñu mēēxunkē uni aín bēchikēnēn xanu 'iti 'ikën.

⁴⁵ Ēsokin ñukákin 'ën kēñúkē 'aímabi ka 'ën iskēxbi Rebeca ñutē tuíanx uaxa. Ukin ka anua 'umpax biti anu nukúkin menu tsóntankēxun bitsia kana kan: Min 'umpax kaina 'ē xēanun 'inántima 'ain kixun.

⁴⁶ Kakēxun ka an bēnēkinshi aín ñutē, nanopákin 'ē kaxa: Kamina xēati 'ain, 'imainun kana min camellokamaribi xēamiti 'ain, katankēxun ka 'ē xēamianan 'ën camellokamaribi 'umpax xēamiaxa.

⁴⁷ Usakian 'aia kana 'ën ñukan: ¿Mix karam-ina uin bēchikē 'ain? kakēxun ka an 'ē kaxa: 'Ēx kana Betuelnēn bēchikē xanu 'ain, ax ka Nahornēan Milcámi bēchia 'ikën. Ēsai kia kana achúshi rēñuti ñu bitankēxun rēñumianan kana rabē aín pēñanuribi pēñumian usakin 'ai,

⁴⁸ rantinpuruni tsóbukin kana Nukën 'Ibu rabikin kan; an 'ē ñumēmikē Abraham aín Dios, min kamina 'ē bai upitan an 'ē ñumēmikē uni aín

bëchikë xanu achúshi aín aintsikaman bëchikëbi bixunun kixun 'ë bëan.

⁴⁹ Usa 'ain kamina bëríbi 'ë kati 'ain kaina 'ën mi kakë ënë an 'ë ñu mëmikë ax kikësa okin 'ati 'ain, kamina 'ë kati 'ain añu karana 'ën 'ati 'ai kixun ka uni an kakëxa.

⁵⁰ Ësokian kakëxun ka Labán 'imainun Betuelnën kakëxa:

—Nukën 'Ibun ka kamabi ñu ësokin axa, usa 'ain kananuna nun mi asábi ka katankëxun kana 'atima 'ai kixun mi kaiman.

⁵¹ Ka kuat, ënu ka Rebeca 'ikën; kamina bibiankin buánti 'ain. Ax ka an mi ñumëmikë uni aín bëchikënën xanu 'iti 'ikën, Nukën 'Ibun kakësabi oi.

⁵² Ësokian kakëxun kuati ka Abrahamnën ñumëmikë uni rantinpuruni memi bëtiki tsóbukin, Nukën 'Ibu asábi ka kixun kakëxa.

⁵³ Usai 'i nirukinshi ka na bëké ñukama churupakin biakëxa, ax ka 'iakëxa kuri, manë panshian, 'imainun chupa 'itsaira kupíkë, a bikin ka Rebeca 'inánkëxa. 'Inánan ka aín rarëbakë këñun aín titaribi ñu 'itsaira 'inaishiakëxa.

⁵⁴ Usakin na buánkë ñukama a pain 'inántankëxun ka pitia nanxunkë a pitankëxun xëakëxa, abëa kuankë a uni kamabëtan usakin 'ai ka a imé anu 'iakëxa:

—Usai anu 'uxnëti pëkarakëbë nirukin, ka a unin kakëxa: Kana kuantëkënti 'ain, anua an 'ë ñu mëëmikë uni 'ikë aín xubunu.

⁵⁵ Ësai kiabi ka Rebecanën rarëbakë apanën aín titabëtan kakëxa:

—Nun sinánkëx ka ënë xanu nubëpain mapai rabë nëtë nubë 'iti 'ikën, 'itankëx ka mibë kuanti 'ikën.

⁵⁶ Ësokian kakëxunbi ka uni an kakëxa:

—'Ēx kana ěnu 'itsa nětě 'i ukěma 'ain. Nukěn 'Ibu Diosan ka 'ěx ěnu uti upí 'imiaxa, usa 'ain kamina 'ěx kuantěkěntanun 'ě xukanti 'ain anua a 'ěn űu měěxunkě uni aín xubunu.

⁵⁷ Kakěxun ka anu 'ikě unikaman kakěxa:

—Asabi ka kananuna xanu chipash ax kara uisai kia kuati kuěnti 'ain, uisai kara ax kia kananuna kuati 'ain.

⁵⁸ Ěsokin katankěxun ka Rebeca kuěnxun űukákěxa:

—ĴĚně unibě kaina běrĭbi kuainsa tanin?

—Asábĭ ka kana kuantĭ 'ain —kiax ka ax kiakěxa.

⁵⁹ Kixuan kakěxun ka an běrúankin nikinkě xanu kěñun, Rebeca kuantanun kixun Abrahamněn űu měěmikě unikama kěñun xuakěxa.

⁶⁰ Usai kuania ka Rebeca upíokin sinánxunkin ěsokin kakěxa:

“Nukaman chirabakě, ĵmin rěbúnkiněx ka 'aisamaira tupuntisama 'iti 'ikěn!

ĵusa 'ixun ka min rěbúnki kaman

axa ami nishkě unikama abámikin 'atankěxun atun ěmakama bitĭ 'ikěn!”

⁶¹ Ěsokin kakin sěněonkěx ka Rebeca 'imainun an nikinkě xanu akamabě kuani camellonu 'iruakěxa, usai 'irukiani ka Abrahamněn űu měěmikě uni akamabě kuani kuankěxa. Usai ka an Abraham űu měěxunkě uni Rebeca anua bibiankin buánkěbě 'iakěxa.

⁶² Usai atux kuanmainun ka Isaac axribĭ a nětěn anua 'umpax 'ikě anuax kuankěxa, ax ka 'iakěxa axa tsókě 'imainun an 'ě iskě kakin aněkě kini anu 'iakěxa, ax ka Něgueb kakě me anu tsókě 'iakěxa.

⁶³ Anuax ka achúshi nětěn nitsi kuanxun xupibukěbětan iskinbi ka. Unikama camelloněn 'ai amikikuatsini rikuatsinia isakěxa.

⁶⁴ Usakian ismainun ka Rebecanënribi au kuanti ami bësui tsóxun Isaac 'uranxunbi mërakëxa, usakin mërashi ka anúan kuankë camello anuax 'ibúakëxa

⁶⁵ usai 'ibukinshi ka an buánkë uni a ñukákëxa:

—¿Uinu 'ikë uni kara axa numi kikuatsini ukë ux 'ik?

—Ax ka 'ën ñu mëxunkë uni a 'ikën —kixun ka unin kakëxa. Usakian kakëxun aín chupa bitsi ka anun bëmápukuti rakuakëxa.

⁶⁶ Usaia 'imainun ka anu nukúkin aín ñumëmikë uni an Isaac axa usai 'ikékama ñuixuankëxa.

⁶⁷ Usokin unikaman ñuia kuatankëxun ka Isaacnën Rebeca bibiankin aín xubusa okían chupa këxtú 'akë anua aín tita Sara 'ikë anu buánkëxa, anu buánxun ka biakëxa, usakin bitankëxun ka Isaacnën Rebeca 'itsaira kuëëankëxa, usakin aín xanu Rebeca 'itsaira kuëëni ka aín tita ñukë sinania masá nuitukë a sinántékënima manúakëxa.

25

Abraham 'imainun Queturánën rëbúnkikama 'ia bana

(1 Cr 1.32-33)

¹ Usa 'ain ka Abrahamnën bëtsi xanu biti sinánkin, Queturá kakin anëké a biakëxa.

² Bitankëxun ka amiribi bëchipakëxa aín anë ka 'iakëxa Zimrán, Jocsán, Medán, Madián, Isbac 'imainun Súa.

³ Jocsán ax ka Sebá 'imainun Dedán aín papa 'iakëxa. Ënë kamax ka Dedánën rëbúnkikama 'iakëxa, aín anëx ka 'ikë asureo, letuseo 'imainun leumeo akama.

4 Ënë kamax ka Madiánën bëchikë 'iakëxa Efá, Éfer, Hanoc, Abidá 'imainun Eldaá. Ënë unikamax ka Queturánën rëbúnkikama 'iakëxa.

5 Isaac an ka kamabi aín papa Abrahamnën ñukama biakëxa.

6 Usakin 'anan ka bëtsi xanumia 'akë, aín bëchikëkama Abrahamnën aín ñu 'itsamashi 'inánkëxa, usokin 'inántankëxun ka ñukëmapain 'ixun aín bëchikë raíri amanu kuantanun kixun xuakëxa, xuanan ka Isaac axëshia anua 'ikë me anu 'inun kixun kakëxa.

Abraham ñukë 'ikë aín bëchikë Isaac 'imainun Ismaelnën maían

7 Usa 'ain ka Abraham ciento sesenta 'imainun cinco baritia tsótankëx,

8 ka uni 'ikësabi kaniakëtankëx ñuakëxa. Ñui ka 'ain chaitiokëkama ñua 'aísh anu bukukë abë 'i kuankëxa.

9 Usa 'ain ka aín bëchikë Isaac 'imainun Ismaelnën Macpelá kakë kini anu maíankëxa, ax ka Mamré kakë me 'ukëmanan, Sóhar hitita uni aín bëchikë Efrón aín me 'iakëxa.

10 A mex ka Abrahamnën hitita unikamanan 'ikëbia marua 'iakëxa. A menu ka Abraham ñukë aín xanu Sara rapasubi maíankëxa.

11 Usaia Abraham ñua 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan Isaac upiókin sinángxuankëxa, usa okían 'akëx ka anua 'umpax 'ikë a rapasubi tsóti bërúakëxa. “Ax ka 'iakëxa, axa tsókë 'imainun an 'ë iskë kakin anëké anu.”

*Ismaelnën rëbúnkikama 'iá bana
(1 Cr 1.28-31)*

12 Ënë kamax ka Ismaelnën bëchikë Abrahamnën bëchikë egipcia xanu Agar, an Sara ñu 'axunkë amia bëchikë 'iakëxa,

13 enëx ka aín rëkuën bëchikë a pain 'akëxa bakëan a 'iakëxa: Nebaiot, ax ka aín bëchikë apan 'iakëxa; 'atankëxun ka bëtsiribi 'akëxa Quedar, Ad-beel, Mibsam,

14 Mismá, Dumá, Masá,

15 Hadar, Temá, Jetur, Nafís 'imainun Quedmá.

16 Ënëkamax ka Ismaelnën bëchikë mapai rabë 'imainun rabë akaman anë 'ikën, usa 'ain ka atun anënbi anënbi aín me anëanan ax anu 'ikë aribi anëakëxa. Usa 'ain ka akama achúshi achúshinëx ain menu menu atun 'apuñu 'iakëxa.

17 Ismael ax ka ciento treinta 'imainun siete baritiañu 'aish ñuakëxa, ñui ka aín chaitiokëkama 'iasaribiti ñuia anu 'ain chaitiokëkama maían anubi maíankëxa.

18 Usai ax ñua ain rëbúnki kamax anubi tsóti Havilá kakë me Egipto 'ukëmanan anun, Asirianu kuani kuantu anubi tsóti buküakëxa. Usai 'i ka anuax aín xukën kamabëbi 'atimonani nishanani anubi buküakëxa.

Esaúnën ain bëchikë apan usai 'iti 'ikëbi Jacob marua ñuikë bana

19 Ënë banax ka usai kara Abrahamnën bëchikë Isaac ax 'iakëxa, kixun ñuikë bana 'ikën.

20 Isaacnën ka cuarenta baritiañu 'ixun Rebeca aín xanu 'iti biakëxa, ax ka Betuelnën bëchikë Labánën chirabakë 'iakëxa, akamax ka Arameos unibu Padán-aram kakë me anu tsókë 'iakëxa.

21 Usa 'ain ka Rebeca tuakëma xanu 'iakëxa, usa 'ain Isaac an ami bëchikaskin 'ain xanu 'itsaira ñukáxuankëxa. Usakian ñukákëxun ka Nukën 'Ibun an ñukákë a kuakin Rebeca tuuñu 'inun 'imiakëxa.

22 Usai tui ka aín pukunu rabë tuá 'irukë 'aish, anuaxbi ubiti titikanania tankin an sinánkëxa: “Enëxa ësai 'ikëbë karana 'ëx, ¿uisa 'aish basi tsóti

'ain?" Usakin sinánbiani ka Nukèn 'Ibu uisa kupín kara usai 'ia kixun ñukati kuankëxa,

²³ usakian ñukákëxun an kakëxa:

“Min pukumëu ka tuá rabé 'ikèn,

ax ka rabé ëma 'iti 'ikèn,

usa 'aish bakënkëma 'aíshbi ubionania. Achúshinëx ka kushiira 'aish bëtsisama 'iti 'ikèn, aín apan ax ka aín 'anáka meu 'iti 'ikèn, usa 'ain ka 'anáka ax kushiira 'inuxun 'aia.”

²⁴ Ësokian kakë basirama 'aínbi ka Rebeca aín nëtë sënënkëbë, rabé tuá bakëankëxa.

²⁵ A paian Rebeca bakënkë ax ka ranshin 'aish raninbaë 'iakëxa, usa 'ikë ka a tuá Esaú kakin anëakëxa.

²⁶ Usai 'ikin aín apan Esaú aín taë tsiputu tu-inbëtsini aín 'anáka chikíakëxa, usaía 'ikë a ka Jacob kakin anëakëxa. Usaia aín xanu Rebeca a tuá rabé bakënkë 'ain ka Isaac ax setenta baritiañu 'iakëxa.

Esau 'imainun Jacob 'ia bana

²⁷ Usa 'ain ka a tuá rabé kaniakëxa. Usai kani-tankëx ka aín rëkuën bëchikë Esaú ax ninua ñuira okë uni 'iakëxa; 'imainun ka aín 'anáka Jacob mënin sinaínshi uni 'iakëxa, usa 'ain ka aín xubunuashi ñu mëi tsóti kuëeni 'iakëxa.

²⁸ Usa 'ain ka Isaacnën aín bëchikë Esaú a 'itsaira nuibakëxa, aín ñuakë pikin, usakian aín papan aín rëkuën bëchikë a nuibamainun ka Rebecanën aín tuá Jacob aribi 'itsaira nuibakëxa.

²⁹ Nëtë itsin ka Jacobnën purutusa piti ñu nëish okin 'aruanbi ka Esaú uran ninu ñu bari nibaiti pananx.

³⁰ Ukin kakëxa:

—'Ë karamina min piti panshionkinmi 'akë tëxëra 'inántima 'ain, kana numin bamatisa tanin.

(Usa 'aish ka Esaú ax aín kuai anë Edom kakin anëké 'iakëxa.)

³¹ Min kamina —'Ëx min apansa 'ixun min biti ñukama 'ën binun 'ë 'imiti 'ain, —kixun ka Jacobnën kakëxa.

³² Kakëxun ka Esaúnën kakëxa:

—Uisa 'ixun kaina, 'ëx panax numin bamatisa taniabi isëshiti 'ain, minmi min xukën apan 'ikëbi 'akinkëxma kana min apan 'ëx 'itima 'ain.

³³ —Kia ka bëríbi kamina Nukën 'Ibu Diosan ismainunbi asérabi sinanatëkëntima okin 'ë kati 'ain —kixun Jacobnën aín xukën karaishiakëxa. Usokian kakëxun ka Esaúnën sinanatëkëntima okin kakëxa, usakin ka Jacob axa 'ain apan 'inun kakëxa.

³⁴ Usakian kakëxun ka Jacobnën aín piti purutusa nëish okían 'arukë a këñun pán pinun kixun aín xukën Esaú 'inánkëxa, usakian 'inánkëxun pianan xëatankëx ka nirukiani a kaimashi 'ën kana apan 'ixun ñukama biti 'ai kixun sinanima kuankëxa.

26

Isaac 'imainun Rebeca Guerar kakë ëmanu kuan

¹ Usa 'ain ka Isaac ax anu 'umpax 'ikë anu tsóakëxa, ax ka anu tsókë kakë 'imainun an iskë kakin anëké 'iakëxa, a rapasu 'aínbi ka Abraham anu tsótan 'iásaribiti a piti 'aíma 'inun ñu 'apákëxbi 'iruama 'ikën. Usaia 'ikëbë ka panani Isaac aín xanu Rebecabë kanankiani an ñumëmikë unikama 'imainun aín ñukamabi buani anua Abimélec filisteokaman 'apu 'ikë Guerar kakë ëma anu kuankëxa.

² Anu 'ikë 'ain ami chikirakëkin ka Nukën 'Ibu ësokin kakëxa: “Kamina Egipto menu kuantima

'ain. Uinu karamina 'iti 'ai 'ën mi kakë anu kamina 'iti 'ain,

³ usa 'ain kamina ënë menu pain tsóti 'ain. 'Ëx kana mibë 'iti 'ain 'imainun kana mi upíokin sinánxukin mi 'imainun min rëbúnki kamaribi ënë mekama 'inánti 'ain. Usakin kana 'ën min papa Abraham kásabiokin 'ati 'ain.

⁴ 'Anan kana 'ën min rëbúnkikamaribi naínua 'aisamaira 'ispa iskësa usaribi 'itánun 'imiti 'ain, 'imainun kana ënë me kamabi mi 'inánti 'ain. 'Inanan kana kamabi menu 'ikë unikamaribi upíokin sinánxunti 'ain, min rëbúnki kamasaribi 'inun,

⁵ 'ësokinribi 'ën kakëxun ka Abrahamnën 'ën kakësokin ax kikësoibi 'iti banakama 'ianan a tanti banakama 'ën 'unánmikësabi okin 'akëxa."

⁶ 'Ësokian kakëx ka Isaac Guerar kakë ëma anu tsóti bërúakëxa,

⁷ usai bërutankëx anu tsotia ka anu 'ikë unikaman aín xanu Rebeca ñuikin Isaac ñukákankëxa, ñukákëxun ka aín xanu ka kixun kati sinani rakuëkin ax ka 'ën chirabakë 'ikë kixun kakëxa. Rebeca upíira xanu 'ain ka Isaacnën anu 'ikë unikaman 'ati sinani rakuëkin paránti sinánxun kakëxa.

⁸ 'Ësokin anu 'ikë unikama katankëx ka anu basipain tsóti bërúakëxa. 'Aínbi ka achúshi nëtën Abimélecnën aín xubu xëkuë chukúmanën iskëxunbi Isaacnën aín xanu Rebeca kuëenkin 'ikútia isakëxa.

⁹ Usakin 'aia istankëxun ka aín uni achúshi Isaac unun kixun katánun kamiakëxa:

—Kamikëxa 'aia ka ñukákëxa mibëa 'ikë xanu ax kara min xanu 'ik, ¿aséabi kat? Min xanu 'aínbi karamina, ¿ax isa min chirabakë 'anáka 'ikë kiox kémëi kian?

—'Ēn kana a kupían ěnu 'ikĕ unikaman 'ĕ 'ati sinánkin kana mi kan —kixun Isaacnĕn kakĕxa.

¹⁰ Kakĕxunbi ka Abimélecnĕn kakĕxa:

—¿Uisa kupín karamina nu ěsokin an? 'Ēn mi iskĕma 'ain ka ěnu 'ikĕ uni min xanubĕ 'ikĕ 'itsíanxa, usa 'ain kamina min nu 'uchamikĕ 'itsían.

¹¹ Usakin katankĕxun ka Abimélecnĕn kamabi anu 'ikĕ unikama kakĕxa:

—Uin kara ěnĕ uni 'ianan aín xanu ubioia, ax ka 'atima okin 'akĕ 'iti 'ikĕn.

¹² Usa 'ain ka a barin ñu 'apáxun Isaacnĕn 'aisamaira 'inuan aín bimi upíbu 'ikĕ biakĕxa, Nukĕn 'Ibu upiokin sinánxunkĕxun.

¹³ Usa 'aish ka 'aisamaira ñuñu 'ianan 'itsaira manĕ panshíanñu 'iakĕxa.

¹⁴ 'Imainun ka 'itsaira ovejañu 'ianan, vaca 'imainun an ñu mĕĕxunkĕ uniñuribi 'iakĕxa, usa 'ain ka ax ñuñuira 'ain, anu 'ikĕ filisteo unikama nutsi ami nishkin 'atima okĕxa.

¹⁵ Usa 'ain ka aín papa Abrahamnĕn anu pain tsókĕ 'ixuan an ñumĕmikĕ unikama amia anu 'umpax 'ikĕ kini ax Abrahamnan 'iakĕxa; usa 'ikĕbi ka filisteo unikaman a kini men bĕtaskin natakakákĕ 'iakĕxa.

¹⁶ Usa 'ain ka Abimélecnĕn Isaac ěsokin kakĕxa:

—Bĕríbi kamina ěnuax kuantí 'ain, mix kamina 'aisamaira ñuñu ěnu 'ain nuxnu mix 'ikĕsai ñuñuira 'aímabi.

¹⁷ Ěsokin kakĕx ka anuax chikíkiani kuanx Isaac Guerar kakĕ ěmanu 'ikĕ me sapan anu tsóti bĕrúakĕxa.

¹⁸ Anuxun ka Isaacnĕn an ñumĕmikĕ unikama anu tsókian Abrahamnĕn anua 'umpax biti amia, kinikama 'ikĕbia ax ñukĕbĕtan filisteo unikaman men nataka ká 'ikĕbi, aín unikamabĕtan

amiribishi naètèkèankèxa, usokin 'atankèxun ka aín papan anéasabi okin anètèkèankèxa.

¹⁹ Achúshi nètèn ka Isaacnèn ñumèmikè unikama kini achúshi me sapan anu 'akinbi anua 'umpax upíira mërakèxa.

²⁰ Usakin 'umpax atun pain mërakè 'aínbi ka filisteo unikaman 'arakakè ñuina an bërúankè unikama, Guerar kakè me sapan anuax ainan isa 'umpax 'ikè kix Isaacnèn ñuina an bërúankè unikamabè a 'umpaxan rabanan mēanani abè nishanankèxa. Usaia anun rabanan mēēanankè ka Isaacnèn a 'umpax. “Anuax mēēanankè kakin anèakèxa.”

²¹ Usai anuax 'itankèxun ka Isaacnèn unikaman amiribishi kini itsi anua 'umpax biti 'atèkèankèxa, usokin 'akèbi ka filisteo unikaman amiribishi ubiotèkènkèx ka amiribishi atubè nishanankè ka Isaacnèn anuax bētsibè “nishanax isanainsama tankè usokin anèakèxa.”

²² Usaia aín unikama 'itèkènkèbè ka anuax Isaac 'ura kuani chikíakèxa, usai chikíkin ka aín unikama 'imainun kamabi aín ñuina kamabi buani kuankèxa, kuantankèxun ka anua tsóti me anu bēbaxun achúshi kini anua 'umpax biti aín unikama naēmiakèxa, usa 'ain ka anuax 'umpax kupín mēēananiama iskin Isaacnèn anuax mēanantèkènimá upitax tsoti kakin anèakèxa, usakin 'atankèx ka èsai kiakèxa: Bèrí ka Nukèn 'Ibu ènu nu èanxa, usa 'ain kananuna ènè menuax nishananiama ñuñuira 'iti 'ain.

²³ Usai anu pain 'itankèx ka amiribishi Isaac Beerseba kakè me anu kuantèkèankèxa.

²⁴ “Anu bēbaxa ñantabukè a imè ami mërakin ka Nukèn 'Ibun kakèxa:

'Èx kana min papa Abraham aín Dios 'ain.

Usa 'ain kamina rakuétima 'ain; 'ëx kana mibë 'ain.

Usa 'ain kana 'ën uni Abraham a kupín upíokin sinánxunkin, min rëbúnkinëxa 'aisamaira 'uákamë 'ëonun 'imiti 'ain.”

²⁵ Ësokian kakëxun ka Isaacnën anuxun rabiti maxax maburukin 'atankëxun, asábi ka kakin Nukën 'Ibu rabiakëxa. Usokin 'atankëx ka a menubi 'i bërúakëxa, bërúkin ka anu achúshi kini anua 'umpax biti an ñu mëëmikë unikama 'ami-akëxa.

Isaac 'imainun Abimélec mënionan ñuikë bana

²⁶ Usa 'ain ka achúshi nètën, Abimélec Guerar kakë ëma anuax Isaacbë banai ubakëxa. Usaia ukëbë ka an 'unánkë unikama an bana ñuixunkë Ahuzat, 'imainun suntárunën kushi Ficol aka-maribi abë ubakëxa.

²⁷ Usai kuanx anu bëbaia ka Isaacnën kakëxa:
–Mitsun kamina 'ë chikiankën, usa 'ixun kamina mitsubë 'iabi 'ë min ëmanua chikían, ¿uisakatsi karamina 'ë isi aín?

²⁸ Ësokian kakëxunbi ka atun kakëxa:
–Nun kananuna mi isan mix kamina Nukën 'Ibu abë 'ain, usa 'ikë an mi 'akinia kananuna unan, usa 'ain kananuna nukaman achúshi ñu mibëtan 'ati ain. A achúshi ñu 'ati ax ka 'ikën:

²⁹ min kamina nukama uisabi otima 'ain, nun-ripi kananuna mi uisabi okëma 'ain. 'Atima okinma, kananuna nun mi upíokin nuibakin 'akian, 'imainun kananuna upíokin mixmi 'ën menuax chikiti 'aia mi xuan, usa 'ikë ka bërí Nukën 'Ibu mi upíokin sinánxunkin 'akinia.

³⁰ Usokian kakëxun ka Isaacnën achúshi fiesta chaira 'ati sinánxun, a pitikama pain aín unikama 'amitankëxun kuëenkin atubëtan pianan xëakëxa.

31 Usai 'iónx pëkarakëma 'aínshi nirui ka sinanatëkëntima oi atúxbi kánani kiakëxa. Usai kanantankëxun ka Isaacnën bërúanx kamina kuantí 'ain kixun amiribishi atubë isanantëkëxuma kakëxa, kakin ka upíokin aín 'unánkë uni 'akësokin kuantanun xuakëxa.

32 A nëtënbi ka an ñu mëëmikë unikama Isaac kai ubakëxa, ukin ka 'umpax kananuna me kini 'ati naëkinbi anua mëran kixun kakëxa.

33 Usakian mërakë ka Isaacnën anua 'umpax 'ikë kini a Sebá kakin anëakëxa. Usa 'ain ka a ëma Beerseba kakin anëké 'iakëxa.

34 Usa 'ain ka Esaú an cuarenta baritiañu 'ixun Judit biakëxa, aín xanu 'inun ax ka Beerí kakë hitita 'ain bëchikë xanu 'iakëxa. 'Imainun ka bëtsi xanu Basemat kakë aribi biakëxa, ax ka Elón hitita uni aín bëchikë xanu 'iakëxa.

35 Usokian a xanu rabé aín tuá Esaúnën bian ka Rebeca 'imainun Isaac a kuëënima uisa kupín kara usakin bëtsi unibunën xanu 'ën tuákën biaxa kiox masá nuituti nishi tsóakëxa.

27

Isaacnën Jacob 'imainun Esaú upíokin sinánxuan

1 Usa 'ain ka Isaac ax kaniakëti 'upiokin ñu isti-sama 'ain bëru 'iakëxa. Achúshi nëtën aín rëkuën bëchikë Esaú kuënxun kakëxa:

—j'Ën bakë bëchikë!

—Kia ka kamina 'ë kati 'ain papan —kixun Esaúnën kakëxa.

2—Kamina 'ë kaniakëtia isin —kixun ka Isaacnën kakëxa—, 'ëx kana bëtsi nëtënbi ñuti 'ain.

3 Usa 'ain kana 'ëx kuëënin, kamina min kanti këñun min pia bibiani ninua ñuina barixun 'ë 'ax-uni kuantí 'ain.

4 'Abëtsinxun kamina nëishokin 'arubëtsinkin, uisakin 'arukë karana pisa tani usakin 'abëtsinkin 'ë bëxúnti 'ain. Usokin 'abëtsinkin bëkë pitankëxun ñukëmapain 'ixun kana mi upíokin sinánxunti 'ain.

5 'Aínbi ka ësokian kaia ax anu 'ixun Rebecanën uisakin karaisa Isaacnën Esaú kaia kixun kuakëxa. Usakian aín papa kakëxa, ninu ñuina barixuni kuankëbëtan ishi ka,

6 Rebecanën aín tuá 'anáka Jacob a ësokian kakëxa:

—Ka is, 'ën kana min papan abë banakin, ësokian min xukén Esaú kaia kuan:

7 Ñuina 'atankëxun kamina nëishokin, uisa okin 'arukë karana pisa tani usakin 'arubëtsinkin 'ë pinun bëxúnti 'ain, usakin 'akë pitankëxun kana Nukën 'Ibu ismainunbi ñukëmapain 'ixun mi 'upíokin sinánxunti 'ain.

8 Usa 'ain kana mi kain, 'ën bakë tuá kamina upíokin kuati 'ain, 'ën mi kamainun:

9 Kamina anua ñuina 'arakakëkama 'ikë anu kuanxun, cabra bërí kanikë, aín upí rabë kaisbëtsinkin 'ë bëxúnti 'ain; 'ën kana min papa ax kuëënkësa okin, pinun nëish okin 'aruxunti 'ain kixun ka aín titan kakëxa.

10 Usakin 'ën 'aruiá kamina min na pinun min papa ubanxunti 'ain, usakinmi 'akëxun ka an 'ati ñukama mi sinánxunkin 'inánti 'ikën, ax ñukëmapain 'ixun.

11 Kakëxunbi ka Jacobnën ain tita kakëxa:

—Min kamina 'unan 'ën xukénax ka aín naminu raninbaë 'ikën, 'aínbi kana 'ëx usama 'ain.

12 'Ën papan ramëkinbi 'ë raniñuma 'ikë 'unánkin ka 'ëx isana ami kuai kixun sinánti 'ikën; usakin 'ën 'akëxun 'unánkin ka 'atimokin sinánkin 'ë upíokin sinánxuntima 'ikën.

13 Ësokian kakëxunbi ka aín titan kakëxa:

—'Ën bakë tuá, mi 'atimokin sinánxukëxbi ka minu 'ima ënu pakëti 'ikën. Usa 'ain kamina 'ën kakësabiokin, cabra bërí kanikë rabë bitsi kuantí 'ain.

14 Kakëx kuanxun ka Jacobnën cabra bërí kanikë rabë bitsínkin aín tita bëxúankëxa. Bëxunkëxun ka aín titan piti nëishira 'inun upíokin 'aruxuankëxa, usakin 'arukëa Isaacnën pisatankë usakinbi ákëxa,

15 usokin aín tuá piti 'axuntankëxun ka aín tuá apan Esaúnën chupa xubunu nankë upí a bitsínkin bëxun, 'ain titan aín tuá 'anáka Jacob pañumiakëxa.

16 Usakin pañumikin ka axa raniñuma 'ikë cabra bërí kanikë kama aín xaká, éskaxun nankë anúnribi upíokin ramápukin Jacob aín pëñanu 'anan aín tëxanuribi tërabuankëxa,

17 usakin 'atankëxun ka aín titan piti nëish okin 'akë a 'imainun pánribi 'inánkëxa.

18 'Inánkëx anua 'ikë anu atsínkin ka Jacobnën aín papa ësokin kakëxa:

—¡Papan anu kaina 'ain!

—Ënu kana 'ain. ¿Uinu 'ikë 'ën bëchikë a kaina mix 'ain? —kixun ka Isaacnën ñukákëxa.

19 —'Ëx kana Esaú, min rëkuën bëchikë a 'ain — kixun ka Jacobnën aín papa kakëxa—. 'Ëmi 'anun kakë kana mi 'axun bëxuan. Usa 'ain kamina; nirutankëxun 'ën 'abëtsinkë ñuina nami piti 'ain, pitankëxun kamina 'ë min upíokin sinánxunkin kati 'ain.

20 Usakian kakëxun ka Isaacnën ñukákëxa:

—¿Uisa 'ixun kaina bënëkinshi ñuina mërabëtsian, 'ën bakën?

Kakëxun ka min Diosan ka 'ën bënëkinshi mëranun 'ë 'akianxa kixun Jacobnën kakëxa.

21 Ësokian kakëxunbi ka Isaacnën katëkëankëxa:
 —Nërira kamina uti 'ain, mi ramëkin aséjabi
 kaina 'ën rëkuën bëchikë, Esaú 'ai kixun tanun.

22 Kixuan kakëx ka Jacob aín papan ramënun
 'urama uakëxa. Aia ka Isaacnën ramëkin kakëxa:
 “Mix kamina Jacobnën banasa 'ain, 'aínbi ka mi
 xukën Esaúnën pënranisa min pëñan 'ikën.”

23 Usai 'ikë ka Isaacnën 'unánma 'ikën, 'unánkima
 ka aín pëñanu aín rani 'itsa 'ikë, aín xukën apan
 Esaúnën pëñansa 'ikë tankëxa. 'Aínbi ka upíokin
 sinánxunuxun pain,

24 amiribishi ñukátëkëankëxa:

—¿Aséjabi karamina mix 'ën bëchikë Esaú a 'ain?

—Kixuan ñukákëxun ka 'ëx kana Esaú 'a 'ain —
 kixun Jacobnën kakëxa.

25 Ësokian kakëxun ka aín papan Jacob kakëxa:

—'Ën bakë bëchikë, pinun kamina mi 'abëtsinkë
 ñuina nami 'arukë 'ë 'inánti 'ain, a pitankëxun kana
 mi upíokin sinánxunkin kati 'ain.

Usa 'ain ka mëtëxtankëxun pinun aín papa
 'inánkin Jacobnën, uvas baka 'akë aribi 'inánkëxa.
 'Inánkëxun ka Isaacnën pianan xëakëxa,

26 usokin pianan xëai sënëntankëxun ka kakëxa:

—'Ë 'urama ukin kamina achúshi okin 'ën
 bëmánanu 'ë bëtsuku kati 'ain.

27 Ësokin kakëx bëtsuku kanux a 'urama oi
 tsóbutia ka Jacobnën chupa Isaacnën xëakëxa.
 Xëkin ka ësokin kakin upíokin sinánxuankëxa:

“Ënë chupan 'ishax ka 'ën bëchikënan 'aish. Abë
 ninu nikë 'ishasa 'ikëa, Nukën 'Ibu upíokin
 sinánxunkë 'iti 'ikën.

28 Usa 'ikë ka Nukën 'Ibu Diosan min ñu
 'apákë chabónun naínua 'uí 'ibúmiti 'ikën,
 'ibúmikëxun ka min ñu 'apákëkama menua

chabóti 'ikën, usakin 'akëxun ka min trigo
bëru 'itsaira 'imianan a mi xëati ñuribi
'aisamaira 'imiti 'ikën.

²⁹ Usa 'ikë ka 'aisamaira unin mi ñu mëëxunti 'ikën;
bëtsi menu 'ikë unikamaxribi ka mi bëtánain
rantinpuruni 'iti 'ikën.

Mix kamina min xukënkaman 'apu 'iti 'ain;
;Usa 'ain ka atux mi bëmánon rantipuruni 'iti 'ikën!
Uin kara mi 'aisama oia ax ka 'atima okëribi 'iti
'ikën,
'imainun ka uin kara mi upíokin sinánxunkin
'akinia axribi upiti bukui upíokin
sinánxunkë 'iti 'ikën.”

³⁰ Usakin Isaacnën upíokin sinánxunkëxa Jacob,
chikíkiani anua aín papa 'ikë anuax kuankëbëshi ka
Esaú axribi ñuina 'abëtsinkin bëi uakëxa.

³¹ Utankëxun ka anribi ñuina nami nëish okin
'aruakëxa, 'arubëtsinkin bëxun ka aín papa ësokin
kakëxa:

—Papan kamina niruti 'ain, nirukin kamina
min bëchikënëan 'abëtsinkin bëxun mi 'aruxunkë
nami ënë piti 'ain, pitankëxun kamina min upíokin
sinánxunkin 'ë kati 'ain.

³² Kakëxun ka Isaacnën ñukákëxa:

—¿Uikaramina mix 'ain?

—'Ëx kana Esaú min rëkuën bëchikë a 'ain, —
kixun ka kakëxa.

³³ Èsokian aín bëchikënëan kakëx ka Isaac ratuti
sinánkasmai aín bana, bëtsi tërëkin aín bëchikë
kakëxa:

—Usa 'ain kara, ¿ui kara an 'ë 'abëtsinxun ñuina
nëishokin 'aruxun bëxunkë ax 'iax? 'Ën kana mix
uisama pain 'ain kamabi pian, pitankëxun kana
'ën a upíokin sinánxuan usa 'aish ka bërí ax upíokin
sinánxunkë bëruaxa.

34 Ēsokian aín papan kakëxun kuati, ka Esaú munuma nishi kuënkëni iankëxa:

—¡Kuënkëni ini ka kiakëxa, papa 'ëribi kamina min upíokin sinánxunti 'ain!

35 'Aínbi ka Isaacnën kakëxa:

—Min xukén 'anákanën, uxun paránkëxun kana minan 'ikëbi, upíokin sinánxunkin a 'inan.

36 —¡Usaia këmëxun ñu biti 'unánxun ka Jacob kakin anëakëxa! —Kiax ka Esaú kiakëxa—. ¡Bërí ka an 'ë rabëokin ësoKin 'akë 'ikën! Bërâma ka 'ëx aín apan 'ikëbi an 'ë bikuani 'ën apan 'iâxa, bërí ka amiribishi biaxa 'ëmi upiokin sinánxunti aribi. ¿'Ëribimi upiokin sinánxunti bana kara 'aíma 'ik?

37 Ēsai kia ka aín bëchikë apan Isaacnën kakëxa:

—Ka kuat, 'ën kana kamabi ñu 'anuan kushi 'inánun Nukën 'Ibu Dios Jacob ñukáxuan; usa 'ain ka kamabi aín aintsikamax a ñu mëëxunkë 'iti 'ikën, 'imainun ka an trigo 'apákë 'aisamaira 'ianan ñu bimiñu aín baka xëati 'aisamairañu 'iti 'ikën. ¿Añu karana 'ën bërí mi 'inánti 'ain 'ën bakën?

38 Ēsokian kakëxun ka Esaúnën amiribishi ñukátëkënkín munuma banakin kakëxa:

—¿Achúshi unishi kara Nukën 'Ibu Diosan upíokin sinánxunti 'ikë papan? ¡'Ëribi kamina upíokin sinánxunkin kati 'ain ësoKin aín papa kai ka!

Esaú munuma kuënkëni amiribishi iankëxa.

39 Usaia 'ia kuankin ka Isaacnën aín bëchikë kakëxa:

“Ka kuat, mix kamina me anua ñu 'apákëbi 'irukëma a menu 'ianan anua 'uí 'ibucëma me anu 'inuxun 'ain.

40 Usai 'i kamina min manë xëtokë anun 'akanani mëanani tsóti kamina min xukén 'anáka an ñu mëëmikë 'inuxun 'ain;

usai 'i kamina min rëbúnkikama kushitëkënti aín, ëné menuax chikíax kamina mibi tsónuxun 'ain.”

Jacob amia aín xukën Esaú nishkëx abá ñuikë bana

⁴¹ Usakian 'akë 'ain ka Esaúnën ami xuamati nishkin Jacob istisama tankëxa aín papan upíokin sinánxunkin kakë kupín, 'imainun ka sinánkëxa: “Ënuax basiramashi kana 'ën papa ñukëbë 'itsaira masá nuituti nitëxëti 'ain, usai 'ikin kana 'ën xukën Jacob rëti 'ain.”

⁴² Usakian Esaúnën sinánkëbëtanbi ka Rebecanën 'unánkin, aín tuá 'anáka Jacob kamitankëxun ësokin kakëxa:

—Ka kuat, min xukën Esaú ka 'aisamairai mimi nishkin mi 'ati sinania usa 'ain kana mi kain.

⁴³ Kamina 'ën kakëxun upíokin kuati 'ain; usa 'ain kamina bëríbi abati Harán, menu kuanti 'ain kuanx kamina 'ën rarëbakë apán Labán aín xubunu 'i kuanti 'ain.

⁴⁴ Usai kuantankëx kamina anu pain 'i kuanti 'ain, min xukën apán axa mimi xuamati nishkë a inúkian

⁴⁵ min 'akë a manutamainun. Usa 'ain kana 'ën amiribishi utëkënun mi kamiti 'ain. ¡'Ëx kana 'ën tuárabë achúshi nëtën ishi a rabëtaxbi bamati kuëëniman!

⁴⁶ Ësokin pain aín tuá katankëxun ka Rebecanën Isaac ësokin kakëxa:

—'Ëx kana ëné hitita xanu rabë Esaúnëa bia ënëbë tsóti atsan, usa 'ain kana abë 'isamatanin. Jacobnën ribia achúshi hitita xanu Canaán ënuabikëbë karana 'ëx uisari ënu tsóti 'ain, kana ënu tsótima bamati 'ain.

28

¹ Usakian aín xanun kakëxun ka Isaacnën aín bëchikë Jacob, kuënxun upíokin sinánxunkin ësokín kakëxa: Min kamina uisaxunbi, Canaán me ënuu uinu 'ikë xanubi bitima 'ain.

² Kamina Padán-aram, anua min xuta Betuel 'ia me anu kuantí 'ain, anu kuantankëxun kamina anua min kuku Labánnën bëchikë xanukama achúshi bití 'ain.

³ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kamabi kushiñu an mi upíokin sinánxunkin min rëbúnkinëxa 'aisamaira 'ia timënun 'imiti 'ikën, 'imianan ka min rëbúnki kamanuax 'aisamaira ëma 'ai uni 'uakamë 'ëoti 'ikën.

⁴ 'Imianan ka mi 'inánan, min rëbúnkikamaribi upíokin sinánxunkin Abraham kásabiokin, ëné me 'ibuanun anu nu bërí bëtsi menu 'ikë uni 'ikësaí tsókë ëné mi 'inánti 'ikën, Nukën 'Ibu Diosan Abraham 'inánuxun kásabiokin.

⁵ Èsokín katankëxun ka Isaacnën aín bëchikë Jacob a Padán-aram anu xuakëxa. Xukëx kuanx ka Jacob Labánnën xubunu bëbakëxa, ax ka Betuel arameo uni aín bëchikë 'ianan Rebeca Jacob 'imainun Esaú aín titan rarëbakë 'iakëxa.

Esaúnën xanu bia ñuikë bana

⁶ Usa 'ain ka Esaúnën aín papa Isaacnëan aín, xukën 'anáka Jacob a upíokin sinánxunkin mëníotankëxun Padán-aram anua aín xanu barítanun kixun xukë a 'unánkë 'iakëxa. 'Imainun ka aín papan anu 'ikë xanu bixuma 'anun kakë aribi sinánkëxa, upíokin sinánxunkian ëné Canaán menua kamina achúshira xanubi bitima 'ain kixuan kakë aribi sinánkëxa,

7 'imainun ka Jacob Padán-aram anu aín papa 'imainun aín titan kakésabi oi kuankë aribi sinánkëxa.

8 Usa 'ain ka Esaúnën aín papan Canaán kakë me anua xanukama bikë a kuëñiama 'unánkëxa;

9 usa 'ain ka Esaú Ismael kakë uni, Abrahamnën bëchikë abë banai kuankëxa, kuantankëxun ka ñukáxun aín xanu 'iti uni aín bëchikë Mahalat kakë a biakëxa, ax ka Nebaiot aín chirabakë 'anáka 'iakëxa 'imainun ka bëráma Canaán menua bikë xanu rabë axribi aín xanu 'iakëxa.

Betel kakë me anuax Dios Jacobmi mërá ñuikë bana

10 Usa 'ain ka Jacob ax Beerseba kakë anuax kuani Aramnu kuanti bai a bibiani anun kuankëxa.

11 Usai kuanbaiti ka bari kuabuti ñantabukëbë anua ñantan 'uxtinu bëbakëxa. Anu bërúxun ka amia katamëti achúshi maxax bitankëx aín maxkámi ami tékëpimëti nantankëx 'uxakëxa.

12 Anuxun namákin, iskëxbi ka achúshi tapitinëx menuaxbi kuarutankëxa naínu sënën 'ikë isakëxa, iskin ka anua Diosan ángelkama kuarumainun raírinëxribi ubuti nitsia isakëxa.

13 Usakin namákin isanan ka Nukën 'Ibu a rapasu nixun ësokin kakëxun kuakëxa: 'Ëx kana min 'Ibu 'ain, 'ianan kana min xuta Abraham aín Dios 'ianan min papa Isaac ainanribi 'ain. Usa 'ixun kana mi 'imainun min rëbúnkikama anumi 'uxi rakákë me ëné 'inánti 'ain.

14 Usa 'ain ka atux 'aisamaira 'uakamë 'ëoi me putu iskësaira 'i aín tsipumiki 'imainun aín rëbumiki kuanan amiaxa bari urukë au 'imainun amia bari kuabúkë amiki amami amami kuankanti 'ikën, usa 'ain ka kamabi menu 'ikë unikama upiókin

sinánxunkë 'iti 'ikën mi 'imainun min rëbúnkikama kupí.

15 'Ëx kana mibë 'ain; usa 'ixun kana uinu kaina kuaní anuabi 'ën mi bërúanti 'ain, usa 'ixun kana amiribishi ënë menubi mi bëtëkënti 'ain. Mi kana usai 'ia 'ën kakësabiokin 'axuntankëxuma ëntima 'ain.

16 Usakian kakëx aín 'uxkënuaxbi bësukin ka Jacobnën sinánkëxa: “Asérabi ka ënë menu Nukën 'Ibu 'ëbë 'ikën kixun kana 'ën 'unánkëma 'ain.”

17 Usa 'ain kana 'itsaira rakuëan, 'imainun kana sinan: Ënë mex ka upíira 'ikën. “¡Ënëx ka anua Nukën 'Ibu Dios 'ikë aín xubu 'ikën; 'imainun ka naíkamë 'ëo manámi 'ikë aín xëputi 'ikën!”

18 Usai 'iónx pëkarakëma 'aínshi nirukin ka Jacobnën, anu tékëpimëti noonkë maxáx bikin 'unánti okin nitsíankëxa, usakin 'atankëxun ka ënëx ka Nukën 'Ibu Diosnan 'iti 'ikë kixun sinánkin xëni bitankëxun ami anpënkakëxa.

19 A menu ka bëráma achúshi ëma Luz kakin anëkë 'iakëxa, usa 'ikëbi ka Jacobnën aín anë bëtsiokin anëkin Betel kakin anëakëxa. Betel kikë bana ax ka Diosan xubu ki kikë bana 'ikën.

20 Anuax ka Jacob ësai kiakëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë kuania bërúanan, 'ën piti ñu 'inánan 'ën pañuti chuparibi 'ë 'inánti 'ikën,

21 usa 'ain ka 'ëx 'ën papan xubunu uisaibi 'ikëma kuankëbë ax 'ën 'Ibu Dios 'iti 'ikën.

22 'Ën kana uinu karana ënë maxax nankë anubi Nukën 'Ibu Dios anuxun rabiti 'ati 'ain; 'imainun kana mi asérabi manukima uisa ñukama kaina 'ë 'inani a mësú mi 'inánti 'ain.

29

Jacob Harán kakë ëmanu bëba

¹ Usa 'ain ka Jacob Betel kakë me anuax kuani amiaxa bari urukë me ami kikiani kuankëxa.

² Kuankin an 'uranxun iskëxbi ka anua 'umpax bikë kini achúshi 'iakëxa, a kini rapasu ka an carnero bërúankë unikama rabë 'imainun achúshi anu timéax tanti bukukë isakëxa, a uni kaman ka atun ñuina a kininua 'umpax bixun 'amiakëxa. Anu ka anun kini mapukë achúshi maxá chaiira 'iakëxa,

³ usa 'ain ka atun 'arakakë carnerokama anu timékëbëtan, an bërúankë unikaman anun 'umpax mapukë xaxu chaiira achúshi, a buinakin rakanakëxa, usakin 'umpax 'akëbëtan ka amiribishi kini a xaxu chaiira anun mapuakëxa.

⁴ Usakian 'akëbë anu nukúkin ka Jacobnën an ñuina bërúankë unikama ñukákëxa:

—¿Uinu 'ikë kaina, mitsux 'ain?

Kakëxun ka:

—Nux kananuna Haránnu 'ikë 'ain —kixun atun kakëxa.

⁵ —¿Mitsun kaina Labán kakë uni Nahornën bëchikë a 'unanin? —kixun ka Jacobnën ñukátëkëankëxa.

—Ñukátëkënkëxun a unikaman kananuna 'unáni —kixun kakëxa.

⁶ Kakëxun ka Jacobnën —Aséjabi kara usa 'ikë —kixun ñukátëkëankëxa.

—Ñukákëxun Labán ka asabi 'ikë —kixun an ñuina bërúankë unikaman kakëxa—. Kakëbëbia aia iskin ka ñuina bërúankë unikaman kakëxa ka kuat, aín bëchikë xanu Raquel an ka aín ovejakama bëia.

⁷ Èsokian kakëxun ka Jacobnën kakëxa:

—Ka kuat, ka xupibuisama pain 'ikën, bari ka 'urapain 'ikën anun min 'arakakë ovejakama kamabi xëputi. ¿Uisa 'ixun kaina 'umpax 'amibiankin pasto pinun buaniman?

⁸ 'Aínbi ka atun kakëxa:

—Kananuna usokin 'aima. Kamáxbia timëkëbëtan kuni kananuna an bërúankë nukaman 'umpax 'aminuxun, xaxu chaira anun kini xëkuë mapukë a rakanakin nun 'arakakë ñuinakama 'umpax xëaminuxun kaínti 'ain.

⁹ Usai Jacob atubë banamainun ka Raquel ax aín papan 'arakakë ovejakama bëi uakëxa, ax ka an ñuina kama bërúankë 'iakëxa.

¹⁰ Usakin kakë basikëma 'aínshi ka aín kukun Labánën 'arakakë ovejakama bëi 'aia Jacobnën isakëxa, isbiani kuanxun ka anua 'umpax 'ikë kini anun mapukë xaxu a mabikin amo rakanakin, 'umpax bikin ovejakaman xëamiakëxa;

¹¹ usakin 'atankëxun kakin aín kukun bëchikë bëtsukukakin bitsi ka iankëxa.

¹² Usai 'i sënënkin ka Jacobnën ñuixunkin kakëxa 'ëx kana Rebecanën tuá 'ain 'imainun kana min papan Labán aín piaka 'ain, ësokian kakëx ka Raquel abákiani kuanxun aín papa ñuixuankëxa.

¹³ Usokian aín bëchikënën aín chirabakën tuá Jacob ñuikin kakëx, aín 'ikënuax abákiani kuanxun 'ikúkin bikin bëtsuku kakëxa, usokin 'abiankin ka aín xubunu ubankëxa. Usai abë kuanxun ka aín xubunuxun Jacobnën usaía kuani 'ikë akama ñuixuankëxa.

¹⁴ Usakin ñuixuntankëxa sënënia ka Labánnëribi unánmikin kakëxa: Mix kamina asërabi 'ën aínsi 'ibu 'ain, usa 'aish kamina 'ën imibi 'ain.

Jacobjnän Raquel këñun Lía binuxun ñu mëëa ñuikë bana

Usa 'ain ka Jacob ax aín kuku Labánën 'ikënu achúshi 'uxë 'i bërúakëxa.

¹⁵ Usai abë 'ikin ka Labánën Jacob kakëxa:

—Min kamina añubi kanankimaira 'ë ñu mëëxuntima 'ain, 'ëx min aintsi 'ikë. Usa 'ain kamina uiti karana mi kupíoti 'ai kixun 'ë kati 'ain.

¹⁶ Labán ax ka xanu bëchikë rabëñu 'iakëxa, aín apan ax Lía kakin anëké 'imainun, ka aín 'anáka Raquel kakin anëké 'iakëxa.

¹⁷ Lía axa aín bëru upí 'imainun ka. Raquel ax kamabi aín namikama upíira 'iakëxa.

¹⁸ Usa 'ikë ka Jacobnän Raquel a 'itsaira kuëëankëxa, kuëënkin ka aín papan ñukákëxun kakëxa:

—Min bëchikë 'anáka Raquel a kupín, kana mapai 'imainun rabë baritia 'imikin mi ñu mëëxunti 'ain.

¹⁹ Usai kia ka Labánën kakëxa:

—'Ën kana 'ën bëchikë mi 'inánti 'ain. 'Aínbi kana bëtsi uni 'unánkëma 'inántima 'ain. Usa 'ain kamina 'ëbë 'i bërúti 'ain.

²⁰ Usokin mëníotankëx ka Jacob Raquel bisatani mapai achúshi 'imainun rabë baritia ñu mëäkëxa, usakin an ñu mëëkin tankëxbi a baritiakama ainan 'itsamarasa 'iakëxa, an Raquel 'itsaira kuëënkin tankëx.

²¹ Usakin ñu mëëkëbë mapai achúshi 'imainun rabë baritia inukëbëtan ka Jacobnän aín kuku Labán kakëxa:

—'Ë kamina min bëchikë 'ën xanu 'inun binun 'inánti 'ain, ati baritia a kupí 'ën mi ñu mëëxunti

kakë aka inúaxa usa 'ain kamina min bëchikë 'ën xanu 'iti 'ë 'inánti 'ain.

²² Usokin mëníotankëxun ka Labánën kamabi abëa 'ikë unikama katankëxun, aín bëchikë birakamikin achúshi fiesta 'akëxa.

²³ Aínbi ka Labánën a imë birakamibiankin aín bëchikë Lía bibiankin Jacobnu buánkëxa, usokin ubanxun ka a imë Jacob abëa 'uxnun 'inánkëxa.

²⁴ Usakin 'inántankëxun ka Labánën an ñu 'axúnti xanu achúshi Zilpá kakë a kakëxa, kamina min 'ën bëchikë ñu mëëxuni abë 'iti 'ain.

²⁵ Usai abë 'inëti pëkarakin Jacobnën iskëxbi ka Lábëa uxnëké 'iakëxa, usa 'ain ka kuantankëxun Labán kakëxa:

—¿Uisati kaina 'ë ësokín 'an? ¿'Ën karana Raquel kupín mi ñu mëëxunkëma 'ain? uisati, ¿kaina 'ë parán?

²⁶ Kakëxun ka Labánën kakëxa:

—Ënuxun kananuna nun bëchikë 'anáka aín xukën apan 'ikëmapan 'ain, aín 'anáka birakamiti kuëëniman.

²⁷ Usa 'ain kamina anun mi Lía bikë nëtë mapai achúshi 'imainun rabë nëtë sënëntamainun abi 'ikinti 'ain, usa 'ain kana mapai achúshi 'imainun rabë baritia 'imikin kana mibëtan ñu mëëti 'ain kia kana Raquelribi mi 'inánti 'ain.

²⁸ Usokin kakëxun ka Jacobnën asabika kixun kakëxa, anúan Lía bikë nëtë mapai achúshi nëtë sënënkëbëtan, ka Labánën aín xanu 'iti Raquel aribi 'inánkëxa.

²⁹ Usa 'ain ka Labánën an a ñu 'axunkë xanu achúshi aín bëchikë Raquel 'inánkëxa, ax ka Bilhá kakë 'iakëxa, an ka ñu 'axuanan bërúankëxa.

³⁰ Usa 'ain ka Jacob aín xanu Raquelbë 'iakëxa, 'imainun ka 'itsaira kuëëankëxa aín xukën Lía

'akësamaira okin, usa 'ain ka Labán 'ain kuku mapai 'imainun rabé baritia pain ñu mēēxuni anu pain 'iakēxa.

Jacobnēn bēchikēkama 'ia bana

³¹ Usa 'aínbi ka Nukēn 'Ibun isakēxa Jacobnēn Lía kuēēniama, usa 'ain ka tuapanun 'imianan, Raquelnēx tuáñuma 'inun 'imiakēxa.

³² Usai ax 'imainun ka Lían tutankēxun achúshi tuá 'akēxa, a tuá bakēntankēxun ka Rubén kakin anēakēxa, anētankēx ka kiakēxa: “Nukēn 'Ibun ka 'ēx tēmērai nitsia isaxa. Ēsokin sinánkin ka aín tuá Rubén kakin anēakēxa, usa 'ain ka bērí 'ēn bēnēn 'ē kuēēnkin nuibati 'ikē kixun sinánkēxa.”

³³ Usakin 'atankēxun ka Lían tuá itsi 'akēxa, aka Simeón kakin anēakēxa, anētankēx ka kiakēxa: 'Ēn 'Ibun ka 'ēn bēnēan 'ē 'atima oia 'unánxa, usa 'ain ka achúshi tuá 'atēkēnun 'ē 'imiāxa.

³⁴ 'Imainun ka amiribishi tuatēkēankēxa, 'atankēxun ka Leví kakin anēakēxa, anētankēx ka kiakēxa: Bērí ka 'ēn bēnē 'ē 'itsaira kuēēni 'ēbē 'iti 'ikēn, 'ēn kana rabé 'imainun achúshi tuá 'axuan.

³⁵ Usakin 'atankēxunbi ka Lían, amiribishi tuatēkēanxa, a tuá ka Judá kakin anēakēxa, anētankēx ka kiakēxa: Bērí kana 'ēn Nukēn 'Ibu rabiti 'ain. Usakin a tuákama 'atankēx ka tuatēkēnima ñomēakēxa.

30

¹ Usa 'ain ka Raquel ax 'ēn kana Jacob tuá xunima kixun sinani aín xukēn Liami 'itsaira nishakēxa, nishkin ka aín bēnē kakēxa:

—Ēmiribi kamina bēchiti 'ain, min 'ēmi bēchikēmax kana ñuti 'ain.

² 'Aínbi ka Jacobnēn nishkin kakēxa:

—¿'Ēx kana Diosma 'ain? Nukën 'Ibu ax ka mix tuáñu 'iti kuëënima.

³ Usakian kakëxun ka kakëxa:

—Ka kuat, 'ën kana an 'ë ñu 'axunkë xanu Bilhá kakë a mi 'inanin, usa 'ain ka an tuakëx 'ënbi tuákësa 'iti 'ikën. Usakin 'akëbë ka aín tuá ax ën tuása 'iti 'ikën.

⁴ Èsai abë banatankëxun ka Raquelnën Jacob an ñu 'axunkë xanu Bilhá, aín xanusa 'ikëa 'ikinun 'inánkëxa. 'Inánkëx ka Jacob Bilhá abë 'iakëxa,

⁵ abë 'ixun ka Jacobnën achúshi okin ami bëchiakëxa.

⁶ A mi bëchikë isi ka Raquel kiakëxa: Ènë tuá ka Dan kakin anëké 'iti 'ikën, Nukën 'Ibu Diosan ka 'ën ñukákëxun kuakin nuibakin ënë tuá 'ë 'inánxa.

⁷ Usokin ami bëchitankëxun ka amiribishi Jacobnën Bilhámi bëchitëkéankëxa,

⁸ usakian ami bëchitëkéan ka Raquel kiakëxa: Ènë tuá ka Neftalí kakin anëké 'iti 'ikën, 'ëx kana 'ën xukën apan ami 'itsaira nishan usa 'ain kana bërí 'ëxribi tuáñu 'ain, usa 'ain kana ami nishíbi kana bërí tuáñu 'ain.

⁹ Usa 'aish ka Lía ax aín tuati sënënkë 'ixun tuakima, an ñu 'axunkë xanu Zilpánën aín bënë Jacob aín xanusa 'ikëa 'ikinun 'imiakëxa.

¹⁰ 'Inánkëxun 'ikinkin ka Zilpámi achúshi tuá Jacobnën 'akëxa,

¹¹ usokin tuaxunkë isi ka Lía kiakëxa: ¡'Èn sinánkëma 'ainbi ka ësai 'iaxa! Usa 'ain ka ënë tuá Gad kakin anëké 'iti 'ikën.

¹² Usai abë basipain 'itankëxun ka Jacobnën amiribishi aín ñu mëëmikëa bikë xanu Zilpá ami bëchitëkéankëxa,

¹³ usakian bëchitëkéan ka Lía kiakëxa: ¡'Ēx kana chúamarua tani kuëënin! Usa 'ain ka xanu raíri

kamaxribi ax ka 'itsaira kuëënia kias kiti 'ikën. Usa 'ain ka ënë tuákën anë Aser kakë 'iti 'ikën.

14 Usa 'ain ka achúshi nètën Rubén anun trigo biti 'uxë 'ain, uri nitsi kuankëxa anua ka bimi kaxorisa pëkéké mëraxun biakëxa, bibiankin ka aín tita Lía buánxuankëxa. Usokin buania ka Raquelnën bimi isakëxa, iskin ka a bimi kukin tuatisa sínánkin Lía ñukákëxa:

—È kaina, min tuákën mi bëxunkë kaxorisa bimi bëtsira 'inántima 'ain.

15 Kakëxunbi ka Lían aín xukën kakëxa:

—¿Min karamina 'ën bënë 'ë bikuanti 'ain? ¡Usa 'aínbi kaina 'ën tuakëan bëké kaxorisa bimi ënëribi 'ë bikuantisa tanin!

—Usama ka —Min tuakëan bëké kaxorisa bimi ënë kupín ka Jacob ënë imë mibë 'uxti 'ikën —kixun ka Raquelnën aín xukën kakëxa.

16 Usakian kakë ñantabukëbë ka Jacob ninu nitsi kuanpuni uakëxa ukëbë ka Lía, aín 'ikënuax chikikinbi aia mërakin kakëxa:

—Bërí kamina ënë imë 'ëbë uxti 'ain, 'ën kana Raquel kupíon kaxorisa bimi 'ën tuákën bëké anun.

Usa 'ain ka a imë Jacob Líabë 'uxakëxa.

17 Usai abë 'itankëxun ka Jacob amiribishi mapai achúshi okin tuáxuankëxa, Nukën 'Ibu Diosan an ñukákëxun kuakë kupin.

18 Usa 'ain ka Lía kiakëxa: Ënë tuakëx ka Isacar kakin anëké 'iti 'ikën, Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë 'inaishi axa an 'ë ñu mëëxunkë xanu 'ën bënë 'inánké kupín.

19 Usakin 'atankëxun ka Lían amiribishi Jacob tuáxuankëxa, mapai achúshi 'imainun achúshi tuá 'itánun,

20 usakin 'atankëx ka kiakëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë achúshi ñu upíira 'inaishi axa. Usa 'ain ka bërí

'ën bënën 'ë upíokin nuibati 'ikën, 'ën kana mapai achúshi 'imainun achúshi okin tuáxuan. Usa 'ain ka ënë tuá Zabulón kakin anëké 'iti 'ikën.

²¹ Usokin nukëbënë okin pain tuapatankëxun ka, anuishi ñomëkin Lían xanu achúshi tuakëxa, a ka Dina kakin anëakëxa.

²² Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios an ñukákëx Raquelmi sinánkëxa; sinánkin ka an ñukákëxun kuakin tuáñu 'inun 'imiakëxa.

²³ Usokian sinánxunkëx ka aín rëkuën tuápain 'atankëx kiakëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka 'ëx tuaima rabinkë a 'ë nëtënxuanxa.

²⁴ 'È sapi ka bëtsi bëbu tuá Nukën 'Ibu Diosan tuakasmai rabinkë a 'ë mënioxuanxa. A tuá ka José kakin anëakëxa.

Jacob 'imainun Labán paránan ñuikë bana

²⁵ Usa 'ain ka nëtë itsi 'ikëbëtan Raquel aín tuá José bakënkë 'ain, Jacobnën aín kuku Labán kakëxa:

—'Ën menubi kuantëkëntanun kaina 'ë xutima 'ain.

²⁶ Usa 'ain kamina 'ën bëchikë 'imainun 'ën xanu rabë 'ë 'inánti 'ain, kana a kupín 'itsaira mi ñu mëékian, usa 'ain kamina buántanun 'ë xuxunti 'ain. Mìn kamina 'unan uisakin karana 'ën mi ñu mëëxuan kixun.

²⁷ Kakëxunbi ka aín kuku Labánën kakëxa:

—Usama ka 'ëbëbi 'i kamina bërúti 'ain. 'Ën kana 'unanin Nukën 'Ibun ka 'ën sinánkëxun mix ënu 'ëbë 'ain 'itsaira 'ë 'akinia usa 'ain.

²⁸ Usa 'ain kamina 'ë kati 'ain uiti kaina kanan-tisa tanin, atibi kana mi kupíoti 'ain.

²⁹ Ësokian kakëxun ka Jacobnën kakëxa:

—Min kamina upíokin 'unan uisakin karana 'ën min ñu mëëa kixun 'imainun karana uisakin min ñuinakama bëruan kixun 'unan;

³⁰ 'ëx ukëmapan 'ain ka min ñuina 'arakakëkama 'itsamashi 'iakëxa, usa 'ainbi ka 'ën bërúaiia Nukën 'Ibu 'akinkëx bërí 'aisamaira min ñuina 'ikën; 'ainbi karana, ¿Uínsaran 'ënanbi ñu mëi 'ën xanu 'imainun 'ën bëchikë kamanan ñu 'arakati 'ain?

³¹ —¿Uiti mi kupíoti kaina kuëenti 'ain? —kixun ka Labánën aín piaka karaishikin kakëxa.

—'Ë kamina kuríkinën kupíotima 'ain —kixun ka Jacobnën katëkëankëxa—. Mixmi 'ën usakin kamina 'ati 'ai kixun kakëx kuëënkëbë kana amiribishi min ovejakama bërúain kuantëkënti 'ain kixun ka aín kuku kakëxa:

³² usa 'ain kamina bërí 'ë anua min ñuina 'arakakëkama 'ikë anu xuti 'ain, anuxun kana carnero tunankama 'imainun kamabi cabra tsákatsaka akama amo sëténati 'ain. Ax ka anúnmi 'ë kupíoti 'iti 'ikën.

³³ Usa 'ain ka uinsaran kaina uisatanin a nëtën utankëxun isti 'ain; 'ën ñuinakamanu cabra tsaka tsaka 'imainun tunan akamanua iskëxa anu tsaka tsakakama 'ianan ñun shikësa 'ianan tunan 'ënanu 'ain kamina 'ën kana minan mëkama kixun 'unánti 'ain.

³⁴ —Ësokian kakëxun ka asabika, min sinánkë ax 'ikën —kixun Labánën kakëxa.

³⁵ Usokin katankëxun ka Labánën a nëtënbi aín ñuinakama amo sëténakin chibu aín bënë shiósio 'imainun tsákatsaka, 'imainun kamabi cabra tsákatsaka 'aish uxun pukukësa akama këñunbi, kamabi oveja tunan akamabi amo sëtëanaxun aín, bëchikëkaman bërúanun kixun 'inánkëxa.

³⁶ Usokin 'abiani ka aín ñuinakama buani anuaxa Jacobë banakë anuax kuani rabë 'imainun achúshi nëtë 'ikiani kuankëxa.

Usai kuankian ëbiantkëx ka Jacob ax aín kukua kuantamainun aín ñuina raírikama bërúai anu bërúakëxa.

³⁷ Usai anu bërúxun ka uisokin kara aín ñuinakama 'ítsaira 'imiti 'ikë kixun sínánkin i pëñan paxa álamo kakë, 'imainun 'amukuta kastaña akama, aín uxu pikutanun ratápakëxa;

³⁸⁻³⁹ usokin 'atankëxun ka i pëñan xukakëkama, anua ñuinakamax 'umpax xëai timëkë anu nitsíankëxa. Ax ka anua ñuina aín bënëkama aín xanubë mërananx 'ikë 'iakëxa, 'imainun ka i nitsínkë iskian 'akëx, ñuinakama ax aín tuá shiónshion, 'ianan raírinëx tsákatsaka 'imainun raírinëxribi tunan 'iakëxa.

⁴⁰ Usa 'ain ka Jacobnën aín kuku Labánën ñuina aín bënëkama shióshio 'imainun tunan akama ukëbëtan an 'anun kixun anu ëankëxa. Usakin 'akin ka Jacobnën 'ain kukun ñuinakama anuabi ainan 'iti 'amo sëtënakëxa.

⁴¹ Ñuina xuábukama ain xanu imikë tunanën 'akëtibi ka Jacobnën 'i pëñan xukakë a uinu kara ñuinakaman 'umpax 'ai timëtia anu nitsíankëxa, usakin ka aín xanu 'akin 'akin ñuinanën isnun nitsíankëxa;

⁴² 'aínbi ka uínsaran kara ñuina chumínkëkaman, aia anun i pëñankama nitsiama 'ikën. Usa 'ain ka ñuina 'atima chumínkëkama aín kuku Labánna 'inun ëanan, xuaira 'aish upíibu a Jacobnën ainan 'inun biakëxa.

⁴³ Usokin ñu 'ai ka Jacob ax 'aisamaira ñuñu 'aish kuríkiñuira 'ianan, an ñu mëëxunkë uni 'imainun an ñu 'axunkë xanu 'imainun an 'arakakë ñuina

ovejakama, camello 'imainun asno ñuinakama
ainan 'itsaira 'iakëxa.

31

Jacobjnën 'ain kuku Labánnuax abáti sinan bana

¹ 'Aínbi ka Jacobnën aín kuku Labánën bëchikë
kamax a ñui kikë bana kuakëxa: Jacobnën ka kam-
abi ñuina nun papan 'arakakë biaxa, a bitankëx ka
anun ñuñuira bërí 'ikë kikë bana kuakëxa.

² Usai 'ain bëchikëkama a ñui kimainun ka Labán
axribia ami nishia Jacobnën 'unánkëxa, usa 'ixun
ka bëráma 'akinsa okin 'iisama 'ikën.

³ Usai ami 'ikania iskin ka Nukën 'Ibun Ja-
cob kakëxa: Kamina kuantëkënti 'ain min papan
menubi, anua min aintsikama 'ikë me anu, usai
'imi kuania kana 'ën mi bërúanti 'ain.

⁴ Usakin Diosan kakëxun ka Jacobnën aín xanu
Raquel 'imainun Lía anua unun kixun kamiakëxa,
kamikin ka ësokian kaxuntanun kixun kakëxa,
uinu karana 'ën ñuinakama bërúain anu kamina uti
'ain ësokin kamikëx kuabëtsini ka anubi uakëxa,

⁵ 'aia ka ësokin kakëxa:

—'Ën kana bërí 'unan mitsun papan ka bëráma
'asa okin bërí 'ë 'upiokin isima; usakin 'aiabi ka 'ën
'Ibu Diosan ënkinma 'ë 'akinia kixun kana 'unan.

⁶ Mitsúnbi kamina 'unanin 'ën kana min papa
'upiokin ñu mëëxunkin añu kara 'aisama 'ikë abi
'axuan,

⁷ 'imainun kamina mi rabëxunbi 'unan an ka
'ë 'itsokin paránxun ñu mëëmixonbi 'itsamashi
kupíokian. Usakin 'aiabi ka Nukën 'Ibu Diosan an
sinánkësokian 'anun 'ë 'amikëma 'ikën;

⁸ usa 'ain ka ësai kiakëxa: 'Ën kana mi ñuina
pukukësa anun kupíoti 'ain kikëbë ka kamabi

a ñuinanën xanun tuákama ax pukukësa 'iakëxa; 'imainun ka ësai kiakëxa: 'Ën kana mi ñuina shiõn shiõnkama anun kupioti 'ain kikëbë ka kamabi aín xanukaman tuákë ax shiõn shiõn kuënëñu 'iakëxa.

⁹ Usakin ka Diosan 'ë 'inánuxun aín ñuinakama bikuanxa.

¹⁰ Achúshi nètën, kana ñuinakama aín xanu imikë 'ain a ñuñai bëtsibë ubionamainun a imé namákin isan, cabra aín bënëan aín xanu shiõnshiõn 'imainun pukukësa 'imainun tsaka tsaka akama 'aia.

¹¹ Usa 'ain ka namákin iskëxun Nukën 'Ibu Diosan ángelnën 'ën anën 'ë kuëanxa, kuënkëxun kana ësokin kan: Ënu kana 'ain.

¹² Èsokin kakëxun ka ángelnën 'ë kaxa: Kamina 'upiokin isti 'ain, aín bënëkaman ka aín xanu kuënëñu 'imainun pukukësa 'imainun tsákatsaka aribi 'aia kamina isti 'ain, 'ën kana 'unánin min kuku Labánën kara uisa mi oxa kixun.

¹³ 'Ëx kana min 'Ibu Dios axa Betelnuax mimi mërá a 'ain, anuxun kamina achúshi maxá 'ënan 'inun upiokin nantankëxun xënisa ñu anun 'atankëxun 'ëx isana min Dios 'iti 'ai kixun 'ë kakën. ¡Usa 'ain kamina! Bërí kamina nirukiani ënuax kuantí 'ain; amiribishi kamina anuaxmi bakëan me anubi kuantëkënti 'ain.

¹⁴ Usakin namákin isun kakëxun ka Raquel 'imainun Lían kakëxa:

—Nun papan xubunua an kasunania nukaman biti achúshira ñubi ka 'aíma 'ikën.

¹⁵ Usa 'ixun ka bëtsi xanu 'unánkëma 'akësokin nu 'akëxa. ¡'imainun ka nu mi 'inánuxun a kupioimi tēnun mi 'imiakëxa!

¹⁶ Asérabi ka kamabi aín ñukama Nukën 'Ibu Diosan nun papa bichianxa ax ka nunan 'imainun

nun tuá kamanan 'iti 'ikën. Usa 'ain kamina kamabi Nukën 'Ibu Diosan mi kakësabiokin 'ati 'ain.

Jacob Padán-aram kakë me anuax kuan ñuikë bana

¹⁷⁻¹⁸ Usa 'ain ka aín xanubë banatankëxun Jacobnën kamabi aín ñukama mëníotankëx anuaxa uá Canaán menubi kuantëkéankëxa, anua aín papa Isaac tsóa me anubi. Kuankin ka aín bëchikëkama 'imainun aín xanu rabë akamabi, camello kakë ñuina chaira anu 'aruakëxa, 'anan ka kamabi aín ñukama bianan aín 'arakakë ñuinakama ñu mëëxun bikë akama biakëxa, ax ka Padán-aram anuxun bikë aín ñuinakama buani kuankëxa.

¹⁹ Usaia akamax 'imainun ka Labán ax aín 'arakakë ovejakama bërúanan anuxun aín rani chaxkëti kanikë kama tēai kuankëxa, axa anu kuantamainun ka aín 'ini bëchikë Raquelnën aín papan aín aintsikamabëtan rabikë ñukama a mëkamakin biakëxa.

²⁰ Usa 'ain ka Jacobnën aín kuku Labán arameo uni a kana kuani kixun kaimashi kuankëxa.

²¹ Usai abáti kuankin ka kamabi aín ñukama buani kuankëxa. Kuani ka bënëtishi baka achúshi Éufrates kakë a sikakiani kuantankëx, Galaad kakë me bashiñu au kikiani kuankëxa.

Labánën aín piaka Jacob abatia nua bana

²² Anuan kuankë rabë 'imainun achúshi nëtë 'ain ka aín, kuku Labánën aín piaka Jacob ka abati kuanxa kixun kuakëxa.

²³ Usa 'ain ka abëa 'ikë, aín aintsisa unikama raíri abë kuantu biakëxa, bibiani atubë kuani ka mapai achúshi 'imainun rabë nëtë kuankin, ka Galaab kakë menua 'ikë bashikama anua nuküakëxa.

24 'Aínbi ka a imé Nukën 'Tbu Diosan Labán arameo uni a namámikin kakëxa: 'Ën kakëxun kamina kuati 'ain, min piaka Jacob kamina 'atima banan katima 'ain.

25 Ësokian kakëx kuanxun ka Labánën Jacob Galaad kakë menu 'ikë bashikama anua nuküakëxa, aín xanu aín bëchikë a kamabë anu 'ikë. Usokin a nukutankëx ka abë kuankë unikamabë axribi a 'urama 'iakëxa,

26 usai anu 'inëti pëkaraxun ka Labánën munuma banakin ami nishkin Jacob kakëxa:

—¿Añu kaina 'abëtsian? ¿Uisokin sinanx kaina 'ë paránbëtsini uban? ¡Min kamina 'ën bëchikëkama 'akanankin bikëxa uni abákësa usaribi kuatsinkin bëan!

27 ¿Uisakatsi kaina mix 'ë parántankëx uisakinbi 'ë kaima unëkuatsini uan? 'Ën kana 'ëmi kakëxun upiokin mi xunuxun, minmi kakëxun kana unikama katankëxun tampurakama 'anan arpa 'ai kantai kuëënkín 'atankëxun mi xukë 'itsían.

28 'Ën bëchikë rabë upíokin katankëxun xukin bëtsuku kaxun xuti 'ikëbi kamina 'ën babakama këñunbi abákian. ¡Ax ka 'ën iskëx sinánñuma uni 'ikësaimi 'ikë 'ikën!

29 'Ën kana kamabi mitsu 'atima okë 'itsían, min unikama këñunbi, usakin sinaniabi ka ëné imé min papan a rabia Diosan ka 'ë kaxa: Kamina kuati 'ain min kamina Jacob 'atima banan kakima upiokinshi kati 'ain.

30 'Ën kana 'unan mix kamina min papan xubunu kuantëkëinsairatan, usa 'aish kamina usai 'ian, ¿uisa kupín kaina 'ën rabikë 'ën dioskama mëkamabëtsian?

31 Kakëxun ka Jacobnën aín kuku Labán kakëxa:

—'Ëx kana mimi rakuëan. Usa 'ain kana 'ën sinánkë 'ian min bëchikë kamami min kushínbi 'ë bikuantisa.

³² Usa 'ain ka 'ëbë 'ikë uni achúshinën kara min dioskama bëaxa, jax bamati 'ikën! Nübë 'ikë unika-man ka asérabi 'unánxa: Kamina 'ë kati 'ain, uisa min ñu karana 'ën bëan, min ñu 'ën bëkë kamina bibiankin buánti 'ain.

'Ainbi ka aín kuku kakinbi ka aín xanu Raquelnën aín papan a rabikë ñukama mëkama bëtsinkë bëkë 'unánma 'ikën.

³³ Usakin kakëx ka Labán anua Jacob 'ikë xubusa okían 'akë anu atsíankëxa, atsíntankëx ka anua aín bëchikë Lía 'ikë anuribi atsíanan, anua an ñu 'axunkë xanu rabé 'ikë anuribi atsíankëxa, atsínkinbi ka aín dioskama mërama 'ikën. Usai anu pain atsíntankëx anua Lía 'ikë anuax chikiti ka Raquel anu 'ikë anuribi bari atsínbëkiankëxa,

³⁴ usaía anuribi aín papa atsínkëma 'aínshi ka an rabikë aín dioskama, a bitsishi anu tsotia camellonën kaxunu 'akë anu unëishi akamanan tsóbuakëxa. Usaía 'ikëbëtan ka Labánën kamabi atun xubukamanua barikinbi mërama 'ikën.

³⁵ Usa 'ain ka Raquelnën kakëxa:

—Papan kamina nishtima 'ain 'ëx min bërunubi nirukëbëma, ax ka 'ikën min kakëxun kuaisama tani 'ikëma 'ikën, bërí kana 'ëx xanux 'ikësabi 'ikin pëi machakë 'ain. Ësokian kakëx ka Labán an rabikë aín dioskama bari kuainbëkiankëxa.

³⁶ Usaía 'ia isi xumatati nishkin ka Jacobnën aín kuku Labán a ësokin kakëxa:

—¿Añu ñu, karana 'ën an? ¿Añu 'ai 'uchakuatsini ukë kaina 'ë tantikimaira nuian?

³⁷ Kamabi 'ën ñukama kamina barian, ¿Añu ñu kaina min xubu kamanua 'ën bëkë mëran? ¡Mëraxun kamina abëmi 'ikë unikama 'imainun

'ëbë 'ikë unikaman isnun ënu nanti 'ain, atux ka kiti 'ikën uinu 'ikë a rabëtan kara usakin ñu 'axa!

38 'Ëx minu veinte baritia ñu mëëkin kana, achúshirabi min ovejakama 'imainun min cabrakama aín tuá napënkiax bamanun 'imikëma 'ain; usakin 'imikima kana upíokin bërúankin min carnero achirabi rëxun piama 'ain;

39 usa 'ixun kana 'ën min ñuina 'arakakëkama axa pianankë ñuinakaman pinuxun rëtëkë uisaxunbi mi bëxunkëma 'ain, usa 'ixun kana 'ën a kupín mi kupíokë 'itsían; nëtë 'imainun imëbia ñuinanën min ñuina 'arakakë nëtënkë 'ain min 'ë kakëxun mi kupíokë 'itsían.

40 Usa 'ain kana nëtëan xanan 'akëx bama-tisa tanan; iméribi matsin 'akëx tëmërai bama-tisa tankën, 'imainun kana 'uxtisaira tankinbi tënëakën.

41 'Ëx kana veinte baritia min xubunu 'iakën, ësai kana 'ëx 'iakën: min bëchikë xanu rabé bixun kana catorce baritia mi ñu mëëxuankën; 'imainun kana min ñuinakama bërúankin mapai achúshi 'imainun achúshi baritia ñu mëakën; 'aínbi kamina usakin 'ë kupíokatsi kixun 'ë kupíoma 'ain.

42 'Ën kana 'unan min kamina min xubunua añu ñubi 'inanxumabi 'ë xukë 'itsían, usakinmi 'ati 'ikëbi ka 'ën xuta Abraham aín Dios 'imainun, 'ën papa Isaacnën a rabikë Dios axribi 'ëbë 'ixun mi ñu mëëxuni tëmërai masánuitutia iskin 'ë 'akianxa, usa 'ixun ka mi ënë imë namámikin ax 'ëbëribi 'ixun 'ë kaxa.

Jacob 'imainun Labán uisai karanuna 'iti 'ai kiax mënionan ñuikë bana

43 Usa 'ain ka Labánën Jacob ësokin kakëxa:

—Xanu rabé ënëx ka 'ën bëchikë xanu 'ikën; 'imainun ka tuákama ënëx 'ën xutakama 'ikën; 'imainun ka ovejakama ënëxribi 'ënan 'ikën; jkamabi ñukama ënëx ka 'ënan 'ikën! Usa 'ain kana, çuisa karana 'ën bëchikë xanu rabé 'imainun, aín tuákama 'imainun ñuina kama oti 'ain?

⁴⁴ Usa 'ain, kamina uti 'ain mi 'imainun 'ëx kana uisai karanuna 'iti 'ai kiox kananti 'ain, ax ka nu rabëtaxnu usai kananuna 'iti 'ai kiox kanankë 'iti 'ikën.

⁴⁵ Usai kanantankëx sënënkin ka Jacobnën achúshi maxax bitankëxun, 'unántiokin nankëxa,

⁴⁶ nankin ka abë 'ikë unikama kakëxa:

—jKamina maxáxkama timëkin bixun bukúnti 'ain! Èsokian kakëxun ka kamaxunbi maxax timëtankëxun achúshishi 'itánun maburukin buküankëxa, bukuntankëxun ka a rapasu timëxun pikankëxa maxáxkama maburukin bukúnkë anuxun.

⁴⁷ Anuxun ka Labánën aín bananbi anëkin Jegar Sahadutá kakin anëakëxa, anëmainun ka Jacobnënríbi aín bananbi anëkin Galaad kakin anëakëxa.

⁴⁸ Usokin 'atankëx ka Labán kiakëxa:

—Bërí ka ësokín maxáxkama bukunrukë ënën nu rabëtañ usai kananuna 'iti 'ain kixun sinax mënionankë a 'ikën. Usa 'ain ka anuax kanantankëxun Galaad kakin a me anëakëxa,

⁴⁹ anëanan ka Mispá kakinribi anëakëxa, anuax ka Labán kiakëxa:

—Usa 'ain ka Nukën 'Ibun nu rabé bëtsibë istëkënananiamabi bërúanti 'ikën.

⁵⁰ 'Ën bëchikë xanukama 'atima onan, bëtsi xanu kamabikatsi kixun sinania an isti ka 'aíma 'ikën, usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosanshi iskin 'unánti 'ikën. Usa 'ain kamina bëríbi 'ë kati 'ain 'ën

bëchikëkama kaina min nëtënuhun 'atima oi kuan-tima 'ai kixun, 'imainun kamina 'ën bëchikë ënkin bëtsi xanu biti karamina sinani kixun.

⁵¹ Katankëxunbi ka Labánën karaishikin Jacob kakëxa:

—Ka kuat, ënu ka nun maburukin nankë maxáx 'ikën 'imainun ka 'ën nunan 'itiokinribi nankë maxáx kama aribi 'ikën.

⁵² Usa 'ain kananuna nu rabëxun ësokinnu ñu 'akë ënë sinani 'ëxribi 'ima 'imainun mixribi ënë inubiani nitima 'ain, 'atimanu bërútima kupí nitima 'ain.

⁵³ Usokin kakëx ka min xuta Abraham 'imainun 'ën xutókë Nahor aín Dios an nu uisakara nu rabë oti 'ikën kiti 'ikën.

Usokin kakëxun ka Jacobnën Nukën 'Ibu Dios aín papa Isaacnën rabia an ismainun sinanatëkëntima oi kikin rabiakëxa.

⁵⁴ Usai pain kanantankëxun ka matá me anu maxax bukunrukin nankë anuxun, aín 'arakakë ñuina rëtankëxun Nukën 'Ibu Dios rabikin asábi ka kakin xarokëxa xarokëxa, tëxëia bikë a ka Jacob 'imainun Labánën abëa 'ikë unikama kuëntankëxun kamaxunbia pinun matá me anuxun 'inánkëxa.

⁵⁵ Usai atubë anu 'inëti ka pëkarakëma 'aínshi Labán niruakëxa, nirukin ka kuanuxun aín xutakama bëtsuku kanan aín bëchikë xanu rabë aribi bëtsuku kakin kamina bërúanx kuantankëx 'ikuanti 'ai kixun kakëxa, kabiani ka amiribishi anuaxa ukë aín me anubi kuantëankëxa.

32

Jacob 'imainun Esaú mërana ñuikë bana

¹ Usai anuax aín kuku 'imainun abëa ukë unikama kuankëbëbi ka Jacob anuax kuankëxa,

kuankëbëbi Nukën 'Ibu Diosan ángelkamax ami chikirakëti anúan kuankë bai anu mërakëxa.

² Mëratia isi ka Jacob kiakëxa: “Ënëx ka Nukën 'Ibu Diosan suntárukama 'ikën.” “Usai 'ia ami mërakë kupín ka a me Mahanaím kakin anëakëxa.

³ Usokin 'atankëxun ka Jacobnën aín unikama kuënxun Seír kakë me anua kuantanun xuakëxa, xukin ka min xukën Jacob ka aia kixuan aín xukën apan Esaú chaniotanun kixun xuakëxa, ax ka Edom kakë me anu tsókë uni 'iakëxa,

⁴ xukin ka ësokin katánun kakëxa: 'Ën xukën apan Esaú kamina kati 'ain: Min xukën Jacob ka ësokin mi kanun kiaxa: 'Ëx kana 'ën kuku Labánbë 'itsa barín tsoókën,

⁵ usa 'aish kana vaca, asno, ovejakama 'imainun, an ñu mëëxunkë uni 'imainun xanu an ñu 'axunkë kamañu 'ain. Ësokin kana mi kamin mixmi 'ën xukën 'Ibu 'ikë, kupin min kamina 'ë upíokin kuania biti 'ai kixun mi kamin.”

⁶ Ësokian kakëx kuanx utëkënkín ka Jacob kakëxa:

—Nukamax kananuna min xukën Esaúnu kuan, usa 'ain ka axbi mi bitsi aia, ukin ka cuatrocientos aín unikama bëia.

⁷ Ësokian kakëxun kuati ka Jacob 'itsaira rakuëkin, masá nuitukin sinánkëxa. Sinánkin ka rabë tsaman 'inun aín unikama amorabë sëtënakëxa, 'anan ka an 'arakakë ovejakama vaca 'imainun camello akamaribi usaribi okin amo rabë sëtënakëxa,

⁸ ësokin sinánkin: “Esaú ukin amo 'ikë 'akëbë ka amo 'ikë ax abáti 'ikën.”

⁹ Usokin 'atankëxun ka: “Nukën 'Ibu abë banakin kakëxa, 'ën xuta Abraham 'imainun 'ën papa Isaacnën Dios, min kamina 'ëx amiribishi 'ën

menu kuanan 'ën aintsikamanu, kuantëkënia ismina upitax kuantanun 'ë 'akinti 'ai kixun kakën:

10 'ëx kana upíma 'ain minmi 'ë bërúanan upíokin 'akinkë 'aínbi. 'Ëx kana Jordán kakë baka ënë, añu ñubi bëíma 'ën tsatishi tuiánx min kakëx sikákën, 'aínbi kana bërí 'aisamaira ñuina 'arakakëñu 'imainun an 'ë ñu mëëxunkë uniñu 'ain, akamax ka rabë émanu 'ikë unisa 'ikën.

11 Usa 'ain kamina mix kikëسابiokin 'akianan 'ë iëmiti 'ain, 'ën xukën Esaúnën 'ë 'ati sinani kana rakuétin. 'Imainun ka 'ë 'akin xanukama 'imainun tuákamaribi 'ati 'ikën.

12 Mix kamina asérabi 'ë upíokin 'akianan, 'ën rëbúnikamaribi masi bëru 'aisamaira parúmpapa kuëbínua iskësa, 'aish tupuntisamaira usaribi 'itánun 'imikatsi kiakën.”

13 A imë ka Jacob anu 'uxakëxa, anu 'inëti pëkaraxun ka an 'arakakë ñuinakama kaískin aín xukën apan Esaú 'inainshiti amo sëtënakëxa:

14 doscientas cabra, veinte chibu, doscientas ovejakama, veinte carnero,

15 treinta camello bërí aín tuá bakënkë, cuarenta vaca, diez vaca bëna aín bërí kanikë, veinte asno aín xanu 'imainun diez asno aín bënë.

16 Usokin 'atankëxun ka an ñu mëmikë unikama 'inánkëxa, achúshi achúshi chaká amo rabë, 'inánkin ka ësokin kakëxa:

—Kamina anpan rëkuënkiankë a 'uramaira oíma 'ura 'uratani kuantu 'ain.

17 Èsokin ka ax pain rëkuënkiankë a kakëxa:

—'Ën xukën Esaúnën mërakin, uin kara mi ñu mëëmia kixun ñukákin uinu kaina kuanu 'imainun uinan kara mitsun bëkë ñuinakama ënëx 'ikën kixun kakëxun,

18 kamina ësokin kati 'ain: Ënëx ka mi 'inaishitia, 'ën ñu mëëxunkë Jacobnën xukë 'ikën, 'ën 'Ibu Esaú. Min xukën Jacob ax ka tsiankuatsini nu kaxú aia.

19 Èsakin ax pain rëkuënkiänkë a katankëxun ka, axa tsiankiani kuankë, 'imainun a kaxú kuankian an ñuinakama buánkë aribi kakëxa:

—'Ën xukën apan Esaúnën mi mërakin ñukákëxun kamina usabiokin kati 'ain.

20 Kanan kamina: An mi ñu 'axúnti Jacob ax ka nukama kaxú 'aia.

Èsokin sinánxun ka Jacobnën 'akëxa: “Ën ënë ñuinakama 'inaishikëxun sapi ka 'ën xukën, 'ëmi nishima upíokin sinani 'ëbë nuibananti 'ikë kixun kana 'ënbi isti 'ain. Usa 'ain sapi ka 'ë upíokin biti 'ikën.”

21 Usa 'ain ka an 'arakakë ñuinakama a pain rëkuëmikin xuakëxa, xutankëx ka a imé aín xubusa okin chupa 'akë anu 'i bërúakëxa.

Jacob ángel achúshibë tananan

22 Usa 'ain ka a 'imébi Jacob anu 'uxnëti nirukin aín xanu rabë këñun an ñu 'axunkë xanu rabë 'imainun mapai rabë 'imainun achúshi aín bëchikë akama pain Jaboc kakë baka sikankëxa,

23 sikankiani ka aín ñuina kamabëbi kuankëxa.

24 Kuantamainun ka Jacob ashira anubi bërúankëxa, bëruanbi ka a imé achúshi uni an usakin sinánkë 'aímabi ami mërati abë pëkarakuatsintamainun tananankëxa usai;

25 tananankinbi ka a unin Jacob an kananti-sama kushiira 'ikë 'akasmakëxa, 'akasmakin ka aín chixu manámi aín chitëxkënu tinkirin kakëxa, tinkirin kakëx ka abë tananani Jacob chiëxkiakëxa.

26 Usakin 'atankëxun ka a unin kakëxa:

—'Ë kamina ënti 'ain, ka pëkarakuatsinia. Ësakan kakëxun ka Jacobnën kakëxa:

—Minmi upíokin sinánxunkëxuma kana mi ëntima 'ain.

²⁷ —¿Uisa kara min anë 'ik? —kixun ka a unin ñukákëxa.

—'Ën anë ka Jacob ikë —kixun ka kakëxa.

²⁸ Ësokian kakëxun ka unin kakëxa:

—Bërí ka min anë Jacob kakë 'itima 'ikën. Min anë ka Israel kakë bërí 'iti 'ikën, mix kamina Nukën 'Ibu Diosbë tananan, 'imainun kamina bërámabi bëtsi unikamaribi usaribi okin kanánkën.

²⁹ —Bërí kamina 'ë kati 'ain, uisakin anëké karamina mix 'ain —kixun ka Jacobnënríbi ñukákëxa.

'Aínbi ka uni an kakëxa:

—¿Uisoti karamina 'ën anë 'ë ñukatin? Usokin kakëxun anuxun upíokin sinánxunbiani ka a uni kuankëxa.

³⁰ Usa 'ain ka a me Penuel kakin anëi Jacob kiakëxa: “Nukën 'Ibu Diosbë kana isanairan usa 'aínbi kana bamakëma 'ain.”

³¹ Usa 'ain ka Jacob Penuel a inubiani kuani bari urukëbë chikíakëxa; chikíkiani kuaníbi ka abëa tananankëxuan unin aín chitëxkënu tinkirinkakë a tani ikëtishi munu kuankëxa.

³² Usa 'ain ka bërí nëtënbi Israelnën rëbúnkikaman aín chitëxkëmia 'ikë ñuina nami pima anu ka Jacob tinkirikakë 'iakëxa usa 'ain.

33

Jacob 'imainun Esaú amiribishi nuibanantëkëan bana

¹ Anuax kuankian Jacobnën 'uranxun iskëxbi ka aín xukën Esaú cuatrocientos aín unikamabë ami

kikuatsini aia isakëxa iskin ka aín xanu rabë Lía 'imainun Raquel an ñu 'axunkë xanua aín tuábë tuábëa 'inun kixun kakëxa.

² Ësokin 'atankëxun ka an ñu 'axunkë xanu rabë a pain aín tuákama 'inánkëxa, 'inanxun ka Liaribi aín tuákama 'inánkëxa, 'inánkin sënëonkin ka Raquel këñun aín tuá José ëankëxa.

³ Usakin 'atankëx ka ax pain rëkuënkiani kuani atux pain rantinpuruni tsóbuti aín bëmánan memi tikai mapai achúshi 'imainun rabë oi 'ikiani kuankëbë ka 'ain xukën apan axribi a 'urama obëtsini ubakëxa.

⁴ Usaia 'ikëbë abákiani kuankin ka Esaúnën 'ikúkin tēpatsakin aín xukën biakëxa, bikin ka bëtsuku kakëxa. Kai a rabëtaxbi iankëxa.

⁵ Usai 'itankëx sënëni chairukinbi ka Esaúnën xanukama 'imainun tuákama mërakëxa, mërakin ka ñukákëxa:

—Ui kara ¿ënë kamax 'ik?

—Ënëx ka an mi ñu mëexunti ënën bëchikëkama Diosan 'inánkë 'ikë —kixun ka Jacobnën kakëxa.

⁶ Usokin kakëbë ka an ñu 'axunkë xanu rabë axribi ai, aín tuakamabë 'urama obëtsini rantinpurini tsóbuakëxa, aín bëmánanën me tikai.

⁷ Usai 'ikëbë axribi 'uramobëtsini ka Lía aín tuakamabë usaribiti axribi 'iakëxa, usaía 'ikëbë ka axribi 'urama obëtsini José 'imainun aín tita Raquel axribi usairibi 'iakëxa.

⁸ Usai 'ia ka Esaúnën ñukákëxa:

—¿Uisokin sinánxunmi xukë kara ñuinakama a pain mi rëkuëmikin xukë 'ën iskë ax 'ik? —Ax ka uisokin kaina min 'ëmi sinanin unántisa tankin kana usokin an —kixun ka Jacobnën kakëxa.

⁹ —Kakëxunbi ka Esaúnën usama ka kakëxa:

—'Ĕx ribi kana ñuinañu 'ain, usa 'ain ka min ñu ax minanbi 'iti 'ikën.

¹⁰ Kakëxunbi ka Jacobnën amiribishi katëkëanxa:

—Ax ka uisokin kaina min sinanin 'unántisa tankin 'akë 'ikën, usa 'ain kamina bërí mi 'in-aishikë ñuinakama ënë biti 'ain, usa 'ain kana 'unánti 'ain, upiokinmi 'ë bikë ax ka Nukën 'Ibu Diosbë isanankësa 'iti 'ikën, min kamina 'ë upíokin bian usa 'ain ka minmi 'ë bikë ax asábi 'ikën.

¹¹ 'Ĕn kana mi 'inaishiti ñukama békë ënëmi binun mi kain Nukën 'Ibu Diosan ka 'itsaira ñuñuira 'inun 'ë 'imiaxa, usa 'ain kana ñuñumama 'ain. Ĕsakian Jacobnën 'uran kakëxun ka Esaúnën an 'inánkë ñuinakama biakëxa.

¹² 'Aínbi ka kiakëxa:

—Asabi ka ënuax kananuna kuantí 'ain. 'Ĕx kana rëkuënkianti 'ain.

¹³ Kakëxun ka Jacobnën ësokin kakëxa:

—Mix kamina 'ën nuibakë xukën 'ain, minbi kamina 'unan uniakë xuratsu ax kuani ka bënëtishi atsanía 'imainun kana sinanin 'ën ovejakama 'imainun vaca tuáñu akamaxribi atsani ka achúshi nëtëinshi kamáxëshi bamati 'ikën; 'ianan ka kamabi ovejanën tuakamaxribi bamati 'ikën.

¹⁴ Usa 'ain kamina mix pain rëkuënkianti 'ain; an mi ñu mëëxunti ënën ka munu kuankin aín ñuinakama 'imainun, uniakëkamaribi munu kuania ubamainun kamina kuantí 'ain, usa 'ain kananuna Seír kakë me 'ikë anuax mërananti 'ain.

¹⁵ —Kia ka asábi ka —Esaúnën kakëxa—, usa 'ain kana 'ën uni raíri 'ëbëa ukë ënë mibë kuanun mi ënxunbianti 'ain.

'Aínbi ka Jacobnën katëkëankëxa:

—Usama ka ¿'Itsaira kaina 'ëmi sinan?

16 Usa 'ain ka Esau a nētēnbi, Seír kakē me anu kuantēkēankēxa.

17 Anu kuantamainun ka Jacob Sucot kakē me au kuankēxa, anu ka achúshi xubu aín unikama ax anu 'iti 'amiakēxa, 'imainun ka achúshi mapanati okin anua ñuinakama 'iti aribi 'amiakēxa. Usokin 'atankēxun ka a me Sucot kakin anēakēxa. (Sucot kikē bana ax ka mapanati okē ki kikē 'ikēn.)

18 Usa 'ain ka Jacob Padán-aram anuax ai uisaibi 'ikēma chuámashirua Canaán menu bēbatankēx Siquem kakē ěma a 'ukēmanan anu 'iti 'atankēx anu 'iakēxa.

19 Anu 'ixun ka achúshi uni Hamor kakē, aín bēchikē Siquem kakē aín me cien kuríki manē kupí maruakēxa, marutankēx ka anubi tsóakēxa.

20 Usa 'ain ka anu 'ixun basikēbētan anuxun Dios rabiti achúshi ñu 'akēxa, 'atankēxun ka El-elohé-Israel kakin anēakēxa, (ax ka Israelnēn a rabikē Dios ki kikē 'ikēn).

34

Siquemnēn Dina nēnēn mēa ñuikē bana

1 Lámia Jacobnēn bēchikē xanu xuntaku Dina ax ka achúshi nētēn Siquem kakē ěmanu 'ikē abē xanu chipashkamabē isi kuankēxa;

2 'aínbi ka anu kuanxunbi Siquem aín kuēntisa uni 'ikē isakēxa, ax ka Hamor heveos uni aín bēchikē 'iakēxa, usa 'aish ka Hamor ax a menu 'ikē unikaman 'apu 'iakēxa, usai anun kuēnkēxun ka Siquemnēn ñatanxun abē uxkin nēnēn mēakēxa.

3 Usokin 'atankēx anun 'itsaira kuēenkin ka uisaxun karana ěnē xanu biti 'ai kixun sinánkēxa.

4 Sinánkin ka Siquemnēn aín papa Hamor ěsokin kakēxa:

—Ĕnë xanu binun kaina 'ë aín papa ñukáxuntima 'ain. 'Ĕn xanu 'iti kana ënë xanu bisatanin.

⁵ Usokian 'akë ka Jacobnën aín bëchikë Dina Siquemnën nënën mëëkë 'ikë 'unánkëxa, 'aínbi ka aín bëchikë nukëbënëkama aín ñuina bërúaiá kuankekama ax pain rikuatsintanun kixun kaíankëxa, kainkin ka uisokinbi kamapan 'ikën.

⁶ Usokin Jacobnën kainkëbëbi ka Hamor Siquemnën papa ax Jacobë banai kuankekëxa.

⁷ Usai 'ikë ka Jacobnën bëchikëkaman 'ura kuaën_{xanx} rikuatsinkinbi aín chirabakë 'anáka usaia 'ikë kuakëxa, kuati ka 'aisamairai nishakëxa nishi ka kiakëxa, usakian 'akë ax ka nuxnu Israelnën bëchikë 'ain numi kuaikin 'akë 'aish 'aisama nunan 'ikën, usakin Jacobnën bëchikë Dina 'atima ka 'iáxa, kiox ka aín rarëbakë apankama 'itsaira nishi ka usakin 'atimabi usakin ñu 'axa kiakëxa.

⁸ Usaia nishkë 'ikëbi ka 'unánkima Hamornën atubë, banai kuanxun ësokin kakëxa:

—'Ĕn bëchikë Siquem an ka 'itsaira mitsun chirabakë kuëënia. Usa 'ain, karamina aín xanu 'itia binun 'inántima 'ain,

⁹ usa 'ain kananuna nukaman mitsun bëchikë xanukama biti 'ain, bimainun kamina mitsunribi nukaman bëchikë xanukamaribi biti 'ain.

¹⁰ Uşokin bitankëx kamina nubë tsóti bërúti 'ain. 'Ĕx anu tsókë me ënëx ka mitsunanribi 'iti 'ikën; usa 'ain kamina ënu tsóti bërúanan mitsux kuëënkin ñu maruti 'anan, meribi marutisa tankin maruti 'ain.

¹¹ Usakian aín papan kaia kuankin ka Siquemnëribi Jacob 'imainun Dinan rarëbakëkama ësokin kakëxa:

—'Ën ribi kana mitsu kain. Kamina 'ën papan kakëx kuëenti 'ain, añu kaina kuëenin a kananuna mitsu 'inánti 'ain.

¹² Nun kananuna bëtsi uni 'itsamashi kupíokin 'axëkë 'ain, 'aínbi kananuna mitsux kuëenia min chirabakë kupín uiti karamina kuëenin atibi mitsu 'inánan a ñukama kaina kuëenin akamabi mitsu 'inánun 'ë kati 'ain, 'aínbi kana 'ëx pain mitsun chirabakëbë birananti 'ain.

¹³ Èsokin kakëxunbi ka Siquemnën aín chirabakë Dina a nënën mëekë a sinánkin aín papa Hamor akëñun paránti sinánxun,

¹⁴ èsokin kakëxa:

—Nun kananuna nun chirabakë aín nëtokë ñu aín maxaka a tëakëma uni 'inanima ax ka achúshi rabin nunan 'ikën.

¹⁵ Usa 'ain ka asábi 'iti 'ikën. 'Aínbi kananuna achúshi ñu mitsu kain, kamabi nukëbënë unikaman ka nun 'akësaribi okin mitsunribi min nëtokë ñu rëbu aín maxaka tëakë 'iti 'ain.

¹⁶ Usai 'itankëxun mitsun nun bëchikë bimainun kananuna nunribi mitsun bëchikë biti 'ain; usai 'i kananuna mitsubëtanbi achúshi ëma 'atankëx anu 'iti 'ain.

¹⁷ 'Aínbi kananuna mitsúxmi nux kikësokin mitsun nëtokë ñu aín rëbu maxaka tëakëbëtama, ënuax chikiti kuankin nun chirabakë 'anáka buánti 'ain.

¹⁸ Usokian kakëxun ka Hamor 'imainun aín bëchikë Siquemnën asabika kixun kakëxa.

¹⁹ Kabiani 'itsaira basima kuantankëx ka Siquem ax irapain 'unánti orakakin aín nëtokëñu aín maxaka tëakëxa, an ka 'itsaira Jacobnën bëchikë Dina kuëëankëxa. Usa 'aish ka Siquem ax aín papan aintsikaman uisakinbi kakëma uni 'iakëxa,

²⁰ usa 'aish ka aín papa Hamorbë anun a ëmanu atsínti xëkuë, anuxuan uni ñu 'unánkë

'imainun uni chabunën ñu marukë anu kuanxun, Siquemnën a ëmanu 'ikë unikama kakëxa:

21 —Ënë unikamax ka bërí nun 'unánkë uni 'ikën, usa 'aish ka nubë tsóanan aín ñu ënu 'ixun maruti 'ikën nun mex ka atux anu tsótisa chaiiracha 'ikën, usa 'ain kananuna nukaman atun bëchikë biti 'ain bimainun ka atúnribi nun bëchikëbë birananti 'ikën.

22 Úsai 'i kananuna achúshi ëmaishi 'ai atubë tsóti 'ain, 'aínbi ka nun achúshi ñu 'ati kuëënia, atux ka nun aintsi bëbu kamanribi atun 'akësaribi okin aín nëtokë ñun maxaka tëati kuëënia.

23 Kamabi aín ñukama 'imainun aín ñuina kamáxbi ka nunanribi 'iti 'ikën. Usa 'ain kananuna asabi ka 'iti 'ikë kiox kiti 'ain, kikëbë ka atux nubë tsóti bërúti 'ikën.

24 Kixuan kakëx ka kamabi a ëmanu 'ikë unikama suntáruti kuainsa uni bënábu 'imainun uni 'apanbukamaxribi asábi ka kiox kikankëxa, Hamor 'imainun aín bëchikë Siquem ax kikësabi oi usai atúxbi 'unántiorakakin 'ain nëtokëñu maxaka tëakankëxa.

25 'Aínbi ka Simeón 'imainun Leví Jacobnën bëchikë Dinan rarëbakë ax rabë 'imainun achúshi nëtë 'ikëbë a ëmanu kuankëxa, unikama aín nëtokë ñun maxaka tëakë aín paë nëtétisa 'aímabi, kuanxun ka manë xëtokë bibianxun a rabëxunbi anu 'ikë unikama, 'unánti orakaxa aín nami kushima 'ikë këñuakëxa.

26 Këñuanan ka aín manë xëtokën Hamor 'imainun aín bëchikë Siquem aribi 'akëxa; 'akin ka Dina Siquemnën xubunua bibiankin buánkëxa.

27 Usakian 'akë 'ain ka Jacobnën bëchikë raíri kamaxribi uakëxa, ai ka uni bamakëkamanënbi nikiani kuankin a ëmanu 'ikë ñu upíbu 'imainun bëtsi ñukamaribi biakëxa, aín chirabakë Dina nënën

mëekë a sinánkin.

²⁸ 'Anan ka ovejakama, vaca, asno akama 'imainun ëmanu 'ikë ñukama bianan atu rapasu 'ikë ñu kamabi biakëxa;

²⁹ bianan ka kamabi xubunu 'ikë ñukama 'imainun anu 'ikë uniakë xukama 'imainun xanukamaribi bibiankin buánkëxa.

³⁰ Usokin 'abiani kuania ka aín papa Jacobnën Simeón 'imainun Leví kakëxa:

—Mitsun mi usa ñu 'akë kupín kana 'ëx 'aisama bërútin. Bërí ka ënë menu tsókë unikamax 'ëmi nishti 'ikën, ax ka cananeo 'imainun ferezeos unikamax timëax kananxun nu 'akánti 'ikën, nux kananuna 'itsamashi nun aintsikamabëbi 'ain.

³¹ Ësokian kakëxunbi ka aín bëchikëkaman kakëxa:
—¿Atun kara nun chirabakë 'anáka 'atima xanu 'akësa okin 'aisatanx?

35

Nukën 'Ibu Diosan Jacob Betelnuxun upíokin sinánxuan bana

¹ Nukën 'Ibu Diosan ka Jacob kakëxa:

“Ënuax kuantankëx kamina Betel kakë me anu tsóti kuantí 'ain. Anuxun kamina min xukën Esaúmi rakuëti abákëbëa mimi mërá Dios a achúshi maxá maburukin anuxun ñuina xaroti 'axuni kuantí 'ain.”

² Ësokian kakëxun ka Jacobnën aín aintsikama kanan an ñu mëëxunkë unikama 'imainun an ñu 'axunkë xanukamaribi kakëxa:

—Kamina mitsun bëtsi dioskama ami rabikëkama a 'ë bëxunkanti 'ain, bëanan kamina nashitankëxun mitsun chupa upíbu pañuti 'ain.

³ Ësokian katankëxun ka kakëxa bëríbi kananuna Betel menu kuantí 'ain, kuantankëxun kananuna achúshi maxá maburukin 'atankëxun anuxun

Nukën 'Ibu Dios rabiti 'ati 'ain, an ka 'ë 'atimakin sinaniabi 'akiankëxa, 'imainun ka 'ë 'akinia uinu karana kuani anuabi.

⁴ Èsokin kakëxun ka Jacob atun diosmabia 'arakakë akama 'imainun aín pabinu nankë ñu akama këñunbi bëtsi ñukamaribi 'inánkëxa, 'inánkëxun ka Jacobnën i chaira encina kakë a têmú maíankëxa, ax ka Siquem kakë ëma 'urama 'iakëxa.

⁵ Uínsaran kara atux chikitia anun ka Diosan atu 'urama 'ikë ëmakama 'itsaira rakuënun 'imi-akëxa, usokëx rakuëkin ka Jacob 'imainun aín bëchikëkama nuiama 'ikën.

⁶ Usai ka Jacob 'imainun abëa kuankë unikamax achúshi ëma Luz kakë 'ikëbi Betel kakinribi anëké anu bëbakëxa, ax ka Canaán kakë me anu 'iakëxa.

⁷ Anu bëbatankëxun ka maxá bukurukin, 'atankëxun a me El-Betel kakin anëakëxa (Betel kikë ax ka Diosan xubu ki kikë 'ikën) ax ka anuaxa aín xukënan 'akatsikiax ami sinánkëbë abákëbëa anuax Jacobmi Nukën 'Ibu Dios mërá a me 'iakëxa.

⁸ Anu atux bëbakë 'aínbi ka an Rebeca bërúankë xanu Débora kakë ax ñuakëxa; ñukë ka encina kakë i 'ani tanain maíankëxa ax ka Betel 'urama 'iakëxa, usai anuax 'ikë ka Jacobnën a me januax inkë kakin anëakëxa!

⁹ Usai anuax Débora ñukë 'ain ka Jacob amiribishi Padán-aram anuax utëkëankëxa, utëkënkëbë ka amiribishi ami mëratakënkëkin Diosan upíokin sinánxuntëkëankëxa,

¹⁰ sinánxunkin ka ësokin kakëxa:
 “Mìx kamina Jacob kakë bërí 'ain,
 'aínbi kamina bërí usokin anëké 'itima 'ain;
 usa 'ain ka bërí min anë Israel kakë 'iti 'ikën.”
 Usokin ka Diosan aín anë itsi nankin anëakëxa,

- 11 anëkin ka ësokin kakëxa:
 'Ëx kana Dios kamabi kushiñuira a 'ain;
 usa 'ain kamina bëchipati mebi tsitsirui 'uakamë
 'ëoi bukuti 'ain,
 min rëbúnkikamaribi ka bëtsi bëtsi ëma 'ai aín 'apuñu
 'apuñu bukuti 'ikën.
- 12 'Ën kana kamabi me ënë min xuta Abraham
 'imainun min papa Isaac 'inánkën,
 usa 'ain kana mi 'inántankëxun
 min rëbúnki kamaribi 'inánti 'ain.
- 13 Usai abë banatankëxun Jacob ëbiani ka Nukën
 'Ibu Dios anuax kuankëxa,
 14 kuankëbëtan ka achúshi maxá chaxké
 bitankëxun nitsinkin 'unántiokin nankëxa, anuaxa
 Nukën 'Ibu Diosbë banakë a menu; usakin
 'atankëxun ka ënëx ka Dios 'axunkë 'ikë kixun
 xëni 'imainun uvas baka aribi ami anpënkakëxa,
 15 usakin 'atankëxun ka a me Betel kakin
 anëakëxa.

Raquel ñua ñuikë bana

- 16 Usai anu 'itankëx ka Betelnuax kuankëxa;
 'aínbi ka Efrata 'urapain 'aínbi Raquel tëmërai aín
 tuá bakëankëxa.
- 17 Bakëni tëmëraia ka an bakëmikë xanun kakëxa:
 “Kamina rakuétima 'ain bëbu tuá itsi kamina
 bakëan usa 'ain.”
- 18 'Aínbi ka ñuti 'uramashi 'aish anuishi sënëni
 ashiti kushin uinkin aín tuá Ben-oní kakin
 anëakëxa, 'ikëbi ka aín papan Benjamín kakin
 anëtëkëankëxa.
- 19 Anuax kuaníbi ka Raquel ñuakëxa, ñukë ka
 anun Efratanu kuantu bai 'ipítinu maíankëxa ax ka
 bërí Belén kakin anëkë ëma 'ikën.
- 20 Usakin anu mainxun ka Jacobnën achúshi
 maxá a iskin a sinánti anu 'unántiokin nankëxa, a

maxá ka anua nan 'ikë anua Raquel maían 'ikë iskankëxa.

²¹ Anuxun usakin 'abiani ka Israel amiribishi kuantëkëankëxa kuantankëx, ka anuxun ñuina bërúantia 'akë achúshi torre Éder kakë a inubiani kuantankëx anu tsóti bërúakëxa. (Éder kikë ax ka anuxun ñuina bërúankë ki kikë bana 'ikën.)

²² Usai kuantankëx ka anu 'itsa baritia Israel tsóakëxa, usai anu tsókëbëbi ka achúshi nètën Rubén anuax abë 'inuxun xanu bari kuankëxa kuanxunbi ka Bilhá mërax abë 'iakëxa, ax ka aín papa an ñu 'axunkë xanu 'ikëbi aín xanu 'iti raiokin bia 'iakëxa. Usai 'ikë kuatankëx ka aín papa 'itsaira nishakëxa.

Jacobjän békë bëchikëkama 'ia bana

(1 Cr 2.1-2)

Jacobjän bëchikëkama ka 'iakëxa mapai rabë 'imainun rabë.

²³ Jacobjän Líami bëchikëkama aín anë ka 'iakëxa Rubén ax ka apan 'iakëxa, Simeón, Leví, Judá, Isacar 'imainun Zabulón.

²⁴ 'Imainun ka Raquelmia bëchikë 'iakëxa José 'imainun Benjamín.

²⁵ Usokin 'axun ka aín xanu Raquel an ñu 'axunkë xanu Bilhá amiribi bëchiakëxa aín anë ka 'iakëxa Dan 'imainun Neftalí.

²⁶ 'Imainun ka an aín xanu Lía ñu 'axunkë Zilpá amiribi bëchikë ax ka Gad 'imainun Aser kakë 'iakëxa; ënë kamax ka Jacobjän Padán-aram anuxun bëchikëx anuax bakéan kama 'iakëxa.

Isaac ñua ñuikë bana

²⁷ Achúshi nètën ka Jacob aín papa Isaac isi Mamré kakë ëma 'ikëbia Arbá kakin anëanan Hebrón kakinribi anëké anu kuankëxa. A menu ka Abraham 'imainun Isaac tsóakëxa.

28 Usa 'ain ka Isaac ciento ochenta baritia tsótankëx ñuakëxa.

29 Usa 'aish ka Isaac uni 'ikësabi kaniakëti xënira 'aish ñuakëxa, ñukiani ka aín chaitiokëkama ñua 'aish anu bukukë abë 'i kuankëxa.

36

Usai Esaúnën rëbúnkikama 'ia ñuikë bana (1 Cr 1.34-54)

1 Ënëx ka Esaú 'ikëbi Edom kakinribi anëké uni aín rëbúnkikama 'ia 'ikën.

2 Esaú ax ka Canaán kakë uni aín bëchikë xanu rabë 'imainun achúshi 'iakëxa, ax ka Adá, Elón kakë hitita uni aín bëchikë xanu bixun ka ami bëchiakëxa. A mi bëchitankëxun ka amiribishi Oholibamá kakë xanu Aná aín bëchikë Sibón kakë uni heveos aín baba aribi biakëxa,

3 a bitankëxunbi ka Basemat kakë xanu Ismaelnën bëchikë Nebaiot aín, chirabakë aribi biakëxa.

4 Bixun ka Esaúnën Adámiribi bëchixun Elifaz kakin anëakëxa; 'atankëxun ka Ismaelnën bëchikë Basemat amiribi Reuel a bëchiakëxa;

5 'imainun ka Oholibamá anribi bëchiakëxa bëchitankëxun ka Jeús, Jaalam 'imainun Coré aribi bëchiakëxa. Ënë kamax ka Esaúnëan Canaán kakë me anu pain tsókë 'ixun bakë bëchipa 'ikën.

6 Usakin bakë bëchipati anu pain 'itankëxun ka Esaúnën aín xanu 'imainun aín bëchikëkama bianan abëa 'ikë unikamaribi bibiani bëtsi menu tsóti kuaní, aín xukën Jacob abë énanani kuankëxa. Usai kuankin ka kamabi aín ñukama 'imainun aín ñuinakama Canaán menuxuan bikë akamabi buánkëxa,

7 usai a rabëtax anu 'ikëbëbi ka aín ñuina 'itsaira 'ain anu rabëtax 'isama 'ianan, anuxun ñuinakaman piti pasto sënënma me 'iakëxa.

8 Usa 'ain ka Esaú 'ikëbia aín kuai anë Edom kakë, ax anuax kuantankëx bashiñu me ami kikiani kuankë Seír kakë anu tsóti bërúakëxa.

9 Ënëx ka Esaúnën rëbúnkinën anë kuënëokama 'ikën, 'imainun edomitakaman chaitiokëkama axa bashi ami kikiani kuankë me Seír kakë anu tsókë a unikama 'iakëxa.

10 Ënëx ka Esaúnën bëchikënën anëkama 'ikën: Elifaz Adánën tuá Esaúnën ami 'akë; 'imainun Reuel Basematnën tuá Esaúnën ami bakë bëchipakë 'iakëxa.

11 Ënë kamax ka Elifaznën bëchikëkama 'iakëxa, Temán, Omar, Sefó, Gatam 'imainun Quenaz.

12 Elifaz ax ka achúshi xanu an ñu 'axunkë Timná kakin anëkë 'iakëxa; an ka achúshi tuá 'axuntankëxun Amalec kakin anëakëxa. Ënë kamax ka Esaúnën aín xanu Adá ami bakë bëchipa aín rëbúnkikama 'iakëxa.

13 Ënë kamaxribi ka Reuelnën bakë bëchikëkama 'iakëxa Náhat, Zérah, Samá 'imainun Mizá; 'imainun ka ënë kamaxribi Basemat Esaúnën xanuitsi aín rëbúnkikama 'iakëxa.

14 Oholibamá axribi ka Esaúnën xanu itsiribi 'iakëxa, usa 'ain ka amiribi bakë bëchiakëxa, aín anë ka ënëkama 'iakëxa Jeús, Jaalam 'imainun Coré. Ax ka Aná aín bëchikë 'imainun Sibón aín baba 'iakëxa.

15 Ënë kamax ka Esaúnën rëbúnki axa 'apu 'ia a 'ikën: Akamax ka Esaúnën bakë bëchikë apan Elifaz aín rëkuën bëchikë 'iakëxa, a 'apukamax ka 'ikë Temá, Omar, Sefó, Quenaz,

16 Coré, Gatam 'imainun Amalec. Ënë kamax ka Elefaznën aintsikaman 'apu Edom kakë me anu

'iakëxa, usa 'aish ka ënë unikamax Adá aín rëbúnki 'iakëxa.

17 Ënëx ka Esaúnën bëchikë Reuel aín bakë bëchikëkama axa 'apu 'ia a 'ikën, Náhat, Zérah, Samá 'imainun Mizá. Ënë kamax ka Reuelnën aintsikama 'apu Edom kakë me anu 'iakëxa, usa 'aish ka a unikamax Esaúnën xanu Basemat aín rëbúnki 'iakëxa.

18 Usaia 'imainun ka Oholibamá Anánën bëchikë xanua Esaúnën bia aín tuakamaxribi aín aintsikaman 'apu 'iakëxa, Jeús, Jaalam 'imainun Coré.

19 Ënë unikamax ka Esaú 'ikëbia Edom kakë aín rëbúnkikaman 'apu 'iakëxa.

20 Ënë unikamaxribi ka Seír horeo uni aín bakë bëchikë atúxribia a menu tsókë 'iakëxa Lotán, Sobal, Sibón, Aná,

21 Disón, Éser 'imainun Disán akamax ka 'akánanti 'unáira unikaman 'apu 'iakëxa, ax ka Seír aín rëbúnki Edom kakë me anu tsókë 'iakëxa.

22 Ënë kamax ka Lotánnën bëchikëkama 'iakëxa, Horí 'imainun Hemam, Timná ax ka Lotánnën bakë bëchikë xanu 'anáka 'iakëxa.

23 Ënë kamax ka Sobalnën bakë bëchikë 'iakëxa, Alván, Manáhat, Ebal, Sefó 'imainun Onán;

24 ënë kamaxribi ka Sibónnën bakë bëchikëkama 'iakëxa. Aía a 'imainun Aná, Aná ënën ka anu uni 'ikëma menua achúshi 'umpax upíira shióbukë mërakëxa, aín papa Sibón aín ñuina 'arakakë bërúankin.

25 Aná aín bëchikë bëbu achúshi ka Disón kakë 'iakëxa 'imainun ka aín bëchikë xanu achúshi Oholibamá kakë 'iakëxa.

26 Ënë kamax ka Disónnën bëchikëkama 'iakëxa Hemdán, Esbán, Itrán 'imainun Querán kakë 'iakëxa.

27 Ĕnĕ kamaxribi ka Ĕsernĕn bakĕ bĕchikĕkama 'iakĕxa Bilhán, Zaaván 'imainun Acán.

28 Ĕnĕx ka Disán aín bakĕ bĕchikĕ 'iakĕxa, Us 'imainun Arán.

29 Usa 'ain ka 'akánanti 'unán unikaman 'apu 'iakĕxa, Lotán, Sobal, Sibón, Aná,

30 Disón, Ĕser 'imainun Disán. Ĕnĕ kamax ka 'akánanti 'unaira unikaman 'apu Seír menu tsókĕ unikama ain 'apu 'iakĕxa.

31 Ĕnĕ unikamax ka Edom kakĕ me anu 'apu 'iakĕxa, israel unikamaxa atun 'apunu 'isama pain 'ain.

32 Usa 'ain ka Beornĕn bakĕ bĕchikĕ Bela ax Edom menu 'apu 'iakĕxa aín ĕmax ka Dinhaba kakin anĕkĕ 'iakĕxa.

33 Usa 'ain ka Bela ñukĕbĕ Jobab kakĕ uni Zĕrah aín bĕchikĕribi 'apu Bosrá kakĕ ĕma anu 'iakĕxa.

34 Usa 'ain ka Jobab ax 'apu 'aíšbi ñukĕ 'ain Husam ax 'apu 'iakĕxa, ax ka Temán kakĕ me anu 'ikĕ 'iakĕxa.

35 Usa 'ain ka Husam ax 'apu 'aíšbi ñukĕbĕ Hadad ax 'apu Avit kakĕ ĕma anu 'iakĕxa, ax ka Bedad aín bĕchikĕ 'iakĕxa, usai 'apu 'ixun ka Madián unikama abĕ 'akanankin Moab me anua 'akĕxa.

36 Usa 'ain ka Hadad ax 'apu 'aíšbi ñukĕbĕ Samlá axribi a ĕmanubi 'apu 'iakĕxa, ax ka Masrecá kakĕ ĕma anu 'iakĕxa.

37 Usa 'ain ka Samlá ax 'apu 'aíšbi ñukĕbĕ Saúl axribi 'apu 'iakĕxa, ax ka Rehobot kakĕ ĕma baka kuĕbí anu 'ikĕ uni 'iakĕxa.

38 Usa 'ain ka Saúl ax 'apu 'aíšbi ñukĕbĕ Baalhanán Achornĕn bĕchikĕ axribi 'apu 'iakĕxa.

39 'Imainun ka 'apu Baalhanán ax ñukĕbĕ Hadad axribi 'apu 'iakĕxa, aín ĕmax ka Pau kakin

anëkë 'iakëxa, usa 'ain ka Hadad aín xanun anë Mehetabel ax ka Matred kakë uni 'ain bëchikë 'imainun Mesaabnën baba 'iakëxa.

⁴⁰ Ënë unikamax ka Esaúnën aintsin rëbúnki aín anëkama 'ikën, 'imainun anua tsóa aín men anëkama 'iakëxa: Timná, Alvá, Jetet,

⁴¹ Oholibamá, Elá, Pinón,

⁴² Quenaz, Temán, Mibsar,

⁴³ Magdiel, 'imainun Iram. Esaú ax ka Edom kakin anëkë 'iakëxa, usa 'ain ka akamax Edom kakë me anu 'apu 'iakëxa, anua aín aintsikama tsóa 'ain, ka uinu kara 'ia anu 'apu 'iakëxa.

37

¹ Usa 'ain ka Jacob Canaán kakë me anua aín papa 'itsama baritia tsóa me, anu tsóti bërúakëxa.

² Ënëx ka usaía Jacobnën 'aintsikama 'ia ñuikë bana 'ikën.

José 'imainun aín xukënkama 'ia ñuikë bana

Usa 'ain ka José ax bënë 'aish diecisiete bari-tiañu 'ixun, 'ain papan 'arakakë ovejakama ain xukëantu, Bilhá 'imainun Zilpá an ñu 'axunkë xanumia aín papan bëchia akamabëtan bërúankëxa. Usa 'ain ka Josénën ami nishkian aín xukënkama 'atima okëxun 'unáni aín papami manankëxa.

³ Usa 'ain ka Jacobnën aín bëchikë José 'itsaira nuibakin kuëëankëxa, aín xukënkama 'akësamaira okin, ax kaniakëkë 'ixun bëchikë kupin ka usakin 'akëxa, usa 'ikë ka aín tari achúshi upíira upíokin kuëëokin 'axun 'inánkëxa, usakian aín papan 'akëx ka 'itsaira kuëëankëxa.

4 Aín papan atu 'akēsamaira okin kuēñia 'unani ka aín xukēn apankamax Josémi xuatemati nishi nutsi a istisama tani abēbi banatisama tankēxa.

5 Usakin aín xukēnkaman 'akēxun ka Joséñen achúshi ñantan namákēxa, namáxun ka aín xukēnkama ñuixuankēxa ñuixunkēxbi ka atiaira xuatemati ami nishakēxa,

6 ami nishkēxunbi ka aín namákē ñuixunkin aín xukēnkama ēsokin kakēxa:

—Ēsokin kana namá mi ñuixumainun kamina kuakanti 'ain.

7 Ēn kana ēsokin namán nukamax kananuna achúshi naēnu 'ian, anuxun kananuna trigo bimi nēakin bitankēxun bukunrukin nan, usokin 'akēxbi ka 'ēn trigo nēakin bikē ax upiti nitsimēkē 'iaxa, usai 'imainun ka mitsunanēx 'ēnan nikē ami ñanati a bēararati kuainakēkē 'iaxa.

8 Ēsokian ñuixunkēxun ka aín xukēn apan achúshinēn kakēxa:

—¿Usa 'ain karamina mix nukaman 'apuira 'ianan an nu ñumēmikē uni 'iti 'ain?

Usakian ain namákē ñuixunkēx ka atiaira ami xuatemati aín xukēnkama nishakēxa.

9 Usokin namátankēxun ka basikēbētan Joséñen amirbishi namátēkēnxun aín xukēnkama ñuixuankēxa. Ñuixunkin ka ēsokin kakēxa:

—¿'Ēn kana namátēkēnkin bari, 'uxē, mapai rabē 'imainun achúshi 'ispa akamaxa 'ēmi ñanati shaíkia isan kixun kaina 'unánkaniman?

10 Ēsokin ka Joséñen namátankēxun aín papa kēñun aín xukēantu ñuixuankēxa, ñuixunkēxunbi ka aín papan ēsokin kakēxa:

—¿Uisakin namákin kaina usokin namán? ¿Min kaina min tita 'imainun min xukēnkamabē isana

'ëx mi 'urama kuani mimi ñanati tëtúbuti 'ai kixun sinanin?

¹¹ Usa 'ain ka aín xukën apankama 'aisamairai ami xuamati nishakëxa, usai atux 'ia iskin ka aín papan aín nuitu mëushi ënë ñukama manukima sinánkëxa.

Aín xukënkaman José marua bana

¹² Achúshi nëtën ka Josénën xukënkama Siquem kakë menu kuankëxa, aín papan 'arakakë ovejakama 'imainun cabrakama pimiti pasto bari.

¹³ Usai atux kuankë 'ain ka Jacobnën aín bëchikë José kakëxa:

—Ka kuant, min xukënkamax ka Siquem kakë me anu kuanxa, nun 'arakakë ovejakama 'imainun cabrakama, pasto pimi. Usa 'ain kamina anua isi kuanti 'ain.

Kakëxun ka Josénën —Asábi ka kana isi kuanti 'ain —kixun kakëxa.

¹⁴ —Kakëxun ka Jacobnën asábi ka kixun kakëxa.

Ka istan uisa kara min xukënkama 'ikën, 'imainun nun 'arakakë ovejakama kara uisa 'ikë kamina isi kuanti 'ain, isbëtsini kamina 'ë kai uti 'ain. Ësokin kaxun ka Jacobnën aín bëchikë José Hebrón kakë me anuxun xuakëxa, xukëx kuanx ka Siquem kakë me anu bëbakëxa,

¹⁵ bëbax kuaníbi ka me pampaira 'ain amami kiakëxa. Amami kikë mërakin ka achúshi unin ñukákëxa:

—¿Añu bari kaina uan?

¹⁶ —'Ën xukënkama bari kana uban —kixun ka Josénën kakëxa—. ¿Uinuxun ovejakama bërúai kara kuanxa karamina min 'ë katima 'ain?

¹⁷ —Ënuax ka kuanxa Dotánnu isa kuania kia kana kuan —kixun ka uni an kakëxa.

Kakëx ka José aín xukënkama bari Dotán kakë ëma 'urama anu kuankëxa.

¹⁸ Mërabëtsini aia 'urakëo isi ka aín xukënkama José ñui 'atimai banai uisa karanuna oti 'ain kïax kanankëxa, kánani ka José rëkatsi kïax kikankëxa.

¹⁹ Uisa karanuna oti 'ain kïax ka bëtsibë bëtsibë ain xukënkama kanankëxa:

—¡Ka kuat, an namákin iskë a ka aia!

²⁰ Kïax tsuákirui ka kanaanuna rëti 'ai kïax kanankëxa; rëtankëxun kanaanuna achúshi kininu nipati 'ain, usakin 'atankëx kanaanuna kiti 'ain, ñuina raëkëman ka piaxa. Usakin 'atankëxun kanaanuna uisai kara aín namákë ax 'ia kixun isti 'ain.

²¹ Kia ka aín apan Rubénnën kuakëxa, kuakin ka uisakin kara iëmiti 'ikë kixun sinánkin aín xukënkama kakëxa:

—Kanaanuna rëtima 'ain.

²² Kanaanuna aín imi 'apamikin 'atima 'ain. 'Ak-inma kanaanuna kini anu uni 'ikëma menu 'ikë ënu nipati 'ain, usa 'ixun kanaanuna nun xukën 'atima 'ain.

Ësokin ka Rubénnën Aín xukën José 'ati kuëenkinma kakëxa, an ka aín papanubi ubantëkëntisa tankëxa;

²³ usaía aín xukënkama kikëbëbi ka José aín xukënkama anu 'ikë anu nuküakëxa, nukutia ka aín xukënkaman ñatanxun aín tari pañubiankë a pëmikin biakëxa, ²⁴ bitankëxun ka kini 'umpaxñuma ñankáishi tutunkë anu nipakëxa.

²⁵ Usokin 'atankëx ka anuxuan 'akë anubi pi.

Buküakëxa bukuxun iskëxbi ka an ñu marukë ismaelita unikama Galaab kakë me anuax uakëxa. Ukin ka aín camellonën bëakëxa 'inínti ro sanuira 'imainun sanu ro i baka 'akë tsëpasa akama Egipto menu maruti ubani kuani uakëxa.

26 Usaia rikuatsinia iskin ka Judánën aín xukěnkama kakěxa:

—¿Añu ñu karana nun xukěn rětankěxun kananti 'ain, 'imainun karanuna uisoxun nun xukěn bamakě uněti 'ain?

27 Usakin 'akě 'imainun kananuna ismaelita unikama rikuatsinkě ěnė maruti 'ain, usa 'ain kananuna rětima 'ain, ax ka nun xukěn 'ibu 'ikěn.

Usakian kakěx ka aín xukěnkama asábi ka kiox kanankěxa.

28 Usakin kininu nipakě basimashika an ñumarukě unikama uakěxa, 'aia iskin ka José kininua bitankěxun, aín xukěnkaman an ñu marukě unikama veinte kuríki maně 'akě kupín maruakěxa. Usokin marukěxun ka José Egipto kakě menu buánkěxa.

29 Usa 'ain ka Rubén ax aín xukěn José chikínti sinanx 'uxunbi kini 'ukěmėuküa 'aíma okěxa, 'aíma oika ratuti sinánkasmai nitěxěti bėríkarana uisai 'iti 'ai kixun sinani aín chupa tukai masá nuituakěxa.

30 Masá nuitubakěxa anua aín xukěnkama 'ikě anu kuankin ka kakěxa:

—Uinu kara tuá ax 'ikě. ¿Añu karana 'ěn bėrí 'ati 'ain?

31 Usa 'ain ka Josénën xukěnkaman achúshi cabraněn tuá rětankěxun aín imin Josénën tari pėmikě anun a shiakěxa;

32 usakin 'atankěxun ka aín papa ěsokin kamiakěxa: ěnė kananuna mėran. ěnėx kara min bėchikě José aín tarima 'ikě kamina upiókin isti 'ain.

33 Kakěxun iskinbi 'unani ka Jacob kiakěxa: ěnėx ka 'ěn bėchikėnėn tari 'ikěn. Bėtsi ñuina raėkėman sapi ka piaxa.

³⁴ Usakin atu kai ka Jacob aín chupa tukai nitéxëti 'itsaira iankëxa, aín bëchikë bamakësa sinani.

³⁵ Usaia aín papa únbi manumisamai nitéxëkëbëtan ka aín bëchikë xanu 'imainun nukëbënë kaman uisoxun karana aín masá nuitukë a manumiti 'ain kixun sinánkëxa, 'aínbi ka an usokin kuëënmiti kuëëanma 'ikën; kuëënima ka aín bëchikënen rabanan 'itsaira ini kiakëxa: 'Ën sinánkë ënë nëtënuux karana 'ëxribi 'ën bëchikë 'ikësaribiti ñutima 'ain, ñutankëx kana anua uni ñukë 'ikë anuax 'ëx abë mërananti 'ain.

³⁶ An ñu marukë madianita unikaman ka José marubiankin Egipto kakë menu buánkëxa, buánxun ka suntárunën kushi Potifar kakë a maruakëxa, ax ka Egiptonu 'ikë 'apu aín suntárunën kushi Capitán 'iakëxa.

38

Judá 'imainun Tamar 'iá bana

¹ Usai 'itankëx ka Judá aín xukën kamanuax chikíakëxa, chikíkiani kuatankëx ka achúshi uni Hirá kakë aín xubunu 'iakëxa, ax ka Adulam kakë ëma anu 'ikë uni 'iakëxa,

² kuantankëx anu 'ixun ka achúshi canaëno uni Súa kakë aín bëchikë 'unánkëxa, 'unántankëxun ka aín xanu 'iti biakëxa usakin bitankëx ka,

³ abë 'iakëxa, abë 'itankëxun ka aín xanu ami bëchiakëxa bëchixun ka Er kakin anëakëxa.

⁴ Usakin ami bëchixun ka amiribishi aín xanu ñuitsimitëkëankëxa: Usokin ñuitsimixun ka aín bëchikë a bakënia Onán kakin anëakëxa.

⁵ Usakin 'atankëxunbi ka amiribishi bëchitëkëankëxa, bëchixun ka Selá kakin anëakëxa, aín papa Judá axa Quezib kakë ëmanu 'ain.

⁶ Usa 'ain ka Judánën aín bëchikë apan Er kakë achúshi xanu Tamar a 'inánkëxa.

⁷ 'Aínbi ka Nukën 'Ibun 'atimati nitsia iskin an 'akë ñu kuëenkima Er a ñunun 'imiakëxa.

⁸ Usai Er ñuan ka Judánën aín bëchikë Onán kakëxa:

—Min kamina 'unan añu kaina 'ati 'ain kixun, usa 'ain kamina min xukënan kasunankë xanu min 'ainitsi a biti 'ain, a bixunmi ami bëchikë ax ka min xukën apan ñukë 'ain rëbúnki 'iti 'ikën.

⁹ 'Aínbi ka Onánën tuá bakënkëkama ax ka 'ën bëchikëma 'iti 'ikë kixun 'unánkëxa. Usakin sinánkin ka aín xukënan kasunankë xanu a tuati kuëenkima 'ain nami 'akin 'ain nëtokë ñu ëmainshi 'apákëxa, usai 'ikin ka aín xukën ñukë axa a kupín aín rëbúnkiñu 'iti kuëanma 'ikën.

¹⁰ Usai 'ia Nukën 'Ibun iskëxbi ka Onán an 'akë ñukama upíma 'iakëxa, usa 'ain ka aribi ñutanun sinánxuankëxa.

¹¹ Usa 'ain ka Judánën aín piaka Tamar kakëxa:

—Min papan xubunu pain kamina 'ikuantí 'ain, anuxun kamina 'ën bëchikë Selá kanitamainun kaini kuantí 'ain abëmi birananun.

'Aínbi ka Judánën sinánkëxa Selá axribi sapi ka aín xukënkama 'ikësaribiti ñuti 'ikë kixun. Usa 'ain ka Tamar ax aín papan xubunu 'i kuankëxa.

¹² Usa 'ain ka 'itsama baritia 'ikëbë Judánën xanu, Súanën bëchikë axribi ñuakëxa. Aín xanu ñukë 'ain ka a sinani masá nuituakëxa usai 'itankëx ka Timnat kakë ëma anuxuan carnero rani tëakin mëníokë anu kuankëbë ka aín 'unánkë uni Hirá kakë adulamita uni ax abë kuankëxa.

¹³ Tamar an ka aín kuku a Timnatnua aín carnero rani tëai kuankë kuakëxa,

¹⁴ usai a ëmanu kuankë kuakin ka Tamarnën kasunamëkë xanun pañukë chupa pañukë a pëtankëx

ka bētsi chupan rakútankëx amo chupan bēpamēti unin 'unántimaisa kiox 'itankëx, anun Enaim kakë ëmanu atsínti anu tsóakëxa, ax ka anun Timnat kakë ëmanu kuantí bai anu 'iakëxa. Usa 'ain ka ësokín sinánkëxa Selá ax ka bērí kanikë 'aish cha 'ikën, 'aínbi kana abë biranankëma pain 'ai kixun ka sinánkëxa.

¹⁵ Usaia anu aín chupan bēpamëax tsókë iskin ka Judánën sinánkëxa ax isa achúshi xanu bētsi bētsi unin aín namí 'akë a 'ikë kixun.

¹⁶ Usai 'ikë ukinbí mērai ka Judá anúan ukë bai a ëni amo nirakëti abë banakëxa, banakinbí ka 'unánma 'ikën ax ka aín bēchikënën kasunankë xanu aín piaka a 'ikë kixun 'unánima abë banakin ka kakëxa:

—¿'Èbë kaina 'itima 'ain? Kixuan kakëxun ka xanunribi ñukákin kakëxa:

—¿Añu ñu kaina 'èbë 'inuxun min 'è 'inánti 'ain? Èsokín ka xanunribi kakëxa.

¹⁷ —'Èn kana mi bēmiti 'ain 'èn 'arakakë carnero tuá achúshi —kixun —ka Judánën kakëxa.

—Asabi ka —kixun ka xanun kakëxa —, 'aínbi kamina añu ñuñu kaina 'ai a pain 'è 'inánbianti 'ain, minmi 'è kakë a 'è bēmi kuanxun.

¹⁸ —¿Añu ñu mi ënxunti kaina kuëënin? —kixun ka Judánën ñukákëxa.

—Ñukákëxun ka min tēñuti 'imainun anúnmi 'unánti orakakë a 'imainun min tuinkë tsati akamina 'è ënxunti 'ai —kixun xanun kakëxa. Usai abë banatankëxun a ñukákëkama 'inántankëx ka abë uxakëxa, usai abë 'ixun ka Judánën aín bēchikënën kasunankë xanu tuuókëxa.

¹⁹ Usai abë 'ikiani kuanxun ka Tamarnën anúan rakuanan bēpamëkë a bianan xanu raëmëkën pañuti chupa pëxuan nanbiankë a pañutëkëankëxa.

20 Usai 'ikē basiramashi ka Judánēn aín 'unánkē uni adulamita akēñun aín cabranēn tuá achúshi xuakēxa, abēa 'ikē xanu a 'inánkian aín ñu anu naēnxankē a bixuntanun kixun xukēx kuanxunbi ka a xanu 'aíma okēxa.

21 Anu bēbaxun 'aíma okin ka anu 'ikē unikama ñukákēxa:

—¿Uinu kara axa bētsi bētsi unibē 'ikē xanu Enaim kakē ēmanu kuantu bai 'ipitiu tsókē 'isonkē ax 'ik?

Kakēxunbi ka —Ēnu ka bētsi bētsi unibē 'ikē xanu 'aíma 'ixanxa —kixun atun kakēxa.

22 Ēsakan kakēx ka amiribishi anua Judá 'ikē anu kuantēankēxa kuanxun ka kakēxa:

—Ēmi a ñuikin kakē xanu a kana mērakēma 'ain 'imainun ka anu 'ikē unikaman anuisa achúshi xanubi axa bētsi bētsi unibē 'ikē 'aíma 'ixanxa kixun 'ē kaxa.

23 Ēsakan kakēxun ka Judánēn kakēxa:

—Asabi ka 'imainun ka 'ēn 'inánkē ñukama a biti 'ikēn, uixbia 'ēmi kuaitima kupí ka 'ēn ñu kamabē bērúti 'ikēn, 'ēn kēmēkinma xuxunkē 'ikēbi kamina carnero bakē a mērakima 'inankēma 'ain.

24 Usai ax 'ikē rabē 'imainun achúshi 'uxē 'irukēsa 'ain ka, Judá achúshi unin kakēxa:

—Min piaka Tamar ax ka bētsi unikamabē 'iaxa, usa 'aish na tuukē ax unibē 'ikē kupían tuukē 'ikēn.

Usai kia kuati ka Judá munuma kuēnkēni ki-akēxa:

—¡Bitankēxun kamina a xanu nēnkanti 'ain!

25 'Aínbi ka unikaman chikinbētsinkí bēkēxunbi ka xanun aín kuku ēsokin kamiakēxa: Ēné ñukama 'ibu an ka 'ē tuoxa. Usa 'ain kamina mitsúnbi iskin uinan kara ēné tēñuti anua 'unánti orakakē 'imainun tsati ēnēx 'ikē kixun 'unánti 'ain.

²⁶ Kiaxa kikëbë ka Judá aín ñukama 'unáni ki-akëxa: An upíokin 'akëbëtanbi kana 'ën 'atima okin 'an, usa 'ain kana 'ën bakë bëchikë Selá 'inankëma 'ain usai 'itankëx ka uínsaranbi abë 'itëkëanma 'ikën.

²⁷ Usai 'itankëx ka Tamar ax aín nètë 'ikëbë rabë tuá naachikiakëxa.

²⁸ Naachikikin ka aín tita bakënkë anun a tuá achúshinën aín mäkën chikíankëxa. Chikinia ñuman chëxëanën mëtëkërë kai an xanu bakëmikë ax ki-akëxa: Ënëx pain ka bakënti 'ikën.

²⁹ Usakin 'akëxun ka a tuakën aín mäkën atsímitëkëankëxa ax ka ax pain bakënkë 'aish aín xukën apan 'iakëxa, usai 'ikë ka an naachikimikë xanun Fares kakin anëtankëxun kakëxa: Uisax kaina min pan chikían.

³⁰ Usaia 'ian ka aín xukën ñuman panshianën mëtëkërë kakë axribi bakëankëxa, usai bakënkë ka a xanun Zérah kakin anëakëxa.

39

José 'imainun Potifarnën xanu 'ia

¹ An ñu marukë unikaman ka José marubiankin Egipto kakë menu buánkëxa. Buánxun ka egipcio uní achúshi Potifar kakë a ismaelita unibunën maruakëxa. Potifar ax ka 'apu aín suntárunën kushi capitán 'imainun an bërúankë aín kushiribi 'iakëxa.

² Usai an ñu mëëmikë uni egipcio uni, aín xubunu 'ia ka Nukën 'Ibun José 'itsaira bërúankin 'akiankëxa.

³ 'Akinkëxuan upíokin Josénën ñu mëía ka a ñu mëxunkë unin, aín 'Ibun ka Josébë 'ixun 'akinia kixun. Usa 'ain ka Josénën mëëkë ñukamax upí 'iakëxa.

4 Usa 'ikë ka José ax ka uni upí 'ikë kixun an unikama bërúanti 'imainun an 'ain xubunu 'ikë kamabi ñu bërúanun kixun ami ëankëxa.

5 Anúan Potifarnën José aín xubu 'imainun aín ñukama bërúanun ënkë nëtëkaman ka Nukën 'Ibun Potifarmi upíokin sinánkin 'akiankëxa aín xubu 'imainun aín ñu 'apákë kamabi upí 'inun.

6 Usakin ami ënkëxuan Josénën aín ñukama bërúankëbë ka Potifar aín ñukama sinánkinma an bërúanxunkë anu 'ain, aín piti 'atishi isakëxa.

Usaia 'imainun ka José aín bēmanamiaux upíra uni 'iakëxa,

7 usa iskin ka basikëbëtan anua tēkë uni 'ain xanun upí 'ikë iskin kuëëankëxa, kuëënkin ka achúshi nētën Potifarnën xanun kakëxa:

—'Ëbë kamina 'iti 'ain kixun.

8 Kakëxunbi ka kuëënkima Josénën ësokín kakëxa:

—Ka kua, min bēnën ka kamabi aín ñukama 'ëmi éanxa, usa 'ain ka 'ëx ënu 'ain, aín ñukamami sinántima 'ikën.

9 Ënë xubunu ka 'ësaribi uni 'aíma 'ikën; usa 'ain ka 'ën ñu mëëxunkë unín a ñu kamína 'atima 'ain kixun kakëma 'ikën, mix kamina 'ain xanu 'ain; ¿usa 'ain karana 'ëx 'atima ñuira 'ai Nukën 'Ibu Diosmi 'uchati 'ain?

10 Kamabi nētën ubíokin anun kuëënkin abë 'inun kanan a rapasua 'inun kakëxunbi ka Josénën kuaisama tankëxa.

11 'Aínbi ka achúshi nētën José xubunu 'ikë ñu mëëti 'ai anua uixi 'aíma 'ain atsíankëxa,

12 'aínbi ka atsíniabi xanuxun aín chupa bikin kakëxa:

—'Ëbë kamina 'iti 'ain kixun.

Usakin kakian aín chupan bikëx ratuti abákiani chikíkin ka aín chupa xanun mëkënubi ëbuiankëxa.

13 Usai 'ikin timabiani chikíkin aín mēkēnubi aín chupa ēbiani chikíkēbētan ka

14 aín xubunu 'ikē an ñu mēēxunkē unikama kuēnkēnkin kakēxa:

—Ka kuat, 'ēn bēnēn ka ēnē hebreo uni achúshi ñu mēēnun kixun bēaxa usa 'aishbi ka bērí 'ēmi kuaitisania. Usa 'aish ka 'ēx mēu 'ain 'ēbē 'ikat-sikiax atsíanxa atsínkin bikēx kana 'ēx munuma kuēnkēan,

15 usai 'ēx munuma kuēnkēnia kúati ratuti chikiti abákin, ka aín chupa 'ēnu ēbianxa.

16 Usai 'itankēxun ka Josénēn chupa upíokin nankēxa, an ñumēmikē 'ain bēnē aín xubunu 'utainun.

17 Usaia 'ikē basimashi ka xubunu aín bēnē bēbakēxa, bēbaia ka aín xanun ami manánkin kakēxa:

—Hebreo uni achúshimi ñu mēēnun bēkē ax ka 'ēx anu 'ikēnu 'ēbē 'ikatsikiax atsíanxa,

18 atsínkēbē 'ēx munuma kuēnkēnia kúati ratuti chikíkin ka aín chupa ēnu ēbiani abáxa.

19 Ēsokin ka min ñu mēēmikē unin 'ē 'aia, ēsokian aín xanun kakēxun kuati ka Josénēn ñu mēēxunkē uni asérabi usai ikēxa sinani 'itsaira ami nishakēxa,

20 usai xuatemati ami nishkin ka José sipuati binun kixun aín suntárukama kakēxa, kakēxun bixun ka anua 'apun uni sipuakē anu sipuakēxa.

21 Usakin José sipuakē 'aínbi ka Nukēn 'Ibu abē 'ixun bērúankin 'akiankēxa, 'akinkēx ka upí nu-ituñu 'iakēxa, usa 'ikē ka an sipu bērúankē aín kushi an 'unánkēxa,

22 usa 'unánxun ka José abēa sipunu 'ikē unikama bērúanun kixun anēakēxa. Anēkēxun ka Josénēn kamabi ñu anu 'ikē a 'anun ñunuakēxa,

²³ usakin 'amainun an sipu bërúankë aín kushi an Josénën 'akë ñukama isama 'ikën, usakin ka Nukën 'Ibun 'akinkëxun aín ñu mëëtikama upíokin 'akëxa.

40

Josénën uni rabë aín namákë ñuixuan bana

¹ Usai 'itankëxa basikëbë ka an uvas baka xëati Egipto menu 'ikë 'apu 'inánkë a 'imainun an pán 'akë uni aín kushi rabë axribi, an ñu mëëxunkë 'apu Egiptonu 'ikë ami 'atimati banai ami 'uchakëxa.

² Usa 'ain ka faraón Egipto menu 'ikë 'apu ax a uni rabë ami 'aisamairai nishkin an 'ain xëati iské aín kushi 'imainun an pán 'akë iské aín kushi kuëntankëxun,

³ anua suntárukaman kushi 'ikë capitán 'ain xubunua 'ikë sipu anu a rabëbi xuakëxa, ax ka anua José sipuakë anubi 'iakëxa.

⁴ Usa 'ain ka suntárunën kushi capitanën an bërúanun kixun José 'inánkëxa, ax ka an 'apu ñu 'axunkë unikaman kushirabë 'iakëxa, usa 'aish ka akamax 'itsa barin anu sipuakë 'iakëxa.

⁵ Achúshi imë ka sipunu 'ikë uni rabëtan namákëxa, an uvas baka 'apu xëati 'inánkë 'imainun ka an 'apu pán 'inánkë aín kushi a rabëxun namákëxa, a namákënëx ka achúshi achúshinëx usaía 'itiñu 'iakëxa.

⁶ Usa 'ain ka José pëkaran sipunu 'ikë unikama isi uakëxa, ukinbi ka 'itsaira sinania masá nuituax tsókë a rabë mërakëxa;

⁷ usa iskin ka ñukákëxa;

—¿Uisakatsi kaina bërí masá nuitukë bëmánanshi 'ain?

8—Nu rabëxun kananuna ënë imë ësokin namán, 'aínbi ka uisakin namákë kara ax 'ikë kixun an nu ñuixunti 'aíma 'ikën kakëxun ka Josénën.

—¿Diosan kara uisakin namákë kara min namákë ax 'ikë kixun mi ñuixuntima 'ik? —Kixun atu kakëxa katankëxun ka Josénën—. 'Ë kamina min namákëkama ñuixunti 'ai kixun kakëxa.

9 Usakin kakëxun ka an 'apu aín xëati 'inankë aín kushi an pain aín namákë ñuixunkin José ësokin kakëxa:

—'Ën kana namákin uvas i achúshi isan,

10 ax ka rabë 'imainun achúshi pëñanñu 'iaxa. 'Imainun ka uvas i ax kotankëx uábuaxa, usai 'itankëx ka aín uábukë ax aín tëxkanñu 'inun uvas 'itankëx pëkéaxa.

11 Usai 'ian kana 'ën 'apun ami xëakë xampa a tuínxun ami uvas baka chinintakëxun kana xampamibi 'ënbi buánxun 'apu aín mëkënnubi 'inan.

12 Ësokian ñuixunkëxun ka Josénën kakëxa:

—Min namákë ax ka ësa 'ikën: rabë 'imainun achúshi i pëñanmi namákë ax ka rabë 'imainun achúshi nëtë ñui kikë 'ikën,

13 usa 'ain ka ënuax rabë 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan 'apun minmi an kuëenkëma ñu 'axunkë a istankëxun amiribishi min ñu mëétinu mi nantëkënti 'ikën, usakin 'akëxun kamina min 'asábiokin 'apu xampami aín xëati 'inánkë abi 'atëkënti 'ain.

14 Usa 'ain kamina mia usokëxun min 'ëmiribi sinánti 'ain, sinánkin kamina 'apu faraón 'ëribia ënua chikínun kati 'ain. ¡Usa 'ain kamina 'ëribi nuibaquin 'akinti 'ain!

15 'Ëx kana mëkama bëtsinkin hebreo unikama anu 'ikë menua bëa 'ain. Usa 'aish kana 'ëx ñu 'atima 'akëma 'aish sipunu 'iti kuëënima.

16 Ĕsokian Josénèn 'upiokin ñuixunia kuakin an pán 'akè aín kushi anribi 'ènribi kana Ĕsokin namá kixun kakèxa:

—'Ènribi kana Ĕsokin namákin rabè 'imainun achúshi tasá pán uxua 'èn maxkánu nankè isi pèkian.

17 Manámia 'ikè tasánua 'ikè pán ax ka batokin mèsukin 'akè ax ka faraónan 'iaxa, aínbi ka ñuina pèchiñukaman tasá 'èn maxkánua 'ikè a piaxa.

18 Usakin kakèxun ka Josénèn kakèxa:

—Minmi namákè ax ka Ĕsa 'ikèn: rabè 'imainun achúshi tasámi namákè ax ka rabè 'imainun achúshi nètè 'ikèn,

19 usa 'ain ka Ĕnuax rabè 'imainun achúshi nètè 'ikèbètan 'apu faraónèn minmi an kuèenkèma ñu 'akè isti 'ikèn, istankèxun ka achúshi inu mi bèntanun 'amiti 'ikèn, usakin bèntania ka xètèkaman min nami piti 'ikèn.

20 Usai 'ikè rabè 'imainun achúshi nètè 'ikèbètan ka 'apu faraónèn anúan aín titan tuá nètè 'ikèbètan achúshi fiesta chaiira 'akèxa, 'akin ka kamabi aín uni kushibukama kamiakèxa. Usakin kamikèxa aín kushibu timèan ka 'apu faraónèn an xèati 'inánkè unikaman kushi 'imainun an pán 'akè unikaman kushi sipunua binun xuakèxa.

21 Xukèxun bitsínkin bëia ka an aín xèati 'inánkè unikaman kushi aín ñu mèetinubi bëráma 'akèsabi okin nantèkèanan ka faraónèn aín xèati 'inántèkènun anubi nankèxa;

22 'aínbi ka an pán 'akè aín kushi aribi Josénean aín namákè ñuixunkèsabi okin inu bèntanxun tètsekènanun 'amiakèxa.

23 Usakin aín namákè ñuixunkèxbi ka an 'apu 'ain xèati 'inánkè uni ax Josémi sinanima ami manúakèxa.

41

Josénën 'apu faraónën namákékama ñuixua bana

¹ Usa 'ain ka rabě baritia inúkėbėtan. Achúshi imě faraónën, Nilo kakě baka kuěbi nixun isi pėkiakěxa,

² usakian an namákin iskėxbi ka baka mėuküax, mapai achúshi 'imainun rabě vaca 'upíira 'imainun xuairabu ax chikítankėxun basí xo chaxkěbu a 'ukēmėuxun pia isan.

³ Usokian pikėbėbi a kaxu bakanuax chikitika 'atima 'aish chumínkėkama mapai 'imainun rabě vaca axribi baka kuěbí raíri a 'urama sėtėrui niraakěxa.

⁴ Usai nirakėtankėxun ka vaca 'atimabu chumínkėkama an mapai 'imainun rabě vaca upíirabu 'imainun xuabu a eia isakěxa. 'Isibi ka faraón ratúkuatsianx bėsuakěxa,

⁵ 'aínbi ka amiribishi 'uxtėkėankěxa 'uxunbi ka amiribishi namákin istėkėankěxa: achúshi trigo xonuax mapai achúshi 'imainun rabě aín bimi upíirabu 'aish koia isakěxa.

⁶ Iskėbė ka a kaxu mapai achúshi 'imainun rabě trigo bimi, amiaxa bari urukė amiax bėkikin suñun 'atimokěxa chushikė isakěxa,

⁷ akama trigo bimi chushikěsa an ka trigo bimi mapai 'imainun rabě bimi upíirabu a pia isakěxa.

Usakin iskinra namati bėsui ka faraón kiakěxa iskinra kana namatin.

⁸ 'Aínbi ka a pėkaran anun masánuitukėishi 'ixun kamabi Egipto menu 'ikė an ñu tankė 'imainun an ñu 'unánkė unikama unun kixun kamiakěxa. Kamikěxa rikuatsinkė ka faraónën usakian namákėkama ñuixuankěxa, ñuixunkėxunbi ka uinu 'ikė uni an ñu tankė 'imainun an ñu 'unánkė

achúshinēnbi ñuixuama 'ikēn, uisakin namákin kara usakin namáxa kixun.

⁹ Usakian atun ñuixunkēbēma ka an faraón aín xēati 'inánkē uni aín kushi, ax kiakēxa:

—Bērí kana sinanatin usai 'iti 'aímabi kana 'ēx a sinanima manuan.

¹⁰ Mix 'apu 'ixun kamina nishkin an pán 'akē aín kushi 'imainun an mi xēati 'inánkē ēnēribi anua suntárunēn kushi capitán 'ikē sipu anu sipua.

¹¹ Achúshi imē kananuna nurabēxunbi namákēn, an pán 'akē aín kushian 'amainun kana 'ēnribi bētsiokin namákēn, usa 'ain ka an namákēnēx 'unántisama 'imainun 'ēnanēxribi unántisama 'aish uisakin namákē kara kixun unántisama 'iakēxa.

¹² Ēsokin nun namákē 'aínbi ka nubē achúshi hebreo uni bēna, an suntárunēn kushi ñu mēēxunkēribi anu 'iakēxa. A uni kananuna nun namákē ñuixuankēn, ñuixunkēxun ka nu uisakin namákē kara ax 'ikē kixun nu ñuixuankēxa.

¹³ ¡An nu ñuixunkē usaíbi ka 'iaxa! usa aín kana 'ēx amiribishi 'ēn ñu mēētínu atsímáinun ka bētsi aribi inu bēntanxun tētsékamiáxa.

¹⁴ Usokian ñuixunkēxun ka faraónēn José bēríbia sipunua chikínbētsinkin anu bēnun kamiakēxa. Usakian kamikē ka Josénēn mēníokakin aín bu tēamianan aín chupa upí pañubiani kuantankēx faraónu bēbakēxa.

¹⁵ Usaia bēbakē ka faraónēn kakēxa:

—'Ēn kana ēsokin namán 'aínbi ka an 'ēn namákē 'ē ñuixunti 'aíma 'ikēn, usa 'aínbi kana 'ēn kuan, mín isamína uni aín namákē ñuixuni kixun ñuia kana kuan, usa 'ain kaina mín 'ēn namákē 'ē ñuixunti 'ain.

¹⁶ Kakēxunbi ka Josénēn —ax ka 'ēnbi 'akēma 'iti 'ikē —kixun kakēxa—; 'aínbi ka Nukēn 'Ibu Diosan kuni mix 'apu 'aish upí 'inun mi ñuixunti 'ikēn.

17 Usokian kakëxun ka 'apu faraónën José katëkëankëxa:

—'Ën namákënuax kana Nilo kakë baka kuëbí nikë 'ian,

18 usakin 'ën nixun iskëxbi ka bakanuax mapai achúshi 'imainun rabé vaca upíira 'aish, xuairabu an basi xochaxkébu a mëuxun pia isan.

19 Usakian pikëbëbi ka a kaxú mapai achúshi 'imainun rabé vaca chumínkë 'aish 'atimara axribi piküaxa. ¡Uinsaranbi kana 'ën usa vaca 'atima Egipto me ënuax iskëma 'ain!

20 Ënë vaca chumínkë 'atimabu an ka ax pain chikíkë mapai rabé 'imainun rabé vaca upíirabukama a eaxa;

21 'aínbi ka usakin eaxi uínbi 'unántisama 'iaxa, usa 'aish ka bëráma 'ikësabi chumínkéira 'iaxa.

Usokin namati kana bësuan,

22 'aínbi kana 'uxtënkëxunbi amiribishi namákin mapai achúshi xonuax trigo bimi upíirabu koia isan.

23 Usakin iskëbëbi ka a kaxú mapai 'imainun rabé trigo bimi ami bari urukë amiax békikin suñun 'akëx béküax chushi ëskikë 'ianan nëmëké koaxa.

24 A trigo bimi chushikësa 'imainun mënukësa an ka mapai 'imainun rabé trigo bimi upíirabu a pi-axa. Usakin namáxun kana an ñu tankë unikama timëxun ñuixuan, 'aínbi ka atu achúshinënbi usakin namákë ka ax 'ikë kixun 'ë kakëma 'ikën.

25 Usakian kakëxun ka faraón Josénën kakëxa:

—Minmi 'apu 'ixun rabëokin namákë ax ka achúshi ñu ishi ñui kikë 'ikën. Diosan ka mi 'unánmisa tania añu kaina 'ati 'ai kixun.

26 Mapai achúshi 'imainun rabé vacakama upíirabu ax ka mapai achúshi 'imainun rabé

baritia 'ikën, usaribi ka mapai achúshi 'imainun rabé trigo bimi upírabu ax 'ikën. Ax ka a mi namákë abi 'ikën.

²⁷ Mapai achúshi 'imainun rabé vaca chumínkë 'imainun 'atima axa bëtsi kaxú chikíkë ax ka mapai achúshi 'imainun rabé baritia 'ikën; usaribi ka mapai achúshi 'imainun rabé trigo bimi chushikësa 'imainun mënukësa amiaxa bari urukë amiax bëkikian suñun xarokë ax ka mapai achúshi 'imainun rabé baritia a piti 'aíma 'ain numi 'iti a 'ikën.

²⁸ 'Ën mi kakë usabi oi ka 'iti 'ikën: Diosan ka mix 'apu 'ikë usakia an ñu 'ati a ñuikin mi ismiaxa.

²⁹ Usa 'ain ka 'inuxun 'aia mapai achúshi 'imainun rabé baritian a piti 'itsaira 'imainun unin 'apákë ñu 'itsaira bimiñu kamabi Egipto menu 'iti 'ikën,

³⁰ usai 'itankëx ka mapai achúshi 'imainun rabé baritia a piti 'aimaira 'iti 'ikën. Usai 'ikëbëtan ka uínbi Egipto menu ka 'aisamaira piti 'iakëxa kixun sinántima 'ikën.

³¹ Usa 'ain ka a piti ñu 'aimaira 'ikëbë, ñu 'apákëa kokë bërâma iâsa 'itima 'iti 'ikën.

³² 'Ën 'apu minmi rabé okin namákë ax ka, Nukën 'Ibu Diosan uisakin kara 'aísa tania usakin 'aia, usa 'ain ka ënuax basimashi 'iti 'ikën.

³³ Usa 'ain sapi kamina 'ën sinánkëxun basikinmaishi uni achúshi sinánñuira 'imainun an ñu 'unánkë, an ënë Egipto menu 'ikë unikama an bërúankin isti anëti 'ain.

³⁴ Mix 'apu 'ixun kamina ësokin 'ati 'ain: min kamina aín kushikama anëtankëxun, kamabi menu kuankian unin 'apákë trigo bimi bikë ax ka mapai achúshi pisha bikë anua aín chukúmashi

biti 'ikën, bikin ka mapai achúshi 'imainun rabé baritia 'imi Egipto menua unin 'apákë 'aisamaira tuaia timëti 'ikën.

³⁵ Usa 'ain kamina min kati 'ain kamabi trigo bimi upibukama ka mapai 'imainun rabé baritia anun timëti 'ikën; timëtankëxun ka achúshi xubunu bukúnti 'ikën, ax ka usokin kamabi ëmakamanu bukúnti 'ikën, ax ka kamabi uni ëmanu 'imainun naënu 'ikë unikaman piti 'ikën.

³⁶ Usakin mi 'amikëxun atun trigo bimi bukúnkë 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabé baritia numi 'ikëbëbi unikama numin bamatima 'ikën, Egipto me ënu tsókë unikamax.

José Egipto menu 'apu ía bana

³⁷ Usakian Josénën kakë ax ka 'apu faraón 'imainun aín unikamanan upí bana 'iakëxa,

³⁸ usaía kia ka faraónën aín unikama ësokin kakëxa:

—¿Uisaxun karanuna bëtsi uni 'ësaribi aín 'Ibu Diosan bëru ñunshinñun nun mërati 'ain?

³⁹ Ësai kitankëxun ka José kakëxa:

—Misaribi uni sinánñuira 'imainun an ñu 'unánkë uni ka 'aíma 'ikën, usa 'ain min 'Ibu Diosan mi 'unánmikëxun kamina ënë ñukama 'unanin.

⁴⁰ Ësokin katankëxun ka 'apu faraónën José kakëxa, mix kamina anu 'ëx 'ikë 'apun xubu anu 'iti 'ain, 'imainun kamina ënë menu 'ikë unikaman min kakësokin 'ati 'ikën, kamabi uni min kakësa okían ñu 'anun 'amiti 'ain 'aímbi kana. 'Ëx kuni 'apu 'aish mi manámi 'ianan kushiira 'iti 'ain.

⁴¹ Ka kuat, 'ën kana kamabi Egipto menu 'ikë unikaman kushimi 'inun mi anëin. Ësokin kakinshi ka,

42 faraónën 'apu 'ixuan mēñukë a ëchikinshi aín mēñusuti bitankëxun Josénën mēkënu mēñumiakëxa. Usakin mēñumitankëxun ka aín chupa lino 'upíira upí a pañumianan aín tēuti kuri 'akë a tēñumiakëxa.

43 Usakin aín ñukama pañumitankëxun ka anúan ax nikë caballonën nikinkë bëtsi a kaxu 'ikë bëtsi anu José 'aruakëxa, 'arutankëx ka kiakëxa, bérí ka kamabi unix aín bémánanuax sharati rantinpu-runkin kamina anúan kuantí bai bëaratima 'ain, usa 'ain ka Josénëx kamabi Egiptonu 'ikë unika-man 'apu 'iakëxa.

44 Usakin 'atankëxun ka faraónën kakëxa:

—Ëx kana 'apu 'ain, usa 'aínbi ka Egipto menu 'ikë unin mix kikëma 'ain añu ñubi 'atima 'ikën.

45 Usa 'ain ka 'apu faraónën bëtsiokin anëkin José egipcionu 'ikë anën anëakëxa Safenat-panéah kakín anëtankëxun, ka Asenat akëñun 'ain xanu 'iti birakamiakëxa, ax ka Potifera kakë Sacerdotenën bëchikë xanu 'iakëxa, ax ka On kakë ëma anu tsókë uní 'iakëxa, usakian 'akëx ka José Egipto menu 'apu 'iakëxa.

46 Anua 'apu 'imikë anu ka José treinta bari-tiañu 'iakëxa, usa 'ain ka José anua faraón 'ikë anuax chikítankëx Egipto me kamaoi kuainbëkini niakëxa.

47 Usa 'ain ka ñu 'apákë 'aisamaira bimiñu 'aish piti 'itsaira 'iakëxa mapai achúshi 'imainun rabë baritia ñu 'apákë bimiakëxa,

48 usa 'ikë ka Josénën ax 'apu 'ixun kamabi trigo 'apákë mapai achúshi 'imainun rabë bari-tia sënëmikin timënun unikama 'amiakëxa; usakin 'amianan ka trigo buküanan anuxuan 'apáxun bikë

ëmanua anu bukúnti 'akë anubia trigo bukunun 'amiakëxa.

⁴⁹ Usakian Josénën timëmikëx ka trigo bimi parúmpapa kuëbínua masi iskësaira 'iakëxa. Usa 'ain ka 'aisamaira 'ikë uínbi tupuntisamaira 'ianan uiti 'itsaira kara kixun tupuntisamaira 'iakëxa.

⁵⁰ Usa 'ain ka anúan ñu 'apákëxbi kootima baritia 'isamapain 'ain Josénën aín xanu Asenat kakë ami rabëokin bëchikë 'iakëxa.

⁵¹ A paian bëchikë aín rëkuën bëchikë a ka Manasés kakin anëakëxa, anëtankëx ka kiakëxa: “Nukën 'Ibu Diosan ka 'ëx masá nuituanan tëmëraiabi 'ë manumiäxa 'imainun ka 'ën papan aintsikamiribi manunun 'ë 'imiäxa.”

⁵² Usakin 'atankëxun ka bëchitëcëntancëxun Efraín kakin anëakëxa, anëtankëx ka kiakëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka anuax 'ëx tëmërakë me ënuax 'ëx bëchikëñu 'iti kuëanxa.

⁵³ Usa 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabë bari inúkëbë unin ñu 'apákë Egipto menu 'aisamaira 'iskë ax sënëankëxa,

⁵⁴ usaía 'ikëbë ka José kikësabi oi mapai 'imainun rabë baritia inúkëbë unin ñu 'apákëbi añu ñubi menu koama 'ikën, José kikësabi oi ka usai 'iakëxa. Usaia raíri mekamanu 'imainun ka, Egipto menushi a piti ñu 'aisamaira 'iakëxa;

⁵⁵ usa 'ain ka Egipto menu tsókë unikamax a piti 'aíma 'ain numin 'i 'apu faraónu trigo ñukati kuankëxa, kuanxun ñukákëxunbi ka 'apu faraónën egipcio unibu kakëxa: Kamabi unikama mitsux kamina José isi kuantu 'ain, kuanxun kamina añu 'anun kara mitsu kaia usakinbi 'ati 'ain.

⁵⁶ Usa 'ain ka kamabi menua a piti 'aíma 'ain Josénën anua trigo bukunkëkama xëókanun kixun

kakëxuan xëókakëbëtan ka egipcio unikaman trigo maruakëxa, usai 'ikëbë ka kamabi nëtën numi chaiira 'ain a piti 'aíma 'iakëxa.

⁵⁷ Usai 'ikëbë ka kamabi menuaxribi a piti 'aíma 'ain Egipto menua José 'ain, trigo marui unikama uinu 'ikë menubi a piti 'aíma 'ain uakëxa.

42

Josénën xukënkama Egipto menu kuan

¹ Usa 'ain ka Jacobnën Egipto menu ka trigo axa kixuan ñuikania kuakëxa, kuakin ka aín bëchikëkama kakëxa: ¿Añu kaina anuxun mitsúxbi bëtsibë bëtsibë isanankin 'akanin?

² Èsokin ka 'è kakanxa Egipto menu kaisa trigo axa. Usa 'ain kamina anu kuantankëxun nukaman piti trigo marui kuantí 'ain, a piínu nukamax bukunun.

³ Èsokian aín papan kakëx ka Egipto menu mapai rabë Josénën xukënkama trigo marui kuankëxa;

⁴ 'aínbi ka Jacobnën aín bëchikë Benjamín, Josénën xukën a atubë kuantanun xuama 'ikën, anu kuaníbi ka ñu 'aisama inuti 'ikë kixun sínánkin.

⁵ Usa 'ain ka Jacobnën bëchikë kamax anribia trigo marui kuankë unikamabë kuankëxa. A nëtë kaman ka kamabi Canaán menu a piti ñu 'aíma ain numi chaiira 'iakëxa.

⁶ Usaia 'imainun ka José ax Egipto menu 'apu 'ain, unikama trigo maruti anëké 'iakëxa. Usa 'ixun ka axa trigo marui bëtsi menuax kuankë unikama anu kuania trigo maruakëxa. Marukëbëbi ka aín xukën kamaxribi ami bëbai nirakëti aín bëmánanën me tikai rantinpuruni tsóbuakëxa.

7 Usai anu nukutia iskin ka Josénën ënë unika-max ka 'ën xukën 'ikë kixun 'unánkëxa; 'unánkinbi ka, atu 'unánkëmasa 'ixun, munuma banakin atu ñukákin kakëxa:

—¡Mitsux! ¿kaina uinuax aín?

Kakëxun ka —nukamax kananuna Canaán men-uax trigo marui aín —kixun atun kakëxa.

8 'Aínbi ka an 'unánkëxunbi aín xukënkaman José 'unánma 'ikën.

9 Usa 'ain ka atux usai 'itia namá a sinánkin aín xukënkama Josénën kakëxa:

—Mitsux kamina këmëkuatsini 'utunanishi uan. Usa 'ain kamina uisaxun 'aísa kara ënë ëma 'ikë kixun isi ukan.

10 —Usama ka nun 'Tbu —kixun ka atun kakëxa —. An mi ñu mëëxunti nukamax kananuna trigo maruishi uan.

11 Usa 'ain kananuna nukamax achúshi papan bëchikëshi 'ain. Usa 'aish kananuna upí sinánñuishi 'ain. Usa 'ain kananuna uínsarabi këmëkianxun bëtsi ëmakama 'utunkëma 'ain.

12 —Usama ka —kixun ka Josénën karaishiakëxa —. Mitsux kamina këmë kuatsini 'utunanishi uan.

13 Usakian kakëxunbi ka atun katëkëankëxa:

—An mi ñu mëëxunti nukamax kananuna mapai rabë 'imainun rabë xukën 'ain, usa 'aish kananuna achúshi papan bëchikëshi 'ain, usa 'ain kananuna nukamax Canaán kakë me anu tsotin. Usa 'ain ka nun xukën 'anáka itsi nun papabë bëruaxa 'imainun ka nun xukën 'anákaíra ax nubëma 'ikën.

14 Èsokian kakëxun ka Josénën amiribishi katëkëankëxa:

—¡Kana mitsu kan! Mitsux kamina këmëkuatsini uisakara ënë me 'ikë kixun 'utuanan añu kara ënu 'ikë kixun isi uan,

15 usa 'ain kana 'ën mitsu ësokin tanin: 'Ënbi kana 'apu faraónën anën mitsu kain ënuax kamina min xukën 'anákaира ax pain utamainun uíxbi chikítima 'ain.

16 Usa 'ain ka mikama achúshinën a bitsi kuantí 'ikën. A bitsia kuantamainun ka raírínëx sipuakë 'iti 'ikën. Usa 'ain kananuna mitsúxmi kikë ënëx kara aséرابи 'ikën kixun isti 'ain, mitsux kikë aséرابима 'ain ka këmëkuatsini ukë 'iti 'ikën. Ësakin kana faraónën anën mitsu kain.

17 Ësokin pain katankëxun ka rabë 'imainun achúshi nëtë Josénën atu sipuakëxa,

18 usakin sipuaxunbi ka rabë 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan atu kakëxa:

—'Ëx kana Dios kikësabi oi 'ikë uni 'ain. Usa 'ain kamina mitsun 'ën kakësabiokin 'ati 'ain, mitsúxmi nu këmë kuatsinxun 'utuni ukë 'ikëbi:

19 usa 'ain kana 'ën 'unánti 'ain mitsux kamina uni sinan upíñu 'ain kixun usa 'ain ka achúshinëx sipunu bërúmainun kamina mitsun aintsikaman píti trigo buani kuantí 'ain.

20 Kuantankëxun kamina min xukën 'anáka 'ë bëxúnti 'ain, a békëbëtan kana aséرابи kamina mitsux këmëkëma 'ai kixun 'unánti 'ain. Usama 'ain kamina mikamax bamakë 'iti 'ain. Usaia kikëbë ka usa ka 'iti 'ikë kixax kikankëxa,

21 'aínbi ka atúxbi bëtsibë bëtsibë kanankëxa:

—Aséرابи kananuna nun xukënbë 'atimnankën, nun kananuna nua uisabi oxuma 'anun kakëxun kuakin nuibama 'ain, axa tëmëraia iskinbi. Usa 'ain kananuna nuxribi bérí tëmërain.

22 'Imainun ka Rubénën kakëxa:

—Usa 'ain kana 'ën mitsu kakën nun xukën 'anáka kananuna 'atima otima 'ain; kakëxunbi kamina mitsun kuakanma 'ain, usa 'ain sapika nukamaribi ax ñua kupí usakin nu 'aia.

23 Usai atux kia Josénën kuatiabika 'unánma 'ikën, ax ka bëtsían usai ka kia kixun kamainun banakëxa.

24 Usakin aín xukënkama kaíbi atúxa usai kia kuati masá nuituti uri kuanx ka José iankëxa. Usai inkuatsini anua atux 'ikë anu utëkënkin ka atu kakin, amo nitsinakin Simeón atun ismainunbi nëamiakëxa.

25 Usokin 'amitankëxun ka Josénën aín unikama kakëxa, trigo aín pishanu buchuokin 'aruxuanan, kamina atun kuríkiribi atun pisha 'ukëmëu achúshi achúshi pishanubi 'aruxuntënkëti 'ain, 'anan kamina kuankian bainuxun pibianti aribi 'inánti 'ain. Èsokian Josénën kakëxun ka an kakësabiokin aín unikaman 'akëxa.

26 Usakian pishanu purukin trigo 'inánkëxun ka atun asno anu 'arubiani anuax kuankëxa.

27 Usai anuax kuanbaiti ka ñantánbukëbë anua imë uxti anu nirakëakëxa, nirakëxun ka atu achúshinën pain aín pisha asno piminuxun trigo binuxun aín pisha rëchurukinbi ka, aín kuríki pishanu bërakankin 'arukë mërakëxa.

28 Usakin mërari ratúkin ka aín xukën achúshinën raíri kakëxa:

—¡Ka kuat, 'ën kuríki ka amiribishi 'ë mañaxa!
¡'Èn pishanubi ka 'ën kuríki 'ikën! Èsakian bëtsin kakëx ka raírinëx ratuti bërëi 'itsaira rakuëti a xukën kamáxbi kanankëxa:

—¿Diosan kara nukamaxnu ësai 'iti nu sinánxukin ësokin nu ax?

29 Usa 'ain ka Canaán menu bëbakëxa, bëbaxun ka kamabi atux 'ikë aín papa Jacob ñuixunkin kakëxa, a èmanu 'ikë 'apun ka nu 'atimai banai nishkin nux isanuna këmëkianxun atun me 'utuni kuan kixun nu kaxa:

³⁰ —A ěmanu 'ikĕ 'apu an ka numi 'atimai, banai nishkin nu kaxa mitsux kamina kĕmĕ kuatsini ěnĕ menu 'ikĕ unikama unĕxun 'utuni ukan.

³¹ Usai kiabi kananuna ěsokin kan nux kananuna uni mĕnin sinánñuishi, 'ain usa 'aish kananuna nukamax an uni 'utunkĕ uni ama 'ain;

³² katankĕxun kananuna ěsokinribi kan nux kananuna achúshi papañushi mapai rabĕ 'imainun rabĕ xukĕn 'inun bĕchia 'ain; usa 'ain ka bĕtsi nubĕma 'ikĕn 'imainun ka nun xukĕn 'anáka nun papabĕ Canaán menu bĕruaxa kixun kananuna kan.

³³ Ěsakin kakĕxun ka an nukama kaxa: Bĕrí kuni kana asĕrabi kaina mikamax upisananñu 'ain kixun 'unánti 'ain. Usa 'ain kamina min xukĕn achúshi 'ĕnu ěbianti 'ain ěbiankin kamina trigo 'it-samashi min aintsikama buánxunti aín,

³⁴ 'aínbi kamina min xukĕn 'anáka 'ĕ bĕxunkanti 'ain. A mi 'ĕ bĕxunkĕxun kana mitsux kamina upi sinánñubu 'ianan kĕmĕkuatsini ukĕma 'ain kixun 'unánti 'ain; usa 'ain kana mitsun xukĕn 'anáka axa upi 'inun ěnti 'ain, 'imainun kamina mitsuxribi ěnĕ menu niti 'ain.

³⁵ Usa 'ain ka atun ěmanu kuantankĕxun trigo pishanua bukunpakinbi Josĕnĕn xukĕn atun kuríki a 'ukĕmĕukĕa pisha chukúmaratsunua mĕrakĕxa, achúshi achúshi atun pishanua. Usokin pisha chukúmaratsunua kuríki mĕrai ka a xukĕnkamaxbi aín papabĕbi ratúkankĕxa.

³⁶ Usa 'ain ka Jacobnĕn kakĕxa:

—Mitsun kamina bĕchikĕñuma 'ĕ 'imin. José ka nubĕma 'ikĕn, 'ianan ka Simeónĕxribi ka nubĕma 'ikĕn, ¡'imainun kamina Benjamínribi 'ĕ bĕrí ěmibiankasin kin! ¡Ěsakin 'akin kamina 'ĕ bĕchikĕñuma ěnkanin!

37 Usaia kia ka Rubénnèn aín papa kakëxa:

—'Ën bërúanun kamina Benjamín 'ën məkënu ënti 'ain usa 'ain kana 'ënbi mi bëxuntëkënti 'ain. Bëxunkëxuma kamina, 'ën bëchikë rabë ënë 'ati 'ain.

38 Usai kiabi ka Jacobnèn aín bëchikë kakëxa:

—'Ën bëchikë aín 'anáka ënë 'ikëbi kana mit-sukëñun xutima. Aín xukën José ka ñuakëxa usa 'ain ka aratsushi tikiaxa. Mitsubë kuania ñu 'aisama inuti ñuanan 'ikëbë kaina uisai 'iti 'ain, mitsux kamina 'uchakë 'iti 'ain 'ëx kaniakëkë 'aish 'itsaira masá nuituti ñukëbë.

43

Aín xukën kaman Benjamín Egipto menu buan

1 Usa 'ain ka nëtëkamabi a piti ñu a menu 'aíma 'iakëxa,

2 usa 'ain ka Jacobnèn aín bëchikë kamabëtan Egipto menua buánkë trigo a pikëx këñúkëbëtan aín bëchikëkama kakëxa:

—Amiribishi kuantankëxun kamina trigo chukúmashi marutëkëni kuanti 'ain.

3 'Aínbi ka Judánèn kakëxa:

—Asérami ka anu 'ikë unin an nukama kaxa: Min xukën 'anáka bëíma kamina 'ë isi ukantima 'ain.

4 Usa 'ain kananuna min nubë, kuantanun xukëbë trigo maruikuanti 'ain;

5 'aínbi kananuna minmi nubë kuantanun xukëbëma kuaniman. A unin ka nu asérami kaxa: Min xukën 'anáka a bëíma kamina 'ë isi ukantima 'ain.

6 Ësokian katëkënkëxun ka Jacobnèn kakëxa:

—¿Uisa kupín kaina 'ë 'itsaira 'aisama on? ¿Uisati kaina nun xukën 'anáka ka anu 'ikë kixun a uni kan?

7 Kakëxunbi ka atun katëkëankëxa:

—A unin ka uisa unikaraisanuna 'ain kixun 'itsaira ñukákin nun aintsi 'ibukama nu ñukáxa. Ñukákin ka nu kaxa: ¿Min papa kara ñukëma pain tsótax? ¿Min xukën itsi kara anu 'ik? Nun kanaanuna an ñukákësabi okin an kakë banakama kan. ¿Uisaxun karanuna min xukën 'anáka kamina bëti 'ain kixun kakëxun 'unánkë 'itsían?

⁸ Usa 'ain ka Judánën aín papa Jacob kakëxa:

—Nux upitax tsóti kuëenkin kamina nun xukën 'anáka 'ën bërúanun xuti 'ain, xukëbë kananuna bëríbi kuantí 'ain. Usa 'ain kananuna mi 'imainun nukama 'ianan nun bëchikë kamaríbi ñutíma 'ikën.

⁹ 'Ën kana a tuá bërúanti 'ain; 'ë kamina axa uisai kara 'ikëbëtan kati 'ain. 'Ën a tuá bëtëkënima kana anun tsókë nëtëkaman 'ëx min 'uchokë 'iti 'ain.

¹⁰ 'Ënuax 'itsaira banai panatíma kuanx kuni kananuna rabëti kuantankëx ukë 'itsían.

¹¹ Usa 'ain ka aín papan ësokín kakëxa:

—Anun nun ënëñu mëníoti bëtsi ñu ka 'aíma 'ikën, usa 'ain kamina ësokín 'ati 'ain: mitsun pisha kamanu kamina a uni 'inaishiti kuanxun achúshi ñu buánti 'ain. 'Ënë menuxun uniokë ñu upíira: bálsamo kakë sanuíra chukúma 'imainun buna rëpa chukúmashi 'imainun ro tsëpasa 'imainun i baka 'akë ro akëñun ro ua upíira nun menua 'ikë aribi buánti 'ain.

¹² Buánkin kamina nëtë itsinmi buánkë usamaira kuríki këxtuíra buántankëxun minbi 'inánti 'ain, mitsun 'inankëxunbia 'inantëkënkësamaira 'inánti 'ain; 'inánkin kamina manuxun sapi ka usakin 'axa aribi 'inánti 'ain.

¹³ ¡Usa 'ain kamina! min xukën 'anáka bibiakin buántankëxun a uni istëkëni kuankanti 'ain.

¹⁴ Usa 'aínbi ka Nukën 'Ibu Dios ax kamabi kushiñu an mitsua uisabi okíma nuíbanun 'imi-

anan, min xukén sipunu 'iké a ěnun sinánmikin Benjamín utékĕnun upíokin sinánmiti 'ikĕn. Usa 'ain kana 'ĕn bĕchikĕkama nĕtĕkĕbĕ, bĕchikĕñuma 'ĕx 'iti 'ain.

15 Usakian Jacobnĕn kakĕxun ka aín bĕchikĕkaman anu 'iké 'apu 'inaishiti kuantí ñukama bianan, pishami kuríki kĕxtuira bianan, Benjamínribi bibiani Egiptonu kuankĕxa. Kuantankĕx ka anua José 'iké anu bĕbakĕxa,

16 usaía bĕbaia ka Josĕnĕn Benjamín atubĕa kuankĕ isakĕxa, iskin ka an aín xubu bĕrúankĕ uni a kakĕxa:

—Ĕnĕ unikama kamina 'ĕn xubunu buánti 'ain, 'imainun kamina vaca rĕtankĕxun piti 'itsaira 'ati 'ain, atun ka bari xamarukĕbĕtan bĕrí 'ĕbĕtan piti 'ikĕn.

17 Ĕsakian kakĕxun ka aín ñu bĕrúankĕ unin aín kushin Josĕnĕn kakĕsabiokin anbi aín xubunu atu buánkĕxa,

18 'aínbi ka Josĕnĕn xubunuax ratuti kánani kikankĕxa:

—jĔnĕx ka kĕmĕkin nu bĕkĕ 'ikĕn! Bĕtsi nĕtĕn trigo marukin 'inankĕxunbia nu 'inantĕkĕnkĕ kuríki a kupín sapika nu bĕaxa. Usa 'ain sapi ka nukama kuantanun xukima tĕmĕramianan kupímashi nukamabi ñu mĕĕmiti 'ikĕn, nun ñuinakama kĕñunbi.

19 Usa 'ain ka nukuti aín xubu xĕputi 'urama oí a rapasu kuani nirakĕkin an ñu bĕrúankĕ uni abĕ banakin.

20 Atun kakĕxa:

—jUisati, kara Nukĕn 'Tbu! Bĕtsi nĕtĕn kananuna asĕrabi trigo marui uan,

21 'aínbi kananuna ënuax kuantankëx anu nu imë uxti anu nukuxun nun pisha rëchurupakinbi, kananuna pisha bërakankin achúshi achúshi nun pishanua kuríki 'arukë mëran, a kuríki ka kamabi 'iaxa. A kananuna bërí 'inántëkënti bëan,

22 bëanan kananuna nun kuríkiribi anun trigo maruti bëtëkëan. 'Aínbi kananuna uin kara a painun 'inánkë kuríki nun pishakamanu 'arutëkëanxa kixun 'unánkëma 'ain.

23 Kakëxun ka an ñu bërúankë unin atu kakëxa:

—Kamina 'itsaira rakuékantima 'ain. Mitsun Dios min papabëtan rabikë an sapi ka a kuríki mitsun pishanu 'arukë 'iti 'ikën, 'ën kana anúnmi trigo kupíokë kuríki a bian usa 'ain kamina 'itsaira rakuétima 'ain. Kamina 'itsaira masá nuituti rakuétima 'ain.

Ësokin katankëxun ka an ñu bërúankë unin Simeón sipunua chikínbëtsinkin aín xukën kamanu bëakëxa;

24 usakin 'axun ka atu kamabi Josénën xubu 'ukëmëu ubankëxa, uantankëxun ka anúan tachukati 'umpax 'inántankëxun aín ñuinakamaribi aín piti 'inánkëxa.

25 Usa 'ain ka a 'inainshiti békë ñukama mëníokin, José ka bari maníkëbë atubëtan pi uti 'ikë kixun 'unánxun kaíankëxa.

26 Usakian kainkëxa aín xubunu bëbaia ka atúan 'inainshitia uankë ñukama a 'inánkëxa, 'inani ka ami rantinpuruni aín bëmánan memi bëtiki tsóbuakëxa.

27 Usai 'ia iskin ka Josénën atu uisa karaisa kixun ñukákëxa ñukátankëxun ka ësokinribi kakëxa:

—¿Uisa kara min papa, a ñuikinmi 'ë kakë kaniakëkë ax 'ik? ¿Kara bëríbi tsótax?

28 Kixuan ñukákëx ka akama tètúbuti aín chixunu sënën kuabuti ami 'ikin kakëxa:

—An mi ñu mēëxunti, nukaman papa ka anu 'ikën. Bëríbi ka tsótaxa.

29 Usakian kakëxun a rapasunua israkinbi ka Josénën aín xukën Benjamín 'ain papan akëñun aín titami bëchia a mërakëxa mërai ka kiakëxa:

—¿Ënëx kara mitsun xukën 'anáka a ñuikinmi 'ë bëráma kakë a 'ik? ¡Nukën 'Ibu Diosan ka mi 'akinti 'ikën 'ën bakën! Èsakin kaíshi,

30 ka José aín xukën isi 'itsaira kuëënibi aín inkë urukëbë tēnētisamaira tani. Bēnētishi abákiani kuanx anua 'ikë anu atsíanx iankëxa.

31 Usai intankëx sēnētankëx bëchukakiani kuani ka kiakëxa: ¡Aín piti kamina ënë kama mëtikati 'ain!

32 Usa 'ain ka an kakësabiokin an ñu 'axunkë unikaman José axa 'apu 'ikë abiribi mesanu aín piti nanxuanan aín xukënkama aribi bëtsi mesanu nanxuankëxa, nanxuanan ka an ñu 'axunkë egipcio unikama aribi bëtsi mesanu nanxuankëxa atun ka hebreo unikamabëtan mēskuxun piama 'ikën.

33 Usa 'ain ka Josénën aín xukën apankama 'anan Benjamín uinu kara tsóti 'ikë kixun kakëxa. Katankëxun ka aín xukënkama atun 'apamixun 'abianxun 'anákami sēnēonkin atu upíokin sēnēinra 'itánun anu tsónun kakëxa usakian 'akëx ka sinánkasmai uisa kupín kara ësokin nu 'aia kiox bëtsibë bëtsibë isanankëxa.

34 Usa 'ain ka Josénën an anuxun pikë mesa anuxunbi raíri pikianan, ka aín xukën Benjamín raíri 'inánkësamaira okin aín piti cha 'inánkëxa. Usakin 'ai ka José 'imainun aín xukënkamax pianan xëai 'itsaira kuëëankëxa.

44

Josénën manë xampa ñuikë bana

¹ Usakin 'atankëxun ka Josénën an ñu bërúankë aín kushi kakëxa:

—Ënë unikaman pishanu kamina trigo atun buántisabi 'itánun 'aruti 'ain, 'anan kamina atun kuríki achúshi achúshi pishanu bërakankin 'aruxun-ti 'ain.

² 'Anan kamina 'ën xampa manë uxua 'akë aribi aín xukën 'anákanën pisha bërakankin 'aruti 'ain 'akin kamina, anun trigo kupíokë kuríki akëñunbi 'aruti 'ain. Usokian Josénën 'amikëxun ka an ñu bërúankë unikaman 'axuankëxa.

³ Usai 'iónxa pëkarakëbë barin urukin pëkabëtsinkëbëtan ka Josénën an ñu mëëxunkë unikama kuantanua, aín xukënkama aín ñu mëníoti 'akinun kixun 'amiakëxa 'amixun ka aín xukënkama aín ñuinakama buani kuantanun xuakëxa.

⁴ Usai kuania ëma ëbiani urakiankë 'aímabi ka Josénën an ñu 'axunkë uni kakëxa axa kuankë unikama akamina nuikuanti 'ain nuixun nukúkin kamina kati 'ain:

—¿Uisa oti kaina upíokin 'akinkëxunbi 'atimakin 'an? ¿Uisati kaina mitsun manë uxua 'akë xampa amia

⁵ 'ën ñu mëëxunkë unín xëanan anun ñu tankë a mëkaman? ¡Mitsun kamina 'atimakin 'an!

⁶ Ësakian kakëx kuanxun ka an ñu bërúankë uni an nukúkin, usakian kakë bana abi ñuikin atu kakëxa,

⁷ usakian kakëxun ka atun kakëxa:

—¿Uisa 'ixun kaina usakin kananuna ñu 'a kixun nukama kain? ¡juínsaranbi kananuna nun ësokin ñu 'akëma 'ain!

⁸ Nux kananuna Canaán nētēnuaxbi nun pishanua mērakē kuríki a 'inantēkēni uan. ¿Uisaxun karanuna manē xampa mēkamanan kurí ami ñu mēnxunkē unin xubunua mēkamati 'ain?

⁹ ¡Usa 'ain sapi ka an mi ñu mēēxunti ēnēkama achúshinēx bamakē 'iti 'ikēn, uin pishanua kara manē xampa mēraia a 'imainunbi kananuna nukamaxribi an ñu mēēxunkē 'iti 'ain!

¹⁰ Usokian kakēxun ka an José ñu mēēxunkē uni aín kushin atu kakēxa:

—Mikamax kikēsa ka 'iti 'ikēn, 'aínbi ka uin pishanu kara manē xampa 'ikēn ax kuni 'ēn ñumēmikē uni 'iti 'ikēn; usa 'aínbi ka aín patsanēx 'uchakēma 'iti 'ikēn.

¹¹ Usaia kikēbētan ka a kamaxunbi atun pisha bēnēkinshi menu, nanpákin rēchuruakēxa.

¹² Rēchurupatia ka an ñu bērúankē unin kamabi pisha bariakēxa, barikin ka aín xukēn apanmixun aín xukēn 'anákami okin barikibi ka Benjamínēn pishanua manē xampa mērakēxa.

¹³ Usakian mērakēbē ka atun chupa tukai nishi paēakēxa. Usai 'itankēxun ka amiribishi atua anun ñu nikinkē aín ñuinakaman kaxunu puruakēxa. Purubiani ka a ēmanubi kuantēkēankēxa.

¹⁴ Usa 'ain ka Judá 'imainun aín xukēnkamax kuanxbi amiribishi bērukiani Josénēn xubunu bēbakēxa, bēbakinbi ka José anuabi mērakēxa mērai ka aín bēmáno nirakēti rantinpuruni tsóbukin aín bēmánanēn me tikakēxa,

¹⁵ usai 'ia ka akamabi Josénēn kakēxa:

—¿Añu kaina mikaman 'an? ¿Mitsun kaina 'unan achúshi uni 'ēsaribinēn kara ñu tanti 'ik?

¹⁶ Kia ka Judánēn kakēxa:

—¿Uisakin karanuna nukaman mi kati 'ain?
 ¿Uisaxun karanuna ñu 'akëma 'ixun nun kananuna
 'an kixun mi kati 'ain? Nukën 'lbu Diosan nux
 'uchakë 'unánkë 'ain kamina. Nukama min ñu
 mëmikë uni 'inun 'imiti 'ain; 'imikin kamina, aín
 pishanua min manë xampa bikë abëbi, min ñu
 mëmikë uni 'inun nukama 'imiti 'ain.

¹⁷ 'Aínbi ka Josénën kakëxa:

—Usama ka. Aín pishanuanu manë xampa
 mërakë ax kuni ka 'ën ñu mëëmikë uni 'iti 'ikën.
 Usa 'ain ka aín patsanëx aín papan xubunu upitax
 rikianti 'ikën. Uínbi ka mitsu kuania ubiotima
 'ikën.

Judánën Benjamín ñuikin José ka

¹⁸ Usa 'ain ka Judánën José 'urama okin kakëxa:

—'Ën kana mi ësokin kaisatanin, usa 'ain kana
 'ën uínbi kuanuma mi kain. Kamina 'ën kakëx 'ëmi
 nishtima 'ain, mix kamina 'apu faraón asaribi 'ikë
 kana mi kain.

¹⁹ Min kamina nu ñukan nux karaisana papañu
 'ianan nun xukën 'anákañu 'ain kixun,

²⁰ ñukákëxun kananuna mi ñuixuan nun papa
 achúshi kaniakëkë ka anu 'ikën 'imainun ka nun
 xukën 'anáka achúshi bërí kanikë bënë anu 'ikën,
 ax ka nun papan kaniakëkë 'ixun bëchia 'ikën.
 'Imainun kananuna mi kan nun papan ka 'itsaira
 atua kuëënia, ax ka aín xukën ñua akëñunbia aín
 titan tuá 'ikën.

²¹ Usakin mi kakëxun kamina min uni bëna a
 'unánun bënun kixun nu kan.

²² Nukaman kananuna mi kan a tuákën ka aín
 papa ëinsama tania, an ënkëx ka aín papa ñuti 'ikën.

²³ 'Aínbi kamina min nu kan nubëisa a uni bëna
 ukëbëtama ismina nu bitsima kixun.

24 Usa 'ain kananuna kuantankëxun min nu kakë bana, kamabi ñuixunkin nun papa kan.

25 Usakin kakëxun ka nun papan nu kaxa: Karaisanuna amiribishi trigo 'itsamashi marui utëkëntima 'ain kixun;

26 'aínbi kananuna nukaman kan: Nux kananuna ënë tuá min nukëñun xukëbëma kuaniman, usa 'ain sapi kananuna ax kuankëbëtanma, a uni isi kuantima 'ain.

27 'Ën papan ka ësakin nukama kaxa: Mitsun kamina 'unan 'ën xanun ka bëbu tuá rabëishi 'ë tuáxuankëxa;

28 achúshinëx ka 'ëbë 'ibi ënuax nëtëakëxa, usa 'ain kana bëríbi iskëma 'ain. Ñuina raëkëma ninu 'ikën kara piakëxa kixun kana sinanin.

29 Usa 'ain ka bërími ubankëxa aín xukën 'iásaribiti ñu 'aisama inuti nëtëkëbë kamina mi kamáxbi 'uchokë 'iti 'ain, 'ën sinanëinshi 'aisamaira masá sinani bamakëbë.

30 Usa 'ain ka 'ën papa uniakë ami 'itsaira sinánkin aín nikë aín ñu mëëkë anuxunbi uinubia kuantanun kakinma 'arakaia, usa 'ain ka a uniakë nukamax kuankëbë 'ëx kuankëbë,

31 nun papa a istëkënimama masá nuituti bëunan mëskukënenbi bamati 'ikën. Usa 'ain kananuna nukamax nun papa kaniakëkë 'aish aín nitëxëkëinshi bamakëbë 'uchokë 'iti 'ain.

32 Usa 'ain kana 'ën papa ësokin kan 'ëxëshi kana an ënë tuá uisai kara 'ia a iskë 'iti 'ain 'imainun kana ësokinribi kan: Amiribishi minu bëtëkënimama kana 'ëx 'uchakë 'iti 'ain usa 'ain kamina 'ëx bamati 'itámainun 'ë 'uchoti 'ain.

33 Usa 'ain kana 'ën mi kain 'ëx sapi kana min ñumëmikë unisa 'iti 'ain, usa 'ain kana uniakë ënëx kuantamainun 'ëx mi ñu mëëxuni bërúti 'ain. Usa

'ain kamina min aín xukén kamabëa kuantanun a tuá xuti 'ain.

³⁴ Uisa kupí, ¿uisax karana 'ën papanu ënë tuá 'ëbë kuankëbëma 'ëx kuantëkënti 'ain? 'Ën karana 'ën papa masá nuituti tëmëraia isti 'ain.

45

Aín xukënkama Josénën 'ëx kana mitsun xukën 'anáka 'ai kixun ami chikirakëkin 'unánmia

¹ Èsakin kaia Judá sënënkëbëtan ka Josénën tënëtisamaira tankin, an ñu mëëxunkë unikama a rapasu 'ikëbi munuma kuënkëkin kakëxa: ënuax kamina kamaxi chikínkanti 'ain. Èsokian kakëx ka an ñu mëëxunkë unikama José rapasunuax chikímainua, aín xukén kamáxëshi abë bërútia ka 'ëx kana min xukén 'anáka José a 'ain, kixun 'unánmiakëxa.

² Usakin kaibia munuma kuënkëni inkë a ka egipcio unikaman kuakëxa, kuaxun chaniokin ñuia ka faraónnënrìbi anua 'ikë aín xubunuxunbi kuakëxa.

³ Usai 'itankëxun ka Josénën aín xukënkama kakëxa:

— 'Ëx kana José a 'ain. ¿Nun pa kara bëríbi tsótax?

Èsokian kakëx a bëtánain 'aish ratúkin ka uínbi uisokinbi káma 'ikën.

⁴ Aínbi ka Josénën aín xukënkama kakëxa:

— 'Ë 'urama kamina ukanti 'ain.

Usakin kakëxa a rapasu 'aia, ka Josénën kakëxa:

— 'Ëx kana mitsun xukén José ami Egipto menu ukë unikama marua a 'ain;

⁵ usa 'ain kamina 'atimakin kana 'a kixun sinani ubikantima 'ain, mitsun kamina 'ë maruakën

usa 'aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan 'ë pain mitsúxmi tēmëraia 'akinun ënë menu 'ë bëakëxa.

⁶ Bërí ka rabë baritia numi ënë menu 'inutia, usa 'aínbi ka mapai achúshi baritia pain pishianxa, usa 'ain ka unin 'apákëxbi añu ñubi 'irutima 'ikën.

⁷ 'Aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan mitsux uisama pain 'ain ënë menu 'ë pain bëakëxa nun rëbúnki kamaxa ënë menu 'inun, 'imainun ënë unikama upíokin manukima ax kushiira 'ixun ënë menu 'akinun 'ë bëakëxa.

⁸ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan ënë menu uti 'ë sinánxuankëxa; mitsun kamina 'ë xuama 'ain, usa 'ixun ka anbi 'ë 'apu faraón an bana ñuixunti 'imianan aín xubunu ñu mëënun 'imiakëxa, 'imianan ka anbi Egipto me ënu 'apusa 'ixun unikama ñu mëëmianan kamabi ñukama 'ën 'anun kixun 'ë 'imiakëxa.

⁹ Usa 'ain kamina bënëti anua 'ikë anu kuantankëxun nun pa kai kuantu 'ain: Nun xukën José kananuna mëran kixun kamina kai kuantu 'ain, ësai ka min bëchikë José kixaxa: Nukën 'Ibu Diosan ka kamabi Egipto menu 'apusa 'inun 'ë 'imiaxa. Usa 'ain kamina basima bënëti 'ë isi uti 'ain.

¹⁰ Usa 'ain kamina min bakë bëchikëkama 'imainun min babakamaribi bëanan min ñuinakama bëti 'ain, bëia kana anumi mikamax tsónun Gosen kakë me a mitsu 'inánti 'ain. Usa 'aish kamina 'ë 'urama 'iti 'ain.

¹¹ Enumi ukëkana min aintsi 'ibukama këñunbi mitsun piti 'inánan, kamabi mibëa 'ikë akamaribi añu ñubi pishintisamokin 'akinti 'ain; ënuax mapai achúshi bari pain ka anun ñu 'apákëbi koima 'ianan numi ax 'iti 'ikën.

¹² 'Ën xukën Benjamín 'imainun mitsúnbi kamina 'ëx ësai kia kuakan.

13 'Imainun kamina kamabi ñu 'ën aín kushi 'ixun Egipto ëma ënuxun 'aia iskë, a kamina 'ën papañuixuni kuantu 'ain 'imainun kamina ënuami iskë ñukamaribi, José ka a menu upiti tsotia kixun kamina kati 'ain. ¡Bënëti kamina nun pa bëi kuantu 'ain!

14 Ësokin atu kai ka José aín xukën Benjamín 'ikúti iankëxa. 'Imainun ka Benjamínëxribi José 'ikúkin tēpatsati ami iankëxa.

15 Usai Benjamínbë 'itankëx sënénkin ka Josénën aín xukën apankamaribi bëtsukukakin bitsi intëkëankëxa, ësai pain 'itankëxun ka aín xukënkama abë rakuëtimaishi banakëxa.

16 Usai 'ikë ka faraón 'imainun aín uníkaman aín xubunu 'ixunbi ñuikania kuakëxa, kuati ka Josénën xukënkama kara ënë menu bëbaxa kixun sinani kuëënkankëxa.

17 Usaia 'ikë kuaxun ka faraónën José kakëxa:

—Min xukënkama kamina aín, ñuinanu purubianti trigokama 'inánti 'ain, 'inántankëxun kamina anuaxa ukë Canaán menu kuantëkëntanun xuti 'ain,

18 anu kuantakëxun ka aín papa 'imainun aín aintsu 'ibukama 'ë bëxúnti 'ikën. Bëxunkëxun kana 'ën anua 'inun Egipto me upíira anu ñu 'apákëa upiti 'irukë a 'inánti 'ain, usa 'ain ka ënë me 'ën kaísun 'inánkë ënu 'irukë upíira a pi tsóti 'ikën.

19 'Imainun kamina kati 'ain, Egipto me ënua, ka carretakama buánti 'ikën, anúan aín xanu 'imainun atun bëchikëkama, 'imainun anun min paparibi bëti. Atux ka uti 'ikën,

20 'ianan ka aña ñuñu kara bërí 'ikë ami sinanimaishi uti 'ikën, Egipto me ënua 'ikë ñu upíirabu ax ka atunan 'iti 'ikën.

21 Usakian faraónën kakëxun ka Jacobnën bëchikë. Josénën faraónën kakësabiokin aín unikaman carretakama 'inánun kanan, kuankian bainuxun pibianti aribi 'inánun kakëxa;

22 chupa ióbu kuankian chuakë pëanan pañubianti a 'inánkëxa, 'aínbi ka Benjamín ashi trescientos kuríki manë 'akë 'imainun mapai achúshibëtan sënën chupa aín pañuti 'inánkëxa.

23 Usakin 'inánkin ka aín papa buámitia mapai rabé asno anu purukë Egipto menu 'ikë ñu upíbu, 'imainun bëtsi mapai rabé asno anu purukë trigo aribi, buanmianan panankian bainuxun aín papan ukin pibëtsinti pán akamaribi buanmiakëxa.

24 Usakin ñukama 'inántankëxun ka Josénën kuantanun xukin aín xukënkama kakëxa:

—Bainuax atumina kuani mëëanankanin.

Kaxúan xukëx ka aín xukënkama rikiankëxa.

25 Usakin kaxúan Egipto menua xukëx ka Canaán kakë me anu nuküakëxa, anua aín papa tsókë anu bëbakëxa.

26 Bëbaxun ka usaía 'ikë kama ñuixunkin aín bëchikë achúshinën kakëxa, papan 'ën xukën José ka tsótaxa ax ka Egipto menu 'ikë unikaman 'apu 'ikën, kixuan ñuixunkëx ka Jacob uisa kupín kara usa 'iti 'ikë kixun sinánkin ka aín bëchikëkaman ñuixunkë ax ka asérabi 'ikë kixun sinanima ratuti sinánkasmakëxa.

27 Usai 'ikinbi ka atúan ñuixunkëxun Josénëan anun kuantu xuxunkë carreta isanan ñukama aribi isi 'itsaira kuëënkin kuantu sinánkëxa.

28 Sinani ka kiakëxa: “¡'Ën kana kuan 'ën bëchikë José kaisa Egipto menu tsótaxa! Usa 'ain kana bamaxumaishi isikuanti 'ain.”

46

Jacob Egipto menu kuan

¹ Usai 'itankëx ka Jacob kamabi aín ñu 'imainun aín ñuina 'arakakëkama buani bain kuankëxa. Kuani Beerseba kakë menu bëbaxun ka ñuina rëtankëxun usakin 'ati sinánxun aín papa Isaacnën Dios xaroxuankëxa.

² A imëbi ka Diosan abë banakin Jacob 'ikëbia Israel kakin anëké a kuënkin namámikësokin kakëxa. Kakëxun ka an:

—Ènu kana 'ain kixun ka kakëxa.

³ Kakëxun ka Diosan kakëxa:

—'Èx kana Dios min papan rabia a 'ain. Usa 'ain kamina Egipto menu kuanti rakuëtima 'ain: Anuxun kana 'èn min rëbúnkikama achúshi ëma kushiira 'ianan chaira 'itánun 'uákamë 'ëomiti 'ain.

⁴ Usa 'ain kana 'èx mibëbi Egipto menu kuanti 'ain, anuxun kana amiribishi min rëbúnkikama 'ënbi chikinuxun 'ain. 'Imainun ka mixmi ñukëbë José mi rapasu 'iti 'ikën.

⁵ Usai anuax Diosbë banatankëx ka Jacob Beerseba anuax kuankëxa. Kuania ka aín bëchikëkaman aín papan Jacob 'imainun aín bëchikëkama atun xanukama a këñunbi 'apu faraónëan anúan atux kuanti bëmikë carreta anu puruakëxa.

⁶ Usa 'ain ka Jacob kamabi aín ñukama 'imainun aín, aintsikamabëbi Egipto menu kuankin aín 'arakakë ñuina vacakama ovejakama 'imainun kamabi Canaán menuxuan bikë a kamabi ubani kuankëxa.

⁷ Kuankin ka aín bëchikë bëbu 'imainun aín bëchikë xanukama 'imainun aín xuta nukëbënë 'imainun aín baba xanu akama abë kuankin uankëxa.

8 Ēnëx ka Israel unikama axa Egipto menu rikian atun anëkama 'ikën; ax ka Jacob 'imainun aín rëbúnkikama 'iakëxa:

Rubén ax ka Jacobnën bëchikë apan 'iakëxa.

9 Rubénën bakë bëchikëkama ka 'iakëxa: Hanoc, Falú, Hesrón, 'imainun Carmí.

10 Simeónën bakë bëchikëkama ënëx 'iakëxa: Jemuel, Jamín, Óhad Jaquín, Sóhar 'imainun Saúl, ax ka achúshi cananea xanun tuá 'iakëxa.

11 Ēnëx ka Levínën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Guersón, Quehat 'imainun Merarí.

12 Ēnëx ka Judánën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Er, Onán, Selá, Fares, 'imainun Zérah. (Er 'imainun Onán ax ka Canaán kakë me anuax ñuakëxa.) Ēnëxribi ka Faresnën bëchikëkama 'iakëxa: Hesrón 'imainun Hamul.

13 Ēnëx ka Isacarnën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Tolá, Puvá, Job 'imainun Simrón.

14 Ēnëx ka Zabulónën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Séred, Elón 'imainun Jahleel.

15 Ēnë kamax ka Lía bixúan Jacobnën ami bëchikëkama 'imainun aín bëchikë xanu achúshi Dina aribi 'iakëxa, ax ka Padán-aram, kakë me anu tsókëpan 'ixuan bëchia 'iakëxa. Usa 'ain ka kamabi aín rëbúnkinëx xanu 'imainun bëbu tupúnkëx ka treinta 'imainun tres uni 'iakëxa.

16 Ēnë kamax ka Gadnën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Sefón, Haguí, Esbón, Suní, Erí, Arodí 'imainun Arelí.

17 Ēnë kamax ka Asernën bakë bëchikëkama aín anë 'iakëxa: Imná, Isvá, Isví, Beria 'imainun ka atun chirabakë ax Sérah, kakin anëkë 'iakëxa. Ēnë kamax ka Beriánën bakë bëchikëkamaribi 'iakëxa. Héber 'imainun Malquiel.

18 Ĕnĕ kamax ka Jacobnĕn Zilpámi bakĕ bĕchiakama 'iakĕxa. A xanux ka an ñu mĕmikĕ xanu 'ikĕa Labánĕn aín bĕchikĕ xanu Lía a ñu 'axúnun kixun 'inánkĕ 'iakĕxa, usa 'ain ka kamabi aín rĕbúnkikamax bĕbu 'imainun xanu tupúnkĕx diecisĕis uni 'iakĕxa.

19 Ĕnĕx ka Raquelmia Jacobnĕn bĕchia 'iakĕxa: José 'imainun Benjamín.

20 Ĕnĕ kamax ka aín xanu Asenat kakĕ amia Josĕnĕn bakĕ bĕchikĕ 'iakĕxa Manasĕs 'imainun Efraín, ax ka Egipto menuxuan bĕchikĕ 'iakĕxa. Asenat ax ka Potifera sacerdote On kakĕ ĕmanu 'ikĕ aín bĕchikĕ xanu 'iakĕxa.

21 Ĕnĕ kamaxribi ka Benjamínnĕn bakĕ bĕchikĕkama 'iakĕxa: Bela, Béquer, Asbel, Guérá, Naamán Ehi, Ros, Mupim, Hupim 'imainun Ard.

22 Ĕnĕ kamax ka Raquel 'imainun Jacobnĕn rĕbúnki 'aish catorce uni 'iakĕxa.

23 Ĕnĕx ka Dannĕn bakĕ bĕchikĕ Husim kakĕ 'iakĕxa.

24 Ĕnĕ kamaxribi ka Neftalí aín bĕchikĕ 'iakĕxa: Jahzeel, Guní, Jezer 'imainun Silem.

25 Ĕnĕkamax ka Bilhánmia Jacobnĕn bĕchiakama 'iakĕxa: Ax ka Labánĕan aín bĕchikĕ xanu Raquel 'inaishia, aín rĕbúnkikama 'aish mapai achúshi 'imainun rabĕ unibĕtan sĕnĕinshi 'iakĕxa.

26 Ĕnĕ unikamax ka Jacobĕ Egipto menu kuankĕxa, usa 'aish ka aín aintsi 'ibukamaishi sesenta 'imainun seis uni 'iakĕxa, usa 'ain ka 'ain bĕchikĕnĕn xanukama ax tupunkĕma 'iakĕxa.

27 Ĕnĕx ka Josĕnĕn bĕchikĕ rabĕ Egipto menuxuan aín titan tuá 'iakĕxa. Usa 'ain ka Egipto menu sesenta uni Jacobnĕn aintsi 'ibukama abĕ bĕbakĕxa.

28 Usa 'ain ka Jacobnën Judá pain aín xukën José istánun kixun xuakëxa. Xukin ka Gosen kakë me anu bëbaia bitsi unun kixun kamiakëxa, kamikëxa kuantamainun ka Jacob Gosen kakë me anu bëbakëxa,

29 usakin kamikëxun ka Josénën aín carreta anúan aín papa bëñakin bitsi kuanun mënionun 'amiakëxa. 'Amibiani ka aín papa bitsi axribi kuankëxa, kuanxun ka aín papa 'ikúkin tēpatsakin bitsi anuax basipain iankëxa.

30 Usai 'itankëxun ka Jacobnën aín bëchikë José kakëxa:

—'Ënbi kana mi ñukësa 'aíshmi nētëa 'ikëbi mi mërain, usa 'ain ka 'ëx mi istánkëx ñuti asábi 'ikën.

31 Usa 'ain ka Josénën aín xukënkama, kanan aín papa aintsi 'ibukama kakëxa:

—Bërí kana 'apu faraón iskin kati 'ain. Iskin kana 'ën xukënkama 'imainun 'ën papan aintsi 'ibukama, axa Canaán menu tsókë, ax ka 'ëbë ënë menu tsóti uaxa kixun;

32 'imainun ka bëaxa aín ovejakama aín vaca kamabi atun 'arakakë ñuinakama, usa 'ain ka atux oveja bërúanan vaca 'arakai anun tēkë unibu 'ikën.

33 Usa 'ain kamina 'apu faraónën añunën kaina tēkanin kixun ñukákëxun,

34 mitsun kati 'ain, nun ñu mëeti ka ovejakama 'arakati 'imainun vaca 'arakati 'ikën nun, chaitiokë kaman 'aşaribiokin. Usakinmi kakëxun ka Gosen kakë me ënë anumi 'inun mitsu 'inánti 'ikën, egipcio unikamax ka an oveja bërúankë uni 'imainun an vaca bërúankë unikamabë timëax 'iti kuëënma unibu 'ikën.

47

¹ Usakin aín xukěnkama katankěx ka José 'apu faraón kai kuanķěxa. Kuanxun ka kakěxa 'ěn xukěantu ka 'ěn papabě Canaán menuax bėbaxa, bėrí ka Gosen kakě me anu 'ikěn, anu ka aín ovejakama aín vacakama 'imainun aín ñukamabėbi uaxa.

² Ęsakin kabiani kuanxun ka aín xukěnkama mapai achúshi kaískin bibiankin 'apu faraón 'unamiti buánkěxa.

³ Usa 'ain ka 'apu faraóněn Joséněn xukěnkama ñukákin kakěxa:

—¿Añuněn kaina mitsux tėin?

Kixun ñukákěxun atun kakěxa:

—An 'apu 'ikė mi ñu mėėxunti nukaman kananuna nun chaitiokėkaman 'asaribiokin ovejakama bėrúain.

⁴ Nukamax kananuna ěnė menu tsóti uan, anu nux 'ikė Canaán me anu ka 'itsaira numi 'ianan a piti ñu 'aíma 'imainun nun ñuinakama pimiti pasto 'aíma 'ikěn. Usa 'ain kamina an mi ñu mėėxunti nukama ěnė menu 'apu 'ixun nukamaxnu anu tsónun Gosen kakě me a nu 'inánti 'ain.

⁵ Usakian atun kakěxun ka 'apu faraóněn José kakěxa:

—Min papa 'imainun min xukěantukamax ka ěnė menu mibė tsóti uaxa.

⁶ Usa 'ain ka Egipto me ěnėx bėrí atunan 'iti 'ikěn. Usa 'ain kamina Gosen kakě me a atu 'inánti 'ain, ax ka upíira me ěnė menu 'ikěn, usa 'ain ka anu tsóti atux bėrúti 'ikěn. 'Imainun kamina achúshi an ñuina 'arakati 'unánkė uni 'ěn vacakama bėrúanun nanti 'ain.

⁷ Usa 'ain ka Joséněn aín papa Jacob aribi 'apu faraón a 'unánmikin aín xubunu uankěxa.

Uankëxun ka 'urama okin Jacobnën upiokinshi
kakin faraón 'urama okëxa,

⁸ usakian urama okëxun ka 'apu faraónën
ñukákëxa:

—¿Uiti baritiañu kaina bërí mix 'ain?

⁹ Kixuan ñukákëxun ka Jacobnën kakëxa:

—'Ëx kana bërí 'ain ciento treinta baritiañu
usa 'ain kana achúshi menushi 'ima kuaínbëkini
tsóti niakën. Usa 'ain kana a baritiakaman up-
iti tsóti 'ianan tëmërai 'iakën, usa 'aínbi kana 'ën
chaitiokëkama 'iásarabiti kaniakëti tsóti.

¹⁰ Ësakin faraón katankëx ka Jacob 'imainun aín
bëchikë José anuaxa banakë anuax kana kuani
kabiani chikíakëxa.

¹¹ Usa 'ain ka Josénën 'apu faraónëan kásabiokin
aín papa 'imainun aín xukën apankama anua
'inun Gosen kakë 'ikëbi Ramsés kakinribi anëké
me upíira a 'inánkëxa. Anua aín aintsikamabëbi
tsónun 'inánkë Egiptonu 'ikë me ax ka upíira
'iakëxa.

¹² Usakin, a 'inántankëxun ka Josénën aín aintsi
'ibukama aín piti akamaribi 'inánkëxa, 'inánkin ka
uiti 'itsa kara kuëënia a istankëxun an kuëënkë
a cha 'inánan an 'itsama kuëënkë a chukúmashi
'inánkëxa.

*Anúan numi chaira 'ikë a baritiakama José
Egipto menu 'apu 'ia*

¹³ Usa 'ain ka uinu 'ikë menubi trigo a piti 'aíma
'iakëxa, usa 'ain ka a piti ñu 'aíma 'ain 'itsaira numi
'iakëxa. 'Ikëbë ka Egipto menu 'ianan Canaán kakë
me anuribi 'ikëbë ka anu 'ikë, unikama numin
bamatisa tani 'ikankëxa.

¹⁴ Usai 'ikian anu tsókë unikama 'imainun
Canaán kakë me anu 'ikë unikaman trigo marukin

'inánkëxun ka, Josénën kamabi trigo kupían bikë kuríki a timëtankëxun 'apu faraónën xubunu nankëxa.

15 Ësakian atun trigo marukëbëbi ka Egiptonu 'ikë 'imainun Canaán menu 'ikë unikaman kuríki këñuakëxa, usai atun kuríki këñuan ka José kai egipcio unikama kuankëxa:

—jKuanxun ka min kamina nun piti nu 'inánti 'ain! kixun kakëxa kakín ka minmi numín bamaiabi nu piti 'inankëma ax ka 'aisama 'iti 'ikën, nux kuríkiñuma kupinshi kananuna ësai 'in kixun kakëxa.

16 Ësai kia ka Josénën atu kakëxa:

—Mikamax kuríkiñuma 'ixun, mitsun ñuina 'arakakëkama 'ë bëxunkëxun kana a bianan mitsu trigo 'inaishiti 'ain.

17 Ësokian kakëxun ka Egiptonu 'ikë unikaman aín caballo, vaca, ovejakama 'imainun aín asnokama kupí Josénu buánkëxa, uania ka Josénën a kupín a baritiakaman atun 'arakakë ñuina bianan trigo 'inánkëxa.

18 'Aínbi ka a baritia inúkëbëa bëtsi bari 'irukëbëtan José anu kuantëkënxun kakankëxa:

—Minbi kamina 'unan nun kananuna mimi unëkinma kuríkiñuma kananuna 'ai kixun mi kain; 'imainun ka nun 'arakakë ñuinakamaribi kananuna kamabi mi 'inan. Usa 'ain ka nunnu a mi 'inántëkënti bëtsi ñu 'aíma 'ikën, usa 'ain ka uni 'imainun me ishi bëruaxa.

19 Usa 'ain kamina min nun me këñunbi nu maruti 'ain, trigo nu 'inánkin kamina biti 'ain. Usa 'aish kananuna tëmëramikinbi faraón nun menuxunbi ñu mëëxunti 'ain, usa 'ain kamina min a piti 'imainun menu a 'apáti ñu bëru nu 'inánti 'ain.

Usakin 'akëxma ka me 'aisama 'iti 'ikën. ¿Uisa kupín kaina min, nun me ëbiani bamatanun nu ënti 'ain?

²⁰ Ësakian kakëxun ka Josénën Egiptonu 'ikë mekama faraónan 'inun maruakëxa, egipcio unikaman ka marutsinxumabi atun me numin 'ikin aín mekama maruakëxa, usakian marukëx ka kamabi mex faraónan 'iakëxa,

²¹ 'imainun ka Egiptonu 'ikë unikamax Josénën tēmëramikin ñu mēmikë kamabi Egipto menu 'ikë unikama 'iakëxa.

²² Usakin 'akin anu 'ikë mekama marukinbi ka Josénën sacerdote kaman me a mēëkima 'apu faraónën atun piti trigo 'itsaira 'inánkëxa, 'inánkëxun ka a pikin numin 'ikinma atun me maruti sinánma 'ikën.

²³ Usakin 'atankëxun ka Josénën anu 'ikë unikama kakëxa:

—Bërí kamina kamabi min me 'imainun mikamaxribi 'apu faraónan 'iti 'ain, 'ën kana kamabi a maruxuan usa 'ain kamina ñu bëru ënë 'apáti 'ain,

²⁴ 'aínbi kamina faraón 'apákëxa tuaia bitankëxun mapai achúshi pisha 'inánti 'ain; 'inánkëbëa rabé 'imainun rabé pisha tikikë ax ka 'apánan mitsun bëchikëkama 'imainun kamabi axa mitsubë tsókë unikamabëtan piti 'ikën.

²⁵ Kakëxun ka atun kakëxa:

—Mix kamina nubë upí 'ain usa 'ixun kamina numin bamati 'ikëbi nukama 'akian. Usa 'aish kananuna faraón tēmërakin ñu mēëxuni nukama 'iti 'ain, kix ka kanankëxa.

²⁶ Usa 'ain ka Josénën amiribishi a tanti bana Egipto menu 'atëkéankëxa, a banax ka 'apu faraón mapai achúshi pisha 'inánti kikë 'iakëxa. Ënë bana ka bëríbi anu 'ikën; 'aínbi ka sacerdote

unikama atun me kupín kupíotima 'iakëxa, atun me uínsaranbi 'apu faraónan biama 'ikën.

Jacobjnën ashikin aín bëchikë José anua ñuia maínti me ñuikin ka

27 Usa 'ain ka israel unikamax Egipto menu tsóti bërúakëxa. Anu bërúax ka Gošen kakë me anuax 'aisamaira 'inun 'uakamë 'ëokëxa.

28 Usa 'ain ka Jacob diecisiete baritia Egipto menu tsóakëxa, anuax ka ciento cuarenta 'imainun siete baritiañu 'iakëxa.

29 Usai anu 'ixun ka Jacobnën achúshi nëtën bërí kana kaniakëkë 'ain kana ñuti 'ain kixun sinánkëxa. Sinánkin ka José abë bananua unun kixun kamiakëxa:

—Asérabi 'ën mi kakësabiokin 'aisatankin kamina 'ën kisinu min mëkën nanti 'ain 'imainun kana sinanatëkëntima okinmi 'anun mi kain. Uisa 'ixunbi kamina ñuia Egipto me ënu 'ë maintima 'ain.

30 Usa 'ain kamina 'ën aintsikama 'iásaribiti ñuia kamina Egipto me ënu maínti sinánkima anua 'ën chaitikama maínkë anuribi uanxun maínti 'ai kixun ka kakëxa.

Kakëxun ka Josénën —Asabika min sinánkësa okin kana 'ati 'ain —kixun kakëxa.

31 —¡Sinanatëkëntima okin! kamina ashikin 'ë kati 'ain —kixun ka amiribishi aín papan kakëxa.

Ësakian kakëxuan Josénën sinanatëkëntima okin kakëx, ka Jacob anua 'uxkë anuax aín tēpiti ami tētuti ñanati 'iakëxa.

48

Jacobjnën upíokin sinánxunkin Josénën bëchikë Efraín 'imainun Manasés ka bana

1 Usakian 'akë basirama 'aínbi ka Josénën aín papa Jacob 'insínkë ñuikania kuakëxa. Kuabiani ka José a isi kuankëxa, kuankin ka aín bëchikë rabé Manasés 'imainun Efraín uankëxa.

2 Usai anu kuankë 'ain ka Jacob min bëchikë José ka mi isi ubaxa kixun ñuixunkankëxa, ñuixunkëxun kuati kushitisama tanibi anua uxkë anuax nirui tsórakëakëxa.

3 Usai 'ikin ka aín bëchikë José anu bëbakë kakëxa:
—Nukën 'Ibu Dios kushiira kushi axa tirí kakë ëma Canaán me anuax 'ëmi mërakin upíokin sinánxunkin,

4 ëné bana 'ë kakëxa: Ka kuat, 'ën kana mixmi 'aisamaira min bakë bëchikë 'imainun min rëbúnki kamaxribi amami amami ëma oi bukunun 'imiti 'ain. Usai 'ia 'ikë kana min rëbúnkikama ëné me 'inánti 'ain. Atunan ka ëné me xëñibua 'aínbi 'in-uxun 'aia.

5 Bërí ka min bëchikë rabé Efraín 'imainun Manasés 'ëx Egipto me ënu mibë tsóti ukëmapan 'ainmi bëchia ax ka 'ësaribi 'iti 'ikën, ax ka 'ën bëchikë Rubén 'imainun Simeón usa 'iti 'ikën.

6 Usa 'ain ka min bëchikë Efraín 'imainun Manasésnën 'anáka 'iti akama anribi aín xukën apanëa kasunania 'ain me biti 'ikën.

7 'Ën kana ësokin mi kain, 'ëx Padán-aram anu kuantëkënkëbë ka Canaán kakë me anuaxa ka min tita Raquel ñuakëxa, ax ka Efrata kakë me urama 'iakëxa, Efrata ëma anun kuantu bai 'ipitiu kana maíankën, ax ka Belén kakë ëma bërí 'ikën.

8 Ësakin kakinbi ka Jacobnën Josénën bëchikë rabé isakëxa, iskin ka ñukákin kakëxa:

—Ënëx kara, ¿uikama 'ik?

9 —Ënëx ka 'ën bëchikë rabé Nukën 'Ibu Diosan Egipto me ënuxun 'ë 'inánkë 'ikë —kixun ka Josénën

kakëxa.

Ësakian kakëxun ka aín papan kakëxa:

—'È 'urama kamina min bëchikë bëti 'ain, 'ën kana Dios an 'ë sinánxuan usaribi okin upíokin sinánxunti 'ain.

¹⁰ Usa 'ain ka Jacobnën kaniakëkin upíokin isama 'ikën. Usakian upíokin iskëbëtanma ka Josénën aín bëchikë rabë a 'urama okëxa, 'urama oia ka Jacobnën 'ikúkin bikin bëtsuku kakin aín kisinu tsónpakëxa.

¹¹ Usakin 'atankëxun ka José katëkëankëxa:

—'Ën kana amiribishi mi istëkënti sinánkëma 'ain sinaniamabi ka Diosanbi 'ën min bëchikë këñunbi mi istëkënun 'ë 'imiaxa.

¹² Ësakian 'aia ka Josénën aín bëchikë rabë aín papan kisinua tsókë a bitsi rantinpuruni aín bëmánanën me tikai tsóbuakëxa.

¹³ Usai 'itankëxun ka mëinkin aín bëchikë Efraín aín mëkën mëkeu bianan, Manasés aribi mëmiu biakëxa, bitankëxun ka aín papa rapasu urama buánkëxa. Usakian 'akëx ka Efraín aín xuta Jacob mëkeu nimainun Manasés axribi a mëmiu niakëxa.

¹⁴ 'Aínbi ka Jacobnën ami mëshpakin aín mëkën rabë mëkeu 'ikë a Efraínën maxkánu nankin upíokin sinánxunkin axa 'anáka 'aínbi, nankinshi ka Manasésnën maxkánuribi aín mëkën mëmiu axa aín apan aín nankëxa.

¹⁵ Usa 'ain ka aín bëchikë José a ësokin upíokin sinánxunkin kakëxa: “Nukën 'Ibu Dios an kakësabi okían 'ën xuta Abraham 'imainun 'ën papa Isaacnën Dios an ka a nëtéan 'ën titan tuaia 'ë bëruán 'ixun bëribi uinu karana kuani anuabi 'ë bëruáia,

¹⁶ usa 'ixun ka Dios an uisai kara 'iti 'ikëbi an 'ë bëruánkë anribi ënë tuákamaribi bëruánti 'ikën.

Usa 'ain ka enē tuákama kupín 'en anē sinanan 'en xuta Abraham 'imainun Isaac aín anē sinánti 'ikēn. Usa 'ain ka atux 'aisamaira bakē bēchipati 'uakamē 'ēoanan kamabi menu kuani aín ěmaitsi ěmaitsi 'ai tsókanti 'ikēn.”

17 Usakian aín papan 'akē Josénēn iskēxbi ka 'atimakian aín mēkēn mēkeu Efraínēn maxkánu nankē 'iakēxa, usakian 'akēbi ka aín papan mēkēn Efraínēn maxkánua bikin Manasésnēn maxkánu nankēxa,

18 usakin 'akin ka ěsokin kakēxa:

—jUsakin 'axuma ka 'a papan! Ěnēx ka aín apan 'ikēn. Usa 'ain kamina min mēkēn mēkeu 'ikē aín maxkánu nanti 'ain.

19 'Aínbi ka usakin 'aisama tankin aín papan kakēxa:

—jKana 'unanin 'en bakēn, 'en 'unánxun kana 'ain! Axribi ka achúshi ěma chaiira 'ianan raírikama 'ikēsamaira 'inuxun 'aia. 'Aínbi ka aín xukēn 'anáka ěnēxira 'itsaira 'itanun 'uakamē 'eoi ěma itsiribi ěma itsiribi 'itánun uínbi kanantisamaira kushiira 'inuxun 'aia.

20 A nētēnbi ka Jacobnēn ěsokin kakin upíokin sinánxuankēxa:

—Israelkaman ka mitsun anē upíokin sinánxunkin bētsi kati 'ikēn, Nukēn 'Ibu Diosan ka Efraín 'imainun Manasés 'asaribiokin mi 'ati 'ikēn, ěsokin 'akin ka Jacobnēn Efraín aín apansa 'imianan Manasés aín 'anákaša 'imiakēxa.

21 Usakin katankēx sēnēnkin ka José kakēxa:

—Ka kuat, 'ēx kana ñuti 'urama 'ain; usa 'aínbi ka Nukēn 'Ibu Dios ax mitsubē 'ixun ka amiribishi min chaitiokēkama anu tsóa me anubi mi buántēkēnti 'ikēn.

22 Usa 'ain kana min xukēnkama 'inánkēsamaira okin mi 'inan: Siquem kakē me a mi 'inánti 'ain,

ax ka abë 'akanantankëxun Amorreo unikama 'ën bikuan 'ikën.

49

Ashikian Jacobnën aín bakë bëchikëkama ká bana

¹ Usa 'ain ka Jacobnën kamabi aín bëchikëkama anua unun kixun kamiakëxa: “Kamikëxa anu riku-atsinkë ka 'ë 'urama kamina ukanti 'ain kixun kakëxa, bërí kana usaími 'ëx ñukëbë 'ikanti bana mitsu ñuixunti 'ain:

² 'Ën bëbu bakë bëchikëkama ësokin mitsu kamainun kuati kamina 'ë urama ukanti 'ain, 'ën mitsu kamainun ka kuakan, 'ëx kana mitsun papa Jacob 'ikëbia Nukën 'Ibu Diosan Israel kakinribi anëa 'ain.

³ Rubén, mix kamina 'ën bakë bëchikë apan 'ain, usa 'aish kamina a irapain 'ëx kushi 'ixun bëchia 'ain, mix kamina kushi 'ianan raíri kamasamaira 'in-uxun 'ain.

⁴ 'Aínbi kamina mix 'ën rëkuën bakë bëchikë 'itima 'ain, mix kamina achúshi baka shërë uínbi bëaraisama usaribi 'ain:

mix kamina anu 'ëx 'uxtinu 'ë 'atimaoi an 'ë ñu mëëxunkë 'ën xanubë 'iakën.

⁵ Simeón 'imainun Leví mix kamina xukën rabëbi 'ain;

usa 'ixun kamina min manë xëtokën 'akin anun bënëkinshi uni këñuakën.

⁶ Uinsaranbi kana anumi mitsux timëkë anu 'ëx 'isamatanin.

Usa 'ixun kamina min chirabakë 'atima okankë anun nishkiani kuanxun unikama 'akën, usakin 'anan kamina vaca,

aín bënë aín ipukunu 'ikē aín punu tēakēsarihi okin
'akēn.

⁷ ¡Usa 'ain kamina mitsux nishi 'atimaira
sinánñubu 'ain!

Usa 'aish kamina mitsux ñuina raekēma 'ikēsarihi
sinani nishin.

Usa 'ain kana 'ēn mi rabē aserabi bētsi bētsi menu
kuanimi Israel emakanuax 'urai
mi amanu amanu kuanun 'imīti 'ain.

⁸ Judá min xukēn apankama 'imainun 'anáka ka-
manrihi ka mi rabinuxun 'aia.

Usakin mi rabi ka min xukēnkamax mi bēmánon
nirakēti ñanati tētúbuti 'ikēn,
kamina axa mimi nishkē unikama abē 'akanankin
mi kupitanuma 'anuxun 'ain.

⁹ Judá mix kamina 'ēn bakē bēchikē 'ain.

Usa 'aish kamina achúshi 'inuánēn tuá bēri
kanikēnēan 'ain piti ñuina bixun bēnékinshi
tētúbuxun pitankēx menu rakábukē usarihi
'ain,

usai 'i kamina 'inuán aín titaxa 'ikēsarihi 'iti 'ain

¿Uin kara usaími 'ia mi ubiote kuēēnti 'ik?

¹⁰ Uínbi ka aín kushi Judá bikuantima 'ikēn,
'imainun ka aín manē tsati 'apun tuinkē 'ikēa
tuinkē a bikuantima 'ikēn,

a manē tsatin 'ibuka unuxun 'aia
usa 'ain ka kamabi menu 'ikē unikaman ax
kikēsabiokin 'anuxun 'aia.

¹¹ An ka uvas 'apákē kamami bēri kanikē aín burro
tēkērē kati 'ikēn,

'anan ka aín chupa kamabi uvas baka

vino 'akē anun chukati 'ikēn.

¹² Aín bēruax ka uvas baka vino 'akē aín
chēxēsamaira 'ikēn;

'imainun ka aín xētakamaxrihi vaca xuma uxubētan
sēnēmaira uxuira uxu 'ikēn.

13 Zabulónën rëbúnkin kamax ka parúmpapa kuëbí
tsónuxun 'aia,
anua 'aisamaira manë nunti këñuruti butun a
urama kamina 'inuxun 'ain.

Usa 'ain ka min me anua Sidón kakë ëma anu
sënëñbi 'unántiokë 'iti 'ikën.

14 Isacar mix kamina an ñu papikë ñuinanëxa
anuxun
pimiti ain xubunu tantikësa 'inuxun 'ain.

15 Uínsaran kara a me upí isanan, anu tantitisa 'ikë
isia,

anuax ka ain kaxunu ñu purunux katúbuti 'ikën,
usai 'ikin ka kana 'aima kima tëmëramikin ñu
mëëmikë 'iti 'ain.

16 Dannën rëbúnkinën ka ain aintsí 'ibukaman 'apu
'ixun 'akinti 'ikën, ax ka achúshi
uni Jacobnën rëbúnkisa 'iti 'ikën.

17 Dannën rëbúnkinëx ka achúshi runu bai rapasu
tsókësa 'iti 'ikën,

usa 'ain ka ain taë tsiputunua ain caballo
natëxkëbë anu 'ikë uni pakëti 'ikën,
ësaribi okin kamina axa mitsumi nishkë unikaman
'akëxunbi mikaman 'amitima 'ain,
kixun ka Jacobnën ain bakë bëchikëkama kakëxa.

18 ¡Nukën 'Tbu minmi 'ë iëmiti kana kuëënin!
ësokin ka Nukën 'Tbu Dios ñukákin Jacobnën
kakëxa.

19 Gad min rëbúnkikamaribi ka suntárunën abë
'akanankin 'anuxun 'aia.

'Aínbi ka ainra abámikin 'anuxun 'aia.

20 Aser min piti ñukama ax ka nëishirabu 'iti 'ikën,
usa 'ain ka min piti ñu axribi

'apukaman písá upíbu 'iti 'ikën.

21 Neftalí, ax ka achúshi chaxu uínbi ubíokëma nikë,
ain tuakëxa upíira 'ikë usaribi 'iti 'ikën.

22 José min rëbúnki kamaxribi ka achúshi i baka kuëbí nikë,
 axa 'itsaira 'inun bimikësa usaribi 'ianan,
 pëñanakëkin anun xubu bëarakë me
 mapubuinkë usarabi 'iti 'ikën.

Usaribiti ka min rëbúnki kamax mekama tsitsirui
 bukunuxun 'aia.

23 Usa 'ikë ka axa pian 'akanankë unikaman isti-
 sama tankin timakin,
 aín pia ami pukin ënkinma ubionuxun 'aia;

24 'aínbi ka Josénën rëbúnki kaman aín pëñan kushi
 uni 'ixun ainra
 an 'akatsikixun 'akëxunbi aín pëñan bërëkinma 'ati
 'ikën;

usa 'ain kana mi asabika kixun kain. 'Ën 'Ibu Dios
 a 'ën rabikë kushiira kushi,

¡An ka an ñuina bërúankë unisa 'ixun Israel unibu
 bërúanti 'ikë!,

25 ¡asábi ka Nukën 'Ibu Dios a 'ën rabikë, an ka mi
 'akinuxun 'aia;

Nukën 'Ibu Dios kamabi kushiñuira an ka mi up-
 iokin 'akinti 'ikën!

¡Naíkamë 'ëo manámixunbi ka 'uí 'ibútanun mi
 upíokin sinánxunti 'ikën!

¡An ka parúmpapa 'ukëmëu 'ikë me anuaxbia
 'umpax utanun mi upíokin sinánxunti 'ikën!

¡An ka min ñuinakama tuaia 'anan xanu bakënti
 aribi upíokin sinánxunti 'ikën!

26 Min papan ka upiokin mi sinánxunkin
 aín papan 'asaribiokin mi upíokin sinánxuanxa.

Ax ka bashikama këñúkëbëbi këñutima 'ikën,
 upíokin sinánxunkë ax ka Josénën maxkánubi 'iti
 'ikën,

akana aín xukënkama 'akima 'ën kaísan.

27 Benjamín, min rëbúnki kamaxribi ka tsira 'inu, nëkënëan pëkarakuantsinkëma 'ain ishi aín piti ninua ñuina bixun, pitankëxun bari xupibukëbëtan aín tëxëkë a 'ain raíribëtan pikësa usa 'iti 'ain.

Usaribi okin kamina axa mimi nishkin këñukatsikixun 'akëxunbi minra axa mimi nishkë unikama 'ati 'ain.”

28 Ënëkamax ka mapai rabë 'imainun rabë ñaká Jacobnën bakë bëchikëkama 'iakëxa, usa 'ikë ka aín papan achúshi achúshi upíokin sinánxunkin kakëxa.

Jacob ñua ñuikë bana

29 Achúshi nëtën ka Jacobnën aín bakë bëchikëkama ësokin kakëxa: “Ënuax 'itsama nëtë 'ikëbë kana ñuti 'ain. Usa 'ain kamina 'ë ñuia ënu mainkima anua 'ën chaitiokëkama maían kini anubi 'ë maínti 'ain, ax ka Efrón kakë hitita uni aín me 'ikën,

30 usa 'aish ka Canaán me anu 'ikën; ax ka Macpelá kakë me anu 'ikë kini 'ikën, ax ka Mamré bëmánau 'ikëa Abrahamnën Efrónnën me këñunbi anu aín aintsikama ñuia maínti marua 'iakëxa.

31 Anu ka aín bëchikë kaman Abraham 'imainun aín xanu Sara maíankëxa, 'imainun ka Isaackëñun aín xanu Rebeca aribi maíankëxa, maíña 'aínti kana 'ënribe anu 'ën xanu Lía maíankën.

32 Anu 'ikë me 'imainun kini ax ka 'ën xutan hitita unikamanua marua 'ikën.”

33 Ësokin pain aín banakamaira kama aín bakë bëchikë ñuixunkin sënëontankëx rakabutëkëni ka Jacob aín bana ñomëtishi ñuakëxa.

50

1 Usaia 'ain bana ñomëti nëtëti ñuia ka Josénën aín papa 'ikúkin bikin bëtsuku kakëxa.

² 'Atankëxun ka Josénën an uni 'insínia ronkë rukuturukama aín papa Jacobnën nami anëtima kupían ron upíokin 'anun kakëxa, usakian kakëxun ka rontankëxun upíokin chupan rabunxun nankëxa.

³ Usakin 'akin ka cuarenta nètë 'imikin anun anëtima ron 'akëxa a nètë kamax ka anun usokin 'ati 'iakëxa.

Usakin 'akë 'ain ka egipcio unikamax 'itsaira masá nuitukin setenta nètë 'imi 'itsaira raru-makëxa,

⁴ usai ati nètëkaman aín papa sinani nitëxëtankëxun ka Josénën 'apu faraón aín xubunu 'ikë aín kushi kamabë pain banakëxa, banakin ka ësokin kakëxa:

—Mitsux upí sinanñu 'ixun 'ë 'akinsa tankin karamina 'apu faraón ësokin 'ë kaxuni kuantí 'ain.

⁵ 'Ën papan ka ñutisamapan rakáxun, ësokin 'ë kaxa sinántëkëntima okin anu ñuia maintia anbi 'á Canaán kakë me anubi mainun kixun 'ë kaxa, usa 'ain kana 'ënbi anu maintia 'a me anu mainikuanti 'ain, usa 'ain kana 'ën mi ñukatin 'ë karamina 'ën papa maíntanun 'ë xutima 'ain, maínbëtsini kana utëkënti 'ain.

⁶ Kixuan kamikëxun ka faraónën kakëxa:

—Min papa kamina usakin anua mi kakë usakinbi maini kuantí 'ain.

⁷ Usa 'ain ka José aín papa maini kuankëbë, kamabi aín kushibu axa 'apu faraónën xubunu 'ikë 'imainun Egipto menu an ñu mëëkëkamaribi kuankëxa,

⁸ kuankëbë ka Jacobnën aintsi 'ibukama 'imainun Josénën xukëantukamaribi atubë kuankëxa. Kuankin ka Gosen kakë me anu uniakë xukama 'imainun atun ñuina kamaishi ëbiankëxa.

⁹ 'Imainun ka uni aín carreta caballonëan nirinbiankin uankë anúnribi José kuania buani 'itsaira uni rikiankëxa, usa 'aish ka 'aisamaira uni aín caballonën tsótax kuankankëxa.

¹⁰ Usakiani kuanx ka anua Goren-ha-atad, 'ikë Jordán baka kuainakëkë anu bëbaxun 'aisamaira uni timëkamë 'ëokë ax masánuituti ini rarumakëxa. 'Imainun ka José mapai achúshi 'imainun rabë nëtë anuax 'itsaira iankëxa.

¹¹ Usai 'iaka anu tsókë cananeo unibunën 'aisamaira timëkamë 'ëokë isakëxa, isí ka kikankëxa: egipcio unibu ka uni ñukë mainux timëkamë 'ëoxa kiox kikankëxa. Usai anuax 'ikë ka Abel-misraim kakin anëakëxa, ax ka Jordán baka amiaxa bari urukë au 'iakëxa.

¹² Usa 'ain ka Jacobnën bëchikë kaman aín papan ñutisama 'ixun kakësabiokin kamabi 'akëxa,

¹³ usakin 'atankëxun ka Canaán kakë me anua 'ikë Macpelá kakë me anua 'ikë kini, Abrahamnën Efrón kakë uni hitita ainan 'ikëbi anu aín aintsikama ñuia maínti marua anu maíankëxa. A me 'imainun a kinix ka Mamré kakë me amiaxa bari urukë au 'iakëxa.

¹⁴ Usokin aín papa maíntankëx ka, José amiribishi Egiptonu aín xukënkama 'imainun abëa kuankë unikamabë kuantëkëankëxa.

Ashitia José a nëtën usai 'ia ñuikë bana

¹⁵ Aín papa Jacob ñukë 'ain ka Josénën xukënkaman ësokin sinánkëxa: Bërí sapika Josénën nun painu 'atimo a sinánkin nuribi 'atima oti 'ikën.

¹⁶ Èsokin sinánkin ka aín xukëantun kamiakëxa: Nun papa ñutisama 'ixun ka nu kakëxa,

¹⁷ ësokin mi kanun: Mìn xukënkama kamina an mi 'atima oi 'ucha 'ikëbi uisabi otima 'ain. Usa 'ain kamina nun mi 'atimo a sinánkin nuribi 'atima

otima 'ain, nukamax kananuna nun papa Dios aín unikama 'ain. Ēšakian a kamikē unikaman kakēxun kuati ka José iankēxa.

18 Usai 'ian ka aín xukēn 'ibukama ami bēbai aín bēmáno nirakēti rantipuruni aín bēmánanēn me tikai tsóbukin kakēxa:

—Ēnu kananuna nukamax uan. Nukamax kananuna min ñu mēmikē uni 'iti 'ain.

19 'Aínbi ka Josénēn atu kakēxa:

—Kamina rakuēnkantima 'ain. 'Ēx kana Diosma 'ain.

20 Mikaman kamina 'ē 'atima oti sinánkēn, usakin mitsun 'aiabi ka Nukēn 'Ibu Diosan 'atima okin 'akē a upíokin bérínu iské ñukama éné méníoxa: usa 'ain kana 'ēn 'itsaira uni bamati 'ikēbi 'akian.

21 Usa 'ain kamina mitsux rakuētima 'ain. 'Ēn kana mikama 'imainun mitsun bēchikēkamaribi aín piti ñu 'inánti 'ain. Ēsokin kakin ka Josénēn aín xukēnkama upíokin sinánmiakēxa.

José ñua ñuikē bana

22 Usakin kamabi ñu pain 'atankēx ka José aín papan aintsi 'ibukamabē Egipto menubi tsóakēxa. Anu ka José ciento diez baritia 'imi tsóakēxa,

23 usai anu tsóxun ka Efraínēn bēchikēnēan bēchikē aín xutakama isakēxa. Isanan ka Manasésnēn rékuēn bēchikē Maquir kakē aín xutan bēchikēkamaribi 'itsaira 'ikē isakēxa.

24 Achúshi nētēn ka Josénēn aín xukēnkama kakēxa: 'Ēx anun ñuti nētē ka 'urama 'ikēn, usa 'ain ka Nukēn 'Ibu Diosan mitsu 'akinti 'ikēn, usa 'ixun ka éné nētēnua anbi mitsu chikinbiakin a 'inánuxuan Abraham kanan Isaac 'imainun Jacob ka me anubi mitsu buánti 'ikēn.

²⁵ Ĕsakin kakin ka José aín xukĕn kaman a sinanatĕkĕntima okin atun kanun kakĕxa: Asĕrabi ka Nukĕn 'Ibu Diosan mitsu 'akinti 'ikĕn. Usa 'ain kamina mitsun 'ĕx ñuia ĕnu maínkinma ĕnua 'ĕ buánti 'ain.

²⁶ Usai pain 'itankĕx ka José Egipto menuax ciento diez baritiañu 'aish ñuakĕxa, ñuia ka aín nami anun uni ñuia 'ati ro anun 'atankĕxun upíokin sabananĕn rabunxun anu uni bamaia maínti 'akĕ cajun achúshinu 'aruakĕxa, 'aruxun anu maintia mĕníokĕ anu maíankĕxa, ĕsokin ka José ñukĕ 'akankĕxa ashi.

CXCV

**Nukën 'Ibu Diosan ain unikama 'inan ain
bana
New Testament in Cashibo-Cacataibo
(PE:cbr:Cashibo-Cacataibo)**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cashibo-Cacataibo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Cashibo-Cacataibo

cbr

Peru

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cashibo-Cacataibo

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,
please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

c8d73d75-386c-5f5e-a601-116dba3dae9b